

אור לארבעה עשר וכו'.

כתב רש"י ז"ל דהכי גרסינו ולא גרסינו לאור ארבעה עשר משום דלאור משמע ליל שמחרתו חמשה עשר שפבר עבר היום הנזכר כדאמרין בר"ה ואימתי משיאין משואות לאור עבורו והוא ליל שמחרתו שלשים ואחד והוא אחר העבור שיום עבורו הוא יום שלשים שהוא מלוי החדש ובודאי גירסת הספרים פו היא מיהו אם לא היתה פו אין זה מכריע למחוק גירסת הספרים דהא גרסינו נמי לקמן בגמרא המפלת לאור פ"א וכו' יכול יהא נאכל לאור שלישי והוא אור לפני פ"א או לפני שלישי אלמא משפחת לה הכי ומשפחת לה הכי הלכך מאן דתני אור לא משתבש ומאן דתני לאור לא משתבש.

ורש"י ז"ל הוצרך לומר דהמפלת אור לשמנים ואחד גרסי' וכו' אור לשלישי ולית' דטובא איכא במס' זבחים האוכל לאור שלישי המחשב לאור שלישי וכו'לי האי לא נשבש. ואיכא מאן דגרסי אור ארבעה עשר לאפוקי נפשיה מפלוגתא ועוד אני אומר דלעולם ל' בתחלת תיקה אינה מכרעת לא סוף ולא התחלה אלא לעצומו של יום או לילה לבד והראיה בתול' נשאת ליום רביעי כ' שפך היא הגרסא.

ואע"ג דכתי' ויהי לשבעת הימים שהוא לסוף הז' התם מקרא קצר הוא כדמתרגמינו לזמן שבועה יומין וכאלו אמר ויהי לאחר שבועת הימים ונפקא מינה מכל מאי דאמרן לענין שטרות בכיוצא בזה שאין דנין לא להקל ולא להחמיר דוקא אלא יד בעל השטר על התחונה (ח"י): בודקין את החמץ פירש"י ז"ל כדי שלא יעבור עליו ככל יראה ובל ימצא.

והקשו עליו בתוס' דהא אמרינו לקמן בדדיקת חמץ דרבנן דאלו דאורייתא כביטול בעלמא סגי אלמא אע"ג דלא בדיק אינו עובר לפיכך פירשו ז"ל דהאי בדיקה מדרבנן. וא"ת א"כ מאי שנא משאר איסורים חלב ודם ערלה וכלאי הכרם שלא הצריכו בדיקה אי אמרת בשלמא דאורייתא הכא גזר רחמנא והכא לא גזר אלא אי אמרת דרבנן מאי שני הכ' ומאי שנא הכא.

ותרצו דשאני חמץ דלא בדילי אינשי מינה כולי שמתא ואיכא למגזר אי משהי ליה דילמא אתי למיכל מיניה מה שאין פו בשאר איסורין דבדילי מנייהו: וא"ת נזיר מאי א"ל. שאני נזיר דשרי לאחריני וכיון דלבני ביתו הפותרין מותר לשהות היינו לעצמן אם אמה אוסרו לזה נמצאת מצריכו לעמוד בבית מיוחד לעצמו ולי נראה דאפילו לדבריהם אין פאן קושיא על רש"י ז"ל דאיהו לא פסיק למימר דכל שלא בדיק עובר אלא דכל שפדיק שוב אינו עובר על הנבדק.

ומ"מ מסתבר' כפשטה דמלתא דבדיקה דאורייתא דאע"ג דכתיב תשביתו ומתרגמינו תבטלון לאו בטול בפיה קאמר אלא שיבטלנו מן הבית והיינו דכתיב מבתיכם ולבטול בפיה למה לי מבתיכם תדע לה דהא תנו לקמן בפ' כל שעה ר' אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א מפרר וזורה לרוח או מטיל לים.

ואמרי' עלה בגמרא דר' יהוד' יליף לה מנותר ורבנן פליגי עליה דלא דמי לנותר אלמא ש"מ פי הכי דלר' יהודא מדאורייתא הכי נמי לרבנן דפליגי ביעורו במאי וכי תימא עד פאן לא פליגי אלא בזמן איסורו אבל בלילה וקודם איסורו מנא לן דליכא מ"ד שהבדק בלילה? הא צריף לשורפו דהשתא באכילה מותר כל שפן ליתנו לגוי או לפרר ברוח א"ל דמ"מ השבתה דקאמר רחמנא ביעור הוא ולא ביטול אלא דקרא איירי בזמן איסורו ורבנן אחמור לבדוק קודם לכו

ומשום לתא דאורייתא ותדע לה דבדיקה מיהא דאורייתא דהא תנו ר' יהודא אומר בודקין אור
ארבעה עשר ובארבע עשר שחרית ובשעת הביעור.

וקס"ד דדוקא קאמר דבעי מעבד פל אלו הבדיקות ואמרי' עלה בגמרא מאי טעמא דר' יהודא
פנגד שלש השבתות שבתורה. ועוד דאמרי' לקמן אמר רב יהודא הבודק צריף שיבטל מ"ט ואסיק
גזרה שפא ימצא גלוסקא יפיפיה דדעתיה עליה ואי אמר' בטול דאורייתא מאי קא מבעי לן מאי
טעמא והא דאורייתא הוא ואע"ג דבדק אפתי לא סגי בהכי דשפא לא בדק יפה וכל שלא
בטל הא עבר על בל יראה ובל ימצא דרחמנ' בטול אצרכיה.

אלא ש"מ דלכולי עלמ' השבתה דאורייתא היינו בדיקה ובטול דלאחר בדיקה דרבנן. והיא
דאמרי' דמאורייתא בבטול בעלמ' סגי לאו משום קרא קאמר אלא דאע"ג דאצרכיה רחמנ'
בדיק' מ"מ אי בעי לבטולי תו לא עבר עליה דבמאי דאפקריה ולאו דידיה לא קא עבר דשלה אי
אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה הלכך מאי דאמרי רבנן דלא סגי ליה בבטול
אלא בדיקה דוקא מדרבנן היא.

הלכך אי בדיק אע"ג דלא בטיל אי אשתכח חמץ בזמן איסורו לא עבר עליה למפרע דלא חייביה
רחמנא אמאי דלא ידע מיהו כדמשכח ליה אי משקי ליה עבר עליה ואי בטיל ליה מעיקרא תו לא
עבר עליה אא"כ דדעתיה עליה דבעי לזכויי ביה וכדבעינו למכתב גבי שפא ימצא גלוסקא יפיפיה
אלא דרבנן אצרכיה אפתי לבעורי גזרה שפא ישכח ויאכל (ח"י): מקום שמכניסין בו חמץ
תירוצא היא פלומר במרתף של של יין ובמסתפק ומפרש ואזיל הגי שתי שורות מאן נינהו
ובגמרא פליגי בה אמוראי בפ' דמתני' ושם נפרש בע"ה: ירושלמי מרתף של יין צריף בדיקה
של שמן אין צריף בדיקה אוצר בין של יין ובין של שמן א"צ בדיקה אינהו אוצר ואינהו מרתף
אוצר כל שאינו נתון עם הלחם בחצר מרתף כל שהוא נתון עם הלחם בחצר יש אוצר שהוא
במרתף ויש מרתף שהוא פאוצר אוצר ואינו בוש לאכול בו הרי הוא כמרתף מרתף והוא בוש
לאכול בו הרי הוא פאוצר יש חצר שהוא כמבוי ויש מבוי שהוא כחצר חצר שהרבים בוקעים בו
הרי הוא כמבוי מבוי שאין הרבים בוקעים בו הרי הוא פחצר ובענין שמן לקמן נאריף בה בע"ה:
גמרא קא סלקא דעתין דאמר נגהי ממש משו' מאן דאמר נגהי קאמר הכי דהיא הוא דלא
סליק ועוד דלמאן דאמר לילי פשיטא דלילי ממש קאמר: לעולם יפנס אדם בכי טוב ויצא בכי
טוב לאו יפנס בכי טוב דכתיב בקרא קאמר דטובא פי טוב איפא אלא יפנס בדבר הטוב קאמר
ואשפחן אורה דאקרי פי טוב דכתיב וירא אלקים את האור פי טוב ונסיב לישנא דקרא משום
דסליק לתרנייהו.

וטעמא דיפנס בכי טוב היינו משום חשש מזיקין דלילה זמן מזיקין הוא וכדאיתא בפ' הכנס וקרא
כתיב תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער. וא"ת פיון שפן אפי' מעירו נמי וא"כ הו"ל
למימר יצא ואח"כ יפנס דאי אמרת בשלמא משום לסטים וגנבים מעירו ליפא למיחש פולו האי
א"ל דאורחא הוא למנקט לעולם פניסה תחלה גבי בין השמשות זה נכנס וזה יוצא וכן בכל מקום:
הכי קאמר וכאור בקר בעולם הזה פן זריחת השמש לצדיקים לעתיד לבא רש"י ז"ל פ"א אור בקר
עמו השחר וזריחת שמש בחצי היום.

ור"ת ז"ל פ"א להפך אור בקר בחצי היום דכתיב את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני
תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משש שעות ולמעלה נקרא בקר וה"ק פאור
חצי היום בעוה"ז פן תחלת הזריחה לצדיקים לעתיד לבא: הנזדר מן האורה אסור באורן של

פְּכָבִים וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּלִשׁוֹן בְּנִי אֲדָא דְּקָרוּ לְאֹר פְּכָבִי אֹר דְּאִי לְאוּ הָכִי אַע"ג דְּכַתִּיב קָרָא לִית לֹן בַּה.

תַּדַּע דְּאָמְרִי בְּמִס' עֲרֻכִין הָאוּמֵר מְשַׁקֵּל יָדֵי עָלֵי מְבִיא חֲבִית מְלֵא מִיָּם וּמְכַנִּים יָדוּ עַד מֵרְפָקוּ וּבְקָרָא פְתִיב וְהָיָה לְאוֹת עַל יְדֻכָּה וְאָמְרִי זֶה קְבוּרַת אֱלָא דְּבִנְדָרִים הִלְךְ אַחֵר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם : ע"כ וְאִי מְסַפְקָא לָךְ מִלְתָּא פְּלִילָה יְהֵא בְּעֵינֵיהּ פְּגָנָב וּא"ת וְהָא תַנְיָא בְּפ' ב"ס וּמוֹרָה אִם בְּרוּר לָךְ הַדְּבָר שְׂיֵשׁ לוֹ שְׁלוּם עִמָּךְ אֵל תַּהֲרֻגְהוּ וְאִם לֹא תַהֲרֻגְהוּ אֱלָמָא סְפָקָא לְקוּלָא.

א"ל הָתָם בְּבִן עַל הָאָב אוּ בְּשָׂאָר בְּנֵי אָדָם וְהָכָא בָּאָב עַל הַבֵּן וְכֵן אִם זְרֻחָה עָלֵיו הַשְּׁמֵשׁ וּכְבָר פְּתִיבָנָא לָהּ הָתָם בְּס"ד: אֱלָמָא אֹר אֹרְתָא הוּא ש"מ אַע"ג דְּמַסִּיק ש"מ וְאַפ"ה מוֹתִיב אַפְתִּי תִיּוּבְתָא אַחֲרֵינֵי פִי הַרְשָׁפָא ו"ל דְּכַלְהוּ לְאוּ בְּחַד בֵּי מְדַרְשָׁא אֱלָא כֹּל חַד וְחַד בְּבֵי מְדַרְשָׁא חַד וְרַבִּינָא וְרַב אֲשֵׁי מְסַדְרֵי לְהוּ פְּלֵהוּ בְּהַדְדֵי.

וְנִרְאָה עוֹד דְּבִשְׁמַע מִיְנָה קָמָא שְׁפִיר יְלִיף דְּאִיכָא אֹר דְּהָנָה אֲנֻרְתָא וּמוֹתִיב לָהּ דְּאַפְתִּי אֲשַׁכְּחֹן אֹר דִּימָמָא וּמְנָא לֹן דְּמַתְנֵי לְאוּ יְמָמָא הוּא עַד דְּמִיִּתִּי ת"ש מְדַתְנֵי דְּבֵי שְׁמוּאֵל דְּקַתְנֵי בְּפ' לִילֵי וְתוּ לִיכָא לְאַקְשׁוּנֵי מִיָּדֵי וְה"ה דְּהָנָה מְצִי לְאִיתוּנֵי מְעִיקְרָא הָא דְּתַנָּא דְּבֵי שְׁמוּאֵל אֱלָא אֹרְחָא דְּתַלְמוּדָא הוּא בְּהָכִי מְשׁוּם יַגְדִּילְתוּרָה וְיִאָדִיר: מְאִימְתִי אַרְבַּעַה עֶשֶׂר אָסוּר בְּעֵשִׂית מְלֵאכָה פִּירֵשׁ רַש"י ו"ל בְּמָקוּם שְׁנֵהֲגוּ שְׁלָא לְעֵשׂוֹת וְקִשְׁנֵי דְּמֵאִי אָסוּר דְּקָאָמֵר וְעוֹד אֲמַאי פְּלִיגֵי בְּהַ נְחֻזֵי הִיכִי נְהוּג וְעוֹד אֲדַמְהֵדֵר לִיָּה בְּסוּמוֹף אֲמִינָא לָךְ אֲנָא מְלֵאכָה דְּרַבְּנֵן וְאַמְרַתְּ לִי חֲמִיץ דְּאוּרִינֵי וְאַהֲדַר לִיָּה אִידָךְ שְׁעוֹת דְּרַבְּנֵן לִימָא לִיָּה אֲמִינָא לָךְ אֲנָא מְנַהֲגֵי וְאַמְרַתְּ לִי אִיסוּרֵי וְתוּ לֹא הָנָה מְצִי לְמִימֵר לִיָּה שְׁעוֹת דְּרַבְּנֵן.

וּבְתוֹסְפוֹת פִּירֵשׁוּ דְּאִיסוּרֵי מְשֵׁשׁ קָאָמֵר וּמְדַרְבְּנֵן דְּהָכִי אֲנִי"ל לר' יְהוּדָה בְּפ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ דְּאָמְרִי מְדַקְאָמֵר ר' מְאִיר מְנַהֲגָא אֱלָמָא ר' יְהוּדָא אִיסוּרָא אִית לִיָּה: ר' אֲלֵעֶזֶר בֵּן יַעֲקֹב אֹמֵר מְשַׁעֲת הָאוּר קִס"ד הַשְּׁת' דְּאוּר אֲנֻרְתָא וְאַסִּיק דְּמַעֲמוּד הַשְּׁחַר קָאָמֵר : וְלְמֵאִי דְּאַסִּיקָנָא ר' אֲלֵעֶזֶר דְּלָא כַב"ש וְדָלָא כַב"ה פְּדַתְנֵן בְּפ' מְקוּם שְׁנֵהֲגוּ הַלִּילָה ב"ש אוּסְרִין וּב"ה מַתִּירִין עַד הַגִּיץ הַחֲמָה וְלְמֵאִי דְּקִס"ד ר' אֲלֵעֶזֶר כַב"ש וְאָמֵר לָךְ לֹא נְחַלְקוּ ב"ש וּב"ה בְּדָבָר זֶה: הָיָה עוֹמֵד וּמְקַרִּיב עַל גְּבֵי הַמְּזֻבָּח אִיבְרִים וּפְדָרִים שְׁלָא נְתַעֲפְלוּ מִבְּעוֹד יוֹם דְּהַקְרָבָה בְּתַחֲלָה לִיכ' בְּלִילָה אִם שְׁוָה לוֹ לְטוּמְאָה לֹא שְׁוָה לְקַרְבָּן וְהָתָם אָמְרִי דְּחֻזְרוּ ב"ה לְהוֹרוֹת פְּדָרֵי ב"ש מְשׁוּם דְּכַתִּיב אוּ לְבַת : דָּר ג' ע"א ת"ל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשְׂרָף בְּיוֹם אַתָּה שׁוֹרְפוֹ וְאִי אַתָּה שׁוֹרְפוֹ בְּלִילָה.

וּא"ת מַעֲתָה לָמָּה לִי קָרָא דְּעַד יוֹם דְּאִינוּ נְאָכֵל בְּלִילָה תִּפְּקֵי לִי מְדַאצְטְרִיף קָרָא לְמַעוּטֵי שְׂאִינוּ נְשָׂרַף בְּלִילָה דְּאִי נְאָכֵל בְּלִילָה פְּשִׁיט' דְּאִינוּ נְשָׂרַף דְּאִין מְבִיאִין קַדְשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל.

א"ל דְּאַצְטְרִיף דְּהָנָה אֲמִינָא דְּבִי' אַתָּא לְשָׂאָר לִילוֹת דְּלֵאחֵר שְׁלִישִׁי וְאִיכָא לְמִיזְק דְּהָכָא אֲסִיקָנָא דְּאִין שׁוֹרְפִין קַדְשִׁים בְּלִילָה וּבִירוּשְׁלַמִי נְמִי אִית' הָכִי דְּגֵרְסֵי הָתָם וְהַנּוֹתָר מְמַנּוּ עַד בְּקָר בָּאֵשׁ תְּשָׂרְפוּ אַחֵר שְׁנֵי בְּקָרֵי בְּקָרוּ שְׁל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר וּבְקָרוּ שְׁל שְׁשָׁה עֶשֶׂר וְכִינּוּן שְׁכָן מְאִי הָאִי דְּתַנּוּ בְּפִרְקָא בְּמַה מְדַלִּיקִין אִין מְדַלִּיקִין בְּשָׁמֵן שְׁרִיפָה בִּי"ט וְאַמְרִינוּ עֲלָה בְּגִמְרָא מְאִי שְׁמֵן שְׁרִיפ' שְׁמֵן תְּרוּמָה שְׁנַטְמַאת וּמְבַעֲרֵי לֹן מַה"מ וְתִפְּוֹק לִי דְּאַפִּי בְּחוּל נְמִי אִינָה נְשָׂרְפַת בְּלִילָה דְּהָא הָתָם תְּרוּמָה חֲשָׁבִינוּ לָהּ לְעַגְנֵן זֶה י"ל דְּבִירוּשְׁלַמִי מְקַשֵּׁי וּמְתַרְץ לָהּ אָמֵר ר' יוֹחָנָן יָרְדוּ לָהּ בְּשִׁיטַת ר' יִשְׁמַעֲלֵאל דְּר' יִשְׁמַעֲלֵאל אָמֵר מִיָּלָה שְׁעֵבֵר זְמַנָּה נִימּוּל בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלִילָה מְאִי אִית לָךְ לְמִימֵר תְּרוּמָה שְׁעֵבֵר זְמַנָּה נְשָׂרְפַת בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלִילָה א"ר יוֹדָא בֵּן פִּזִּי מְפִינוּן שְׁנַטְמַאת כְּמִי שְׁעֵבֵר זְמַנָּה דְּמִיָּא וּכְבָר

הַאֲרֵכְתִי בָּה שֶׁם בְּבִמָּה מְדַלִּיקִין בִּס"ד לִישָׁנָא מְעַלְיָא נְקֻט וְלֹא לְמִימְרָא דְלִילָה לְשׁוֹן מְגֻנָּה דְהָא תְּנָא דְבֵי שְׁמוּאֵל קְתָנִי לִיה וְטוֹבָא אִיפָּא בְּתוֹרָה אֲלֵא דְתַנָּא דִּידָן דְּפִתַח בֵּיה בְּרִישׁ עֵידֻנְיָה נְקֻט לִיה לִישָׁנָא מְעַלְיָא מְשׁוּם פִּתַח דְּבָרֵיהּ יְאִיר מִבֵּין פְּתָאִים: שְׁהָרִי עַקֵּם הַפְּתוּב שְׁמֵנָה אוֹתִיּוֹת וְלֹא הוֹצִיא דְבָר מְגֻנְוָה וְהִשְׁתָּא קִס"ד דְּשָׂאָר טָמָא דְכְּתִיבֵי בְּאוֹרֵייתָ לְהִלְכוּתֵיהּ בָּאוּ וְלֵהֲמַאיֶסוּ וְכַדְכְּתִיב שְׁקִין תְּשַׁקְצְנוּ רַב אַחָא בְּר יַעֲקֹב אָמַר שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה ה"ה דְּהָנָה מְצִי לְמִימַר שְׁבַע עֶשְׂרֵה דְבְּמִקּוּם טָמָא אִיפָּא מְקַרְהָ אֲלֵא דְמַאיֶדָּה דְקָאָמַר עֶשְׂרִי שְׁמַעִינוּ לָהּ: שְׁהָרִי בְּזַב קְרָאוּ מְרַכֵּב וּבְאִשָּׁה קְרָאוּ מוֹשֵׁב.

י"מ בְּאִשָּׁה קְרָאָה לְמְרַכֵּב מוֹשֵׁב דְרָף פְּבוּד מְשׁוּם פְּסוּק הַרְגָּלִים שְׁפָף פְּתוּב בְּנֻדָּה וְכָל אֲשֶׁר יִגַע בְּמִשְׁכָּבָה יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמַיִם וְטָמָא עַד הָעֶרֶב וְכָל אֲשֶׁר יִגַע בְּפָלִי אֲשֶׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו וְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִי וְטָמָא עַד הָעֶרֶב הָרִי שְׁפִיר' דִּין מְשַׁכֵּב וּמוֹשֵׁב כְּדִינוּ לְטַמ' אָדָם לְטָמָא בְּגָדִים.

וְכַתִּיב בְּתַרְיָה וְאִם עַל הַמְּשַׁכֵּב הוּא אוֹ עַל הַפָּלִי אֲשֶׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו בְּנֻגְעוּ בּוֹ יְטָמָא עַד הָעֶרֶב. וּבְמָה הַפְּתוּב מְדַבֵּר אִם בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב וְהֵלֵא כְּבָר אָמַר וְעוֹד דְּבַמְשַׁכֵּב וּבְמוֹשֵׁב אָדָם לְטָמָא בְּגָדִים הוּא וְכֵן כְּתִיב טוֹמְאָת אָדָם לְבַד שְׁהוּא דִּין הַמְּרַכֵּב שְׁמַטָּמ' אָדָם לְבַד בְּמַגָּע אֲלֵא שְׁהַנּוֹשָׂאוּ טָמָא לְטָמָא בְּגָדִים.

אֲלֵא ש"מ שְׁנָה הַמוֹשֵׁב הַמְּנוֹתָר הֵינּוּ מְרַכֵּב אֲלֵא דְאַפְקִי בְּלִשׁוֹן נְקִיָּה. וְהִקְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת דְּבִסְמוּף אָמְרִי דְמְשׁוּם בִּיעֲתוּת' דְּגַמְלָא דְאוֹרְחִיָּה הוּא לֹא שְׁנֵי בְּלִישׁוֹנָה וְכ"ש הֵכָא פִּינּוּ דְלֹא שְׁנוּ בְּדִינְיָהוּ לֹא הֵנָּה לִיה לְשִׁנוֹת וּלְמַכְתָּב מוֹשֵׁב בְּמִקּוּם מְרַכֵּב וְעוֹד דְּבִזָּה לִיפָּא קְרָא יְתִירָא.

וּפִירְשׁוּ הֵם ז"ל דְּמִיתוּרָא דְקָרָא דְמוֹשֵׁב נְפָקָא לִיה וְלֹא מְמוֹשֵׁב מְמַשׁ וְהָכִי אִיתָא בְּת"כ וְאִם עַל הַמְּשַׁכֵּב הוּא זֶה מְשַׁכֵּב אֲשֶׁר הִיא יוֹשֶׁבֶת עָלָיו זֶה מוֹשֵׁב פְּלִי זֶה מְרַכֵּב שְׁנַאָמַר בְּנוֹגַע בּוֹ אִיזְהוּ דְבָר שְׁחִלוּק מַגְעוּ מִמְשָׂאוּ הָנִי אוֹמַר זֶה מְרַכֵּב: ע"ב אֲלֵא פִל הֵכָא דְכִי הִדְדִי נִיגְהוּ מְשַׁמְעֵי בְּלִשׁוֹן פְּבוּד וְכו' מַעֲתָה טָמָא דְכְּתִיב בְּאוֹרֵייתָ מְשׁוּם לְשׁוֹן קִצְר' נְקֻטִינְהוּ וּבְהִנְי דְעֵיקָם הַפְּתוּב אֲשַׁמְעֵי דְכָל הֵכָא דְמְצִי לְמִימַר לְשׁוֹן פְּבוּד בְּכִי הִדְדִי טְפִי עֲדִירָה מְלִשׁוֹן גְּנָאִי וְכַמוּ שְׁפִירש"י ז"ל : וְהָא רוֹכְבַת וְיוֹשֶׁבֶת דְכִי הִדְדִי נִיגְהוּ רְכַבְתָּ פְּתִיב.

וּא"תוּא"ת וְלְכַתּוּב יִשְׁבֶּתָּ א"ל דְּכָל לְשׁוֹן יִשְׁיבָה חֶסֶר לְדָרְשָׁא אֲתִי וְהוּא יוֹשֵׁב פִּתַח הָאֵהָל יִשֵּׁב כְּתִיב שֵׁב וְאֵת' סִימָן לְבִנְיָה וְלוֹט יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר סְדוּם אוֹתוֹ הִיוּ מְנוּהוּ נְשִׂיא עֲלֵיהֶם וְאֵלוּ פְּתִיב יִשְׁבֶּתָּ לִית בָּה דְרִשָׁא.

וּלְדִידִי קִשְׂיָא דְהָא אִיפָּא וְתַרְפְּבָנָה דְּהָנָה מְצִי לְמַכְתָּב וְתַשְׁפְּבָנָה דְּלִשׁוֹן קִצְרָה נְמִי. אַא"כ נֹאמַר דְּמְשׁוּם בִּיעֲתוּת' דְּגַמְלָא אִיפָּא בִּיעֲתוּתָא אוֹרְחִיָּה הוּא מַה שֶׁא"כ בְּרוֹכְבַת דְּוַדָּאִי לִיפָּא בִּיעֲתוּתָא.

וְכֵן וְיַרְפִּיבָם: וְהִשְׁתָּא דְאַסִּיקְנָא דְאוֹר אֲנֻרְתָּ הוּא פְּתַב הַרְאָב"ד ז"ל דְּלֹא מְשׁוּם לִישָׁנָא מְעַלְיָא בְּלַחוּד הוּא דְנְקֻט אוֹר פִּי דְלֹא מְשַׁפְּחַת לִישָׁנָא מְעַלְיָא לְעוֹלָם לְהַפְּךָ הַלְשׁוֹן שְׁלֵא יוֹבֵן מִמְנוּ הַמְכַוֵּן.

אֲלֵא דְהָא דְקִימ"ל דְעַם הָאוּר בְּעִי לְמַבְדֵּק פְּלוּמַר דְּמַדִּינָא הֵנָּה לִיה לְמִימַר מְשַׁהֲחֵשִׁיף אַרְבָּעָה עֶשְׂרֵה דְהֵינּוּ בְּתַחֲלִילַת חֲשִׁיכָה וּמְשׁוּם לִישָׁנָא מְעַלְיָא נְקֻט אוֹר דְּאִית בֵּיה לִישָׁנָא דְדִינָא וְטַעְמָא שְׁאֵם יְתַחִיל בְּמִלְאֲכָתוֹ בְּכַנִּיסַת הַלִּילָה שְׁמָא יִשְׁפַח וְיִתְעַצֵּל וְלֹא יְבַדּוּק וְכַדְאָמְרִי לֹא לִפְתַח בְּעֵידֻנְיָה : מוֹבְטָח אֲנִי בְּזָה שְׁמוּרָה הוֹרָאוֹת בִּישְׁרָאֵל לֹא לְגַנּוּזֵי לֵאֲיִדָּה קָא מִיִּיתִי לָהּ דְּלִשׁוֹן קִצְרָה עֲדִירָה אֲלֵא לְשִׁבּוּחֵי לְהָאִי.

אי נמי לגנוי לאידך משום דאמר ומוסקין בטומאה דמשמע דלא סגי דלאו הכין ולשון קצרה
בטעות לאו יאות (נדבר אחר מתקן היינו משום שהמשיל בדבר מגונה): ומצאו בו שמן פסול
י"מ ע"ז דכתיב לשמחה בקמיה' ופסול לעבודה פדתנן פהנים ששמשו בבית חניו לא ישמשו
בירושלם במקדש ואין צריף לומר לדבר אחר פלומר דס"ל בית חניו לאו בית ע"ז היא.

ונכתבו בתוס' דכהן שגשגתמד עולה לדוכן לאחר שעשה תשובה דמתנן לא ישמשו בירושלים
משמע הא בנוב וגבעון פשרין וכל שפן לדוכן וכן מאי דכתיב על פן פהני הבמות לא יעלו על
מזבחי דוקא על מזבחי ואין ראיתם מכרעת וה"מ בבית חניו דלאו בית ע"ז היא אבל לדבר אחר
מנא לן אלא דקרא דכהני הבמות ע"ז הוא.

אבל רבינו האי גאון ז"ל השיב בתשוב' דכהן שגשגתמד אינו נושא את כפיו דאע"ג דפסול לא הוי
מזנהם מיהא הוי דומיא דכלי של בהמ"ק ששמשו בהן ע"ז דכתיב ואת כל הכלים אשר הזניח
המלך אחז במלכותו במעלו הכינו והקדשנו והנם לפני מזבח ה' ופרש"י נא ליה במס' ע"ז הכינו
והקדשנו אסרום תחתיהם מיהו לקרות בתורה ראשון אפ"ש דדינו קנים דלא תמיר.

כנשיאת כפים. שלחו ליה לר' יהודא בן בתירא שלם עליך ר' יהוד' ור' יהודא בן בתירא דלא
סליק דלמא זמן הנה או שלא הנה לו קרקע וכל שאין לו קרקע אינו חייב לעלות לרגל פדלקמן.

אי נמי דנציבין בחוצה לארץ הנה ולא מחייב. יוחנן חקוקה סופר מלשון מחוקק או שם מקום
דכתי' בספר יהושע ויצא משם חוקקה.

איבו פה גרס' הספרי' א"ל איבו קנים א"ל אימא קנימ' ואיכ' מאן דלא גריס אימא קנימת בניחות'
דא"כ רב שקרא קאמ' אלא בתמיה פלומ' עד שאמה שואלני על איבו שאלוני על אימא.

ר"ח ז"ל גריס א"ל אבא קנים א"ל אבא קנים א"ל אימא קנימת ופ"י דר' תימא
שאלו על אביו ורב השיבו שאביו שאלו קנים וכן על אמו: דף ד' ע"א שהוא דקאמר דונו דיינאי
בדקוה.

בשום מקום לא מצינו בדיק' אלא על חשש דבר שצריף לבדקו. והכי נמי חששו דלמ' לבו לע"ז
דכתיב וישם את האחד בבית אל ואת הא' בן ומשו"ה בדקוה.

וכן באידך דאפ"ר ימא דכתיב לפני בעל צפון נכחו תחנו על הים: גרס' דוקא וכי תימא זריזין
מקדימין למצות דתניא וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שכל היום כשר למילה אלא
שזריזין מקדימין למצות דכתיב וישכם אברהם בבקר נבדוק מצפרא.

ואיכא מאן דגריס וכי תימא זריזין מקדימין למצות נבדוק מצפרא דתניא וביום השמיני וכו'
ומשמע דמוישכם אברהם בבקר יליף דמקדימין מצפרא ולא בלילה וא"ת דלמא התם משום
דתלמיד חכם אל יצא יחידי בלילה ואע"ג דשלוחי מצוה אין גיזקין הקא בהקדמת ראית סדום
ליכא מצוה א"ל דמקרא דעקידה יליף דאיכא מצוה ואיכא נמי נערי עמו דכתיב וישכם אברהם
בבקר ויחבש את חמורו ויקח את שני נערי עמו.

והרב אלפסי ז"ל שכתב וכי תימא הזריזים מקדימין למצות דכתיב וישכם אברהם בבקר ואעפ"י
שכל היום כשר למילה אלא שהזריזים מקדימין למצות נבדוק מצפרא אי אפ"ש להולמו בשום
פנים דמשמע דמקרא דוישכם ילפינו הקדמת מילה ושמא כותבי ספרי' שבשו הגרסא והכין הוא

ואע"פ שכל היום פשר למילה הזריזים מקדימין למצות ותרתי קאמר וגרס' קמא דוקא: אמר רב נחמן בר רב יצחק בשעה שפגני אדם מצויין בבתייהם ואור הגר יפה לבדיקה.

תרתי קאמר חדא דדוקא בלילה אבל לא ביום ארבעה עשר שאין פגני אדם מצויין בבתייהם ושמא ישכח ועוד שאור הגר יפה לבדיקה ואי אפשר ביום ואפילו ליכא משום פשיעה פגון מקדי' לבדוק מי"ג שאין אור הגר מבהיק ביום כמו בליל' וכדתנא לקמן אין בודקין לאור הסמה.

וגרסינן עלה בירושלמי וכי יש חמה בלילה תפתר בשלא בדק כלומר בשלא בדק בלילה וצריף לבדוק למחר בי"ד וקמ"ל דדוקא לאור הגר ולכתחילה לא ואפי' בי"ג דגרסינן בירושלמי מבואות האפילו מהו לבדוק בתחלה ביום מליהון דרבנן אמרין לא פמה דמנהר בליליא מנהר ביממא דאמר רב הונא פד הוינן באילין בטיאת' בסידרא רבה היו מדליקין עלינו את הגרות בשעה שהיו פהין היינו יודעין שהוא יום וכשהיו מבהיקין היינו יודעים שהוא לילה ומסתבר' לי נמי דאפילו רוצה להקדים ולבדוק ליל י"ג לאור הגר לאו כל פמיניה דחיישינן דלמא מתחיל לבדוק וכיון דלאו זמן בדיקה הוא לפל מתעצל ומניחו באמצע בדיקה וישכח מלגמור קסבור שפבר גמר.

ודכותה אמרינן לקמן פינו דלאו זמן איסוריה ולא זמן ביעוריה דילמא פשע ולא מבטליה: אמר אבוי הלכה האי צורבא מדרבנן לא נפתח בעדני' וא"ת מאי הלכה מתני' היא אור ארבעה עשר בודקין את החמץ וכפי' הראב"ד ז"ל.

א"ל דאי ממתני' הנה אמינ' דנריות' קמ"ל ומהא דרב נחמן דטעמא משום דלא מצי למבדק ביום לאור הגר: המשפיר בית לחבירו בארבעה עשר ה"ג ופירושה שהשפירה לו שפינס ביה בי"ד בכניסתו ואין צורך לחוק ולגרוס בי"ג.

ומדקא מבעיא ליה הכא על מי לבדוק ולא מבעי ליה מאן מינייהו עבר עליה ש"מ דאפי' לא בדק לא עבר עליה פלל חד מינייהו מדאורייתא מיהא ונהכי איתא במכילתא דאתמר התם בבתיכם למה נאמר לפי שנא' בכל גבולה שומע אני כמשמעו ת"ל בבתיכם מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי אע"פ שהוא יכול לבערו אבל אינו ברשותו יצא חמצו של נכרי שהוא ברשות ישראל אעפ"י שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו.

וה"ה נמי לחמצו של ישראל ברשות ישראל אחר אלא דאורחא דמלתא נקט דלעולם ישראל מבער חמצו ולא משפחת לה אלא בהכי במשפיר בי"ד מיהו מדרבנן אסור ולקמן נאריף בה בע"ה: התם הא אמר רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא.

תרתי קאמר חובת הדר למעוטי משפכי אעפ"י שהוא דר בה אינה שלו דלא חייבה תורה אלא בביתו שלו ודר בה דביתה פתיב ודרשינן דרף ביאתה תדע לה דאמרינן במס' מנחות השוכר או השואל בית בחוצה לארץ פטור ממזוזה כל שלשים יום מכאן ואילך חייב ואי מדאוריית' מאי שנא קודם ל' מלאחר ל' וה"נ איתא במס' מזוזה דגרסי' התם הדר בפונדקי בארץ ישראל פטור כל שלשי' יום והשוכר חייב מיד ובחו"ל פטור והשוכר חייב לאחר ל' יום וטעמא דא"י משום ישוב א"י ודמאי הא לטלית שאולה דפטור מן הציצית כל שלשים יום ומכאן ואילך חייבת מדרבנן.

ואי קשיא לה א"כ מאי קא מבעי לן בפ' שלוחם הקן ביתה למה לי ונהא איצטריוף ביתה ולא של חבירה א"ל דביתה יתירא קא מבעי ליה דתרי ביתה פתיבי. והכא ה"ק הא אמ' רב משרשיא מזוזה חובת הדר היא ולא חובת המשפיר ולא לאשמועינן חובת השוכר דמדאוריית' שניהם

פטרורין אלא מדרבנן חייב השוכר אם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדוק פ"י רש"י ו"ל דמסירת מפתח הוי קנין.

ולית' דא"כ ה"מ בפרק חזקת דקתני נעל וגדר ופרץ כל שהו' ושא"ר הקנינות אמאי לא מייתי נמי מסירת מפתח. וכן במס' גיטין תיזיל ותיחוד ותפתח פי היכי דלקני ביתא ולקני גיטא אגב ביתא ולמסר לה מפתח ותו לא צריכה מידי.

וכי תימא לא אמרו מסירת מפתח אלא לקניית שכירות אבל לא לקנייה גמורה הא ליתא דאמרי' בפ' מרובה פ"שם ששרקע נקני' בכסף בשטר ובחזקה פ"ה שכירות קרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה אלמא פי הדדי ניהו אלא ודאי מסירת מפתח לא מהני אלא למחזיק דכיון דמסר ליה מפתח כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי דאמרינן בפ' שור שנגח את הפרה המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו מפתח קנאו.

ואקשינן מאי קאמר אי בכסף לקני בכסף' אי בחזקה לקני בחזקה ומפרקינן לעולם בחזקה ובעי למימר לך חזק וקני וכיון דמסר ליה מפתח כמאן דאמר ליה לך חזק וקני דמי.

והכא בשקנה באחד מן הקנינים היא ואפי"ה אם לא מסר לו המפתח על המשכ"י לבדוק שהוא הנכנס והיוצא בבית והשוכר אינו יכול לנכס שם עדיין: ע"ב מאי טעמא לאו משום דחזקתו בדוק.

וא"ת א"כ למה לי אמירה דהני א"ל כגון דקאי האיך דלש"י ליה דאע"ג דחזקתו בדוק כל דאיתיה קמו נש"י ליה כיון דאפשר למיקם עליה דמלתא דומיא דמצויין אצל שחיטה דאע"ג דחזקתו מומחזין כל דאיתיה קמו נש"י ליה והכא כיון דאמרינן הני מהניא אמירה דידהו דלא צריף לש"י ליה אע"ג דאיתיה קמו.

האי כל הפתים בחזקת בדוקין מבע"ל דאע"ג דאשמועינן דלא צריף לש"י ליה טפי עדיפא ליה לאשמועינן בהדיא כל הפתים בחזקת בדוקים כיון דלא שמעינן הכי בכל דוכתא: כיון דבדיקת חמץ דרבנן דמדאורייתא בביטול בעלמ' סגי המניניהו רבנן בדרבנן איכא למידק דהכא משמע דטעמא דמדרבנן הא אי הוי מדאורייתא לא מהימני ואפילו נשים.

וה"נ משמע בעירובין בפרק פיצד מערבין דתנן ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמן לומר עד פאן תחום שבת ומשמע ה"מ משום דתחומין דרבנן וקשיא דהא משמע דאשה נאמנת בשחיטה דאמרינן שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאי קתני נשים דומיא דזרים מה זרי' אע"ג דאין אחר עומד ע"ג אף אשה נמי ובמתני' דהכל שוחטין נמי תנן הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן וכולן ששחטו באחרים רואין אותם שחטיתן כשרה מדתנן חרש שוטה וקטן ולא קתני נשים ש"מ דנשים נאמנות בפני עצמן וכן גבי ספירת שבעה וספירה לה לעצמה ועוד תנן במס' פתובות פרק המדיר ואלו יוצאות בלא פתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזהו היא העוברת על דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה, ופריף בגמ' היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע פלומ' לסמוך עילניה אלמא אפילו בדאוריית' נאמנות א"ל דאין ה"נ דעד אחד נאמן באיסורין ואפילו אשה ואפילו בדאורייתא מיהו דוקא בדליכא טירחא אבל במידיו דאיכא טירחא לא מהימני בדאורייתא והלכך חמץ ותחומין דאיכ' טירחא לבדוק בחורין ובסדקין ולמדוד אלפים אמה ולקדר בהרים אי לאו דרבנן היא לא הוו מהימני והכי משמע בירושלמי דגרסינן עלה דהא דהכא לית פאן נשים מפני שהנשים עצלניות הן והן בודקות כל שהן.

אלא דאפתי קשיא לי דמעשי' בכל יום דמהמנינו להו אנקור חלב ודם ואע"ג דאיכא חוטינ דבעי לחטוט בתרייהו ואיכא טירחא. ואפשר דלא חיישינו לעצלות אלא במידי שצריך לחזור אחריו ממקום למקום אבל במה שבידה אם אתה מאמינה שמתחלת במלאכה האמינה על סיומה דלאו ברשעת עסקינו שתראה האסור ותעלי עינה ותניחנו (ח"י): ולענין פסק הלכה הרמבמז"ל פסק דחזקתו בדוק ובעיניו אפשיטא וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שלא הביאה לבעי' זו בהלכותיו מפני שסמך על האחר' דהמשפיר בית לחברו בחזקת בדוק ומפרש הוא ז"ל המשפיר בית לחברו ב"ד שהוא בחזקת בדוק ובמשפיר סתם הוא והרב ר' יצחק בן גאית ז"ל פתב אי אית' קמן שזילינו ליה ואי ליתיה קמן ולא ידעינו אי בדוק אי לא חזקתו בדוק ואי מוחזק לו דלא בדיק ואמרי הני בדקוניה המניהו רבנו בדרבנו.

וזה תימה דהא משמע דמאי דאמרינו לא לעולם חזקתו בדוק מקשה גופיה הו' דקאמר הכי ובדר' דחיה דמעיקרא איתי לי' ראיה תניתוה ודחי ליה דא"כ לימא כל הבתים בחזקת בדוקין כלומר אלא לעולם אין חזקתו בדוק ואהדר ליה איך מ"מ בעייה אפשטיה דנפשוט מינה דאין חזקתו בדוק ודחי ליה דהא נמי ליתא דאפש' למימר דחזקתו בדוק ובדמוחזק לו האי דלא בדוק וכינון שכן לא אפשט דמהא דהכל נאמנים ליכא למשמע מידי ותדע לה עוד דלקמן גבי אין חוששין שמה גררא חולדה דמייתי טובא למפשט דאחי ספק ומוציא מידי ודאי לא מייתי הא דחזקת בדוק אלמ' ש"מ דהא לא קיימא.

ומ"מ אע"ג דלא אפשטיה איכ' מאן דאמר דהוי תיקו דרבנו ולקולא וכן בכל תיקו דבדיקת חמץ וכבר פתבתי דלא מסתבר הכי אלא כשפטל אבל כל שלא בטל דאורייתא הוא. ועוד מסתבר דאפילו בטל דהוי דרבנו כיון דאפשר למבדקה בדקי' ליה והכין מכרעא לי הא בעיא דנדאי ליכא מאן דאמר דבית ב"ד להוי בחזקת שאינו בדוק אלא דמבעי ליה אי חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק והיינו דקאמר נפשוט מינה דאין חזקתו בדוק ואהדר ליה דלא אלא הכא בחזקת לו ודאי דלא בדיק ואם איתא מאי קא מבעי"ל דבין חזקתו לאין חזקתו וליכא מידי כיון דספיקא דרבנו לקולא אלא ש"מ דכיון דאפשר למיקם עליה דמלתא פל בספיקא צריכה בדיקה וכן בכל ספק דרבנו או ספק ספיקא דאורייתא פל שאפשר לעמוד על בירוורו של דבר אין מתירין עד שיעמדו עליו (ח"י): אבעיא להו המשפיר בית לחברו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק מהו.

לפי שיטת הרב אלפסי ז"ל דס"ל בית ב"ד חזקתו בדוק הכא ה"פ שמשפיר לו בית ב"ד סתם שהוא בחזקת בדוק דאי בשאמר לו בפ' שהוא בדוק ומצאו שאינו בדוק פשיטא דמקח טעות הוא. ולא ידך פירושא שהוא העיקר ה"פ שאמר לו המשפיר בפירוש שהוא בדוק אבל השוכר לא התנו עמו על מנת שהוא בדוק דא"כ הא לא נתקיים תנאו ומקח טעות הוי בנדאי ומשו"ה אסיקנ' דכל שהמשפיר אמ' מעצמו לא הוי מקח טעות במידי דמצוה דמסתמא אפילו לא הוי הכי לא קפיד איך דניחא ליה למעבד מצוה בין בגופיה בין בממוניה ואעפ"י שאינה משתלם ממנו והיינו דקאמר בממוני' ואע"ג דחזינו ליה להאיי דלא ניחא ליה אנו סהדי דלאו מהא טעמא הדר ביה אלא דבעי לבטולי שכירותיה מטעם אחר ותלי טענתו בשאינו בדוק מיהו מסתבר' דדוקא בכי האי גוונא שהיא מצוה המחוייב' על כל אחד ואין בה הוצאה מרובה אבל אין למדין ממנה למקום אחר: מנא לן פירש"י ז"ל לר' מאיר דאלו לר' יהודה הא נפקא ליה לקמן מלא תאכל עליו חמץ ומסתבר' דלכולי עלמא קמבעיא ליה ולאסור השבתה דאלו מדר' יהודה הנה אמינא דדוקא באכילה אסור וכדכתיב לא תאכל עליו חמץ אבל בהשבתה לא מחייב אלא חמץ ומצוה עמו בבית

ומשו"ה מיייתי מהני קראי ותדע לה דלא אפשר למימר דאליבא דר' מאיר ולעבור עליו קא מבעיא ליה דגרסי בירושלמי ר"מ אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם ר' יהודא אומר משש שעות ולמעלה מד"ת מאי טעמיה דר"מ דכתיב לא תאכל עליו חמץ על אכילתו ור' יהודא דריש לא תאכל על שחיטתו אלא נדאי להשבתה קא מבעיא ליה ולכולי עלמא נמי ואפילו לר"ש חיוב עשה דהשבתה מיהא איכא ואפילו בלפני זמנו אלא דאינו עובר בלאו תדע דאי לא פי היכי דאשפחן כפה סתמיה אליבא דר"ש דהאכל חמץ משש שעות ולמעלה אינו עובר עליו מי לא משתמיט תנא למימר דחמץ משש שעות ולמעלה מותר ועוד דאם איתא אגון דקיימא לן כר"ש דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה קדושין קדושין דאפי' תימא דמדרבנן אסור לא אתי דרבנן למפקע קדושין דאורייתא וליתא דלרב גידל דאמר לקמן המקדש בחמץ משש ולמעלה אפי' בחיטי קרדנייתי אין חוששין לקדושין וזהו דעת הרב בעל המאור ז"ל וליתא דלכאורה משמע לקמן דהא רב גידל הלכה היא כדבעינן למכתב ואע"ג דקא פסיק רבא לקמן בפירק פל שעה הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשעה שלא בזמנו בין במינו בין שאינו מינו מותר כר"ש אין בכלל שלא בזמנו אלא לאחר זמנו אבל לפני זמנו זמנו מקרי דתנן עבר זמנו אסור בהנאתו ואמרין עלה בגמרא לא נצרכה לשעות דרבנן ולא ממעט לפני זמנו אלא כי קתני תוה זמנו כדאמרין לר' יהודא תלתא קראי כתיבי חד לפני זמנו וחד לתוה זמנו וחד לאחר זמנו אבל בסתם זמנו משש שעות ולמעלה משמע מיהו בעשה דאף ביום הראשון תשביתו ליכא מאן דפליג דעל פרחין בי"ד הוא ואף חלק והלכה לר"ש נמי פיון שחייב להשביתו אסור הוא בהנאתו ומדאורייתא אלא דלא עבר עליה בלאו ולר' יהודא עבר עליה בין באכילה בין בהנאה ובהא פליגי דר' יהודה אית ליה תלתא קראי ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה ור"ש לית ליה אלא חד קרא לתוה זמנו וקם ליה לפני זמנו במאי דכתיב ביה בהדיא עשה דתשביתו ופש ליה לאחר זמנו בהיתר גמור דהא לא כתיב ביה מידי דאורייתא אלא דמדרבנן קנסיה בחמץ של ישראל ובעיניו כדלקמן (ח"י): וכתוב אף ביום הראשון הא כיצד פלומר דקשו קראי אהדדי וכמו שפירש"י ז"ל ואע"ג.

דמשמע בסמוך דרב נחמן בר יצחק הוא דחדיש לן דראשון מעיקרא משמע היינו למימר דלא אצטריכינו למירמי קראי אהדדי: דף ה' ע"א לא תשחט את הפסח ועד אין חמץ קיים. וא"ת והא תמיד נשחט בשש ומחצה והפסח אינו נשחט עד לאחר התמיד ולפחות צריך בתמיד לתשלום השעה, א"ל דזמן שחיטת הפסח מיהא מתחילת שבע הוא אלא דתמיד מעפכו אי דאם הקדים פסח לתמיד פשר כדלקמן בתמיד נשחט: לא אמרינן מתוה שהותרה הבערה לצורך הותר' נמי שלא לצורך.

ואע"ג דאמרין בשלה ע"ג גתלים מותרת מ"מ פיון דבתחילת הביעור אסור ליהנות ממנו שלא לצורך קרי' ליה. ולקמן נאריה ביה בע"ה: ע"כ האי תנא מהדר אהתירא ונסוב קרא לאיסור' אין משום לה לה תרי זמני כף גרסתהספרים, ופירש"י ז"ל משום לה לה האמורים בשאור בגבולין ואם אינו ענין לשאור בגבולין תנהו ענין לבתים וקרי ביה הכי לא ימצא לה פלומר אף במצוי דהיינו כשבתו ושרוי עמה בחצר ונאקא לה אסור.

וקשיא דא"כ אמאי נסוב לא ימצא תיפק ליה משום לה דמיותר ועוד דלא ימצא באחריות מוקמינן ליה בסמוך והשתא דאתיא להכי נימא דאפילו באחריות מותר דלא אסור אלא לה וכי תימא א"כ

למה לי תרי לה לכתוב לא ימצא וחד לה הא ליתא דנהו מוקמי ליה לההוא לה לגוי שלא כפשתו אבל השתא דכתיב תרי לימא הכי.

ועוד דלישנא דגמ' לא אתי שפיר דמלישנא משמע דמדנסוב אסורה שמעי' התירה וקרא לאסורא אצטריה מדקא משני אין ולדבריו האי קרא דלא ימצא משום התירה נקט ליה ותרב בעל העיטור ו"ל פ' משום לה לה דאי לאו לא ימצא הנה מוקמינן האי לה תירה לכדר' יוסי הגלילי דאמר לקמן חמין בפסח מותר בהנאה משום דכתיב לה שלה יהא אבל השתא דכתיב לא ימצא לאסורא ליפא למימר הכי ואיתר ליה לה לגוי שפכשתו.

וקשיא לי דאי טעמא תריצ' הוא ר' יוסי הגלילי גופיה אמאי לא הדר ביה מהאי קרא ורבנן אמאי לא מותבי ליה מניה לקמן. וכי מעינ' להת' מפרשישנא לה בעזה"י.

עוד פירשו בשם הרב ר' יונה ו"ל משום לה לה תרי זימני דאי לאו לא ימצא בחד לה הנה דרשינן לה ולא של אחרים בין כפשתו בין שלא כפשתו. ואידך לה הוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ולצטרף בגוי שפכשתו והשתא דאתא לא ימצא לאסורא על פרחין לה לה להתיר' אתא ולגוי שפכש וגם זה קשה דאי לה סתם ממעט אפילו גוי שפכשתו בחד לה סגי ואי משום לא ימצא מוקמי' לה באחריות ונראה דה"ק משום לה לה דאי לאו לא ימצא הנה מוקמינן לה לה חד לאחרים וחד לגבוה או לדרישא אחריןא.

אבל השתא דכתיב לא ימצא למיסר באחריות ש"מ דכל שלא באחריות שרי מדאיצטריה קרא לאשמיעי' אסורא דאחריות והלכך דרשי' לה לה לכבשתו ולא כפשתו. ואי כתיב לא ימצא לחד הנה אמינא לא ימצא פלל ומשו"ה צריכי תרנויהו והשתא איצטריה ליה למנקט עיקר קרא לאסורא דאי לא אסורא לא הנה שמעינן התירה (ח"י).

והקשו בתוספות דהכא נפקא ליה אחרים וגבוה מחד קרא ואלו התם במס' מנחות אמרי' תרי עריסותיכם כתיבי חד לשל אחרים וחד לשל הקדש. לפי פתבו הם דעיקר הגרסא שם תרי עריסותיכם חד כדי עיסתכם וחד לשל הקדש וה"ה נמי לשל אחרים ועוד הקשו מאי שנא הכא דצריכי ליה תרי קראי לכבשתו ולא כפשתו ובעלמא גבי חלה ובכור ומעשר וכל הגי דפי' שלוחת חקן לא מיייתי תרי קראי.

ותירצו דכיון דגלי לן קרא הכא דכבשתו כלא כפשתו תו לא איצטריה ליה בעלמא ואין פאן קושיא דשאני הכא דכתיב לא ימצא ונהו אמינא דלא יהיה מצוי ואפילו שלא באחריות משום הכי צריכי תרי קראי (ח"י): בעירו חמירא דבני חילא דכיון דאלו מגניב ואלו מתביד ברשותיכו קאי ובעיתו לשלומי פ' הרמבמז"ל שהיו מפקידים חמצם אצלם ואם נגנב או שנגאבד היו אונסין אותו לשלם.

והשיב עליו הראב"ד ו"ל דמשלומין מן האונסין אינן תשלומין. אלא ה"פ שהם מפקידין חמצם אצלם בסתם ודין המלה שאם נגנב או אבד ברשותם שישלמו וקאמר רבא דאע"ג דפקדון פל היכא דאיתיה ברשותיה דמריה איתיה כיון דאיפא חדא שעתיא דקאי ברשותיה דהיינו אי מגנב דמחייב לשלומי כדדידה דמי והני מילי כשקבל עליו אחריות מפוך' והלכך עבדי המלה ומתאכסנים בבית ישראל אם מחוקי המלה הוא לשלם הנאבד בביתם אסור ליתן להם חניה וכיצד יעשו ישפרו להם בית ואפי' בפרוטה וכדבעינן למכתב: דף ו' ע"ב בהמת ארנונא חייבת בבכורה או אינה חייבת.

י"מ ארנונה שנתפוח דגוי מלשון כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי: וכן בעיסה וקשיא דא"כ היכי סלקא דעתין מעיקרא למימר דכל דמצי מסלק ביה בזווי חייבת בבכורה וקא אמרינו התם בפרק איזהו נשף המקבל צאן ברזל מן הגוי ולדות פטורין מן הבכורה ואע"ג דמצי מסלק ליה בזווי מאי טעמא דכיון דאי אתי גוי ולא משפח ולדות שקיל לה לכהמה הו"ל יד גוי באמצע וכל יד גוי באמצע פטורה.

אלא שבזו י"ל דהתם שאני שהבהמה כולה החלפה של גוי וכדקא יהיב טעמא. אלא דאפתי קשיא למאי דאסיקנ' דחלה חייבת משום דלית ליה קלא ומשמ' בין יש בשל ישראל פשיעור חיוב חלה בין אין בו ואלו בשנתפוח אין הדין כן דתנו במס' חלה נכרי שנתן לו ישראל לעשות עיסה פטורה מן החלה נתנה לו במתנה עד שלא גלגל חייב משגלגל פטור העושה עיסה עם הנכרי אם אין בחלקו של ישראל פשיעור פטורה מן החלה אלמא לאו בקלא ולא קלא תליא מילתא ועוד דגרסי' עלה דהיא בירושלמי ומה בינה לעיסת ארנונה שהיא חייבת בחלה תמן ברשות ישראל היא עומדת שמה ימלה גוי שלא ליטלה ברם הכא בדעתו תלויה אלמא ארנונה לאו שתוף הוא.

ועוד דמאי שיטה הכא שיתוף הגוי. אלא ארנונה מלשון והלף זה ארנונה פלומר שנותנים עישור הבהמות או חלק המלה וכן מן העיסה ומכל מאכל ולשון ארנונה בלשון פרס מאכל וכן נונה היום בלשונינו וכן נראה לי שפשהולף המלה מקום למקום נוטל זה לסעודתו ועל כן נקרא והלף והוא דבר הלמד מענינו להא דרבא דבעירו חמירא דבני חילא, ומשו"ה אמרי' בירושלמי דלא דמי דהתם בשנתפוח עד שיגלה הגוי דעתו שאינו רוצה בה מסתמא שלו הוא אבל הכא מסתמא של ישראל אלא שאם בא הגובה לגבות הרשות בינו.

וכן כתבתי בפ' קמא דמס' בתרא: הפקידו אצלו זקוק לבער יחד לו בית אין זקוק לבער פירש"י ז"ל יחד לו בית דא"ל הא ביתא קמף. נראה דאיהו מפרשה הכי דדינא קתני הפקידו אצלו שלא קבל עליו אחריות אלא שקבלו סתם בתורת פקדון וכיון שהיא חייב בפשיעה פדין שומ' חנם זקוק לבער ואם יחד לו בית דא"ל הא ביתא קמף אין זקוק לבער דכל הא ביתא קמף לא שומר חנם הוי ולא שומר שחר הוי.

וכן כתב רב אחא משבחה ז"ל ואי נטירותא ברשותיה דגוי היא דאמר הא ביתא קמן לא מחייב לבעורי וכן כ' הרב בעל הלכות ז"ל וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהשמיטה להא ברייתא מהלכותיו משום דדין שומרים היא שמעינו להו בעלמ' והכא הא אשמעי' רבא דכל שחייב באחריות ואפילו בפקדון כעין ההיא דבני חילא מחייב לבעורי.

ואע"ג דאפשר דגוי אינו בדין שומרים דרעהו כתיב כי היכי דממעטינו מינה הקדוש אפי"ה דילמא בדיניהם חייב והו"ל כעין בני חיל' ולפי"ז הכי מפרשא ברייתא הפקידו אצלו בתורת פקדון אם בשומר חנם או בשומר שחר זקוק לבאר שנאמר לאי ימצא ייחד לו בית שלא קבלו בפקדון אלא דאמר לי הא ביתא קמף אין זקוק לבער: ורב אנשי אמר ייחד לו בית לאותו פקדון יחוד גמור דהיינו בשכירות אין זקוק לבער וחדא קתני והלכף לא שמעינו מינה שיהא מותר בשכירות באחריות גמורה אלא בתורת פקדון ומ"מ דינא הכין הוא דה"ה דאפילו באחריות דמי לא אמרי' דפקדון אסור ואפילו הכי בשכירות בית מותר הכי נמי באחריות דמאי שנא.

ור"ת ו"ל פי' דבפקדון דשומר חנם לא מחייב דאין זה אחריות דפושע מזיק הוא אלא הכא בשפהקידו אצלו באחריות אונסין ואפי"ה ייחד לו בית דהיינו בשכירות אין זקוק לבער דאחריות של ישראל בתמץ של גוי ברשו' הגוי אינו עובר עליו מה"ת.

וכדתניא במכילתא בבתיכם למה נאמר לפי שנאמר בכל גבולה שומע אני כמשמעו ת"ל בבתיכם מה ביתה ברשותה אף גבולה ברשותה יצא חמצו של ישראל שהוא ברשות נכרי אעפ"י שהוא יכול לבערו אבל אינו ברשותו ויצא חמצו של נכרי שהוא ברשותו ישראל וחסמין שנפלה עליו מפולת אעפ"י שהוא ברשותו אבל אינו יכול לבערו אלא חמצו של ישראל ברשו' נכרי אין ישראל עובר עליו וכל שפן חמצו של גוי ברשותו אלא שהישראל קבל עליו אחריות מיהו הא דקאמ' דחמצו של ישראל ברשות נכרי אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר אבל מדרבנן מיהו אסור דתניא לקמן בפרק פל שעה אבל נכרי שהלנה את ישראל על חמצו אחר הפסח דברי הפל עובר ואוקני' בשהרהינו אצלו וברשותו דגוי משמע ומאי עובר אסור לאסור הפסח הואיל ועבר עליה מיהו מדבריהם וה"ה נמי לחמצו של ישראל ברשות ישראל אחר שלא באחריות דמדאורייתא לא קא עברי אבל מדרבנן מחייב בעל החמץ לבעורי וכדכתי' לעיל: אף במקום שהתירו להשפיר לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכה ע"ז התם במס' ע"ז דייקנין עלה בגמ' דמדקאמר במקום שאמרו להשפיר אלא יש מקו' שאין משפירין דהיינו בארץ ישראל וסתמא כר' מאיר וטעמא משום לא תחנם לא תתן להם חנניה בקרקע וכיון שפן תו לא דייקנין חנניה מידי אלא דכ"מ שאמרו להשפיר דהיינו בסוריא ובחזו"ל לבית דירה אסור.

ואע"ג דבחו"ל מותר למכור בתים טפי עדיף למכור מלהשפיר דלהשפיר לא תביא תועבה אל ביתה קרי ביה. אבל בירושלמי דייקי מקום שאמרו להשפיר דוקא הוא שאסור לבית דירה דהיינו בסוריא אבל מקום שמוותר אפי' למכור דהיינו בחזו"ל מותר אפילו להשפיר לבית דירה ואפשר נמי דגמרינן לא פליגי עלה דתרתני נמי איפא למידק חנניה ואע"ג דכתיב ביתה ויהי ביתה קרי' ליה דשכירות לא קניא אפי"ה מותר בחזו"ל דעיקר פשטיה דקרא במביאתועבה אל ביתו ממש היא וכן נהגנו אנו להשפיר בית לגוי אפי' לבית דירה ובכל פי הא פוק חזי מה עמא דבר פללא דשמעתין אור לארבעה עשר מיד בכניסת הלילה בודקין את החמץ לאור הגר ולכתחלה אינו יכול לבדוק להקדים ולאחר לו לא ביום ולא בלילה אלא שאם הקדים או אחר ליום צריף לבדוק ג"כ לאור הגר.

וכן אפילו מבואות האפילים אינו יכול לבדוק בתחלה ביום. הלכך צורפא מרבנן לא נפתח בעינייה באורתא דתליסר נגהי ארבבסר דלמא ממשכא ליה שמעתתא ואמי לאמנועי ממצה וחסמין של ישראל כל שאינו ברשותו בפסח אינו עובר עליו אלא דמדרבנן צריף לבערו אבל מי שהוא ברשותו אם הוא של ישראל צריף לבערו וכן אמרו המשפיר בית לחבירו לי"ד אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשפיר לבדוק ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדוק.

והמשפיר בית לחבירו בי"ד ואין המשפיר לפנינו שנשאל אותו אם הוא בדוק אין חזקתו בדוק וצריף לבדוקו שנית אבל אם יש שם אפילו אשה וקטן ועבד שמעיד שהוא בדוק אפי' תחלה היה ודאי שאינו בדוק הרי אלו נאמנין: והמשפיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק אין כאן מקח טעות.

בד"א בשלא התנה השוכר לומר על מנת שהוא בדוק אלא שהמשפיר אמר לו כן אבל אם התנה השוכר הרי זה מקח טעות. חמץ של הקדש ברשות ישראל או של נכרי בין כפשתו בין לא כפשתו כל שלא קבל עליו אחריות אין זקוק לבער הפקידו אצלו באחריות זקוק לבער.

ואם השפיר לגוי הבית אפי' באחריות אין זקוק לבער ואפי' מדרבנן: ונמירא דבני חילא אם חק הפלגה לשלם אם נגנב או נאבד חייב לבערו אבל תשלומין באונס אין להם דין תשלומין ואחריות.

ומבצי ליה לאינש לאשתעווייה בלשון פבוד לעולם ואפי' נפישן מיליה אלא דבדבר הלכה אי נפישן משתעי בלשון קצרה ואי פהדדי גינהו משתעי בלשון פבוד. אלא דאפילו בכי הדדי היכא דאיכא בהווא לישנא חידושה כלל משתעי בלישנא דאורחין וה"נ מבצי ליה דלא ליבשר מדעם ביש בהדיא אלא מכלל מידי אחרניא כעין עדשים נעשו יפות דמשמע אבל לא חטים.

ואבל אסור בנעילת הסנדל ושמועה רחוק' אינה נוהגת אלא יום אחד ומקצת היום ככולו ולענן מזוזה דבר תורה אינו חייב אלא הדר בבית שלו אבל שוכר ובעל הבית כל שאינו דר בה פטור אלא דמדרבנן אמרו הדר בפונדקי בארץ ישראל פטור עד ל' יום והשוכר חייב מיד ובחול' בפונדקי פטור לעול' ושוכר או שואל פטור עד שלשים יום: ולענן להשפיר בית לגוי בחול' ל מותר בין למכור בין להשפיר בין לדירה ותו לא מידי אמר רב יהודא אמר רב המוצא חמץ ביו"ט כופה עליו את הפלי י"מ דהכ' בשבטלו דתו לא עבר בב"י ובבל ימצא וליכא אלא משום דלמא אתו למיכל מניה ובכפיית פלי סגי.

אבל כשלא בטלו פיון דאיכא משום בל יראה ובל ימצא שריף ליה. ולא מחנור לי כלל דאפי' לא בטלו נמי דמצוה לשורפו אין שורפין אותו ביו"ט וקדשי יוכיחו דכתיב ושרפת את הנותר באש ואפי"ה קיימ"ל דאין שורפין קדשים ביו"ט.

ור' עקיבא נמי דאית לי דאין ביעור חמץ אלא שריפה ומצוה לשורפו אמר לעיל דאין שורפין ביו"ט. ואע"ג דמפרש לעיל טעמיה דר' משום דלא אמרי' מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ואלו אנו קיימ"ל כב"ה דאית להו מתוך בפ"ק דביצה מסתברא לי דההיא דר' עקיבא ל"פ אדידן דהיא אפשר דשבקי ב"ה ובעיד כב"ש אלא ה"ק רבא וש"מ דב"ה לא אמרי מתוך אלא בדבר שיש בו צורך היום.

וכדתנן התם ב"ש אומרים אין מוציאין לא את הקטן ולא את הלולב ולא את ספר תורה לר"ה וב"ה מתירין. ואמרינן בגמ' דהוצאת אבנים פולי עלמא לא פליגי דאסור משום דלית בהו צורך היום ואע"ג דאמרי' התם תני תנא קמיה דר' יוחנן המבשל גיד הנשה ביו"ט ואכלו לוקה חמש ומפרש ואזיל אמאי לוקה ומפרש חזא משום הבערה וא"ל ר' יוחנן לתנא פוק תני לברא הבער' אינה משנה ואם תמצא לומר משנה ב"ש היא דאמרי לא אמרינן מתוך דאלמא אפילו הבערה לצורך הגיד חשיב הבערה לצורך ואע"ג דאסור באכילה ובהנאה שאני התם דההבועה מיהא שריא ולצורך עביד לה אלא דבתר הכי איגלי ליה איסורא מה שאין כן הכא דההבועה גופ' אסורה בהנאה דאי לא תימא הכי תקשי ליה לר' יוחנן דשלא לצורך פלל לא שרו ב"ה אלא ודאי פדאמרן וכי תימא א"כ מאי קא מבע"ל בפ' במה מדליקין גבי אין שורפין קדשים ביו"ט מה"מ ולמה לי קרא תיפוק לי דליכא למימר ביה מתוך הא פתיבנא ליה התם דהוה ס"ד דמאן דבעי לה דיו"ט לא תעשה גרידא וליתי עשה דשריפה ולדחי לא תעשה דיו"ט עד דפריש ליה דיו"ט עשה ולא תעשה הוא: הלכך לא שרפינו ליה אפילו למאן דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה וכ"ש לדיון

דקיימ"ל פּרפּנן מְפָרַר וּזוֹרָה לְרוּחַ אוּ מְטִיל לַיָּם אֶבֶל כֹּל שְׁלֵא בְטֹל אֶפְשֵׁר לִיטְלוּ וּלְזוֹרְקוּ לְחוּץ וְאֵע"ג דְּאִיפָא טְלֵטוּל מְוֹקְצָה דְּרַבְּנָן אֲתִי דְּאוֹרְיִינְתָּ וּמְבַטֵּל דְּרַבְּנָן וְכֵן פְּתַבּוּ רֹב הַמְּפָרְשִׁי וְ"ל וּמ"מ מְוֹקְצָה וְדָאִי אִיפָא דְקָרָא דְתַשְׁבִּיתוּ בְיוֹם הַרְאִשׁוֹן הוּא אֶלְא שְׁגַם בְּזָה אֲנִי חוֹכֵה לְהַחְמִיר דְּהָא אֲשַׁפְחֵן בְּדוֹכְתִי טוּבָא דְהַעֲמִידוּ חֲכָמִים דְּבַרְיָהֶם עַל דִּין תּוֹרָה.

וְאִמְל עֶרְל וְהַזָּאָה יוֹכִיחוּ וְגַבִּי שׁוֹפֵר שֶׁל ר"ה אֵין חוֹתְכִין אוֹתוֹ לֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת וְלֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין מְפַקְחִין עֲלֵיו אֶת הַגָּל וְאֵע"ג דְּמְבַטֵּל מְצוּה וּבפ"ק דְּשַׁבַּת אֲמַרְיִנן הַדְּבִיק פֶת בַּתְּנוּר לֹא הִתִּירוּ לוֹ לְרִדּוּתָהּ קִנְדָם שְׂיַבֵּא לִידֵי אִיסוּר שַׁבַּת וְאֵע"ג דְּרִדְיָה דְּרַבְּנָן וְטוּבָא דְכֹתְמִיהוּ בְּכָל שֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְאֵע"ג דְּאֲמַרִי בִּפ' לִוְלֵב וְעַרְבָה וְאֲמַאי טְלֵטוּל בְּעֵלְמָא הוּא וְלִדְחִי שַׁבַּת לֹא טְלֵטוּלִי דְּמְוֹקְצָה קְאָמַר דְּנִשְׁמַע מִיְנָה דְּאֲתִי דְּאוֹרְיִינְתָּ וּמְבַטֵּל דְּרַבְּנָן דְּהִתְם לֹא מְוֹקְצָה הוּא אֶלְא ה"ק וְהַרִי אֵין פָּאן מְלֵאכָה אֶלְא טְלֵטוּל בְּעֵלְמָא וּכְדִכְתִּיבְנָה הִתְם.

וּמ"מ אֲשַׁפְחֵן נְמִי בְּדוֹכְתִי טוּבָא דְּאֲתִי דְּאוֹרְיִינְתָּ וּמְבַטֵּל דְּרַבְּנָן הִילְכָף אֵין דְּנִין מְזָה לֹא לְהַקֵּל וְלֹא לְהַחְמִיר אֶלְא הִיכָא דְּאֲתַמַּר אֲתַמַּר הִיכָא דְּלֹא אֲתַמַּר לֹא אֲתַמַּר. אֶלְא דְּמַכְיָנן דְּאֲמַרְיִנן לְקַמֵּן הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ וְנִזְכָּר שְׂיֵשׁ לוֹ עֵיסָה מְגוֹלְגֵלַת בְּתוּף בֵּיתוֹ דְּקִדְּיָם וּמְבַטֵּל לִיָּה מְקַמֵּי דְּתַחְמִיץ וְדִיָּקָא נְמִי דְּקַתְּנִי הִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ כְּלו' דְּאִי בְּחַמֵּץ גְּמוּר אִפִּי' יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ נְמִי לִית לִיָּה תַקְנָתָא דְּלֹא מְצִי שְׂרִיף לִיָּה בִּי"ט אֶבֶל בְּעֵיסָה מְגוֹלְגֵלַת אִי לֹא דִּיּוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבּוּ הִנּוּה שְׂרִיף לִיָּה מְקַמֵּי דְּתַחְמִיץ.

וְאִם אֵיתָא אֶפִּילוּ תִימָא בְּחַמֵּץ גְּמוּר וְיֹשֵׁב לְפָנֵי רַבּוּ אֲצִטְרִיף דְּאִי הִנּוּה בְּבֵיתָהּ אֵע"ג דְּלֹא מְצִי לְמִשְׁרָפָה מְטֵלְטֵל לִיָּה וְנִרְיָק לִיָּה דְּהָא הִיָּה בְּשֵׁלֵא בִּיטֵל הִיא. וְעוּד דְּאֲמַרְיִנן נְמִי לְקַמֵּן גַּבִּי שְׂמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יְפִיפִיָּה וְנִבְטֵלָה כִּי מְשַׁכַּח לָהּ, וּפְרִיָּק דִּילְמָא מְשַׁפְּחַת לָהּ בְּתַר אִיסוּר' וְלֹא מְצִי מְבַטֵּל לָהּ.

וְאִם אֵיתָא לִימָא לִיָּה אֲכַתִּי וּלְשַׁקְלִי לָהּ כִּי מְשַׁכַּח לָהּ. וְכִי תִימָא בִּיטוּל עֲדִיף לִיָּה דְּלִית בִּיָּה שְׁהוּי מַה שְׂאֵין כֵּן בְּזִרְיָקָה דְּכַמָּה דְּשָׁהָה לְאִפּוּקָה עֶבֶר עֲלָהּ הָא לִיתָא דְּהָא לֹא חָאִישׁ לְהַכִּי דְּלֹא מְבַטֵּל לָהּ אֶלְא לְבַתַּר דְּאֲשַׁפְּחָא וְכְדָבְעִינוּ לְמַכְתָּ' עֲלָהּ.

וְתוּ דְּכַמָּה דְּעַסִּיק בְּבִיעוּרָא לִיכָא לְמִימַר דְּעֶבֶר עֲלָהּ דְּלֹא נִתְנָה תּוֹרַת לְמַלְאָכֵי הַשְּׁרַת אֶלְא ש"מ דְּאֲכַתִּי אִיכָא לְמִיחַשׁ דְּלִמָּא מְשַׁכַּח לָהּ בִּי"ט וְלֹא מְצִי לְטְלֵטוּלָהּ וְתוּ דְּגֵרַס בִּירוּשְׁלַמִי גִגּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁהִיָּה סְמוּךְ לְגִגּוּ שֶׁל גּוֹי וְנִתְגַּלְגַּל חַמֵּץ מִגִּגּוּ שֶׁל גּוֹי לְגִגּוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל ה"ז דּוּחְפוּ בְּקִנְיָה וְאִם הִיָּה שַׁבַּת אוּ יו"ט כּוּפָה עֲלֵיו אֶת הַכְּלִי.

דְּלְכָאוּר' מְשַׁמַּע דְּהָא חַמֵּץ הוּא בְּמַקּוּם שְׂאֵין הִיָּד שׁוֹלְטַת בּוּ וּלְפִיכָף דּוּחְפוּ בְּקִנְיָה מְשׁוּם כֹּל יִרְאָה וְכֵל יִמְצָא דֵאֵע"ג דְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה הוּא חֲצָרוּ שֶׁל אָדָם קוּנָה לוֹ שְׁלֵא מְדַעַתּוּ כֹּל שְׁלֵא גָּלָה שְׂאֵינוּ רוּצָה בְּזִכְיָה זֹו דְּאֲשַׁפְּחֵן זְכִיָּה בְּאִיסוּרֵי הַנְּאָה דְּאֲמַרִי בְּמַס' ע"ז גַּבִּי אֲבָנֵי מְרַקוּלִים גְּזִירָה דְּלִמָּא מְגַבֵּה לָהּ יִשְׂרָאֵל וְהוּי לָהּ ע"ז בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֵין לָהּ בְּטִיל' עוֹלָמִית וְהִיָּינוּ נְמִי דּוּחְפוּ בְּקִנְיָה דְּאִי לֹא כִיָּן שְׂאֵין הִיָּד שׁוֹלְטַת שָׁם וְאֵינוּ זֹוכֵה בּוּ נְמִי לְמָה לִי דְּחִיפָה וְאִפִּי' הִכִּי קְאָמַר דָּאֵם הִיָּה שַׁבַּת אוּ יו"ט אֵינוּ דּוּחְפוּ אֶלְא כּוּפ' עֲלֵיו אֶת הַכְּלִי כְּלוּמַר כְּלִי אַרוּךְ הַמְּגִיעַ רִאשׁוּ לְשָׁם אֶלְמָא דְּבַשְׁבַּת וְיו"ט לֹא מְצִי לְטְלֵטוּלָהּ וְאֵע"ג דְּלֹא בְּטִלְיָה הִילְכָף הָא דְּרַב יְהוּדָא כְּלָלָא כְּיִיל בֵּין בְּטֵלוּ בֵּין לֹא בְּטֵלוּ בִּי"ט כּוּפָה עֲלֵיו אֶת הַכְּלִי (ח"י).

וְהָא דְקָאָמַר כּוּפָה עָלָיו אֶת הַפְּלִי לְמַאן דְאָמַר הֵתָם בְּפִרְקָא פִּירָה אִין פְּלִי נִיטְלָא אֱלָא לְדַבְרֵי הַנִּיטְלָא
הֵכָא בְּשִׁצְרִיף לְגוּפּוֹ אוּ לְמַקּוּמוֹ: יְרוּשְׁלָמִי פָּפָה עָלָיו אֶת הַפְּלִי וְלֹא מְצָאוּ יָד נִטְלָתוּ לֹא פָּפָה עָלָיו
אֶת הַפְּלִי וְלֹא מְצָאוּ צְרִיף לְבִדּוּק עָלָיו כָּל הַבַּיִת.

וּמִסְתַּבְּרָא לִי בְּשִׁמְצָא הַפְּלִי כְּפוּי אוּ שְׁלֵא מְצָאוּ כָּלל אַבְל אִם מְצָא הַפְּלִי בְּלִתִּי כְּפוּי וְלֹא מְצָא
הַחֲמִיץ חִיּוּשֵׁינוּ לְחַוְלָדָה וְעַכְבָּר. דְתַנּוּ צְלוּחִית שְׁהַנִּיחַ מְכּוּסָה וּבָא וּמְצָאָהּ מְגוּלָה פְּסוּלָה שְׁדַרְפֵּן
שֶׁל שְׂרָצִים לְגִלּוֹת.

אִי נָמִי מִילְתָּא פְּסִיקְתָּא קַתְנִי דְהֵתָם בְּצְלוּחִית שְׁהַפְּסוּי תְלוּי וְעוּמַד מְכַנִּים רֵאשׁוּ תַחֲתִיו וּמְגַלְהוּ
אַבְל כְּפֹאן בְּכְפוּי עַל גְּבִי קַרְקַע אִין דְרֵף שְׂרָצִים לְגִלּוֹת (ח"י): חֲמִצּוֹ שֶׁל גּוֹי עוֹשֶׂה לוֹ מְחִיצָה עֲשֶׂרָה
טְפָחִים וְלֹא סָגִי בְּכַפִּית פְּלִי דְהֵתָם לְיוֹם אֶחָד לְחַוְלוֹ שֶׁל מוּעֵד אַבְל כְּפֹאן לְכָל שְׁבַעֲהָ צְרִיף מְחִיצָה
וּבִדְלָא קַבִּיל עָלֶיהָ אַחֲרֵיוֹת הִיא.

אַלְא אִם אָמַר רַבָּא לֹא אֲמַרְנָן אֱלָא שְׁאִין דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר אַבְל דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר אֲפִילוּ קוּדָם ל' יוֹם זְקוּק
לְבַעַר י"מ יֵשׁ בְּדַעְתּוֹ וְאִין בְּדַעְתּוֹ קוּדָם הַפְּסַח. וְזֶה תִּימָא דַּא"כ כָּל מִי שְׁיֹוצָא אֲפִילוּ מַר"ה וְדַעְתּוֹ
לְחַזוֹר לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם חֲזִיב לְבַעַר שְׁמָא יִמְלֵךְ וְלֹא יִחַזוֹר עַד תּוֹף הַפְּסַח וּמִשְׁכַּח חֲמִיץ בְּתוֹף
בֵּיתוֹ וְאִתִּי בֵּיהּ לִידֵי תַקְלָא וְלֹא מִסְתַּבְּרָא הֵכִי.

וְעוּד דְאִם דַּעְתּוֹ לְפָנּוֹת הָאוּצָר קוּדָם הַפְּסַח אֲמַאי חֲזִיב לְבַעַר מִהַשְׁתָּא דְהָא דַּעְתּוֹ לְבִדּוּק קוּדָם
הַפְּסַח אֱלָא הָעֵינְקָר כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ"י ז"ל דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר תּוֹף הַפְּסַח וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְמִשְׁכַּח לִיהּ לְחֲמִיץ
וְאִתִּי בֵּיהּ לִידֵי תַקְלָה.

וּבִירוּשְׁלָמִי מוּחֻלְפֵת הַסּוּגִיָּא דְגֵרְסִי הֵתָם הֵדָא דְתִימָא בְּשִׁישׁ בְּדַעְתּוֹ אַבְל אִם אִין בְּדַעְתּוֹ לְחַזוֹר
אֲפִילוּ קוּדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם נָמִי צְרִיף לְבִדּוּק וּבְסַפְקָא אַבְל בְּנֻדָּא אֲפִילוּ מַר"ה אָמַר ר' אַבְבָּא אֲפִילוּ
יֵשׁ בְּדַעְתּוֹ לְחַזוֹר צְרִיף לְבִדּוּק שְׁמָא יִמְלֵךְ וְלֹא יִחַזוֹר.

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּדַעְתּוֹ וְאִין בְּדַעְתּוֹ הַנְּאָמַר שֶׁם קוּדָם הַפְּסַח אֱלָא בְּתוֹף הַפְּסַח וּר' אַבְבָּא אָמַר אֲפִי יֵשׁ
בְּדַעְתּוֹ לְחַזוֹר כָּל שְׁהוּא בְּסַפְקָא צְרִיף לְבִדּוּק שְׁמָא יִמְלֵךְ וְלֹא יִחַזוֹר אֱלָא תּוֹף הַפְּסַח וּנְמַצָּא עַכְשָׁיו
לְהִלְכָה תּוֹף שְׁלֹשִׁים יוֹם בֵּין בְּדַעְתּוֹ לְחַזוֹר בֵּין אִין דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר צְרִיף לְבִדּוּק קוּדָם שְׁלֹשִׁים יוֹם
אִם דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר וְדֹאִי קוּדָם הַפְּסַח אִין זְקוּק לְבַעַר אַבְל בְּסַפְקָא שְׁמָא יֵבֵא תּוֹף הַפְּסַח וּכ"ש בְּנֻדָּאִי
אֲפִי מַר"ה צְרִיף לְבִדּוּק וְכֵן אִם נִעְתַּק מִן הַמְּקוֹם לְגַמְרִי וְאִין דַּעְתּוֹ לְחַזוֹר כָּלל אִין זְקוּק לְבַעַר
וּמ"מ בְּכָל שְׁאִין זְקוּק לְבַעַר מְבַטְלוֹ שֶׁם בְּמַקּוּמוֹ פְּדִי שְׁלֵא יַעֲבֹר בְּבֵל יִרְאָה וּבֵל יִמְצָא.

וְכֵן בְּעֵשֶׂה אֶת בֵּיתוֹ אוּצָר. וְהֵרָא"ה ז"ל יֵשׁ לוֹ דְרֵף אַחֲרַת בְּזֵה וְאִינְהָ מְחַוְוֵרַת: שׁוֹאֲלִים בְּהִלְכּוֹת
הַפְּסַח קוּדָם הַפְּסַח שְׁלֹשִׁי יוֹם כְּבָר כְּתַבְתִּיהָ בַּפ"ק דְמַגִּילָה דְלִשְׁאֲלַת בֵּית הַנּוֹעֵד הוּא שְׁנַקְר' שׁוֹאֲל
כְּעַנְיָן.

שְׁנַאָמַר וְיֵהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנַפְשׁ אָדָם. מְכָאן קָשְׁיָא לְרִש"י ז"ל שְׁפִירֵשׁ בְּפִרְקָא הַנִּזְקִין
גְּבִי שְׁמִנְהָ פְרִשְׁיֹוֹת נְאָמְרוּ בּוֹ בְיוֹם וְקָא חֲשִׁיב פְרִשְׁת טְמֵאִים וּפִי הוּא ז"ל וְיֵהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ
טְמֵאִים וְהֵכָא מִשְׁמַע דְהָאִי פְרִשָּׁה בְּעָרְב הַפְּסַח נְאָמְרָה וְלֹא בְרֵאשׁ חֲדָשׁ.

אַלְא פְרִשְׁת טְמֵאִים הִינּוּ טוּמְאָת מְקַדָּשׁ וְקַדְשָׁיו דְכְתִיב וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו: ע"ב אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר
יִצְחָק אֲתִיָּא מְדַבְּרַת וְא"ת וּמַאי אֵי צְרִיף לִיהּ מְדַבְּרַת מְדַבְּרַת וְהָא הֵתָם בְּמַסְכַּת שְׁבַת פִּרְקָא ר'

עקיבא אמרינו דכולי עלמא בר"ח אתו למדבר סיני פתיב הקא ביום הזה פאו מדבר סיני וכתבי התם החדש הזה לכם ראש חדשי' מה להלן בר"ח אף פאן בר"ח.

כלומר ולהלן בר"ח נפקא לן במס' מנחות מדכתבי הנה מלמד שנתקשה משה על מולד הלבנה עד שהראה לו הקב"ה לבנה בחדושה ואמר לו פנה ראה וקדש. א"ל דאפתי הנה אמינא דשתי דברו' היו החדש הזה הנה בר"ח ודברו אל כל עדת בני ישראל נאמר בארבעה או בתמשה בירחא משום הכי איצטריך מדבר מדבר.

וא"ת התם נמי בפירק ר' עקיבא לילף מדבר מדבר א"ל מדבר ממדבר לא יליף. ולא אמרן אלא בתרי עניני אבל בחד עניני מאי דמוקדם מוקדם ומאי דמאחר מאחר וה"מ היכא דליפא קרא וסברא אבל היכא דאיפא קרא אפילו בחד ענינא נמי דאמרינו במסכת סנהדרין פירק נגמר הדין דחזיה קודמת לסקילה ואע"ג דכתבי פי סקל יסקל או ירה יירה וטעמא משום דקרא אחרנא פתיב וסקלתם באבנים ומתו סקיל' סמוך למיתה: אמר רב יהודה הבועק צריך שיבטל פירש רש"י ז"ל דנפקא לן מדכתבי תשביתו ומתרגמינן תבטלון והקשה ר"ת ז"ל עליו דמי קאמר רחמנא שיבטל בפעוה שביעית שהיא שעת איסורו והא אמרי' הקא דלבתר איסוריה לאו ברשותיה קאי ולא מצי לבטל ליה.

ועוד דהא ר' עקיבא דריש מניה לעיל הבועה ומוכח מניה דאין השבחה ביו"ט משום דמצינו הבועה שהוא אב מלאכה אלמא תשביתו הבועה היא ולא ביטול. ופי' הוא ז"ל דבטול היינו הפקר ונפקא לן מדכתבי לה שקה אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה ונאי נמי פיון דאפקריה לאו דידיה הוא ולא עבר עלי' והרמב"ן ז"ל הקשה עליו דא"כ אמאי מפיק ליה לשון בטול לימא צריך שיפקיר ובטול דאשפחן בכל מקום לאו הפקר הוא דאמרינו גבי ע"ז נכרי מבטל ע"ז שלו ושל חברו ואי מדין הפקר אין אדם מפקיר דבר שאינו שלו ועוד דהת' מפרש לה פיצד מבטלה פחתה או קטעה אלמא ביטול לאו הפקר הוא ועוד דאי מדין הפקר הא אית ליה לר' יוסי במסכת נדרים הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתי' לרשו' מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה.

והתם נמי אמרי' דהפקר בפני שלשה שנים עדים ואחד זוכה וכן במסכת תמורה. ועוד דהפקר בפה דאלו הקא אמרינו מבטלו בלבו.

ועוד דהפקר משמע דבשבת אסור להפקיר כענין ששנינו אין מקדשין ולא מחרימין ולא מעריכין ביו"ט ביו"ט אמרו ק"ו בשבת ומפרשי טעמא משום גזר' מקח וממכר ואלו הקא קתני מבטלו בלבו אחד שבת וא' יו"ט.

ועוד שלא הזכירוהו בשום מקום בלשון הפקר אלא בלשון בטול גרסי' בירושלמי רב אמר צריך שיאמר כל חמץ שיש לי ברשותי ואיני יודע בו בטל וכו' בלשון הראשונים כולם ז"ל כל חמירא דאיפא ברשותי יהא בטיל ונחשיב כעפרא.

ואי משום הפקר וכי עפרו של אדם הפקר הוא. ופי' הוא ז"ל דבטיל כמשמעו שמבטלו מתור' חמץ ומחשבו כעפר בעלמא שאינו ראוי לאכילה וכיון שאינו רוצה בקיומו ובחשיבותו שוב אינו עובר עליו ואפשר דנפקא לן מדכתבי תשביתו שאור וכמו שפירש"י ז"ל ובהלכות גדולות נמי כתוב ובתר דבדיק מבטל ליה דכתי' תשביתו שאור מבתיכם.

ומה שהקשה ר"ת דהיכי מבטל ליה בְּתַר אִיסוּרֵיהּ לָא קִשְׂיָא דְאֵלָא מֵאֵי אֵית לָהּ לְמִימַר דְשָׂרְיָפָה
היא והיכי קאמר רחמנא דלשׂרפיה בְּתַר אִיסוּרֵי' וְהָא מ"מ עֵבֶר עָלֶיהָ בְּתַחֲלַת שְׁבִיעֵית אֵלָא מֵאֵי
אֵית לָהּ לְמִימַר דַּה"ק דְבִשְׁעָה שְׁבִיעֵית כְּבֵר יְהֵא מְבֹטֵל
וכן למה שהקשה מדר' עקיבא לָא קִשְׂיָא אִין ה"נ דְבִכְלָל תְּשַׁבִּיתוּ מִשְׁמַע נְמִי הִבְעֵרָה אֵלָא דְאָנָן
הכי קאמר' מְדַכְתַּב רַחֲמָנָא תְּשַׁבִּיתוּ וְלֹא כְּתַב הַשַּׁחַת שְׂרוּף וְכֹלָה ש"מ דְבִטּוּל נְמִי בְּמִשְׁמַע
וְהַשְׁבַּתָּתוּ בְּכֹל דְבֵר וְתְשַׁבִּיתוּ שְׂאוּר תְּשַׁבִּיתוּ מִשְׂאוּר קִאֲמַר ור' עקיבא שפיר קא דְאִיק דְמַעַרְב
יו"ט הוא דְכִינּוּן דְבִכְלָל תְּשַׁבִּיתוּ אִיפָא נְמִי הִבְעֵרָה בְּעֵינָן זְמַן דְאִי בְּעֵי לְמַעַבְדַּה הִבְעֵרָה מְצִי עֵבִיד
דְאִי לָא לָא מְקַיְמַת לִיה לְקַרָא וְאִימַת אִילִימָא בִּיּו"ט הָא לָא מְצִי עֵבִיד אֵלָא וְדִאִי מַעִיּו"ט וְעוֹד
דלר' עקיבא דַּהֲוָה ס"ד לְמִימַר דְבִיּו"ט הִיא לִית לָן לְמִימַ' אֵלָא הִבְעֵרָה דְלֹאֲחַר זְמַן אִיסוּרוֹ לָא
מְצִי מְבֹטֵל לִיה וְיִלְפִינָן לִי מְנוּתָר כר' יְהוּדָא וְלַהֲבַעֵר' וְהִלְכָה בְּטוּל כְּמִשְׁמַעוֹ וְלֹא מְדִין הִפְקַר
וְלִדְיָדִי מְסַתְּבָרָא לִי עֵינָר דְבָרֵי ר"ת ו"ל דְאִי מִתְּשַׁבִּיתוּ א"כ פְּסֻקַת לִיה חַיִּיב בְּטוּל דְאוֹרֵינָת' וּמֵאֵי
קִאֲמַר צָרִיף שְׁבִיבְטֵל חַיִּיב לְבִטּוּל הו"ל לְמִימַר וּמֵאֵי קִא מְבַע"ל נְמִי מֵאֵי טַעְמָא וְהָא טַעְמָא רַבָּה
אִיפָא דְרַחֲמָנָא חַיִּיבֵיהּ וְכִי תִימָא דְלֹא טַעְמָא מְשֵׁשׁ קִא בְּעֵי לְבִטּוּל אֵלָא דְקִא מִתְמָה פִּינּוּן שְׁכַבְר
בְּדַק לְמֵאֵי אִיפָא לְמִיחַשׁ דְאִי מִשׁוּם פִּירוּרִין הָא לָא חַשְׁבִּי.

הא ליתא דלבתר דשני ליה שְׁמָא יִמְצָא גְלוּסְקָא יְפִיפֵיהּ אֶקְשִׁי לִיה וְנִבְטְלָה כִּי מִשְׁכַּח לָהּ וְאִי בְּטוּל
דְאוֹרֵינָתָא הִיכִי מְסִיק אֲדַעְתֵּיהּ לְמִימַר הִכִּי דמ"מ עַד דְאֲשַׁכַּח קִא עֵבֶר עָלָהּ וְכִי תִימָא דְקִרָא לָא
מְחַיִּיב לָן בְּטוּל דְתְשַׁבִּיתוּ כְּתִי' וּמִשְׁמַ' בְּכֹל הַשְׁבַּתָּה וְכִינּוּן דְבְּדִיק תּוּ לָא עֵבֶר עָלָהּ עַד דְאֲשַׁכַּח'
דְלֹאֲחַר בְּדִיק' וְלֹא כְלוּם.

הא ליתא דְכִינּוּן דְבִכְלָל תְּשַׁבִּיתוּ בְּטוּל וּבְטוּל עֲדִיף מְבַדִּיקָה דְמַהֲנִי לְמֵאֵי דְאִיפָא בְּחוּרִין וּבְסֻדְקִין
אִי אַתָּה רְשָׁאֵי לְדוּנּוֹ לְהַקֵּל וְלֹאֲמַר דְבִבְדִיקָה סָגִי אֵלָא לְהַחְמִיר דְצָרִיף בְּטוּל. אֵלָא וְדִאִי בְּטוּל לָאו
דְאוֹרֵינָתָא בְּחַיִּיב אֵלָא מְדַרְבְּנָן וְכַדְכְּתִיבָנָא בְּמִתְנִי' קִמָּא אֵלָא דְכֹל שְׁבִטֵל תּוּ לָא עֵבֶר עָלֶיהָ וְאִפִּילוּ
בְּחֻמְצָא הַנְּרָאָה וְהִידוּעַ כְּדִאֲמַרִּינָן בְּתַלְמִיד הַיּוֹשֵׁב לְפָנָי רַבּוּ בְּסַמּוּף וְטַעְמָא מִשׁוּם דְכְּתִיב לָהּ וְכִמוֹ
שְׁכַתְּבַר ר"ת ו"ל וּמְדִין הִפְקַר וְהַגַּע עֲצָמָה מִי לָא אֲמַרְתָּ דְבְטוּל דְמִשְׁמַע דְמְבִטֵל לִיה מְדִין חֻמְצָא
וּמִשְׁנֵי לִיה עֲפָרָא וְכִינּוּן דְבִטְלֵיהּ תּוּ לָא עֵבֶר עָלֶיהָ וְאֵע"ג דְאִיתֵיהּ בְּרִשׁוּתֵיהּ מִשׁוּם דְעַפְרָא בְּעֵלְמָא
חַשְׁיב א"כ יְהֵא מְנוּתָר בְּהַנְּאָה אִפִּילוּ בְּפֻסַח דְבִשְׁלֵמָא בְּאִכִּילָהּ אִי אֶכִּיל לִיה הָא יְהִיב דְעַתִּיהּ עָלֶיהָ
לְמַחְשָׁבָה לְאִכִּיל' לְדִין חֻמְצָא אֵלָא בְּהַנְּאָה לְהוּי נְמִי כְּעַפְרָא עֲפָרוּ מִי אֲסוּר בְּהַנְּאָ' וּמִי עֲדִיף הַנְּאָה
מְלַעְבּוֹר בְּכֹל יִרְאָה וּבִל יִמְצָא נְזָה וְדִאִי מוֹכִיחַ.

אבל אי אָמַרִּינָן מְדִין הִפְקַר לָא קִשְׂיָא דְכֹל שְׁהַפְקִירוּ אַע"ג דְחֻמְצָא גְמוּר לָא עֵבֶר דְלֹא דִידֵיהּ הוּא
אֲבָל כֹּל מַה שְׁנִגְהָה בּוּ הָרִי חוּר וְנִזְכָּה כְּמוֹ שְׁהַפְקִיר וְהָרִי הוּא שְׁלוֹ. וּבִירוּשְׁלָמִי נְמִי גְרָסִי שְׁלָהּ אִי
אַתָּה רוֹאָה אֲבָל אַתָּה רוֹאָה בְּפֻלְטֵיָא וְאִית תְּנָא תְּנִי אִפִּי' בְּפֻלְטֵיָא מֵאֵן דְאֲמַר אֲבָל אַתָּה רוֹאָה
בְּפֻלְטֵיָא בְּשְׁהַפְקִירוֹ קוּדָם לְבִיעוּר.

אלמא מְלָהּ נְפָקָא לָן וּבְסַפְרֵי נְמִי תְּנָא לָא יִרְאָה לָהּ שְׂאוּר רוֹאָה אַתָּה לְאֲחַרִּי' לָא יִרְאָה לָהּ שְׂאוּר
רוֹאָה אַתָּה בְּפֻלְטֵיָא לָא יִרְאָה לָהּ שְׂאוּר בְּטֵל בְּלָבָהּ. וְאִמָּאֵי דְמִקְשׁוֹ אִמָּאֵי נְסִיב לִיה בְּלִשׁוֹן בְּטוּל
וְלֹא בְּלִשׁוֹן הִפְקַר מְסַתְּבָר' דל"ש הִפְקַר אֵלָא בְּדַב' שְׁיֵשׁ אַחַר זוֹכָה וּמְקַבֵּל אֲבָל חֻמְצָא אֲסוּר הוּא
לְכֹל אֵלָא שְׁכַל אַחַד מְבִטְלוּ מִרְשׁוּתוֹ וּמִטַּעַם זֶה גַם כֵּן אִינוּ צָרִיף שְׁיִבָא לְרִשׁוּת זוֹכָה וְאִפִּילוּ לר'
יוֹסִי פִּינּוּן שְׂאִין כָּאֵן זוֹכָה וְאִין טַעַם הַזְּכִיָּה אֵלָא כְּדִי שְׁלָא יַחְזוֹר בּוּ וְהָכָא לְעַנְנֵן אִיסוּרָא אָנָן סְהַדִּי
דְאִינוּ חוּזַר בּוּ שְׂאֵם חוּזַר אִין כָּאֵן בְּטוּל וְהָא דְגְרָסִי בִירוּשְׁלָמִי הִפְקִיר חֻמְצָא בְּשְׁלִשָׁה עָשָׂר לְאֲחַר

הפסח מהו ר' יוחנן אמר אסור ור' שמעון בן לקיש אמר מותר א"ר יוסי לר' פנחס נהיר את כדהוי תנן אמרין אתיא דר' יוחנן כר' יוסי ודריש לקיש כר' מאיר אינה פן אלא ר' יוחנן חשש על ההערמה וריש לקיש לא חשש על ההערמה מה נפיק מבינייהו נפלה עליו מפולת מאן דאמר הערמה לית פאן הערמה ומותר מאן דאמר זכיה לית פאן זכיה והו' אסור הפל מודים בגר שמת ובבזו ישראל את נכסיו מאן דאמר הערמה מותר ומאן דאמר זכיה מותר ע"כ.

דמשמע דר' יוסי אפילו בחמץ נמי בעי זכיה. ליתא ומקומו מוכרע דאם איתא אמאי נסיב לה בלאחר הפסח מהו לימאהפקיר חמצו ולא זכה בו אחר מר אסור ומר שרי ולעבור עליו ככל יראה אלא נדאי אפילו למאי דקס"ד מעיקרא כולי עלמא מודו דאע"ג דלא זכה בו אחר לא עבר עליה כל שבטלו לגמרי מלבדו ולב יודע מרת נפשו.

אלא דכשרצה לזכות בו לאחר הפסח גלה בדעתו שדעתו הי' עליו לחזור ולזכות בו וכיון שלא זכה בו אחר נמצא שלא יצא כלל מרשותו ומשו"ה הנה אסור ר' יוחנן למאי דהנה ס"ד מעיקרא ואפילו מהא הדר ביה וא"ל דאינה פן דלא בעינן כלל זכיה גבי חמץ אלא טעמא משו' דחייש להערמה ואפי' זכה בו אחר איכא למיחש נמי להערמה והיינו נמי דקאמ' מה נפיק מבינייהו בין מה דקס"ד השתא דבלא זכיה למאי דקס"ד מעיקרא דבעי זכיה נפלה עליו מפולת משום הערמה ליכא הלכך השתא דאסיקנא פלוגתיהו בהערמה לכולי עלמא מותר.

ולמאי דהנה ס"ד מעיקרא מאן דאמר משום זכיה הא לית פאן זכיה ואסור אלמא השתא מיהא לכולי עלמא לא בעי זכיה ואמר תו הפל מודים בגר שמת ובבזו ישראל את נכסיו שהווא מותר אע"ג דלא זכה אפי' למאי דקס"ד מעיקרא דלא בעי זכיה אלא כשהוא עצמו או יורשיו זוכין בו לאח' הפסח משום דגלי אדעתיה דלא אפקריה לגמרי וכדאמרן אלמא אפילו מאן דבעי זכיה לא בעי אלא להתירו לאחר הפסח ולקמן בפרק כל שעה דיקינן בהאי דינא (בג"ה).

ולאידך קושיא דבעי הפקר בפני שלשה איכא מאן דאמר דבמדי דאיסורא לא בעי שלשה ומסתיעי ממאי דאמרי' במסכת שבת אין שורין דיו וסממנים מע"ש אלא כדי שישורו מבעוד יום דברי ב"ש ואמרינן התם טעמייהו משום דאית ליה אדם מצנוה על שביתת פליו ואקשינן נר קדירה וגיגית מאי א"ל ומשני נר קדירה וגיגית לב"ש אפקורי מפקר להו.

ובודאי אין לומר שיהא לכל אחד בערב שבת שלשה שיפקור בפניהם. ואין זו ראיה דהתם לאו איהו מפקר להו אלא לב"ד מתנה עליהם ומפקירן והכי אית לן למימר התם על פרחין וכדכתבנא התם אלא טעמא הכא דהא לית ביה זוכה וכדאמרינן והיינו נמי טעמא דסגי בלב ושרי אפי' בשבת דכיון דאין פאן זוכה לית ביה גזרת מקח וממכר הלכך בטולו מדין הפקר הוא ולא מחייב ביה דאוריית' ואם לא בטל ומצא חמץ אחר הפסח לא עבר עליה ככל יראה ובל' מצא פינן שפבר בדיק דלא נתנה תורה למלאכי השרת אלא שאם מצאו בפסח עבר עליה משעת מציאה ואילך פינן דמשהי ליה וכדכתוב לעיל (ח"י) ולשון הבטול איכא מאן דאמר דבעו למימר כל חמיר' וכל חמיע דאיכא ברשותי משום דשאר וחמץ תרי גוונני נינהו ומצריך צריכה כדאית' שפ"ק דביצה לקמן פרק כל שעה ובנדאי שאור וחמץ תרי גוונני נינהו אלא דלא אנשפחן הכי לקמאי ז"ל ולא בגרסת ירושלמית דכתיבנא אלא חמץ לבד ובנוסחא דידן כל חמירי ולדידי לא קשיא דכיון דבטול זה מדרבנן ועוד דבלב בעלמא סגי לא דקדקו בו כל כף.

מיהו טפי עדיף למימר כל חמץ מכל חמירא דחמץ ושכית ושאר לא שכית ולמצוי חיישינו ולימא הכי כל חמץ שיש לי ברשותי ואיני יודע בו יבטל. וטעמא דאמר ואינו יודע בו משום דאי הנה אמר כל סתם פי הדר אכל ממה דשניר הא הדר ונכי ביה ונהדר ביה מאפקריה ומינה נמי דבטול מדין הפקר דאי בטל מתורת אונן כל במאי דיהיב דעתיה יהיב במאי דלא יהיב לא יהיב ולמה ליה למימר שאינו יודע בו.

והרב בעל העיטור פתב דשליח מבטל דעד פאן לא מבעיא לן גבי שאלה האומר לעבדו השאל עם פרתו מהו וגבי הפרה האומר לשלוחו כל נדרים שתדור אשתי מפאן ועד יום פלוני הפר לה והפר לה מהו אלא משום דהתם פתיב מיעוטא בעליו עמו אישה יפירנו אבל בעלמא בכל מקום שלוחו של אדם פמותו ואנן נמי הכי נהיגנן דאחד מבני הבית בודק ומבטל אעפ"י שאינו גדול הבית אלא דכששליח מבטל לא לימא ברשותי אלא ברשות פלוני דהיינו בעל הבית.

ובכנוליה שמעתין משמע דלא מבטל אלא חדא זמנא לחוד באורתא לאחר בדיקה ולא צריך למהדר ולבטולו ביום דהא אמרינן בסמוך דבשעת ביעורו דהיינו שעה ששית לא מצוי מבטל לה ובארבעה וחמש וכל שכן בשאר שעות היום כיון דלאו זמן איסורא ולא זמן ביעוריה הוא פשע ולא מבטל משו"ה לא תקנו בטול אלא בשעת בדיקה דעס"י בבדיקה ומדכר והדין נותן שאם אין אתה אומר פן שני ביטולין למה באחרון שג יום סגי ושנוניתיהו למילי דרבנן בכדי והיינו נמי טעמא דאמר שאין אני יודע בו וכדאמרן ומתוך מעשיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא (ח"י) מאי טעמא אילימא משום פירורין הא לא חשיבי וא"ת והא אמרינן לקמן גבי בצק שבסדקי עריבה אם יש פזית במקום אחד חייב לבער ואם לאו פטור ואמר עולא עלה לא שנו אלא בעריבה אבל בבית אפי' פחת מפזית נמי זמנין דמכנשי ונפלי אהדדי.

א"ל התם בעיס' דאי מכנשא הנה ליה פזית שנים במקום אחד אבל הכא בפירורין דפת לא: אלא אמר רבא שמה ימצא גלוסקא יפיקה דעתיה עליה. פירש"י ז"ל דדעתיה עליה חשובה היא בעיניו וחס עליה ומשהה אותה אפי' רגע נמצא עובר בכל יראה ובל ימצא נראה מדבריו דונקא משנתן דעתו להשהותו הא לאו הכי אפי' כשלא ביטל אינו עובר והא ליתא דכל שלא בטל מסתמא עובר עליו ועוד דבנותן דעתו עליה אפי' בעל עובר דחצרו זכתה לו אע"ג דאיסורי הנאה גינהו מההיא דע"ז כדאמרן לעיל.

ועוד דמשמע דטעמא דחס עליה ואינו מבטלה מיד הא מבטלה תו לא עבר. והא ליתא דלבתר אסוריה תו לא מצוי מבטל לה.

אלא ה"פ דעתיה עליה בתוך השנה וחשיבא ולא בטלה בפירורין: דף ז' ע"א דאמר רב גדל אמר רב המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קרדיניתא שאינו חמץ גמור אין חוששין והיינו דמיייתי מינה לשעה ששית דרבנן ולא מחנור דמשש שעות ולמעלה לא משמע תחלת שש אלא סוף שש דהיינו תחלת שבע כדאמרין לכ"ע מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור והיינו תחלת שבע כדמיייתין עלה קרא דאף חלק וחיטי קרדיניתא הן חטין קשין מלשון הרי אררט דמתרגמינן טורי קרדום והחיטים אינן מתבשלים לעולם בקרקע מעצמן עד קרוב לקציר שעושין עוגיות וממלאים מים והחיטים גשורין ולוקחים קצת חמץ במקורב והוא פועל חמץ נוקשה דמדרבנן.

והכי קא מיינתי ראיה דכי היכי דבשעות דאורייתא וקמץ דרבנן אין חוששין לקדושיו ה"נ בשעה ששית דרבנן וקמץ גמו' לאו ברשותיה קאי ולא מצוי מבטל ליה. והא דרב גידל אתיא בין לר' יהודא בין לר' שמעון דאע"ג דלר"ש לפני זמנו ולאחר זמנו בלא כלום לאו הוא דליפא אבל עשה דהשפטה מיהא איפא ואסור בין בהנאה בין באכילה ואע"ג דבערב הפסח לא פתיב ביה לא תאכל לא תאכלו לדידיה אפי"ה פינו דבפסח עצמו פי היכי דאסור באכילה אסור בהנאה ה"נ בערב הפסח שאם אתה אומר דלר"ש אינו אסור לא באכילה ולא בהנאה לפני זמנו דאורייתא אלא מדרבנן אסור באכילה ומותר בהנאה ואע"ג דכתיב תשביתו פל שאתה אוכלו אין לה השפטה גדולה מזו א"כ אגן דקיימ"ל כר"ש לית לן הא דרב גידל ונהו דעת הרב בעל המאור ז"ל.

ולא אפשר דכיון דמיינתי מינה ראיה להא דרב יהודא דהבודק צריך שיבטל וקיימ"ל פותיה ה"נ קיימ"ל פהא דרב גידל ולקמן נמי מיינתי תו ראיה מהא דרב גידל אלמא בהליכתה נסבי לה.

אלא ודאי בכולי עלמא אתיא וכן הלכתה. מיהו מקדש בשעה ששית בקמץ דרבנן חוששין לקדושיו כיון דתרונייהו דרבנן וא"ת ובשעות דרבנן היאך אפשר שיהא אסור בהנאה והא אמרינן בפרק פסוי הדם אי אמרת בשלמא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא משו"ה ישלפו אלא אי אמרת חולין שנשחטו בעזרה דרבנן אמאי ישלפו.

א"ל הכא שאני דהאי קמץ סופו לבא לידי איסורא דאורייתא וליאסר בהנאה נמי וכל דמקון רבנן כעין דאורייתא תקון ונבטל בארבע וחמשי לרב יהודא קא מקשי דאמ' הבודק צריך שיבטל מזד ובדין הנה דלימא ונבטל בארבע וחמש אלא כיון דכל עיקר הבטול אינו אלא משום גלוסקא יפיפיה אמר ונבטלה.

כיון דלאו זמן איסוריה ולא זמן ביעוריה, הוא פשע ולא מבטל לה. הקשה ר' אפרים ז"ל הא זמן איסוריה וזמן ביעוריה מצוי מבטל והא אמרו דבתר איסוריה לא מצוי מבטל וזמן ביעוריה נמי דהיינו בשית הא אמרו דרבנן אסרי עליה.

ותירץ דהכי קאמר דאי הנה אמרינן הכי מאן דבדק אפתי מצין' לבטל דאפתי לא מטי זמן איסורי' וזמן ביעוריה ושהי מלבטולי ופשע עד לבתר איסוריה ולא מצוי מבטל אבל בשעת בדיקה כיון דקא עסיק במלת' לא מדחי נפשיה: מעות שנמצאו לפני סוחר ביהמה לעולם מעשר פי' בכל מקום.

ופירש"י ז"ל משום דהו"ל ספיקא ספק מן המוכר וחולין הו ספק מן הלוקח ומעשר הו וספיקא לחומרא. וקשיא דאי מהאי טעמא נימא מוכר ולוקח מחצה על מחצה וסמוך מיעוטא דלוקח שהו חולין למחצה דמוכר והו"ל חולין רובא וניזיל בתר רובא אלא היינו טעמא דבבהמה אחת קפצוי עלה לוקחין טובא ולית לה אלא חד מוכר ואזלינן בתר רוב': ובהר הבית לעולם חולין.

פי' לפי שאין מוכרין שם בהמות. וא"ת וזויה התם מנין והא תנו לא יכנס אדם במקלו ובתרמילו ובמעות הצרורות לו בסדינו א"ל דהני מגלי צרורת בסדינו דרף פרהסיא אבל בצנע' ש"ד ובירושלם בשעת הרגל מעשר בשאר ימות השנה חולין פי' שנמצאו שלא לפני סוחר ביהמה ואקשי' ואמאי ניזיל בתר רובא פלומר ובשע' הרגל נמי יהו חולין פשאר ימות השנה ופריק משום דשוקי ירושלם עשוין להתפכד בכל יום.

וא"ת וכבוד מי מהני והא אמרינן במסכתא נדה פרק בא סימן גבי שרץ שנמצא במבוי כל טהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות ואע"ג דנתפכד דחזקתו בדוק אמרינן חזקתו מתפכד' לא אמרינן,

א"ל דהתם חיישינו לגומא כדאסיקא הקא בדאשתכח בגומא ולחומרא חיישינו: לא תימא שרבתה מצה אלא אימא שרבו ימי מצה עלי' הילכה כל שנמצא פת שאינה מעופשת ולא ידע אי חמץ היא או מצה היא אולינו בתר בתרא ומצה היא ואי מעופשת היא אי איכא למתלי במצה פגון שרבו ימי מצה עלי' וקאי בדוכתא דיהבי עלה נהמא חמימא דמעפש לה או בכינצא בזה לפי עיפושא תליא ומצה היא וקרב אלפסי ז"ל שלא פתחה לזו בהלכותיו דלמא משום דמלתא דלא שכיח הוא: אמר רב יהודא הבודק צריך שיברך היינו טעמ' דתקינו ברכה על הבדיקה ולא על הבטול משום דבדיק' דאורייתא ובטול דרבנן וכדכתובנא לעיל.

ומאי דמברך בלשון ביעור לאו לשון שריפה הוא דהא לא שריף ליה אלא לשון בדיקה הוא בלשון בערתי הקודש מן הבית והלכה יצא לו מזה למנהג הנשים שמזמינות חמץ בשעת בדיקה כדי שלא תהא ברכה לבטלה דלאו מנהג הוא דאין הברכה אלא על החפוש והבדיקה בין מצא בין לא מצא ויבדוק בתוך המועד הויא תיובתיהו.

ולענין ברכת זמן איכא מאן דאמר דמברך כיון דמזמן לזמן קאתי ואיכא מאן דאמר דלא דהא לא קביע ליה זמנה דמפרש וינצא בשיירא בדיקי כד נפקי ומי שלא בודק לאחר המועד וכל הני מברכי ואין הדעת נותנת שיברכו זמן ואין זו הכרעה אצלי וסנפה תוכיח דאפילו עשאה מר"ה כשרה ותניא העושה סנפה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, אלא היינו טעמא דלא מברכינן זמן אלא במידי דאית ביה הנאה אבל הקא הרי מוציא ממונו מביתו.

והיינו נמי טעמא דספירת העומר. מיהו כל בודק מברך בין קודם זמן בין לאחר זמן מידי דהוה אפדיון הבן דמברך כל לאחר שלשים יום ואעפ"י שעבר זמן חיובו והבודק כמה בתים בברכה אחת סגי מידי דהוה אשוחט מאה עופות או מאה בהמות והוא דדעת' עליהו מעיקרא דאי לא הו"ל פגמלה דמברך על כל כוס וכוס.

ואם שח באמצע בדיקה אם לצורך בדיקה אין בכה כלום דהו"ל כטול ברוך טול ברוך אבל שיחה בעלמ' איכא מאן דאמר דחוזר ומברך דומיא דשח בין תפילה לתפילה מברך שתיים לא סח מברך אחת.

וכבר השיב עליה הרב אלפסי ז"ל דלא דמי דהתם שתי מצות נינהו ואין זו מעפכת את זו והיינו נמי דלא הדר ומברך ההיא ברכה קמיינתא להניח אלא על מצות תפילין אבל הקא גוערין במי ששח אבל לא הדר ורבינו האי ז"ל כ' ירושה הי' מאבותינו שלא יסיח עד שיגמור כדי שלא יסיח דעתו כי כשהוא נמנע מן השיחה לבו מוכן למעשה ומי שלא עשה כן לא יצא ידי חובתו וכן עמא דבר ע"כ.

מיהו אם שח בין ברכה לבדיקה באינה ענין שיהא חוזר ומברך כה אמרו קדמונינו ז"ל. והלקתא על ביעור חמץ.

וא"ת וכיון דלבער כולי עלמא לא פליגי ובעל ביעור פליגי אמאי תפסינן מאי דמספקא לן ושבק' מאי דפשיט' לה א"ל דהכי קאמר והלקתא אף על ביעור חמץ וכן פירש רש"י ז"ל, והר"א אב ב"ד ז"ל נמי כתב רצו לקבעה בעל וקבעוה וטעמא משום דמתוך ברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא או עם הארץ כעין ההיא דפ' כיצד מברכין דהווי משתבחי בר' זירא בר רב זביד וכי אתא פתח ואמר מוציא ואמר זה הוא שאומרין עליו אדם גדול הוא בשלמא אם אמר המוציא הא קמ"ל הלקתא כרבנן אלא השתא לא קאמר הלקתא לא כמר ולא כמר במוציא כולי עלמא לא

פליגי דאפיק משמע וה"נ דכותני ומ"מ לישנא לא משמע הכי דא"כ לימא הכי בהדי' אף על ביעור
אלא מסתברא דדוקא על ביעור קאמר פיון דאפשר ליעשות ע"י שליח וכבר פתבתייה פולק
בארנפה במסכת סוכה בס"ד: ע"ב פל המצות פולן מברך עליהו עובר לעשייתו גרסי' עלה
בירושלמי חוץ מקדושי' בבעיל' ודילמא טעמא דמלתא לפי שאין מברכין על המצנה אלא פשהיא
מזומנת לפניו לעשות וקדושין בבעילה פשהיא מזומנת בעינו מתניה קדוש וליכא.

אבל בשאר קידושין לכולי עלמא עובר לעשייתו בעינו ולגמרין פללא פניל לכל מצות ולא מפיק
אפילו קידושין בבעילה. וכן דעת הרמב"ם ז"ל ואפ"י בברכת נשואין שיהו קודם שתפנס לחופה
ומה שלא נהגו פן בברכת קידושין חששו שפא יחזרו בהו ונמצאת ברכה לבטלה.

וברכת נשואין א"ל דלאו על הכנסה לחופה הו' אלא על אסיפת העם וברכו' של שבח הו' נאי משום
דקיימ"ל פלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ה"מ ביחוד ואין פאן יחוד הילכף בהני שפיר דמי
לבסוף לברך ור"ש ז"ל פתב דברכת להכניסו שם ברכה האב מקמי מילה מבעי ליה לברוכי מיהא
דכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתו.

ור"ת אחיו השיב עליו דלא מהפכי' סדורא דמתנית' דהתם בפ' ר' אליעז' דקתני המל אומר אקב"ו
על המילה אבי הבן אומר אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ולשעבר נמי היא דברכת
להכניסו אינה על המילה לבד אלא על כלל המצנה על טורח וועמלו ועל מזונו הנתן בו עד
שזיכהו השי"ת והגיעו לכה.

ובהא נמי ניחא מאי דמברכי' לה בל' דאי לאחר מצותה בעל מבע"ל פדמשמע הכא. ובהא נמי
איתרצא ברפת גרים ועבדים דמברכין לאחר המילה אקב"ו למול את הגרים ולהטיף מהם דם
ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמם וארץ בא"י פורת הברית פדאיתא התם בפ' ר' אליעזר
דברכה זו פעינ ברפת הכנסה היא פלומר שזפהו למול ולהטיף מהם דם ברית והנינו למאן דגרסי
התם המל אומר על המילה והמברך אומר למול וכו' ולשון אחר פתבתי שם בפ' המילה.

והרמב"ן ז"ל פתב דדוקא כל המצות קאמר ולא כל הברכו' משום דברכת הנהנין פשיטא דאסור
ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה. וברכות של שבח פרואה את הים ולבנה פחדושה ומקום
שנעשה בו גסים אפילו לאחר ראיה נמי דאין סברא לומר שיעצים עיניו עד הגיעו לשם וכן פל
ברכות הבקר הנותן לשכוי וכו' אפי' שמע פחצי הלילה ועמד ולבש ונטל ידיו מברך פיום בתפלתו
שלא פדעת הרמב"ם ז"ל שכתב דאינו מברך אלא א"כ עשה דברים הללו ובשעת עשיה פלישנא
דגמ' פד לביש כד סיים מסאני וכו' אלא שיש להסתפק במה שאמרו בירושלמי דמסכת ברכות
גבי פרקים הנה יושב בבית הפסא או בבית ספקלריא אם יכול הוא לצאת ולברך תכד"ד יברך
ואם לאו לא יברך דאלמא תכד"ד מיהא בעי'.

אלא שיש לומר דברכות אלו של כל יום אינן על השמיעה ועל העשיה אלא בין שמע בין לא
שמע דברכות של שבח הן על נוהג העולם. וכן המנהג ואפ"י ברפת נטילת ידים פותחים בה בבית
הכנסת עשו אותה פשאר הברכות ותקנו בה ברכה משא"כ לשאר תפלות לפי שהוא עכשיו
כבריה חדשה שיצא לאויר העולם ומברך על כל מעשי האדם ואפ"י לא הוצרך הוא אליהו.

וברפת נטילת לולב שהיא לבסוף נ"ל דטעמא דכיון שפבר הלולב פידו פדמשמע התם במס' סוכה
הולכין לבהכ"נ ולולביהם פידן לא הצריכו להניחם ולברך ולחזור ליטלם. וכבר הארכתי בהא
דעובר לעשייתו שם במסכת סוכה בס"ד ללמד דעובר לתחלת עשייתו פעי לברוכי ולא לגמר

עשייתו בלבד: אלא חוץ מן הטבילה בלבד אומר פלומר טבילת גר בלבד דאפתי לא חזי ולא מצי למימר וצנונו ואפי"ה תקנו בכל הטבילות על וכן על נטילות ידים שהי' פעין טבילה שלא רצו לחלוק בנוסח הברכות אי נמי דנ"י זמנין דלא חזו כגון מי שהיו ידיו מלונכות.

וטבילה משום דלא מברכינן אלא בשעה שהמצה מונמנת לפניו לעשותה וכשהאשה עומדת ליפנס במים ערומה היא ובעינן מחניף קדוש וליכא עד לאחר טבילה שעלתה ונתלבשה ולכפות עצמה ולברך לא הצריכה דאיכא ביערות' דמיא כמה דשהי משו"ה תקנו פולהו בעל ומה שכתב הרב אלפסי ז"ל זב שראה קרי ונדה שפלט ש"ז צריכין טבילה לאו למפסק הלכתא דצריכין טבילה דהא קיימ"ל דהשתא בטלוח לטבילותא כר' יהודא בן בתירא דאמר דאין ד"ת מקבלין טומאה אלא משום דמני' שמעי' דנדה וזב בלחוד מצי לברך קודם טבילה לכולי עלמא משום הכי אייתי לה: ואומר גר אלקים נשמת אדם חנפש כל חדרי בטן וא"ת ולמה לי קרא דבעת ההיא בהאי קרא סגי דהא אית בה חפוש וגר.

א"ל דאי מיני' הנה אמינא דחפוש לא קאי אגר אלא אאלקים משום הכי צריכי כולהו: דף ח' ע"א אין בודקין לאור הסמה. כתבתיה לעיל חורי הבית העליונים והתחתונים אינן צריכין בדיקה דוקא בדיקה אין צריכין אבל כל שיש שם חמץ ודאי חייב לבערו דהא פכר בשמי קורה וכפר בבור הוא בעיא ולא אפשטיה לקמן ומשמע דכל שכן חורין והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם גג הבד וגג המגדל א"צ בדיק דהא דתימ' בשגבוהין ג' אבל אם אין גבוהין ג' הרי הו' פקרקע ובאותו שלא נשתמש שם חמץ אבל באותו שנשתמש שם אפי' גבוה כמה צריף בדיקה אלמא כל שנודע שם חמץ בכל מקום צריף בדיק' מיהו מספיקא אינן צריכין בדיקה ואפי' הניח עשר ומצא תשע או עכברגכנס וכפר בפיו דהא ודאי בכל השנה עכברים יש בבית ובחורין מצויין אלא דמספיקא לא חיישינן להו.

וחצר שאמרנו שאינה צריכה בדיקה כתב הרמב"ם ז"ל דה"מ מילוסה של חצר אבל חורין שפכונתל צריכין בדיקה שאין עורבין ועופות מצויין שם רבן שמעון ב"ג אומר מטה החולקת בתוך בית ומפסקת רבו הנוסחאות בזו איכא מאן דגרסי בקמייטא צריף ובתרייטא א"צ ואיכא מאן דגרסי איפכא.

ומפרשי לה לבדוק תחת המטה דמדליא ניחא תשמיתיה וצריכה בדיקה דמתתא לא ניחא תשמיתיה ולא צריכה בדיקה. ואפי' מדליא דוקא חולקת בתוך הבית פלומר שנתנוה בתוך הבית ועוברין לה מכל צד ואפשר שנתנו תחתיה חמץ אבל בשעומדת בצד הבית לא שאין דרף להשתמש קרו לה וזהו דעת רש"י ז"ל.

ור' יצחק בן גיאת ז"ל פירשה בבדיקת המטה עצמה דומיא דחורין ויציע דקתני וה"ק מדליא אינה צריכה בדיקה דלא ניחא תשמיתיה מידי דהנה אחרין עליונים מתתא צריכה בדיקה כחורין אמצעים ואינו נראה דכבר אמרו כל מקום שמכניסין ואין מכניסין ונחזי אם דרף להשתמש בה ואי מדליא כל כף פשיטא אלא העיקר דמטה זו חולקת בתוך הבית שנשאר עוד מקום פנוי אחריה בבית ומפסק' מפותל לכותל פעין מחיצה שאין דרף לעבור שם אלא תחתיה או עליה ובתרייהו גרסי' א"צ בדיקה פלומר צד הפנימי מהבית דלמאן דגרסי' בקמייטא צריף איכא לאקשוני מטה מאן דכר שמה והו"ל למימר דרבנן פליגא עליה וחסורי מחסרה אבל השתא ניחא דלמאי דאמרי רבנן א"צ אתא איהו לאוסופי ואמר א"צ ולא פליג פלל.

ומקשה מאידך דעצים ואבנים דטעמא דעצים ואבנים סדוריא תחתיה הא לא הכי צריך בדיקה וקשיא לקמיית' ופריק הא דמדליא הא דמתתא כלומר מדליא אפשר לעבור תחתיה וטעמא דעצים ואבנים הא לא הכי צריכ' בדיקה.

הא מתתא אע"ג דאין עצים ואבנים תחתיה א"צ בדיקה. והכי משמע בירושלמי דגרסינו התם תני ר' שמעון בן גמליאל מטה שהיא חוצצת בתוף הבית ועצים ואבנים סדורין תחתיה בודק צד החצון ואינו בודק צד הפנימי מפני שעצים ואבנים סדורין תחתיה הא אין עצים ואבנים מונחים תחתיה צריף לבדוק צד הפנימי הדא אמרה שחששו לגפילה.

לא בדא אנו אומרים תינוק רגע נכנס לשם וחרמץ ביזו וזה מוכיח מה שפירשנו. אבל לבדוק תחת המטה או עליה להסיר הבגדי במה שדרה להשתמש שם ודאי לכו"ע צריף לבדוק שמן יש קבע לאכילה זין אין קבע לשתייה ולהאי מסקנא אוצרות שמן אפי' מסתפק א"צ בדיקה וכן דעת הראב"ד ז"ל.

אבל הרמב"ם ז"ל כתב אוצרות זין ואוצרות שמן במסתפק צריכין בדיקה נראה דהכי גריס לה איהו והא תניא אוצרות זין ואוצרות שמן צריכין בדיקה ופריק במסתפק ותו לא. ואיכא מאן דאמר דאפי' לגרסת הספרים נמי ה"מ לדידהו דשמן לא מספקי מיניה אלא לאכילה אבל לדידן דקאי להדלקה אפי' שמן נמי דומיא דקירי לדידהו דהיינו גרות של שענה וטעמא דמסתבר הוא: עשו אוצרות שחר בבבל פאוצרות זין בארץ ישראל במסתפק.

כלומר במסתפק בשניהם וקמ"ל דבבבל היו עושין שחר טוב ואין קבע לשמותו פנין בא"י. בי מלחי ובי קירי צריכין בדיקה פי' הפלי והמקום שנתון שם ומינה דכלים נמי צריכין בדיקה: התם בשאין הפלב יכול לחפש אחריו הכא בשקהלב יכול לחפש אחריו.

א"ת א"כ מאי שנא מחמץ שנפלה עליו מפולת דכל שהפלב יכול לחפש אחריו חייב לבער. א"ל שאני התם דודאי איכא חמץ דמחייב ליה לאטרוחי ולמבדק במרי וחצינ' משו' ספנה אבל פאן דספ' פל שאינו יכול לבדוק ביזו אין מטריחין אותו: ע"ב הרי זה צדיק גמור.

כלומר באותה מצוה. ואוקימנא במס' ר"ה פאן בישראל פאן באו"ה דישראל בין פה ובין פה עביד לה לאותה מצוה ואי לא מקיימה אינו קורא תגר.

והא דתנן אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס היינו כשמוכנין לפרס ואי לא פרס לא הוו עבדי ובשלהי מס' מגילה כתבתייה בס"ד: מלמד שתהא פרתה רועה באפר ומרגולתה באשפה את יתירא דאת ארציה קא דריש את הטפל לארצה.

אלא מבע"ל לכדר' אמי פל מי שאין לו קרקע אינו עולה לרגל. ואע"ג דהשתא דלא אצטרף קרא לשלוחי מצוה אינו נזקין בהליכתו אפי"ה פיון דאצטרף ארצה כתב נמי את משום דבר שנתחדש בו.

וא"ת אמאי לא חשיב התם כפר"ק דחגיגה בהדי פטורין מלעלות ברגל הא דאין לו קרקע. א"ל דלא דתנא התם אלא פטורין מחמת גופן בבבלי קבין וחולה וסומא: אמר רב עליונה ושלמטה ממנה.

על פרחין שתי שורות דב"ה לאו כשתי שורות דב"ש דאלו לב"ש היינו פל פני המרתף בדאמר רב יהודה ושתי שורות שאמרו מן הארץ עד שמי הקורה ואלו לב"ה שתי שורות של חביות

בלבד דאי לא תימא הכי שמואל דאמר חיצוני ושלפנים ממנה לב"ה פרב יהודא אליבא דב"ש
אלא ודאי פדאמרן.

והיינו דמפרשינו בדב"ש מן הארץ עד שמי קורה ולא אמרינו הכי בדב"ה והרמב"ם ז"ל פסק
פנותי דרב שמואל משום דרב ושמואל הלכה פרב באיסורי ואיכ' נמי ר' חניא דקאי פנותיה אבל
רבינו יצחק בן גיאת ז"ל פסק כשמואל בשם רבינו שרירא ורבינו האי גאונים ז"ל וכן רבינו אפר' ז"ל.

ירושלמי ר' ירמיה בעי בתי כנסיות ובתי מדרשות מהו שיהו צריכין בדיקה ומה צריכה ליה שפן
מכניסים לשם באבריות ובראשי חדשים הלפך דידן נמי צריכין בדיקה מפני התינוקות וכן פתב
הראב"ד ז"ל: מסקנא דשמעתין המוציא חמץ ביו"ט בין בטל בין לא בטל כופה עליו את הפלי
עד חוה"מ שמבערו כדפרישית ואם של הקדש הוא א"צ.

וחמצו של גוי עושה לו מחיצה עשרה טפחים. המפרש והיוצא לשנייה תוף שלשים יום לעולם
זקוק לבער קודם שלשים יום אם דעתו לחזור תוף ימי הפסח או בספק זקוק לבער ואם דעתו
ודאי לשוב קודם הפסח או לעמוד שם לגמרי אין זקוק לבער אלא מבטל שם במקומו וכן במי
שעושה את ביתו אוצר ושואל בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום נקרא שואל פענן ומשיבין
לו תחילה והבודק צריך שיבטל מיד לאחר בדיקה ויאמר כל חמץ שיש לי ברשותי ואיני יודע בו
יבטל או בלבד ואפילו בשבת ערב הפסח אם לא ביטל תחלה ואפי' בחמץ בעין אבל לאחר זמן
איסורו אינו יכול לבטל אלא שאם יש לו עיסה מגולגלת ומתירא שפא תחמיץ קודם שתחמיץ
יכול לבטלה.

והמוציא פת מעופשת בפסח אם אפשר לתלות בימי הפסח כגון שעברו רוב ימי הפסח וכן שנמצא
במקו' שנותנין שם מצה חמה תולין לפי עפושא. אבל אם אינה מעופשת ואינו מפירה מסתמא
מצה היא.

וכן מי שהיה אצלו בפקדון מעות בתיבתו ונשתמש שם גם פן ממעותיו ונמצא שם אח"כ מהן אם
יודע אותן שנשתמשו שם בסוף מהם הם אלא א"כ נמצא בגומא דאז בין כף ובין כף הולך אחר
הרוב.

והבודק צריך שיברך קודם בדיקה על ביעור חמץ ואינו מברך זמן ושאר הדברים כבר נכתבו.
ואין בודקין אלא לאור הנר ואבוק' להבדל' מצוה מן המוכח ונצר מילוסה אינה צריכה בדיקה
אם עופות מצויין שם אבל פותלים צריכין בדיקה ואכסדרה לאורה נבדקת וכן להדי ארובה דחדר
אלא דלצדדין צריך אור הנר.

וכל מקום שאין מכניסין בו חמץ אינו צריך בדיקה כחורין עליונין ותחתונים ואוצרות יין ושמן
בשאינו מסתפק וגג היציע ורפת בקר ולולין ומתבן א"צ בדיקה אבל במסתפק אפי' שמן צריך
בדיקה ומרתף של יין במסתפק בודק שורה חיצונה ושלפנים ממנה משתים העליונות.

ומטה החוצצת בתוף הבית אם מדליא צריכין בדיקה אם מתתא אינה צריכה כמו שפירשתי. בי
דגים גדולים אין צריכין בדיקה קטנים צריכין בדיקה.

ובי מילחי ובי קירי ובי ציבי ובי תמרי צריכין בדיקה וחור שביין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שיידו מגעת וזה בודק עד מקום שיידו מגעת ואם היה בינו לארמאי אינו בודק כל עיקר מפני הסכנה.

ובתי כנסיות ובתי מדרשו' צריכין בדיקה. וההולך לדבר מצוה אינו חושש לסכנה כל דלא שפיקה הזיקה בין בהליכה בין בחזרה והאומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיה בני או בשביל שאזכה לחיי העוה"ב הרי זה צדיק גמור.

ותו לא מידי: דף ט' ע"א אין חוששין שפא גררה חולדה מבי' לבית ומקום למקום א"כ אפי' מחצר לחצר ומעיר לעיר אין לדבר סוף. דא"כ הוי צריכין כל ישראל לבדוק בשעה אחת.

ועוד דאיכ' למיחש לבתי גוים ואין לדבר סוף. וא"ת והא מתני' קמזיתא היא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ א"צ בדיקה הקא נמי לאחר בדיקה אין מכניסין בו חמץ.

א"ל דהנה אמינא דוקא אין רגילין להכניס שם חמץ אבל כל שרגילין העכברים מצויין שם ואע"ג דאין מכניסין השת' הן מביאין ממקום אחר פי שם יאכלו לחם קמ"ל: טעמא דלא חזי הא חזי חיישינו.

אין לפרש הא חזי דשקל חיישינו דא"כ אפי' מעיר לעיר ואין לדבר סוף אלא ה"פ הא חזי דעל לביתא חיישינו דלמא משיירא וצריכה בדיקה. והכי אית לן לפרושי על פרחין בכלה שמעתתין: כל מקום שחזיר וחולדה מצויין שם א"צ בדיקה הא לאו הכי צריף בדיקה ואפי' לר' שמעון דאמר מתי עכו"ם אין מטמאין דישראל קרוין אדם ואין אומ"הקרניין אדם וכתיב אדם פי ימות באוהל ה"מ אהל אבל טומאת מגע יש להן פדכתיב כל הורג נפש וכל הנוגע בחלל תתחטאו ועכשיו שיהפגים נכנסים לבתי עכו"ם ואין חוששין לנפלים אעפ"י שאין חולדה וחזיר שם היינו משום דמניא בתוספתא שלא גזרו אלא על מדורו' הגוים בחו"ל.

והא דתנו במס' מקנאות ארץ העמים טמאה מדורותיה ושביליה ומקנאותיה טמאים היינו טומאה דרבנן שגזרו על ארץ העמים פדאיתא במס' שבת פ"ק בבבשר לא משיירא בלחם משיירא.

פי' בבבשר נדאי לא משיירא בלחם אפשר דמשיירא אבל לאו נדאי משייר' קאמר דא"כ עד אימת מי איפא למימר לעולם אלא נדאי זמן אית ליה ואפי' תימא לא משיירא לאו פלל קאמר דלא אפשר.

אלא לא משיירא לאחר גמר אכילה קאמר ומשייר' נמי אפשר דמשיירא לאחר גמר אכילה קאמר ואפשר דהנה לבתר איסוריה ושללא פדעת הרב בעל המאור ו"ל וכדבעי' למכתב. וא"ת ובבבשר היכי אמרינו דדרף חולדה וחזיר לאוכלו והא אמרי' בפ' פיצד הרגל חזיר שאכל חתיכה של בשר משלם נזק שלם וילפי' מינה דאכילה על ידי הדחק שמה אכילה.

אלמא על ידי הדחק היא. א"ל התם בבבשר דאשונה אבל הקא בנפלים דרפיכי אורחיה הוא: אמר ליה רבא בשלמא התם, פלומר אפילו תימא דבבשר נמי משיירא הא איפא תרי ספיקי וא"ת ומה בכך הא תנו כל מקום שאמה יכול להרבות ספיקות וספק ספיקות ברשוה"י ספקו טמא.

א"ל ה"מ בספק נגע ס' לא נגע ואם תמצא לומר נגע שפא אין שם טומאה ודכותה. אבל ס"ס דטומאה ממש ספקו טהור.

ודכונתה נמי בְּהָא דְהָטִיל' נִפְל דְבִסְמוּךְ אֲבָל הָכָא בְּחֻמְיָא לִיכָא אֲלֵא חֲדָא סְפִיקָא דְאִימַר אֲכַלְתִּיהָ. וְכִי תִימַ' מ"מ הָרִי הַבֵּית בְּחֻזְקַת בְּדוּק וְאִין סְפִיק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאִי הָא לִיתָא דְכִינּוּן דְחֻזוּ דְעַל פִּיתָא בְּהוּא בֵּיתָא הָא נִפְק לִיה מְחֻזְקַתִּי וְצָרִיךְ בְּדִיקָה פִּל דְמְסַפְקִין בְּשִׁיר וְכִי תִימַא מִי דְמִי הָתָם סְפִיקָא דְאִוְרִיָּתָא וְהָכָא סְפִיקָא דְרַבְּנָן דְבְּדִיקַת חֻמְיָא דְוָקָא דְרַבְּנָן.

הָא נְמִי לִיתָא דְכָל עֵינְקֵר הַבְּדִיקָה פִּי נִתְקַנָּה עַל הַסְּפִיק נִתְקַנָּה וְכִינּוּן שְׂיָצָא הַבֵּית מְחֻזְקַת בְּדוּק הַדֵּר לְעֵינְקֵרָא דְדִינָה דְחִיּוּב בְּדִיקַת חֻמְיָא וְלִיכָא לְאִוְקָמָא בְּשִׁלָּא בְּטַל דָּא"כ לְבִטּוּל וּמָה בְּכַךְ וְלֵא שִׁיכ' כָּל הָאִי פְּלוּגְתָא בְּהָאִי פְּנֻרְתָא (ח"י): וְאִין סְפִיק מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאִי וְהִתְנָא חֲבֵר שְׂמַת.

ה"פ וְאִין סְפִיק הַרְגִיל מוֹצִיא מִיַּדִּי וְדָאִי פִּי הָאִי דְרַגְלִי' הוּא דְחֻזְלָדָה פִּינּוּן דְאֲכָלָה לָא מְשִׁיר' וְכִי הָאִי דְרַגְלִי הוּא לְעֵשֶׁר פִּירוּתֵי מִיָּד בְּשַׁעַת גְּמַר מְלָאכָה. וְהִינּוּ דְקָא מִיָּתִי הִנֵּי דְחֲבֵר וּבּוּר וְלֵא מִיָּתִי הִנֵּהוּ דפ"ק דְחֻזְלִין וְדִנְדָּה וּבפ' פֶּל הַצְּלָמִים מִיָּתִי הִנֵּי דְדְכֻנְתָּה הִיא וּבְהָא נִיחָא לִי מֵאִי דְלֵא אֶהְדֵּר לִיה אֲדַמְקֻשָּׁת לִי חֲבֵר סִינֵע לִי מַעַם הָאֲרִץ מְשׁוּם דְמַרְגִיל קָא מְקַשָּׁה דְאָמַר רַב חֲנִינָא חוּזָאָה חֻזָּקָה עַל חֲבֵר וְכו' בִּירוּשְׁלַמִי מְקַשָּׁה וְהָא אִי אֲפֻשֶׁר שְׁלֵא נְטֻרְפָה דְעַתּוּ שְׁעָה אַחַת סְמוּךְ לְמִיתָה.

וּפְרִיךְ תְּפַתֵּר בְּשַׁמַּת מִתּוֹךְ הַיְשׁוּב: דְאָמַר ר' הוֹשִׁיעָא מְעָרִים אָדָם עַל תְּבוּאָתוֹ וּמְכַנִּיס' בְּמוֹץ שְׁלָה. הָא דר' הוֹשִׁיעָא הִלְכָה הִיא דבפ' אִין עוֹמְדִין אֲמַרִּין אִין עוֹמְדִין לְהַתְפַּלֵּל אֲלֵא מִתּוֹךְ הַלֵּכ' פְּסוּקָה וּמְפָרֵשׁ הָתָם פְּגוּן דר' הוֹשִׁיעָא אֲלֵמָא הִלְכָה הִיא וְה"נ אֲמַרִּי' אִין הַטְּבָל מִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֶׁר עַד שְׂרָאָה פְּנֵי הַבֵּית.

וּקְשִׁיָּא לָן דְהָא אָמַר ר' יְנָאִי חֻטִּין וּשְׁעוּרִין בְּגוּרָן תְּלִינְהוּ רַחֲמָנָא וְא"ל דְדִין הַטְּבָל לְהַתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֶׁר כְּפֹה הוּא. לְעוֹלָם אִינוּ חַיִּיב עַד שְׁנַגְמָרָה מְלָאכְתּוֹ לְפִי מָה שֶׁהוּא עֲנִין וְלֵאחֶר גְּמַר מְלָאכָה אָסוּר אִפִּי' בְּאֲכִיל' עֲרָאִי עַד שְׂיַעֲשֶׁר וּגְמַר מְלָאכָה דְחֻטִּין וּשְׁעוּרִין הִינּוּ מִירוּחַ וּפִי' שְׁלֵאֲחֶר שְׁדַגְנוּהוּ עוֹשִׂין מְמַנּוּ פְּרִי וּמִיִּשְׁבִּין וּמִחֻלִּיקִין אוֹתוֹ מִפְּל צְדָדִין בְּרַחַת וּמְמַרְחַת דְכָל מְקוּם לְשׁוֹן מְחֻלִּיק הוּא.

וְהָא דר' יְנָאִי אֲתָא לְאֲשְׁמוּעִינּוּן שְׁאָם דְגָנוּ וְלֵא מִירְחוּ וְהַכְּנִיסוּ לְבֵית דְרָךְ גְּגִין וְקַרְפִּיפּוֹת לְעוֹלָם אִינוּ מִתְחַיֵּיב וְאִפִּי' מִרְחוּ אַח"כ מְשׁוּם דְמִירוּחַ בְּשַׁעַת דְגוּן בְּעִינּוּ וְגוּרָן לָאוּ דוּקָא אֲלֵא בְּשַׁעַת גּוּרָן קְאָמַר וְאִוְרְחָא דְמִילְתָא נְקֻט.

וְה"ה אַם דְגָנוּ וּמִרְחוּ בְּבֵית דְחַיִּיב וְהִיא דְאִין הַטְּבָל מִתְחַיֵּיב בְּמַעֲשֶׁר עַד שְׂרָאָה פְּנֵי הַבֵּית הִינּוּ שְׁאָם דְגָנוּ וְלֵא מִרְחוּ פְּמוּ שְׁאֲמַרְנוּ וְהַכְּנִיסוּ דְרָךְ פְּתַח הַבֵּית חַיִּיב דְרָאִית פְּתַח הַבֵּית קוֹבַעַת פְּמוּ מִירוּחַ וְהָא דְמְעָרִים אָדָם אִפִּי' הַכְּנִיסוּ פְּתַח הַבֵּית פְּטוּר דְאֲכַתִּי לָא אִינְדָּגוּן.

מִיָּהוּ אַם נְמַלְךְ וְדָגְנוּ וְעֵשָׂה מְמַנּוּ פְּרִי וּמִרְחוּ בְּרֵאשׁ גְּגוּ אוּ בְּכָל מְקוּם חַיִּיב דְהָא אִיכָא מִירוּחַ בְּשַׁעַת דִּיגוּן. וְא"ת וְחֲבֵר זֶה הִיאִךְ יַעֲרִים לְהַפְקִיעַ מִיַּדִּי מַעֲשֶׁר וְהָא אֲמַרִּין חֻסְדִּין הָרֵאשׁוֹנִים הִיוּ מְכַנִּיסִין פִּירוּתִיהוֹן דְרָךְ טְרַקְסָמוֹן כְּדִי לְחַיִּיבֵן בְּמַעֲשֶׁר וְעַכְשָׁיו מְכַנִּיסִין אוֹתָם אוֹתָם דְרָךְ גְּגִים וְקַרְפִּיפּוֹת כְּדִי לְפֻוֹטְרוּן מִן הַמַּעֲשֶׁר.

א"ל דְהִתְמַבְּפִירוּת דְגָנִים וְאִם הִנֵּה מְכַנִּיסוּ דְרָךְ גְּגוֹת וְקַרְפִּיפּוֹת הִנֵּה מְפָקִינּוּ לְגַמְרִי וְאִפִּי' מְמַרְחוּן נְמִי לֵאחֶר כְּפֹה כְּדִאֲמָרוּן אֲבָל הָכָא בְּמוֹץ דְאֲכַתִּי לָא אִינְדָּגוּן דְאֲכַתִּי מְצִי לְאִיתוּינְהוּ לִיה חִיּוּב דְמַדְגָּן וּמְמַרְחַת וְאִין פְּאֹן הַפְקָעָה אֲלֵא דְהַשְׁתָּא חַיִּישׁ לְבַנֵּי בֵּיתוֹ דִּילְמָא אֲתוּ בְּהָ לִיָּדִי תְּקַלָּה וּמְכַנִּיסָה בְּמוֹץ לְשַׁעַת וְשִׁפִּיר קָא עֲבִיד.

והינינו נמי דלא אמ' הקא אפֿשר דעניל לה דרה גנות וקרפפות: פדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר וא"ת ומאי קא מניתי מהא לההיא דחבר דהתם קתני הרי הו בתיקת מתוקנין משמע אפי' לאדם והקא פדי שתהא בהמתו אוכלת דוקא בהמה.

א"ל דמדאורייתא אפי' לאדם נמי אלא דמדרבנן אסרו אכילת קבע לאדם וכל אכילת בהמה עראי חשיב לה ומשו"ה מותר לה. ודוקא בהא דהכניסה במוץ גזרו משום דכיון דאפֿשר דאתיה לידי חיוב דאורייתא בדאיצון ואימרח גזרו אכילת קבע לאדם כדמעיקרא.

אבל במצא מגורה מליא פירות ליכא למגור דכבר אדגין ותו לא אפֿשר דאתי' ליה חיוב דאורייתא הילכף למוצא דלא ידעינן אי מעשרי או לא גזר. והינינו ההיא דבפ"ק דביצה דתניא הכניס שבלין לעשות מהן עיסה אוכל מהן עראי ופטור למללן במלילות ר' מחייב ור' יוסי בר' יהודה פוטר ומדרבנן קאמר דאוכל מהן עראי דוקא אבל לא קבע אבל למללן במליליו ר' מחייב מפני שדרכן לכך ונהו ליה פנגמרה מלאכתו ובהא נמי ניחא ההיא דאמרי' במסכת מנחות כר' ישמעאל מרוח הגוי אינו פוטר מאי טעמא משום בעלי פיסין פלי עשירים שיקנו תבואתם לגוי למרחה פדי לפוטר: והא אפֿשר דעביד לה כר' הושע' פלומר ומה הועילו חכמים בתקנתו שאם רצה להערים ולפוטר הא יש לו מקום לעשות כן כר' הושע' ואי אמרת דהא דר' הושע' דוקא לבהמה ואפי' מדאורייתא מאי קוש' דמרוח הגוי עדיף ליה דשרי בין לאדם בין לבהמה אלא ש"מ דהא דר' הושע' דוקא מדרבנן אסור אבל מדאורייתא אפי' לאדם שרי.

ואע"ג דההיא דמרוח הגוי נמי דרבנן היא אפי"ה אי חיישת למערים וכו' להפקיע הא עדיף ליה דבההיא דמרוח הגוי כיון דרבנן חייבוה לא מצי למפטר נפשיה דהא חזו לה דממרח לה גוי אבל במכניסה במוץ שלה או בעי למפטר נפשיה כגון דליכא איסורא דאורייתא מצי למימר דלבהמה קא מאכיל לה ומאן מוכח דהקא ודאי תקנתה לרמאי עבדינן והקשו בתוספות דהקא משמע דדוקא בשעהכניסה במוץ דשריא אכילת בהמה הא פל שנתחייבה לאדם אסור לאכילה לבהמה עד שייעשר.

והיכא אשפחן איסור הנאה בטבל דאכילה לבהמה נמי הנאה בעלמא היא. ותירצו דנפק' לן מדאמרינן בפרק במה מדליקין אין מדליקין בטבל טמא בחול ואין צריך לומר בשבת ואמרינן מ"ט אמר קרא ואני הנה נתתי לה את משמרת תרומותי בשתי תרומות הפתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה מקיש טמאה לטהורה מה טהורה אין לה בה אלא משעת הרמה ואילך פלומר אין לה בה הראוי ממנ' דהינינו אכילה אלא משעת הרמה ואילך אף טמאה אין לה בה הראוי לה דהינינו הדלקה אלא משעת הרמה ואילך וה"ה נמי לטבל טהור דהדר יליף טהור מטמא לענין הדלקה וכן פירש"י ז"ל שם וה"ה לשאר הנאות דהינינו להאכיל לבהמה.

וה"נ משמע בפ"ק דחולין מ של ר' פנחס בן יאיר דאמר ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילים אותה טבלים. וליכא למימר דלפני' משורת הדין קא עבדה דהא מניתי' עליה הא דתנו הלוקח פירות מן השוק לאכילה חייב במעשר לזרע או לבהמה פטור מן המעשר ופרי' דה"מ כשלקחן מתחילה לבהמה אבל לקחן מתחילה לאדם ונמלך עליהו לבהמה חייב לעשרו.

אלמא דההיא בהמה פדינא קא עבדא: אמר ר' יהודא מעשה בשפחתו של מוסק שהטילה נפל לבור. מוסק גרסי' ועל שם אומנתו קרי ליה לפירש"י ז"ל דגרסי' מציק שהיה מציק לחכמים מה לנו להזכיר אם צדיק אם רשע ועל פרחין אית לן למימר שהשפחה עצמה הפילה והטילה לבור

דאי אמרת שהגביר' הפילה והשפחה נטלתו והטילתו לבור כפר ראתה אותו אם הוא נלד או רוח
ואנן אסיקנא דלא ידע אי רוח הפיל' או נפל הפילה אלא ודאי השפחה הפילה ולא שזפתו עין
ומינה דשפחה טמאה לידה והכי נמי משמע בפרק ר' אליעזר במסכת שבת גבי יש נימול לאחד
ויש נימול לשמונה דאמרינן לא שנא הטבילה ואם"כ ילדה ולא שנא ילדה ואם"כ הטבילה ואע"ג
דאין אמו טמאה לידה אלמ' הטבילה ואם"כ ילדה אמו טמאה לידה.

ובת"כ נמי גרסי' אין לי אלא בנות ישראל גיורת ושפחה משוחררת מנין ת"ל אשה. ובמסכת
פרייתות נמי תניא וכן שפחה שהפיל' מביאה קרבן ונאכל דמניא א"ר יהודה מעשה בשפחתו וכו'
כי הקא אלמא דהקא בשפחה עצמה עסקי' וטמאה לידה ואי קשיא לה דאמרי' בפ' הערל דמניא
אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מניין ת"ל אשה מדלא מיימי שאינה משוחררת
משמע דשאינה משוחררת אינה אשה.

א"ל דשאני התם דלעגנן מיכל בתרומה קא מיימי לה ושאינה משוחררת ודאי מיכל אכלה דהא
כתיב וכהן פי יקנה נפש קננן כספו והא קננן כספו היא : ע"ב ובא פהו והציץ בו לידע אם זכר
הוא אם נקבה היא פירש"י ז"ל במסכת נדה (דכ"ה) קרוב הנה ומשו"ה הנה מטמא לו.

וא"כ הגבירה הפיל' וכבר כתבנו דלא אפשר. ועוד דאפילו קרוב אינו מטמ' אלא לכו קיימא
כדאיתא בת"כ.

ועוד דאפי' לגדול אינו מטמא אלא לקברו אבל לא לחנם לידע אם זכר אם נקבה אלא ודאי הא
פהו שוטה הנה: ה"ק' לידע אם רוח הפילה אם נפל הפילה. וא"ת ולימא רוב נשים יולדות או
מפילות נלד ומיעוט רוח וניזל בטר רובא דהתם במס' נדה אמרי' עברה בנהר והפילה מביאה
קרבן ונאכל א"ל דהתם בשנהוברה עברה והכי מתוקמא התם והקא מיימי בשלא הוזהרה
מעוברת: ואב"א ה"נ כיון שחולדה וברדלס מצויין שם ודאי גרום ההיא שעמא.

אי אפשר לפרש ודאי גרוהו ואכלוהו דלכאורה משמע דתיקף לנפילה בא פהו והציץ וכדאמרן
ספק גרוהו ההיא שעמא ולמה ליה לאדפורי ההיא שעת' אי לאו להאי טעמא ובשעה קלה אין
לתלות דגרוהו ואכלוהו בלא שיעור אלא ודאי גרוהו לבד הוא דאמרינן וכיון שפון על פרחין
אית לן למימר דבהאי חור אין ביציאתו פותח טפח דאם איתא כי גרוהו נמי מאי הוי והא פל
שיש בו פותח טפח מביא את הטומא' וכיון שפון תקשי לן דכל שאין ביציאתו פותח טפח אפי' יש
בכניסתו פותח טפח טומאה בוקעת ועולה.

אלא שאם אין בכניסתו פותח טפח הוי לה טומאה רציצה ובוקע' ועול' כנגד מקו' הטומאה לבד
ואם יש בו פותח טפח בוקע ועולה כנגד פל החלל. כדתנן במס' אהליות נפש אטומה הנוגע בה מן
הצדדין טהו' מפני שהטומא' בוקעת ועולה בוקע' ויורדת ואם הי' מקום הטומאה טפח על טפח
ברום טפח הנוגע בה מפל מקו' טמא מפני שהי' כקבר התהום: ואמרינן נמי בפרק המוכר פירות
בית סתום מטמא פל סביביו פירץ פצימיו אינו מטמא פל סביביו וכבר פתיבנא לה התם בארובה
בס"ד וכיון שפון אפילו גרוהו ודאי מאי הוי והא איכא למיחש שפמא רגליו של פהו כנגד החור
וטומאה בוקעת ועולה וספק טומאה ברה"י ספקו טמא משו"ה אית לן למימר דהאי חור ארוך
ויצא חוץ לרגליו של פהו ובשאיין בו פותח טפח דאין הטומאה בוקעת ועולה אלא כנגד הטומאה
ואמרי' דנדאי גרוהו לראש החור או בשאיין החור מגיע לרגליו ואפי' הנה פותח טפח.

אי נמי בְּשַׁרְגְּלֵי שָׁל פֶּהֶן בְּרִשׁוֹ הַרְבִּים. ועוד פִּירְשׁוּ בְּתוֹסְפוֹת דְּבוּר זֶה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים הֵיָה וְכֵהֶן נְמִי בְּרַה"ר אֵלָא שְׁהַבּוּר רַחֵב אַרְבְּעָה וְעַמּוּק עֶשְׂרֵה וְחוֹלֵק מְקוּם לְעֶצְמוֹ לְהִיּוֹת רַה"י וְנִמְצָא שְׁהַפְּהֶן הַמְּאָהִיל עָלָיו מְאָהִיל עַל סִפְק טוֹמְאָה בְּרַה"י אִמֵּר אַבְי לֹא קִשְׂיָא פֶּאן בִּי"ג פֶּאן בִּי"ד פְּלוּמֵר בִּי"ג דְּאִיכָא חֲמִיץ טוֹבָא לֹא מְצֻנְעָא אֵלָא בְּעֵי לְמִיכַל אֲכִלְהָ תַּמְן בְּדוֹקְתָא הַלְפָּה מְסַפְקָא לֹא חִינְשִׁינּוּ אֲבָל אִי חֲזִינּוּ דְשִׁקְל וּמְצֻנְעָא חִינְשִׁינּוּ דְלִמָּא שְׁיִירָא אֲבָל בִּי"ד פִּינּוּ דְלִיכָא חֲמִיץ פְּוִלֵי הָאִי חִינְשִׁינּוּ דְשִׁקְלָה וּבְנֻדָּי מְשֻׁנֵי לִיָּה וְתוּ לִיכָא אֵלָא חֲדָא סְפִיקָא דְלִמָּא שְׁיִירָא.

וְאִשְׁתַּכַּח דְּאַבְי נְמִי דְלִמָּא שְׁיִירָא אִית לִיָּה וְשִׁלָּא פְּדַעַת הַרְב בְּעַל הַמְּאוּר ו"ל שְׁמִפְרִישׁ בִּי"ג אִימֵר לֹא מְשִׁירָא בִּי"ד וְדָאִי מְשִׁירָא: תְּשַׁעָּה צְבוּרִין שָׁל מְצָה וְאֶחָד שָׁל חֲמִיץ וְשִׁקְל וְלֹא יָדַע מַהִי מִינְיָהּוּ שִׁקְל הִינּוּ תְּשַׁע חֲנוּיּוֹת.

פִּי וְאִתָּא עַכְבָּר וְשִׁקְל הִינּוּ סִפְא. הַרְב בְּעַל הַמְּאוּר ו"ל פִּי דְכּוֹלָה סוּגְיָא אֲלִיכָא דֵר' זִירָא דְאֵלוּ לְרַבָּא דְאִית לִיָּה אִימֵר מְשִׁירָא הו"ל תְּרֵי סְפִיקֵי סִפְק חֲמִיץ סִפְק מְצָה וְאִם תְּמַצָּא לּוּמֵר חֲמִיץ דִּילִמָּא לֹא מְשִׁירָי וְתְרֵי סְפִיקֵי אִפִּי בְּדְאוּרִיָּתָא לְהַקֵּל וְאִפִּי בְּטוּל לֹא צְרִיף וּמֵאִי, קָא מְדַמֵּי לָהּ לְסַפְקוֹ אֲסוּר אֵלָא וְדָאִי אֲלִיכָא דֵר' זִירָא הִיא דְאִמֵּר בְּלַחֵם מְשִׁירָא וְאִין פֶּאן אֵלָא חֲדָא סְפִיקָא דְסִפְק חֲמִיץ סִפְק מְצָה וְלִגְבֵי בְּדִיקַת חֲמִיץ דְרַבְּנּוּ לְקוֹלָא פִּינּוּ דְאִיכָא חֲדָא סְפִיקָא וְלֹא צְרִיף בְּדִיקָה אֲבָל לִגְבֵי בְּטוּל דְאוּרִיָּתָא בְּטוּל בְּעֵי וְהָרָאָב"ד ו"ל הִגִּיהָ עָלָיו דֵּא"כ לֵר' זִירָא.

וְדָאִי מְשִׁירָא קְאָמֵר וּכְבָר אִמְרֵנוּ דְלֹא אִיפְשָׁר אֵלָא אִימֵר מְשִׁירָא קְאָמֵר וְעוּד דְהִכָּא לְעַנְנֵן בְּדִיקָה הִיא וְלֹא בְּטוּל פְּדְאוּרִיָּנוּ בְּסִמּוּף בְּשֻׁנֵי צְבוּרִין וּבְשֻׁנֵי בְּתִים אֶחָד בְּדוּק וְאֶחָד שְׁאִינָה בְּדוּק דָּאִי לְאוּ מְשׁוּם שְׁאֵנִי אִוֵּמֵר הִנֵּה צְרִיף בְּדִיקָה אֵלָא וְדָאִי כָּל הֵנִי בֵּין לְרַבָּא בֵּין לֵר' ז' אֲתִיָּאֵן דְּבָהָא לֹא פְּלִיגִי וְלְעַנְנֵן בְּדִיקָה אִיָּרִי: וְכִי תִימָא הָא אִיכָא תְּרֵי סְפִיקֵי לֹא הִיא דְכִינּוּ דְחֲזִינּוּ דְעַל לְבִיתָא לְכִשְׁמֻצָּא לּוּמֵר דְחֲמִיץ עֵינִיל בְּדִיקָה בְּעִיפְרָחֵן חַד בֵּית לֹא צְרִיף בְּדִיקָה וְלֹא יָדַעִינּוּ הִי מִינְיָהּוּ וְאֵע"ג דְשֻׁנֵיָּהֶם הִיּוּ בְּדוּקִין לְעוֹלָם אִימָא לָהּ דְאֶזְלִינּוּ לְקוֹלָא בְּתַרְנוּוִיהוּ וְדַכּוּתָהּ לֹא מִיָּתִי בְּשִׁמְעָתִין פְּלַל דְגַגְמֵר מִיָּנָה וְאִי מְשׁוּם שְׁהֵן בְּחֻזְקַת בְּדוּקִין וְהִיאִסוּר נְכֻס לְתוֹכָן אֲדַרְבָּה אִיכָא אֲשַׁפְחוּן בְּטוֹמְאָה מְהַלְכַת דְּאֶזְלִינּוּ לְקוֹלָא דְתַנּוּ שְׁרִץ בְּפִי חוֹלְדָה וְחוֹלְדָה מְהַלְכַת עַל גְּבִי כְּפָרוּ שָׁל תְּרוּמָה אִפִּי בְּרַה"י סְפִיקוֹ טְהוּר מְפִנֵי שְׁאִין מְקוּם לְטוֹמְאָה.

וְעוּד קִשְׂיָא לִי לְדַבְרֵיהֶם דְסִפְק עַל סִפְק לֹא עַל אֶזְלִינּוּ לְקוֹלָא בְּעַל וְס' מְצָה וְס' חֲמִיץ נְמִי אִמָּאִי לֹא אֶזְלִינּוּ לְקוֹלָא וְנִיעוּל פִּילָא בְּקוּפָא דְמַחְטָא אִי סְמְכִינּוּ אֵהִיא טַעְמָא דְאִמְרוּן דָּאִי צְיִיתָתָּ מְשַׁכַּחַת לָהּ דְדַמּוּ אֵהִדְדִי לְגַמְרֵי דְאִטּוּ הֵתָם עַכְבָּרָא דְעַל הוּא דְמַצְרַכ' בְּדִיק' דְנִימָא פִּינּוּ דְעַל נְפִק לִיָּה בֵּיתָא מְחֻזְקָתָהּ וְאִפִּי עַל כְּפָה זִימְנֵי לֹא מְצָרִיכָא בְּדִיקָה אֵלָא טַעְמָא מְשׁוּם דְמְסַפְק' לָן אִי מְצָה עַל אִי חֲמִיץ עַל וּבְבִיאָה הִי סְפִיקָא ה"נ כָּל דְעַל פְּשִׁיטָא דְחֲמִיץ עַל אֵלָא דְמְסַפְקָא לָן אִי עַל עַכְבָּר אוּ לֹא וְלָמָּה יִשְׁיִאוּנוּ דְבָרִים הַפּוֹרְחִים בְּאוּרֵי אֲבָל הַטַּעַם הִזֶּה רָאוּי וְטוֹב הִיכָא דְעַל עִם חֲמִיץ וְלֹא יָדַעִינּוּ אִי שְׁיִירָא דְהִכָּא וְדָאִי עַל חֲמִיץ הַמְצָרִיף בְּדִיקָה וּמוֹצִיא מְחֻזְק' בְּדוּק אֵלָא דְנִרְאָה לִי דְסִפְק עַל סִפְק לֹא עַל נְמִי צְרִיף בְּדִיקָה כְּדָבְעֵי לְפָרוּשֵׁי וְלַטַּעַמ' דִּידֵי דְבְּדִיקָה דְאוּרִיָּת' וּמֵאִי דְאִמְרֵי אִטּוּ בְּדִיקַת חֲמִיץ דְאוּרִיָּת' ה"ק אִטּוּ בְּדִיקָה דְנוֹקָא דְאוּרִיָּתָא הוּא וְהָא אִפְשָׁר נְמִי בְּבְטוּל וְהַלְפָּה פִּינּוּ דְאִיכָא לְמַתְלֵי תְלִינּוּ בְּהָא פִי הִיכִי דְתְלִינּוּ בְּדַרְבְּנּוּ אֲבָל כָּל דְלִיכָא לְמַתְלֵי פְּלַל בְּחֲדָא סְפִיקָא לְחוּמְרָא אֶזְלִינּוּ וְה"נ דְיִיקָא לִישְׁנָא דְמַקְשָׁה אִימֵר דְאִמְרֵנוּ שְׁאֵנִי אִוֵּמֵר בְּתְרוּמָ' בְּזַמֵּן הִזֶּה דְרַבְּנּוּ וְאִי מִילְתָּא פְּשִׁיטָא הִיא דְבְּדִיקָה דְרַבְּנּוּ הִיאָף אִפְשָׁר דְטַעֵי בְּהָ אֵלָא דְמַקְשָׁה סְבַר דְכִינּוּ דְמַדְאוּרִיָּתָא הִיא

אע"ג דאָפּשֶׁר בּלֹאוּ הָכִי לֹא תְלִינּוּ וְאַפִּי' לְפִי דְבַרְיֵהֶם נְמִי אֵית לִי לְמִימַר דְּכִינּוּ דְעֵיקָר בְּדִיקָה עַל הַסֵּפֶק נִתְקַנָּה בְּכָל סִפְקָא צְרִיף בְּדִיקָה.

וְכָל הַגֵּי דְמִינִי הֵכָא מְשׁוּם חֲדוּשׁ דְּאֵית בְּהוּ אֵיתְנִיָּהּ. רִישָׁא דְתַשְׁעָה צְבוּרִין לֹאוּ מְשׁוּם סִפְקוּ אֲסוּר דְּהָא וְדָאִי פְּשִׁיטָא דְאַפִּי' בְּסִפְקָא עַל סִפְקָא לֹא עַל נְמִי.

וה"ה בְּכָל חֲדָא סְפִיקָא אֲלֵא מְשׁוּם הִתִּירָא דְפִירְשׁ נָקֻט לִיָּה וְכִי תִימָא פְּשִׁיטָא וּמִי עֲדִיפָא מְדַאֲרִינִתָּא אִי הָכִי נְמִי דְהִנּוּ אֲמִינָא דְעַל הַסֵּפֶק נִתְקַנָּה קמ"ל. וְאִידָף דְשָׂאנִי צְבוּרִין נְמִי מְשׁוּם הִתִּירָא דְשָׂאנִי אֲוֹמַר.

וְאִידָף דְצְבוּר אֲחַד רְבוּתָא קמ"ל פְּדֻנְקֻט לֵה בְצְבוּר אֲחַד וְלֹא לְדַמּוּנִיָּהּ לְגַמְרִי לְכָל דִּינִיָּהּ קָא אֲתִי אֲלֵא לְדַמּוּנִי לְבָאוּ שְׁנִיָּהֶם בְּבֵת אַחַת דֹּאע"ג דְאַיְפָא חַד דְלֹא צְרִיף בְּדִיקָה וְדָאִי לֹא עַל בֵּיָה כְּלָל אִפִּי"ה פִּינּוּ דְאַיְפָא חַד דְצְרִיף בְּדִיקָה לְחֻמְרָא אֲזֵלִינּוּ לְקוּלָא לֹא אֲזֵלִינּוּ.

אָבֵל בְּשִׁבְא בְּזַה אַחַר זֶה לֹא דְמוּ לְהַדְדִי דְהֵתֵם לְקוּלָא מְשׁוּם דְסִפְקָא טוּמְאַה בְּרַה"ר סִפְקוּ טְהוֹר אָבֵל הֵכָא לְחֻמְרָא אֲזֵלִינּוּ וְצְרִיף בְּדִיקָה. וּמַעַתָּה שְׁנֵי צְבוּרִין אֲחַד שֶׁל חֲמִץ וְאֲחַד שֶׁל מֶצֶה וּשְׁנֵי עֲכָבְרִין וּלְפָנֵיהֶם שְׁנֵי בֵתִים בְּדוּקִים לֹא צְרִיכִי לִיָּה דכ"ש דְאַזְלִינּוּ לְחֻמְרָא וְכֵן צְבוּר אֲחַד שֶׁל חֲמִץ וּלְפָנָיו שְׁנֵי בֵתִים אֲחַד בְּדוּק וְאֲחַד שְׁאִינוּ בְּדוּק כֹּל דְלֹא סְמִיכִי לְעוּלָם אֲזֵלִינּוּ לְחֻמְרָא וְאִי סְמִיכִי נְמִי הָא שְׁמַעִינּוּ לֵה מֵהֵיא וְתוּ לֹא אִיִּצְטְרִיף לִיָּה מִיָּדִי (ח"י): וְהִלָּף בְּאַחַד מֵהֶם וְעָשָׂה טְהוֹרוֹת.

הָא דְנָקֻט לֵה בְטְהוֹרוֹת מְשׁוּם דְאַיְנְהוּ גּוֹפִיָּהּ וְדָאִי צְרִיכִי טְהוֹרָה דְלִמָּא נְגַעֵי תַרְוּנִיָּהּ בְּטְהוֹרוֹת וּמְטַמּוּ לְהוּ מִמָּה נְפִשָׁף: סִפְקָא עַל סִפְקָא לֹא עַל הֵינּוּ בְקַעָה. הַר"ז ו"ל פִּירְשָׁה בְתַרִי סְפִיקָא דְוּמִיא דְבְקַעָה פְּגוֹן צְבוּר אֲחַד שֶׁל חֲמִץ וּלְפָנָיו שְׁנֵי בֵתִים אֲחַד בְּדוּק וְאֲחַד שְׁאִינוּ בְּדוּק וְלֹא יִדְעִינּוּ לְהִי מְנִיָּהּ עֵינִיל וְאִי עֵינִיל כְּלָל וּלְעַנְיָן בְּטוּל נָקֻט לֵה דְאַפִּילוּ בְטוּל אֵינְהָ צְרִיכָה וְהָרָאב"ד ו"ל פִּירְשָׁה בַס' אֲחַד כְּדַאֲמַרְן סִפְקָא עַל סִפְקָא לֹא עַל וְתוּ לֹא אֲלֵא דְהֵכָא סִפְקָא דְהֵכָא דְבְדַרְבְּנָן כְּתַרִי סְפִיקָא דְאֲוִרִיָּתָא לְעַנְיָן טוּמְאַה מִיָּהּ בְּדִיקָה הוּא דְאַיְנוּ צְרִיף אָבֵל בְּיָטוּל מִיָּהּ צְרִיף וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוּהָ לִי דַא"כ בְּקַעָה בְכַדִי נְקֻטָה דְלֹא שְׁמַעִינּוּ מִיָּדִי אֲלֵא דְכִי הִיכִי דְהָא דְבְקַע' אִיכָא סִפְקָא סְפִיקָא ה"נ סִפְקָא אֲחַד בְּדַרְבְּנָן כְּתַרִי ס' דְאֲוִרִיָּתָא וְלֹאוּ עֵיקָר דִּינָא בְּהֵכָא דְאַלוּ הֵכָא לְרַבְּנָן טְמֵא וּלְעַנְיָן בְּדִיקָה לְכוּלְהוּ אֲזֵלִינּוּ לְקוּלָא וּמִי לֹא יִדְעִינּוּ הֵכָא דְסְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא וְאִין זֶה זֶה דְרַבְּנָן שֶׁל חֲכָמִים לְמִימַר הֵינּוּ בְקַעָה לְלֹא צוּרָף וּלְהַפְּךָ הַדִּין אֲלֵא נְרָאָה דַה"ק הֵינּוּ בְקַע' דְחֻזִי דְפְלוּגְתָא דְרַבְּנָן וְר' אֲלִיעֶזֶר בְּסִפְקָא בִיאָה דֹאע"ג דְסִפְקָא רְחוּק הוּא קָא מְטַמּוּ רַבְּנָן וְהֵכָא נְמִי אע"ג דְהָאִי סְפִיקָא בְּסִפְקָא בִיאָה אִפִּי"ה אֲזֵלִינּוּ לְחֻמְרָא וְצְרִיף בְּדִיקָה וְאַפִּי' לְר' אֲלִיעֶזֶר נְמִי דְעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֲלֵא בְטוּמְאַה דְאַיְפָא תַרִי סְפִיקָא אָבֵל בְּסִפְקָא אֲחַד אִפִּי' בְּסִפְקָא בִיאָה מוּדָה וְהֵינּוּ דְלֹא אָמַר פְּלוּגְתָא דְר' אֲלִיעֶזֶר וְרַבְּנָן אֲלֵא הֵינּוּ בְקַעָה וְהַשְׁתָּא אֲתִיָּא שְׁפִיר אע"ג דְלִיכָא בְּבְדִיקָה אֲלֵא חֲדָא סְפִיקָא מְשׁוּם דְלְדַמּוּנִין סִפְקָא בִיאָה מְדַמִּי לְהוּ וְכֵן מְצִאתִי בְשֵׁם הַרְב ר' יִצְחָק בֶּן גִּיאָת ו"ל דְסִפְקָא עַל סִפְקָא עַל א"צ בְּדִיקָה (ח"י): ר' אֲלִיעֶזֶר מְטַהַר פִּירְשִׁי ו"ל מְשׁוּם ס"ס וְרַבְּנָן סְבָרִי דְלֹא אָמְרִינּוּ ס"ס אֲלֵא פְּגוֹן סִפְקָא נְגַע לֹא נְגַע וְאִם תְּמַצִּי לֹמַר נְגַע ס' שְׁרִץ ס' אֵינוּ שְׁרִץ אָבֵל בִּיאָה וּמַגַּע חַד ס' נִינְהוּ וְקוּשְׁיָא עֲלֵיהּ דְכִי אִיכָא ס"ס נְמִי מֵאִי הִנּוּ דְהָא תַנּוּ כֹל מְקוּם שְׂאֵתָהּ יְכוּל לְהַרְבּוֹ סְפִיקוֹת וּס"ס בְּרַה"י סְפִיקוֹ טְמֵא בְרַה"ר סְפִיקוֹ טְהוֹר וְאִיכָא דְאַמְרִי דְסְפִיקוֹת מִינֵי סְפִיקוֹת קְאָמַר פְּגוֹן סִפְקָא מַגַּע אוּ סִפְקָא שְׁרִץ אוּ סִפְקָא טוּמְאַה מְהֻלְכָת וּסִפְקָא טוּמְאַ' עוּמְדָת וְהָא לִיתָא דְתִינַח סְפִיקוֹת ס"ס מֵאִי אִיכָא אֲלֵא הָעֵיקָר כְּמוֹ שְׁפִירְשׁ הַרְמְב"ם ו"ל בְּכַבָּא בְתַר דְר' אֲלִיעֶזֶר דְוָקָא בְּסִפְקָא בִיאָה

מטהר משום שהוא ס' רחוק שנחוש למי שהוא ברחוק מקום שמה נכנס לכאן אבל בשאר ס"ס בטומאה כולי עלמא מודו דטמא ושם פתבתייה בס"ד: על בדיק וְלֹא אֲשַׁכַּח פְּלוּגְתָּא דר' מאיר וּרְבִנּוּ הָכֵא נָמִי לר' מאיר צריף בטול לרבנן לא צריף ביטול ואף ע"ג דקיימ"ל הבודק צריף שביבטל ה"מ בבודק כל הבית דאיפא למיחש לחמץ טובא אבל הכא דלחתיכה אחת וכבר בדיקו שוב לא צריף בטול: על בדיק ואשכח פלוגתא דר' ורשב"ג פלומר אשכח באמצע בדיקה לר' שוב א"צ לבדוק וקיימ"ל פנתיה למכתב ואפילו ביטול אינו צריף: הניח תשע ומצא עשר פלוגתא דר' ורבנן כ' הר"ז ז"ל ונהלכתא כרבנן וצריף בטול אבל בדיקה ספיק' דרבנן הוא ולקולא נראה מדבריו דהא דאמרי רבנן הפל חולין מספק קאמרי וזה קשה דא"כ לחומר' הנה להו למימר גבי מעשר אלא ודאי רבנן ודאי חולין קאמרי ולענין בדיקה פליגי הלכך לרבנן צריף בדיקה וקיימ"ל פנתיהו וכן פי' הר"א ד"ז ז"ל ומיהו ה"מ בכפרין מקושרין דהכי אוקימנא לה להא דמעשר בפ"ק דביצה בכיסין מקושרין כדאוקמא רב אסי אבל בשאינו מקושרין אפילו לרבנן א"צ בדיקה: הניח עשר ומצא תשע היינו ספא הלכך לר' צריף לבדוק על צבור אחד לרבנן צריף לבדוק על עשר צבורין ואם לא מצאן מבטל ומדאוקמה בפלוגתא דר' ורבנן ש"מ דלכולי עלמא אמרי' זהו שאבד זהו שנמצא דאי לא מאי פלוגתיהו אפי' ס"ל נמי כר' או אפי' מצאן פולן אפתי חיישינו דלמא אחרניי ניהו אלא ש"מ דסוגין כר' והכי דייק לה הר"ז ז"ל אבל מהא דאמרינו בסמוך תנוק נכנס וכפר בידו ומצא פירורין א"צ לבדוק אין ראיה דלמא התיב משום דמצא פירורין ורגילין לדבר פינון שדרכו של תינוק לפרר ולא דמיא הא לאין חוששין שמה גררה חולדה דכיון שהניח עשר ומצא תשע וידע דאין איש מאנשי הבית שלקחה דנדאי משוין' ליה לעכבר ואין פאן תרי ספיקי: ע"ב הניחו בזויות זו ומצאו בזויות אחרת פלוגתא דרשב"ג ורבנן הלכך לרבנן חיישינו לעכבר שלקחו מזויות לזויות ואיפא למיחש דלמא שקול לדוכתא אחרתא וצריף בדיקה וכגון דלא ידע מנין להאי צבור וקיימ"ל פנתיהו: שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו.

וא"ת ומאי שנא מהא דתנו כפר שהיה נתון ע"ג הדף ומדף נתון תחתיה ובא ומצאו למטה טהור שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלו. ה"נ נתלי בטהור.

א"ל שאני התיב דכיון שהמדף נתון תחתיהם רגלים לדבר דאדם טהור נטלו כדי שלא יפול על המדף ויטמא. עכבר נכנס וכפר בפיו ונכנס אחריו ומצא פירורין צריף בדיקה שאין דרכו של עכבר לפרר.

הרב אלפסי ז"ל פי' דאע"ג דאשכחן פירורין לא אמרינו מיכל אכליה עכבר' לההוא פיתא והני פירורין דינן אינון דהא אין דרכו של עכבר לפרר וזה נראה לי עיק' דאפי' מצא פירורין צריף בדיקה כל שפן אם לא מצא לפי שאין דרכו לפרר הא תינוק שדרכו לפרר תלינו פינון דאיפא במה לתלות.

ולא קשיא הא דאמרן בלחם משירא דה"מ שלם אבל פירורין לא ונהרמב"ן ז"ל פי' כשיש פירורין כנגד כל הכפר ובהא הוא שאין דרכו של עכבר לפרר הא דרכו תלינו פי' היכי דתלינו בתינוק פינון דאיפא כנגד פולו וקשה לזה דהו"ל ומצאו פירורין או דלמא בגופיה אטרחווהו בממוני' לא אטרחווהו מאי תיקו ואי קשה ההי' דניחא ליה לאינש למעבד מצוה בין בגופיה בין בממוני' הא אמרן התיב דה"מ בדיק מועט ואיפא דאמרי דהתיב הוא דאיפא ספק חמץ טובא שלא נבדק הבית כלל אבל הכא דליפא אלא האי כפר לא אי נמי דהכא לא אטרחווהו אמרי' בחיוב.

אבל מ"מ איהו אפֿשֿר דְּנִיחָא לִיה בִּין בְּגוּפִיה בִּין בְּמִוּנָהּ אִי מְטַרְחִינוּ לִיה וְהִלְכָה הֵתָם אִין הַמְקַח בְּטַל מְטַעַם זֶה וְזֶה עֵינָר וְלַעֲנִין כָּל הַגִּי דְסֻלְקִין בְּתִיקוּ דְאִפְּא דְאִמְרֵי דְתַרְתִּי דְאִמְרִינוּ בְּהוּ אִם תְּמַצָּא לּוּמ'הִלְכָה וְצָרִיכִי בְּדִיקָה וְכוּלְהוּ אִינְךָ הִנֵּה לִיה תִּיקוּ דְרַבְּנָן וְלִקְוֹלָא אֲבָל בְּיָטוּל מִיָּהָא בַּעִי'.

וְהָרֵאָב"ד ו"ל כ' דְּבִשְׁמֵי קוּרָה וּבְבוּר צָרִיכִי בְּדִיקָה דְלָא אִמְרוּ בְּדִיקַת חֲמִיץ מְדַרְבָּנָן אֲלֵא בְּחוּרִין וּבְסֻדְקִין מְסַפִּיקָא אֲבָל בְּחֲמִיץ הַנְּרָא' וְהִידוּעַ בְּדִיקָה דְאִוְרֵינָת' הִיא. וְלִדִּידֵי כָּל תִּיקוּ דְחֲמִיץ לְחוּמְרָא אוּ מְשׁוּם דְּבְדִיקָה דְאִוְרֵינָת' אוּ מְשׁוּם דְּכִינוּן דְאִפְּש' לְמַבְדֵּק בְּדִיקִינוּ וּכְדַכְתִּיבְנָא לֵה בְּרִישׁ מְכִילְתִּין: ר' יְהוּדָה אוּמַר בּוּדְקִין אוּר אַרְבָּעָה עָשָׂר וּבְאַרְבַּע עָשָׂר שְׁחֵרִית וּבְשַׁעַת הַבִּיעוּר פִּירֵשׁ"י ו"ל שַׁעַת הַבִּיעוּר שַׁעַת שְׁשִׁית שְׁשׁוּרְפִין בְּה וְהַר"ז ו"ל פִּירֵשׁ שַׁעַת חֲמִישִׁית וְהַקְשׁוּ עָלָיו דְּהָא אִמְרוּ לְעֵיל וּנְבַטֵּל בְּאַרְבַּע וְחֲמֵשׁ וּפְרִיק פִּינוּ דְלָאוּ זְמַן בִּיעוּרֵי' וְלָאוּ זְמַן אִיסוּרֵיהּ דְלִמָּא פִּשְׁעַ וְלָא מְבַטֵּל זִוּ אִינְךָ קוּשְׁיָא דְהִיא אֲלִיבָא דַר' מְאִיר הִיא דְאִית לִיה אוּכְלִין כָּל חֲמֵשׁ וְעַל פְּרָחִין כָּל הִיא שְׁקֵלִי וְטָרְיָא אֲלִיבָא דַר"מ הִיא דְלִית לִיה אֲלֵא חֲדָא בְּדִיקָה אוּר אַרְבָּעָה עָשָׂר.

וְהָכִי אִיתָא בִירוּשְׁלָמִי דְגָרְסִי הֵתָם הִיָּדִין הִיא שַׁעַת הַבִּיעוּר אִמַר ר' בָּא חֲמִישִׁית כַר' יְהוּדָה חַד בַּר נֶשׁ אַעְקִיר דְסֻקָּא דְפְסָתָא גְבִי ר' תִּיָּא רַבָּה א"ר יוֹסִי בַר בּוֹן יוֹחָנָן חֲקוּקָה הִנֵּה אֲתָא שְׁאִיל לַר' א"ל תְּמַכַּר עַפ"י ב"ד בְּשַׁעַת הַבִּיעוּר וְלִקְמָן מִיִּתִי לֵה וְאִמְרִינוּ תְּמַכַּר בְּשַׁעַת חֲמִישִׁית אֲלִמָּא שַׁעַת חֲמִישִׁית הוּא שַׁעַת בִּיעוּר : חֲכָמִים אוּמְרִים אִם לָא בְּדַק אוּר אַרְבָּעָה עָשָׂר יְבֻדֹק בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר וְאִם לָא בְּדַק בִּי"ד יְבֻדֹק בְּתוּף הַמוּעֵד אִם לָא בְּדַק בְּתוּף הַמוּעֵד יְבֻדֹק לְאַחַר הַמוּעֵד.

פִּירֵשׁ"י ו"ל אִם לָא בְּדַק בִּי"ד שְׁחֵרִית בְּשַׁעַת הַבִּיעוּר כַר' יְהוּדָה וְאִם לָא בְּדַק בְּשַׁעַת הַבִּיעוּר יְבֻדֹק לְאַחַר הַבִּיעוּר כָּל הַיּוֹם: וְאִינוּ מְחַנּוּר דַּא"כ אִמְאִי שְׁנֵי בְּלִישְׁנָה לְמִימַר בְּתוּף הַמוּעֵד לִימ' בְּשַׁעַת הַבִּיעוּר עוֹד אִמְאִי לָא מְדַפְרֵי י"ד שְׁחֵרִית כַר' יְהוּדָה אֲלֵא הָעֵינָר כְּדַבְרֵי הַרַב אֲלִפְסִי ו"ל אִם לָא בְּדַק בִּי"ד כָּלֵל כָּל הַיּוֹם יְבֻדֹק בְּתוּף הַפְּסַח אִם לָא בְּדַק בְּתוּף הַפְּסַח יְבֻדֹק לְאַחַר הַפְּסַח וְטַעְמָא דְמִלְתָּא מְשׁוּם דְחֲמִיץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שַׁעֲבַר עָלָיו הַפְּסַח אִסוּר מְדַרְבָּנָן מִיָּהָא מְשׁוּם קְנָסָא וְחִיּוּשֵׁינוּ דְלִמָּא אֲתִי לְמִיכַל מִיָּהָא.

וּר' יְהוּדָה אִית לִי דְאִדְרָבָּא אִי בְּדַק לִי לְבַתַּר אִיסוּרֵיהּ פִּינוּ דְעֵסִיק בִּיה אִיפָּא לְמַגְזֵר טְפִי דְלִמָּא אֲתִי לְמִיכַל מִיָּהָא כְּדִאִית' בְּגַמְר': כְּנָגֵד שְׁלֵשׁ הַשְּׁבִתוֹת שְׁבִתוֹרָה פִּי לָא יִרְאֶה לָא יְמַצָּא וְתַשְׁבִּיתוּ.

וּבִירוּשְׁלָמִי גְרָסִי טַעְמָא דַר' יְהוּדָה כְּנָגֵד שְׁלֵשָׁה פְּעָמִים לָא יִרְאֶה שְׁבִתוֹרָה וְהָא כְּתִיב תַשְׁבִּיתוּ בַעֲשֵׂה הוּא. וְהָא כְּתִיב לָא יְמַצָּא מִכִּינוּן שְׁזֵה צָרִיף לְזֵה וְזֵה צָרִיף לְזֵה כְּמַקְרָא אֶחָד דְּמִי: מָר זוּטְרָא מְתַנִּי הָכִי כְּלוּמַר דְּאֵלוּ מְדַרְבּ יוֹסֵף הִנֵּה אִמְיָנָא דְבַתְרִתִּי פְּלִיגִי אֲבָל בְּדַמַר זוּטְרָא דְאִמַר כָּל שְׁלָא בְּדַק בְּאֶחָד ש"מ הָא בְּדַק בְּאֶחָד שׁוּב א"צ לְבֻדֹק אֲלִמָּא בְּשׁוּב אִינוּ בּוּדֵק בְּלַחֲוֹד פְּלִיגִי וְשְׁלֵשָׁה הַשְּׁבִתוֹת צָרִיכִי לְגוּפִיָּהּ: מָר סָבַר מְקַמִּי אִיסוּרֵיהּ אִין לְפִי הַר"ז ו"ל דְּשַׁעַת הַבִּיעוּר אֲתִי שְׁפִיר וְלְפִי רִש"י ו"ל פִּינוּ דְאִינוּ אִיסוּר דְאִוְרֵינָתָא מְקַמִּיהּ אִיסוּרֵיהּ קָרִי לִיה: דָּף י"א ע"א ה"ג קוּצְרִין בֵּית הַשְּׁלַחִין שֶׁל בֵּית הָעֲמֻקִּים.

דְאִיפָּא תַרְתִּי לְרִיעוּתָא וְהָכִי מְשַׁמַּע בְּתוֹסְפָת' דְקַתְנֵי הֵתָם אַעפ"י שְׁאִמְרוּ אִין קוּצְרִין מִבֵּית הַשְּׁלַחִין שְׁבִהָרִים וּמִבֵּית הַבַּעַל שְׁפַעְמֻקִי אֲבָל קוּצְרִין מְפַנִּי הַנְּטִיעוֹת וְכו' וּבַת"כ גְּמִי גְרָסִי יְכוּל שְׁאֲתָה מְבִיא מִבֵּית הַשְּׁלַחִין שְׁפַעְמֻקִים ת"ל רִאשִׁית קְצִירֶךָ קְצִיר הַשְּׁנוּה שְׁבִכּוּלָם עֲלִמָּא דְדוּקָא בְּדִאִיפָּא תַרְתִּי אִין מְבִיאִין וּבְהוּא הוּא דְמִוְתַר לְקַצֹּר קוּדָם הַקְרַבַת הָעֲנֻמָּר: דַר' יְהוּדָה אַדַר' יְהוּדָה קוּשְׁיָא

דַּרְבָּנוּ אַדְרַבְנוּ לֹא קָשִׁי אִין לְפָרֵשׁ דְּקִשְׁנִי דַּרְבָּנוּ אַדְרַבְנוּ דַּהֲכָא לֹא גְזַרִי דְלִמָּא אֲתִי לְמִיכַל מִנְיָה וְהֵתֵם גְזַרִי דְאָמַר ר' שְׁלָא בְרַצוֹן חֲכָמִים.

דא"כ אפתי קשאי דרבנו אדרבנו ואי אפשר לפרוקא דהא קתני קוצרין בית השלחין של בית העמקי ור' מאיר קתני לה לקמן בפרק מקום שנהגו ומאי דאמרי' ואוקימנא כר' יהודה לאו דוקא כר' יהודה אלא אפילו כר' יהודה אי נמי דהא דוקא כר' יהודה דאלו ר' מאיר קוצרין וגודשין אית ליה וא"כ מאי איכא למימר אלא נראה דהשתא דפריק דחדש בדילי מיניה לכולי עלמא סליקא האי פירוקא דבמאי דבדילי מיניה לא גזרי' דלמא אתי למיכל ותדע לה דהא אמר רבא לעיל אם של הקדש הוא א"צ מאי טעמא מבדיל בדילי אינשי מיניה וההיא נדאי אפי' כר' מאיר אתי דהא מתני' דהכא דבידוק בתוך המועד ולא הוא וקיימ"ל כנתיב מדמפיק ליה בלשון חכמים ואמרי' טעמא משום שמתוך עליו משמע הא בעלמא גזרינו אלמא ש"מ דכל דבדילי מיניה לא גזרינו הלכך פלוגתניהו השתא בקצירה לאו משום אכילה היא אלא דר"מ גזר קטוף אטו קצירה משום דכינן דשרית ליה קטוף הא לא בדיל מקצירה לגמרי וס"ל דקטוף בקצירה מיחלף ולא דמי לעניב דלא גזרינו אטו קשירה דהתם לא מיחלף.

אבל בבית השלחין דקצירה מותרת תו ליכא למגזר פלל דלאכילה לא חיישי' הלכך קוצרין וגודשין: ור' יהודה אית ליה דכל דבדילי אינשי מיניה אע"ג דשרית ליה מקצת ליכא למגזר קטוף אטו קצירה הלכך קוצרין נמי של בית השלחין אבל לא גודשין משום דאנשא ומפרסמא מילתא כשיהיו הגדושים בתוך השדה.

והשתא קא פריי דרבנו אד אדרבנו דכינן דאית להו דגזרינו קטוף אטו קצירה משום דחשבי' לה פלא בדילי מיניה א"כ חמץ נמי אמאי לא גזרי' דהא לא בדילי מיניה. ומשני הוא עצמו מחזר עליו לשרפו מיכל קא אכיל מניה ונהדר מקשה דר' יהודה אדר' יהודה דאשפחן ליה אפי' בדלא בדילי מיניה לא גזר ומשני דהתם נמי משום חומרא דשבת כבדיל מיניה דמי.

ורבנו לית להו ההוא טעמא וכולה שמעתין אתיא שפיר בפי' הנה (ח"י): ורמי דרבנו אדרבנו דתניא קוצרין דלי בפסיקין אבל לא בחבל ור' יהודה מתיר וס"ל דחבל דגרדי לאו פחבל דעלמא והוי פעניבא לגבי קשירה.

ומשני חבל בחבל מיחלף עניבא בקשירא לא מיחלף. ור' יהודה אית ליה דחבל בחבל לא מיחלף משום חומרא דבדיל מניה וכל דבדיל ליכא למגזר.

וא"ת מ"מ קשאי דהכא מודו פולהו דקוצרין בפסיקא ולא חשבי' לי' קשר של קיימא דלא שביק לה הכי ובההיא קתני לא יתא קושרו אלא עונבו משמע דאפי' בפסיקא בקשירה לא אפשר.

ור' יהודה נמי אמר כורף עליו פינדא או פסיקין משמע דוקא כורף אבל לא קושר. וא"ל דלכולי עלמא קוצרין ועדיפא מיניה נקט בדרבנו דאפילו עניב' בקשיר' לא גזרינו וכל שכן פונדא בחבל ואפי' בקשר ור' יהודה נמי משום דקא בעי למימר שלא יעכבנו נקט כורף לומר דאפילו פריקה דוקא בפינדא או פסיקא אבל בחבל אפי' בעניבא לא : בכור שאחזו דם אפילו מת אין מקיזין אותו דברי ר' יהודה וחכ"א יקיזו ובלבד שלא יטיל בו מום.

לכולהו קא מקשה לר' יהודה דאמר גבי עומר דלא גזרי' קטוף אטו קצירה פיון דבדיל מיניה והכא גזר מקום שאין עושה בו מום אטו מקום שעושה בו מום ורבנו אדרבנו דלעיל גזרי משום

דְּכִינּוֹן דְּשֵׁרִית לִיּה בְּמִקְצֵת לָא בְּדִיל קִרְי' לִיּה וְהִכָּא לָא גְזָרִי וּמְשַׁנֵּי דְשֵׁאנֵי הִכִּי דְאָדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוּ מֵר כְּדָאִית לִיּה וּמֵר כְּדָאִית לִיּה.

וְהָדָר פְּרִיָּה מְקַדּוּר וְקִרְצוּף דֵּר' יְהוּדָה לָא גְזָר וּרְבִנּוֹן לָא גְזָרִי וּס"ל דְּהֵתָם נְמִי אָדָם בְּהוּל עַל מְמוֹנוּ דְּבִהֶמָּה מִתְנוּנָה וְהוֹלְכֵת מִפְּנֵי הָעֶפְרוּרִית וְהַקְשֵׁר הַשְּׁעֵר. וּמְשַׁנֵּי דְהֵתָם לִיתָא אֱלָא צַעְרָא בְּעֵלְמָא וְכִינּוֹן דְּלָא בְּדִילִי אִינְשֵׁי מִיְּגִיָּה גְזָרִי רְבִנּוֹן דְּסִבְרָא לְהוּ דְּקַדּוּר בְּפִרְצוּף מִיְּחֵלֶף וּפְרִיָּה לֵר' יְהוּדָה דְּכִינּוֹן דְּלָא בְּדִילִי אִמָּאֵי לָא גְזָר כִּי הִכִּי דְּגִזּוּר בְּחֻמְז.

וּפְרִיק דִּס"ל דְּלָא מִיְּחֵלֶף וְכָל דְּלָא מִיְּחֵלֶף לִיפָּא לְמִגְזָר דְּוּמָיָא דְּעֵנִיבָה וּקְשִׁירָה לְרְבִנּוֹן (ח"י) מָאֵי דְּסִלִּיק לֹן לְהִלְכֵתָא. אִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא גְרָרָה חוֹלְדָה מְבִית לְבִית וּמִמְקוֹם לְמִקוֹם כָּל דְּלָא חוֹזִינּוּ הָא חוֹזִינּוּ דְּשִׁקֵּל וְעַל לְבִיתָא חִיּוּשִׁינּוּ דְּלָמָּא שְׁיִינְרִי וְצָרִיכָה בְּדִיקָה.

כְּהֵנִים מְוֹתָרִים לְכִנּוֹס בְּבִתֵּי גוֹזִים שְׂבַחוּ"ל וְלָא חִיּוּשִׁינּוּ לְנִפְלִים. תְּשַׁעָה צְבוּרִין שְׁל מְצָה וְאֶחָד שְׁל חֻמְז וְבָא עַכְבָּר וְשִׁקֵּל וְעַל וְלָא יְדַעִין אִי חֻמְז אִי מְצָה סְפָקוּ אֶסוּר וְצָרִיָּה בְּדִיקָה פִּירֵשׁ וְאֶתָּא עַכְבָּר וְשִׁקֵּל אֶזְלִינּוּ בְּתֵר רְבִבָּא וְלָא צָרִיָּה בְּדִיקָה וְלָא בְּטֵל שְׁנֵי צְבוּרִין אֶחָד שְׁל חֻמְז וְאֶחָד שְׁל מְצָה וְלִפְנֵיהֶם שְׁנֵי בְּתִים אֶחָד בְּדוּק וְאֶחָד שְׁאִינּוּ בְּדוּק וְהַמְצָה לְבָדוּק וְשְׁנֵי עַכְבָּרִים וְשִׁקְלִי וְעִיּוּלִיָּה וְלָא יְדַעִין הָאֵי לְהִי עִיּוּל וְהָאֵי לְהִי עִיּוּל אִינּוּ צָרִיכִין בְּדִיקָה אֶבָּל צָרִיכִין בְּטוּל וְאִי קָאֵי בִּי מִיְּצַעֵי צָרִיָּה בְּדִיקָה.

צְבוּר אֶחָד שְׁל חֻמְז וְלִפְנֵי שְׁנֵי בְּתִים אֶחָד בְּדוּק וְאֶחָד שְׁאִינּוּ בְּדוּק אִי סְמִיָּה לְשֵׁאִינּוּ בְּדוּ' לָא צָרִיָּה בְּדִיקָה וְאִי לָא סְמִיָּה צָרִיָּה בְּדִיקָה. צְבוּר אֶחָד שְׁל חֻמְז וְלִפְנֵי שְׁנֵי בְּתִים בְּדוּקִים וְלָא יְדַעֵי לְהִי מִיְּגִיָּהוּ עַל צָרִיכִין בְּדִיקָה שְׁנֵיָּהֶם וְאֶפִּילוּ לָא בָּאוּ שְׁנֵיָּהֶם לְשֵׁאוּל בְּבֵת אַחַת וְאֶפִּיל' סְמוּף.

וְכֵן בְּשְׁנֵי צְבוּרִין אֶחָד שְׁל חֻמְז וְאֶחָד שְׁל מְצָה וְשְׁנֵי בְּתִים בְּדוּקִים וְשְׁנֵי עַכְבָּרִי דָּאֵי סְמִיכֵי תְּלִינּוּ בְּדִסְמִיָּה. שְׁקֵל וְסָפֵק עַל סָפֵק לָא עַל וְצָרִיכִין בְּדִיקָה עַל בְּדִק וְלָא שְׂכַח אֶפִּיל' בְּטוּל לָא צָרִיָּה עַל בְּדִק וְאֶשְׁכַּח אֶפִּילוּ בְּטוּל לָא צָרִיָּה.

הַנִּיחַ תְּשַׁע וּמְצָא עֶשֶׂר צָרִיָּה לְבָדוּק עַל הַתְּשַׁע דְּאֶמְרִינּוּ דְּהֵנִי אַחֲרֵינִי נִינְהוּ בְּד"א בְּשִׁהִי כָּל הַכְּפָרוֹת קְשׁוּרִין זֶה בְּזֶה הָא לָאוּ הִכִּי א"צ. הַנִּיחַ עֶשֶׂר וּמְצָא תְּשַׁע צָרִיָּה לְבָדוּק עַל הָעֶשֶׂר וּבְקִשׁוּרִין דְּוִקָּא וְאִם לָא מְצָאָן מְבַטֵּל הַנִּיחוּ בְּזוּיּוֹת זֹו וּמְצָאוּ בְּזוּיּוֹת אַחֲרֵת צָרִיָּה לְבָדוּק כָּל שְׁנֵי סִמְפֵּק לוֹ בְּחֶסְרוֹן שְׁנֵי נְכֻסִים וְכִפְר בְּפִיּוֹ וְנְכֻסִים אַחֲרֵיּוֹ אֶפִּילוּ מְצָא פִּירוּרִין לְבָדוּק כָּל שְׁלָא מְצָאוּ כְּלוּל שְׁלֵם תִּינוּק נְכֻסִים וְכִפְר בְּיָדוֹ וְנְכֻסִים אַחֲרֵיּוֹ אִם מְצָא פִּירוּרִין אִין צָרִיָּה בְּדִיקָה עַכְבָּר נְכֻסִים וְכִפְר בְּפִיּוֹ וְעַכְבָּר יוֹצֵא וְכִפְר בְּפִיּוֹ וְכָל שְׁפִוּאָם זֶה לְבָן וְזֶה שְׁחוּר.

אוּ עַכְבָּר נְכֻסִים וְכִפְר בְּפִיּוֹ וְחוֹלְד' יוֹצֵאת וְכִפְר בְּפִיָּה וְאֶפִּילוּ עַכְבָּר בְּפִי חוֹלְדָה כְּלוּל צָרִיכִין בְּדִיקָה דְּכִלְהוּ חֻדָּא סְפִיקָא נִינְהוּ. אֶבָּל עַכְבָּר נְכֻסִים וְכִפְר בְּפִיּוֹ וּמְכִיר לְעַכְבָּר וְחוֹלְדָה יוֹצֵאת וְחוֹלְדָה וְכִפְר בְּפִיּוֹ בְּפִיָּה אִין צָרִיָּה בְּדִיקָה כִּינּוֹן דְּאִיפָּא לְמִתְלִי.

כְּפֵר בְּשְׁמֵי קוּרָה וְכִפְר בְּפִיּוֹ וְכִפְר בְּפִיּוֹ נְחָשׁ צָרִיָּה לְהוֹרִיד וְלְהַעֲלוֹת וְלְשַׁפְּן' חֲבֵר לְהוֹצִיאָו וְאִם אִינּוּ מוֹצֵא אוּ שְׁהַשְׁכָּר רַב מְבַטְלוּ: בּוּדְקִין אוּר אַרְבַּעָה עֶשֶׂר וּבְאַרְבַּעָה עֶשֶׂר שְׁחֵרִי' וְאִם לָא בְּדִק בּוּדְק בְּיוֹם וְאִם לָא בְּדִק בּוּדְק בְּתוּף הַמוּעֵד וְאִם לָא בְּדִק בּוּדְק לְאַחַר הַמוּעֵד.

ותו לא מידי: ע"ב תנן התם אָחַד אָמַר בְּשָׁנִים בַּחֲדָשׁ וְא' אָמַר בַּג' וְא"ת כִּינן דְּעָבְדֵי חֲקִירַת כַּמָּה בַּחֲדָשׁ חֲקִירַת בְּאֵי זֶה יוֹם לָמָּה לִי וכו' וְא"ת עוֹד אֲמַאי לָא תִּנִּי אָחַד אָמַר בְּאָחַד לַחֲדָשׁ וְא' אָמַר בְּשָׁנִים וכו'.

וְא"ת וְאֲמַאי עֲדוּתָן קִינְיָמַת לִימָא אִי דִּינִיקִינן בְּהוּ וכו'. וְא"ת עוֹד מְרִישָׁא שְׁמַעִינן לָהּ וכו' כְּוָלָהּ כְּתַבְתִּיהָ בְּפָרְקֵי הָיוּ בּוֹדְקִין בְּמַסְכַּת סְנֵהֲדָרִין בַּס"ד: שְׁנָה יוֹדַע בְּעֵיבוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ וְזֶה אֵינּוּ יוֹדַע בְּעֵבוּרוֹ הָא דְלָא קָאָמַר שְׁנָה יוֹדַע בְּחִסּוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ וְזֶה לֹא יוֹדַע מְשׁוּם דְּאִי אָמַר חַד אָנָּא יוֹדַעְנָא בְּחִסּוּרוֹ שֶׁל חֲדָשׁ וְקוּשְׁטָא קָאָמַר אִם כֵּן אֵינְדָּה דְקָאָמַר דְּהַחֲדָשׁ מְעוּבָר עַל כְּרַחֲוִין שְׁקָרָא קָאָמַר דְּהָא לֹא שְׁמַע שְׁיַפּוּרָא אָבַל כְּשֶׁנָּה יוֹדַע בְּעֵיבוּר' בְּקוּשְׁטָא אֵינְדָּה דְלָא יוֹדַע וְאָמַר דְּחִסּוּר הוּא לֹא מְשַׁקֵּר דְּאֶפְשָׁר דְלָא שְׁמַע וְסָמִיךְ אֲמוּלֵד הַלְבָנָה דְּחִסּוּר לְעוֹלָם דְּחִדּוּשָׁהּ שֶׁל לְבָנָה כ"ט יוֹם וְכַעֲיִן מֵאִי דְאָמְרִינן שֶׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה שְׁאֲנִי: אָחַד אָמַר בְּשִׁלְשָׁה וְאָחַד אָמַר בְּחֲמִשָּׁה עֲדוּתָן בְּטֵלָה אָמְרִינן טַעְמָא בְּפָרְקֵי כֵּן סוּרָר מְשׁוּם דְּבַחַד עֵבוּרָא טַעוּ רַבָּא דְאֵינְשֵׁי אָבַל בְּתָרֵי עֵיבוּרֵי לָא טַעוּ וְא"ת וְלָמָּה לִי טַעְמָא דְרַבָּא תִּפְקֵי לִי מְשׁוּם דְּמַכּוּנֵי יוֹם אָחַד וכו' וְא"ת עוֹד זֶה אָמַר בְּשָׁנִים וְזֶה אָמַר בְּשִׁלְשָׁה אֲמַאי עֲדוּתָן קִינְיָמַת וכו' כְּתַבְתִּיהָ שֵׁם: אָחַד אָמַר בְּשִׁתֵּי שְׁעוֹת וְאָחַד אָמַר בְּשִׁלְשׁ עֲדוּתָן קִינְיָמַת.

וְא"ת וְאֲמַאי עֲדוּתָן קִינְיָמַת וכו' אָחַד אָמַר בְּשִׁלְשׁ וְאָחַד אָמַר בְּחֲמִשׁ עֲדוּתָן בְּטֵלָה. וְא"ת וְאֲמַאי בְּטֵלָה.

כְּתַבְתִּים שֵׁם בַּס"ד: לְדַבְרֵי ר' יְהוּדָה אָדָם טוֹעֵה חֲצִי שְׁעָה אֵיכָּא לְמִידָק א א"כ אָחַד אָמַר בְּחֲמִשׁ וְאָחַד אָמַר בְּשִׁבְעֵי אֲמַאי עֲדוּתָן בְּטֵלָה. לִימָא מְעַשֶׂה כִּי הֵנָּה בְּפִלְגֵי דְשִׁית בֵּין מִיפְקֵי וְעֵינֵי לְהוֹה מֵאֵן דְאָמַר בְּחֲמִשׁ בְּסוּף חֲמִשׁ וְטַעֲי חֲצִי שְׁעָה וּמֵאֵן דְאָמַר בְּשִׁבְעֵי בְּתַחֲלַת שְׁבַע וְטַעֲי חֲצִי שְׁעָה וְשִׁשׁ בְּשִׁבְעֵי מִיחֲלַף דְשִׁית בֵּיהָ קָאִי כְּדָאָמְרֵי' בְּסָמוּךְ דְאִי לֹא לִיתְנִי זֶה אָמַר בְּשִׁשׁ וְזֶה אָמַר בְּשִׁבְעֵי עֲדוּתָן בְּטֵלָה דְהוּי רַבּוּתָא וְה"בו' נְמִי מַחֲלָף מְדָלָא תִּנִּי נְמִי ז"א בַּה' וז"א בַּה' עֲדוּתָן בַּטל' וְכִי תִימָא אֵיזְצָטְרַכִי לְדִינִיקֵי עֲלִייהוּ אִי בְּסוּף שְׁעָה קָאָמְרֵי אוּ בְּתַחֲלִילָה וְלִהַחְמִיר לָא דִּינִיקֵי וְכַדְתֵּרִיזְנָא.

אֲכַתִּי קִשְׂיָא לְרַבָּא דְאָמַר לְכוּלֵי עֲלָמָא אָדָם טוֹעֵה שְׁתֵּי שְׁעוֹת הָא אֲפִשׁ' דְעוּבָד' הֵנָּה בְּפִלְגֵי דְשִׁית וּבֵין תַּמְצָא לְמִימ' דְבַתְּחִילַת חֲמִישִׁית וְשְׁבִיעִית אוּ בְּסוּף קָאָמְרֵי' הָא אֶפְשָׁר דְטַעוּ שְׁעָה וּמַחְצָה.

וְא"ל דְאִי הֵנָּה אָמְרֵי' הִכִּי חֲשַׁבִי' שְׁשִׁית דְשְׁבִיעִית לְגַבִּי הָאִיךְ דְאָמַר בְּשִׁבְעֵי וְלֹאֵינְדָּה דְקָאָמַר בְּחֲמִשׁ חֲשַׁבִינן שְׁשִׁית בְּחֲמִישִׁית וְקָא סְתָרֵי אֶהְדְּדִי. אָבַל כִּי אֲתִי חַד וְאָמַר בְּשִׁשׁ וְאֲתָא אֵינְדָּה וְאָמַר בּו' עֲדוּתָן קִינְיָמַת דְלִיכָּא מֵאֵן דְסָתַר לִיהּ וְכֵן זֶה אָמַר בְּחֲמִשׁ וְזֶה אָמַר בְּשִׁשׁ (ח"י): דִּיִּהְבִי לְהוּ כְּוָלָהּ טַעוּתִיָּהּ.

כְּלוּמַר לְכֹל חַד אַרְבַּע שְׁעֵי תִרֵי לְקַמְיָהּ וְתִרֵי לְאַחֲוֵרִיָּהּ וְלֹאֵו לְקִינִים עֲדוּתָן קָאָמַר דְאִי בְּתָרֵי דְלְאַחֲוֵרִיָּהּ חִינְיָשִׁינן הָא אֵיכָּא אַרְבַּע שְׁעֵי בֵּין עֲדוּת דְהָאִי לְעֲדוּת דְהָאִי אֶלָּא לְעִנְיָן הַנּוֹמָה בְּלַחוּד קָאָמַר דְאִי אֲתוּ עֲדִים וּמְסָהֲדֵי תְרוּנִיָּהּ מְשִׁתִּים לְשִׁלְשׁ וְאֲתוּ מְזִמִּין וְאָמְרֵי בְּשִׁתִּים וְשִׁלְשׁ עֲמָנוּ הֵיטָם יְכוּל הָאָחַד לֹמַר אָנָּא בְּתָרֵי שְׁעֵי דְלְאַחֲוֵרֵי קָא טַעֲינן' וּבְתַחֲלַת שְׁעָה רִאשׁוֹנָה הֵנָּה.

וְאֵינְדָּה נְמִי מְצִי לְמִימַר בְּסוּף חֲמִשׁ הֵנָּה וְטַעֲינן'. וְאֵע"ג דְבַתְּחִילַת שְׁעָה רִאשׁוֹנָה לֹא טַעוּ לְהַחְמִי' לָא אָמְרִינן אָבַל לְהַקְלֵי אָמְרִינן דְטַעֲי הַלְכָּה אֵינן מְזִמִּין עַד דְאָמְרֵי מְזִמִּין מִתְחַלַּת שְׁעָה רִאשׁוֹנָה עַד סוּף חֲמִישִׁית עֲמָנוּ הֵיטָם וְכֵן פִּירֵשׁ"י ז"ל.

וא"ת א"כ כי לא אמרי נמי הכי אמאי עדותן קיימת נחיש דלמא טעו בתרונניהו ואין פאן עדות. ותירצו דאנון לכונן עדותן בעי' אלא דכי אמרי אינהו להציל עצמן מהזמה מיהמני.

ואפתי מקשו אמאי תלינו הטעות במוזמין נתלי במוזמין. ותירצו דשאני מזמין שהתורה האמינו וחדוש הוא פן פירשו בתוספות ולפי זה על פרזנו אית לן למימר דהכ' בשפבר נגמר הדין דאי לא אין פאן הזמה דהא קיימ"ל אין העדי' נעשים זוממין עד שיגמר הדין.

אלא דהכא כשפא הא' ואמר בשתי שעות והאחד אמר בשלשה ונתקיים עדותן דמסתמא לא תלינו בטעות דלאחוריה לבטל עדותן שאם אפה אומר פן אין לה עדות קיים לעולם שאפילו יאמרו שניהם בתחילת שעה שלשית אף אנו נאמר שפא האחד טעה לפניו ובתחלת שעה ראשונה היה והאחד טעה לאחוריו ובסוף רביעית היה ויש פאן ארבע שעות לטעות האחד ואין פאן עדות אלא מסתמא עדות קיימת ונגמ' הדין ואחר באו עדים והזימום ולהציל עצמן תלו הטעו' לפניהם ולאחוריהם ונמצאת עדותן בטילה דאין זה חוזר ומגיד אחר שנתלין בטעות.

מ"מ אם הזימום עוד מתחלת שעה ראשונה עד סוף חמישית הרי אלו נהרגי' שהרי נתגלה פי דברו סרה אפי' לפי טעותם וזממו לעשות לאחיהם אשר לא פדת שפבר היה נהרג עפ"י עדותן ראשונה וכל עדותן היה בשקר (ח"י).

וא"ת פיון דאסיקנא דיהבינו ליה פולה טעותיה נחקור נמי בכמה בשעה דהתם תניא היו בודקין אותן בשמונה חקירות ומפרש דשמינית בכמה בשעה ופריה הניחא לאפיי דאמר אין אדם טועה ולא פלום ולהך לישנא נמי דאמר אדם טועה משהו שפיר אלא לר' יהודה דאמר אדם טועה חצי שעה ולרבא דאמר טעי אינש טובא מאי איכ' למימר ואם איתא אפי' לרבא נמי ניתיב ליה פוליה טעואי' ובהא ניחא טפי דדילמא האי דקאמר בשתים מפרש בחצי שתי' או בסוף שתים ולא אצטרף למיתב ליה טעותיה מתחלת ראשונה.

ותירצו בתוספות דכיון דליתא בהכחשה לא חקרינו לה כו' דהניחא לאפיי דאמר אין אדם טוע' חצי שעה דאי אמר חד בתחלת שתים ואידך בחצי שתים וכל שפן בסוף עדותן בטלה אלא לר' יהודה בכל החקירה לא משפחת הכחשה אלא א"כ אמר חד בתחילת שעה ואידך במחצה שעה ואילך.

ולרבא דאמר דטעו אינש שעה אי אפשר שיוכחו לעולם בחקירות כמה בשעה חקירות איכא הכחש' בכל חדא ויכבר כתבתיה שם בס"ד: ולאפיי אליבא דר' יהודה דאמר אדם טועה שעה ומשהו ניכול עד סוף חמש.

וא"ת דלמא חמש לר' יהודה לאו משום דמחלף' בשבע אלא משום דמחלף' בשש דאסורה דרבנו פבר תירצוה בירושלמי דגרסינו התם לר' מאיר דאמר משש שעות ולמעלה לדבריהם שביעית משום גדר ששית לאו משום גדר ויש גדר לגדר אלא שהששית מתחלפת בשביעי' לר' יהודה דאמר משש שעות ולמעלה מן התורה ששית משום גדר חמישית למה משום גדר ויש גדר לגדר אלא שחמישי' מתחלפת בשביעית מחלפא שיטתיה וכו'.

שבחמש חמה במזרח וכו' עדות מסורה לזרזים וכו' ולקמן נאריה פה בג"ה: אמר רב יהודה אימתי שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השפבתו בכל דבר. פירש"י ז"ל שלא בשעת ביעורו קודם זמן איסורו אבל בשעת ביעורו דהיינו אחר זמן איסורו השפבתו בכל דבר.

לגוים היכי שרי אלא ודאי פדאמרן: פרוש"ג דאי כת"ק הא אמר אפ"ה הו אבדין לא יגע בהו וקס"ד דבדלא קביל עליה אחריות הוא דאי לא הא עבר עליה בבל יראה ובל ימצא ואידך נמי פיון דלא פרושיתיה היא לא עבר עליה פדכתי לעיל ודלמא זבגיה איהו לגוי נאפילו איסורא דרבנן ליכ' ומשו' הכי הנה ס"ד דלא יגע בהו: ע"ב ועוד א"ר יהודה שתי חלות של תודה פסולות דוקא פסולות הא פשרות לא הנה משהי להו עד שעה ששית להביאן לבית השריפה דאין מביאין קדשים לבית הפסול וא"ת בחדא סגי וליתן לה בתחלת חמישית כל זמן שמנחת תולין נטלה שורפין.

א"ל דכיון דלא קיימא תמן אלא חדא שעתא איפא מאן דלא חזי לה וסבר דאפתי לא הונחה ואכל בששית: תני על גג האצטבא. והתם במסכת סנפה דתני על גג ואמר ליה וכי ליבשן הוא צריף תני על גב האצטבא האי תנא סבר דכיון דשני לה בחדא דנכתא דליתני לעולם בהוא לישנא ואהדר ליה דלא אלא הא כדאיתא והא כדאיתא: אמר רחבא אמר ר' יהודה גרסי'.

ומשום דרבו מובהק הנה קרי ליה ר' בלשון פבוד: אין מביאין תודה בחג המצות פשיטא. פ"ה דאע"ג דאמ' ירב אחא בר יעקב בפרק פל שעה דילפינו שאור דאכילה משאור דראיה מה שאור דראיה שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אף שאור דאכילה שלף אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה אפ"ה להביא התודה מיהא אסור לכולי עלמא משום דכתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי וכל זבח פשר במשמע ועוד גהא הדר ביה רב אחא בר מההיא ואוקמא בי"ד ואע"ג דבברית' קתני בחג המצות ה"ק אין מביאין תודה בעגן שיהא זמן אכילתה בחג המצות דתודה נאכל' היא ליום ולילה: משום ר' ינאי אמרו פשרות היו פ"ה ר' ינאי לא ניחא ליה בההיא אוקמת' דנותר משום דכיון דטעון שריפה מיד לא משהינן ליה דדילמא אתי בה לידי תקלה אלא הךא בכשרות בגופן אלא שדבר אחר גרם להם שלא ליאכל ושלש מדרגות יש בהו פיצד הקדישין ועדיין לא נשחט הגזבח הרי הו קדושין קדושת דמין ונפדין ויוצאין לחולין נשחט הגזבח קדושין קדושת הגוף ושוב אין נפדין דכתיב על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודת שלמיו הכתוב תלאן גזרק הדם הותרו באכילה כזבח עצמו דכתיב ודם זבחיך ישפך והדר הבשר תאכל והךא פשקדוש קדושת הגוף אבל לא גימיר באכילה שלא גזרק הדם ונשפך ואינו נשרף מיד עד שתעובר צורתו דתנו כל שפסולו בגופו ישרף מיד בדם ובבעלים תעובר צורתם ויצאו לבית השריפה לקמן בפרק פיצד צולין הלכך פיון שצריף להשהייהו יחיב להו התם לסימן.

ואב"א פשהקדישין בי"ג דאין מביאין קדשים לבית הפסול ואב"א פשהביאן בי"ד דר' ינאי תנא הוא ופליג וכי תימא והאיך אפשר שיארע לעולם כן שישפך הדם כבד אמרו בירושלמי ר' חנינא אמר פסולות היו מפני שהיו ממהרין להביא תודותיהן מפני חמץ שבתודות ואי אפשר שלא ישפך הדם של אחת מהן ונפסלת: ונפקרינהו ונפקינהו לחול.

פירש"י ז"ל ויפלו דמיהם ללחם תוד' לאחר הפסדו והקשו עליו בתוספות דכי היכי דלחם עצמו אינו ראוי לתודה אחרת הכי נמי הדמים דמאי שנא. ועוד דבפ' תודה תנו המפריש מעות ללחמי תודה ונתותרו אין מביאין בהו, אלא הךא פדי להצילם משריפה קאמר שיהפדם בשנה פרוטה פיון דאין בהו אונאות הקדש ויגנזו: משום ר' אלעזר אמרו פשרות היו מדלא קאמר וכן א"ר אלעזר משמע דלאו אדר' ינאי קאי אלא פשרות לגמרי ומותרות באכילה קאמר וכי תימא היכי משהי להו ומביאין לבית הפסול.

א"ל דס"ל כר"ג דאמר תולין כל ארבע ותרומה כל חמש והלכך בסוף חמש אוכלה לההיא חלה אחרונה: דף י"ד ע"א שתי פרות חורשות בהר המשח. בירושלמי מקשה חורשו' ס"ד אלא אימא פצין חורשות.

ואפשר דקש' להו משום איסור מלאכה די"ד. וכי תימא א"כ מאי קוש' ה"מ בגליל אבל ביהודה לא נהגו וירושלם מיהודה היא א"ל דכיון שקהו ישראל עולין לרגל ונוהגין איסור במקומן הו"ל דברים המותרים באחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם אי נמי דמשום דאין שדה עבודה בהר המשחה הוא דקאמר הכי.

ומשני פצין חורשות. וקיימ"ל כר' יהודה דאוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ר' חנינא סגן הפהנים אומר מימיהם של פהנים מעולם ואפילו קודם שגזרו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמ' בולד הטומאה עם הבשר שנטמ' באב הטומאה קס"ד מעיקרא בולד הטומא' שהי' ראשון עושה אותו עכשיו שני ומאי תוספות איכא שני ושני הו' בגמרא מקשה ומתרץ לה.

ומשום שריפת תרומ' בפסח מייתי לה: הוסיף ר' עקיבא ואמר דתוספות יתר מזה מותר להוסיף טומאה על טומאה מימיהם של פהני' שבזמנו לאחר שגזרו דכל הפוסל את התרומה וכו' לא נמנעו מלהדליק את השמן של תרומה על פרחין דאי של קדשים אם לאחר שנבלל במנחה אוכל הוא אם קודם שנבלל לשריפה קאי ולא להנאת הדלקה אלא נדאי בתרומה ומשום דכתיב ואני הנה נתתי לה את משמרת תרומותי לה שלח תהיה להסיק תחת תבשילה וכו' להדלק': שגפסל בטבול יום.

דוקא נפסל אבל אינו טמא דטבול יום נפקא לן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת מי טהרה וזו כבר טבלה אחר ימי טומאתה ואפי"ה אינה טהורה לקדש ולמקדש עד שתביא פפרתה והוי כטמא דעלמא שטבל ולא העריב שמשו שאינו טהור לקדש ולמקדש והי' נקרא טבול יום ארוך עד לאחר שמינים וכתוב לא תגע ולא כתיב שתטמא אלמא טבול יום פוסל בתרומה ואינו מטמא וא"כ דין שלישי יש לו להאי שמן שפסול בתרומה ולא נמנעו מלהדליק זה השלישי בגר שנטמאת בטמא מת וקס"ד דהאי גר דין ראשון יש לה דטמא מת אב הטומא' הוא דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנגע' תטמא עד הערב וכיון דטמא מת מטמא אדם ועושה אותו ראשון על פרחין אב הטומאה הוא דאי לא הא קיימ"ל דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה דכתיב כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מפל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקים מטמאין מאויר כלי חרס ואין אדם וכלים מטמאין אלא מאב הטומאה כדלקמן הא למדת דמת אבי אבות וטמא מת אב הטומאה והגר ראשון והשמן שני ונמצא שלישי עושה שני ובגמרא פריף היינו הך דר' חנינא ומאי תוספות איכא הקא ומשני לר' מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח א"ר יוסי אינה היא המדה בגמרא מפרש מדבריהם דמאן והאי תרומה אימת אי בשעה ששית או לפניה או לאחריה ואמאי אינה היא המדה.

ומודה ר' אליעזר ור' יהושע וכו' ובגמרא מפרש מאן דכר שמהו אמר רב יהודה הקא בולד ולד עסקינו. דמתנית' דקתני ולד לאו ולד ראשון אלא לאפוקי דאינו אב הטומאה אבל ולד הוא והיכי משכחת לה ע"י משקין דקסבר דלכ"ע טומאת משקין לטמא אחרים בקדשים דאורייתא ואפי' לר' מאיר דפליג לקמן במשקין דחולין מדכתיב הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והלכך כל מאן דאית ליה משקין יש להם טומאה דאורייתא מטמאין אוכלים בקדשים והלכך משכחת

לה שרץ בכלי וכלי במשקין ומשקין באוכלין והו"ל בשר שלישי וקסבר שלישי מותר לעשותו שני: והא אין אוכל מטמא אוכל.

דכולי עלמא מודו אין אוכל מטמא אוכל ואין משקה מטמא משקה דכתיב גבי אוכל טמא הוא משמע הוא טמא ואין עושה פיוצא בו דהיינו אוכל ואפי' לפסול והיינו דקאמר עושה וילפינו משקה מאוכל לקמן.

ולר' עקיבא דדריש לקמן יטמא קרי ביה יטמא לימר על כפר שני שעושה שלישי בחולין היינו כפר מטמא משקה והכי מוכחא כול' סוגיא דלקמן וטעמא דמלתא דכיון דאיכא תרי קראי חד מרב' וחד ממעט הוא ממעט ויטמא מרבה ומצינו דאין פלי מטמא פלי אף אנו נאמר דמיעט לאין אוכל מטמא אוכל ורבי לאוכל מטמא משקה: הניחא לאבני דאמר לא שנו אלא בחולין פדכתי' קרא אכל תרומה וקדשי עושה פיוצא בהן מדכתי' והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכל טמא כולל וילפינו תרומה מקדשים.

או לרב אדא דאמר הכי בקדשים מיהא פדכתיב קרא: אלא לרבינא דאמר מקרא מלא דבר הפתוב וקרא דוהבשר לאוכל מטמא משקה ומשקה אוכל מוקמינו ליה אע"ג דאינו מטמא בחולין א"כ היכי משפחת ליה בשר יטמא בשר.

ומשני דאיכא משקין בהדי בשר עם בשר ראשון כשנטמא מאב הטומאה היו משקין ונעשו גם המשקים ראשונים ומטמאין את הבשר ועושין אותו שני דכלהו תנאי חוץ מר' אליעזר ויוסף בן צרידא אית להו אוכל מטמא משקה ומשקה מטמא אוכל בקדשים משום דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא ופריה אי הכי עם הבשר והמשקין מבע"ל כיון דמשקין עיק' אבל עם המשקין לבד לא מצי למיתני דמשקין לקבור' הן ולא לשריפה אלא דהכא כשנתערבו עם הבשר ובשיש בהן רביעית דאי לא אין מטמאין אחרים.

אלא נהי דאין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא מדרבנן מטמא. ומעשה אפשר לפרש מתני' בתרי גונוי חדא בשלישי דאורייתא דהיינו ע"י משקין כדאמרן מותר לעשותו שני מדרבנן והכי מוקמי' לה לקמן.

וכי תימא א"כ למה לי לעשותו שני מדרבנן והלא כיון שנעשה שלישי דאורייתא ע"י משקין כפר נעשה שני דרבנן דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה. כפר נשמרתי ממנה ופרשתי מימיהם של פהגים לעולם ואפי' קודם גזירה.

ואידך דהאי שלישי נמי דרבנן הוא כגון ע"י אוכל או ע"י פלים שרץ במשקין ומשקין פלי וכלי בשר דרבנן גזרו על המשקין שיטמאו פלי אטו משקה זב וזבה שהן אב הטומאה כדבעינו דמימר קמן וקמ"ל דשלישי דרבנן מותר לעשותו שני דרבנן והכי מוקמינו לה נמי לקמן: אמר רב יהודה הכא בנר של מתכת עסקינו דרתמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל גזירת הפתוב הוא בטומאת מת לבד דמתכת שנגע במת הרי הוא אבי אבות כמת עצמו דהא איתקש חרב לחלל וכן אם נגע בטמא מת הרי הוא אב הטומאה כמוהו נפקא לן בספרי מדכתיב וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ומדקאמר ביום השביעי ש"מ דאב הטומא' הן ובגדיכם היינו פלי זין שהן של מתכת ונקראו בגדיכם כמו שנקרא הציץ דכתיב אלה הבגדים אשר יעשו.

והכי איתא במסכת אהללות ארבעה טמאין במת שלשה טמאין טומאת שבועה ואחד טמא טומאת ערב כיצד פלים במת ואדם בפלים וכלים באדם טמאין טומאת שבועה הרביעי בין אדם בין פלים טמא טומאת ערב.

ודוקא פלים הנוגעים במת או בטמא מת אבל פלים בכלים אין השני פראשון שאם אתה אומר פן משפחת לה אפי' מאה טמאין במת ע"י פלים בכלים והיגו דקתני הרביעי בין אדם וכלים טמא טומאת ערב שהשלישי הוא פלים וכן דוקא פלי מתכת אבל פלי שטף איגו פטומאה עצמה ובירושלמי נמי גרסי' עלה דהא דגר אית תנא תני במת ואית תנא תני בטמא מת מאן דתני במת בכלי שטף מאן דתני בטמא מת בגר של מתכת אלמא לא אמרינו הרי הוא כחלל בכלי שטף.

וכן איכא מאן דאמר במגע אבל לא באוהל וכבר כתבתי בארובה בפרק לא יחפור וקסבר שלישי דאורייתא מותר לעשותו ראשון דאורייתא' והשתא איכא תוספות במדרגות הטומאה אבל כי הנה ס"ד דשלישי מותר לעשותו שני הנה אמרינו היגו הך דכל שהיא טמא דרבנן ומוסיף לו טומאה דרבנן היגו טמא דאורייתא ומוסיף דאורייתא פל שהמדרגות שוות והא דלא אוקמא בגר של חרס ובשנטמאת במת דהוי נמי אב הטומאה היגו משום דאגב אורחיה ניחא ליה לאשמועינו דינא דחרב הרי הוא כחלל.

ולאו משום טעמא דכל שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומא' דה"מ לטמא אדם וכלים אבל למנות בו ראשון ושני אב הטומאה הוי והכי אית לן למימר לקמן גבי לחם ונזיד. אי אמרי דאי משום תוספת בגר של חרס ובטמא מת דעביד שלישי שני איכא תוספות דאלי התם טמא וטמא בקדשים שלישי טמא לפסול רביעי ואלו הקא פסול ועמ' דבתרומה היא פנדאמרון והא איכא תוספות מדרגה ומשני דאין ה"נ אלא דמתני' קשיתיה דבעי לאשמועינו דינא דחרב הרי הוא כחלל : אמר רבא ש"מ קסבר ר' עקיבא טומאת משקין לטמ' אחרים דאורייתא דלקמן שמעינו דאית ליה דאנכל מטמא משקה דאמר לימד על כפר שני שעושה שלישי בחולין אבל במשקין לא שמעינו ליה בהדיאומיה נשמענה דליכא למימר דדוקא בתרומה אבל לא בחולין דמנא ליה הא דקרא דנהבשר אשר יגע בכל טמא בקדשים כתיב ולא בתרומה.

ורבא הא אית ליה לעיל דתרומה מקדשי' לא ילפינו ואהדר ליה דלמא לטמא אחרים דרבנן. ומשני דרבנן מאי שנא באב הטומאה אפי' ראשון ושני נמי דהא תנן פל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה שגזרו על המשקין שיעשו תחלה או מפני שהן עלולין לקבל טומאה שמקבלין טומא' שלא בהכשר וכדי שיזיהרו בשמירתן גזרו עליהם חוץ מטבול יום דכיגו דטומאתו דאורייתא דברי תורה א"צ חזוק.

אלא ש"מ דמדאורייתא' משקין מטמאין אחרים אפי' בחולין. וכבר פירשתי דמימי' דר' עקיבא דבזמנו קאמר לאחר שגזרו על המשקין: מדבריהם דמאן אלימא מדברי ר' חנינא התם טמא וטמא והקא טהור וטמא אלא מדברי ר' עקיבא התם פסול וטמא הקא טהור וטמא דמדאורייתא אין פאן טומאה לימ' קסבר ר"מ מתניתין באב הטומאה דאורייתא' הא פשיטא דאין אב הטומאה אלא דאורייתא' אלא משום ולד הטומאה דרבנן אמר הכי וה"ק השתא דאמרת דאין אנכל מטמא אנכל אלא דרבנן שפיר דמי לאוקמי שלישי ושני תרונניהו בדרבנן והלכך מאי דקתני שלטמא באב הטומאה ונעשה ראשון הוא ראשון דאורייתא ומאי דקתני שנטמא בולד הטומאה ונעשה שלישי הוא שלישי דרבנן כגון על ידי אנכל או על ידי משקה חולין כדבעינו למימר אליכא דר' מאיר או על ידי פלים שנטמאו במשקין דאפי' טומאת הפלים עצמן דרבנן וכדפרישנא.

וכי תימא אם פון דטוןמאט שלישי זה דרבנן אמאי שרפינו ליה דטוןמאה דרבנן אינה נשרפת כדאמרין בפ"ק דשבת גבי פלי זכוכית עבדו רבנן היכרא דלא לשרוף עליוהו תרומה וקדשים.

תריץ ואימא התם שאני דאין לו עיקר בדאורייתא אבל כל שיש לו עיקר בדאורייתא שורפין כדאמרין נמי התם דמעיקר גזרו על גושא לתלות ועל אוירא ולא פלום ולבסוף גזרו על גושא לשרוף ועל אוירא לתלות: דט"ו ומאי מדברייהם מד' ר' חנינא סגן הפהגי' דכי היכי דאדם טהור דאורייתא ומטמאין אותו בידיים דרבנן ה"נ בשעה ששית דאין חמץ אסור דאורייתא מותר לשרפו עם הטמא ולטמאו בידיים דרבנן דאין אכל מטמא אכל אלא מדרבנן ואי משום דהתם טמא מיה' מעיקר דרבנן הכא נמי בשעה ששית אסור דרבנן ואיסור דרבנן דמאי לטוןמאה דרבנן.

ולפיא למימר הכי אי הנה מוקמי מתני' בנלד דאורייתא או מדר' עקיבא דכי היכי דהתם בטמא דאורייתא מותר להוסיף טוןמאה דאורייתא ה"נ הכא בטוןמאה דרבנן מותר להוסיף דרבנן דמאי שניא דהא ליתא דכל שלא היה טמא אלא דרבנן חשוב טהור גמור דאורייתא ונמצא עכשיו דלמה שאין שם טוןמא עליו מטמא בידיים דרבנן אבל כל שהיה טמא דאורייתא מותר להוסיף הלכך טוןמאה דאורייתא איכא למילף מטוןמאה דרבנן והיינו דר' עקיבא דהיינו הו' אבל דרבנן ליכא למילף מדאורייתא ור' יוסי סבר דאינה היא המידה דמתני' בנלד הטוןמאה דאורייתא היא וכדמוקי לה ר' ירמיה לקמן וכי תימא מאי מודה ר' אליעזר לקמן מתרץ לה: אמר ר' שמעון בן לקיש משום בר קפרא מתני' באב הטוןמאה דאורייתא ונלד הטוןמאה דאורייתא משום דס"ל דכינן דאיכא לאוקמה מתני' בהכי וע"י משקין וכדפרשית לא מקלינן פולי האי לאוקמה בנלד דרבנן ולטמאה דאורייתא וממתני' ליכא למילף אלא מאי מדברייהם מדברי ר' אליעזר ור' יהושע ואעלמא קאי דתנן חבית של תרומה שנולד בה ספק טוןמאה ר' אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום התורפה הפקר ומקום שרצים ניחנה במקו' המוצנע דס"ל דעדיין חייב בשמירת' שלא לגרום לה טוןמאה ונדאית דכתיב ואני הנה נתתי לה את משמרת תרומתי יש אם למקרא ובשתי תרומו' הפתו' מדבר אחת טהורה ואחת תלויה: ור' יהושע אומר אם היתה מונחת במקום המוצנע ניחנה במקום התורפה דס"ל להא מלתא יש אם למקרא ותרומתי פתיב וכי היכי דאג"ל לר' יהושע דלס' טוןמא מותר לטמא ונדאי ה"נ בחמץ דאסור דרבנן מותר לטמא דרבנן ואהדרי' מי דמי התם גרמא הכא בידיים פלומר אי אפשר דמינה גמר ר' מאיר דלא דמי כלל אבל אי הנה הכא נמי בידיים אפתי לא הנה מודה בה ר' יוסי דשאני הכא דספק טמא וטמא אבל התם טהור וטמא והיינו דבמתני' א"ר יוסי דר' יהושע אית ליה שתיקה פאחת ואפי"ה לא ילף מינה: אלא הא ר' יהושע דתנן חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה שדרף הגת שמים בפעליונ' דורכין ובתחתונה נמשך היין ובתחתונה חולין טמאין ואין בהם פדי בטול התרומה כדלקמן ועכשיו תרומה חזיא לכהנים וחולין לישראל ישראל ולכהן בימי טוןמאתו ואם יתערבו עכשיו יאסרו לישראל משום דמוע ולכהן משום תרומה טמאה ואפילו בימי טוןמאתו דכתיב בשעריה תאכלנו הטמא והטהור יחדיו תאכלנו לזה ולא לאחר: מודים שניהם שאם יש לו שהות לחזר אחר פלי טהור ולהציל בתוכו אפילו רביעית בטרהה יציל דחייב הוא בשמירתה ואע"פ שבין פה ירד השאר לתוך החולין ויאסרו ואם אין לו שהות להציל כלל בטרהה ר' אליעזר אומר תרד ותטמא ואל יטמאנה בידי להציל בכלי טמאים ואעפ"י שתטמא מאליה ותאסר: ור' יהושע אומר פיון דמ"מ עומדת ליטמא יטמאנה בידי שלא יאסרו החולין וכי היכי דלר' יהושע מותר לטמא בידיים ואע"ג דעכשיו טהורה גמורה ה"נ בחמץ וכי תימא התם סופה ליטמא הכא נמי סופה ליאסר דאורייתא ועכשיו נמי איסורא דרבנן וטוןמאתה דרבנן: ומאי

מדבריהם ממחלקותו של ר' אליעזר ור' יהושע ויליף מדר' יהושע דהלכתא פותיה ודיוק' נמי דקתני מודה ר' אליעזר ור' יהושע.

והשתא מפרש אמאי אינו היא המדה: וכן אמר רב נחמן ואותביה רבה לרב נחמן מברייתא דא"ר יוסי דמשמע מיניה דר' מאיר מדר' יוחנן יליף ובהאי ברייתא קתני אבל אנו היא נשון אפילו תלוייה עם הטוהרה ואע"ג דמתני' קתני ר' יוסי שתיקה פאחת לקמן מתרץ להו: ע"ב הפיגול והנותר והטמא אע"ג דאסורין דאורייתא אמרי ב"ש דאין נשרפין פאחד אפילו ב"ה לא שרו אלא משום דאסורין דאוריית' אבל הכא דאסור דרבנן לא.

אלמא דלאו מדר' יהושע יליף ואהדר לי דר' יוסי הוא דלאו אדעתיה אבל ר' מאיר מדר' יהושע יליף. ואינה היא המדה דא"ר יוסי משום דשאני התם דאיכא הפסד חולין וכי תימא איכא הפסד עצים בשתי מדורות הפסד מועט הוא לא חשו לו: אמר רב אסי א"ר יוחנן מחלוקת בשש אבל בשבע ד"ה שורפין ואמרין לימא קסבר ר' יוחנן מתני' באב הטומאה דאורייתא ולד הטומאה דרבנן ודכותיה הכא דוקא בשש דאסור דרבנן אבל בארבע וחמש אפילו ר"מ מודה וכן דוקא בשש אבל בשבע דאסור דאורייתא אפי' ר' יוסי מודה דאי מתני' בולד הטומאה דאוריית' ומדר' יהושע יליף אפילו ארבע וחמש נמי דומין דחבית דאינה אסורה עדיין כלל אלא משום סופה ואפשר דשש דר' יוחנן לאו דוקא אלא לאפוקי משבע.

ואהדר ליה דאין ה"נ דדוקא שש ומדר' חנינא יליף ואפי' לסיועי להתיירא דשבע מפיגול ונותר אליבא דב"ה ומשני דשאני התם דטמא מיהא דרבנן והיינו דאינו מטמא אלא את הידים דגזרו משום חשדי פהונה ועצלי פהונה, ואתני' תו לסיועי מפת שעפשא דקתני נשרכת עם הטמא' בפסח ומדקתני בפסח ש"מ דר' יוסי היא דאלו ר"מ אפי' בשש נמי וקס"ד דלאו דוקא עפשא אלא משום טומא' אוכלים נקט הכי ומשני דלא היא אלא דוקא עפשא משום דעפר' בעלמא הוא.

ואמרי' אי הכי מדר' חנינא יליף מאי מודה ר' אליעזר ומהדר דאפילו לר' יהושע דמיקל קאמר ואקשינן אמאי אינה היא המדה ותיקצא ר' ירמין ואמר דלכשתמצה לומר דמתני' בולד הטומאה דרבנן ודאי מדה היא אלא דבהיה גופא פליגי דתרנייהו מפרשי ההוא ולד בהדא גוונא ומר ס"ל דרבנן היא ומר דאוריית' והיינו בבשר שנטמא במשקין שנטמאו מחמת שרץ ועל פרחין אית לן לפרושי כלי שרץ ומשקין בכלי דאי לא שני ושני הוא אלא דלישנא קלילא נקט פלישנא דמתני' דקתני ולד סתמא.

והני משקין דחולין הן וסבר ר"מ דטומאת משקין דחולין לטמא אחרים דרבנן דלית ליה שלישי טמא בחולין וס"ל דלא יהא שאינו מינו חמיר ממינו דכיון דבחולין אינו מטמאין אף בקדשים לא אלא מדרבנן אבל משקין של קדשים מודה דמטמאין אחרים של קדשי' מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והיינו דאקשי' לשמואל בסמוך דאית ליה משקין דקדשי' טמאין טומאת עצמן אבל לא טומאת אחרים מוהבשר ולא אקשי' הכי לר' מאיר.

ור' יוסי אית ליה שני עושה שלישי בחולין ואפי' במשקין כר' עקיבא דלקמן למאי דקסבר מעיקרא והלכך הכא דאורייתא הוא וליכא למילף מינה ואזדו לטעמיהו דר' מאיר אית ליה ספק משקה ליטמא עצמו טמא כיון דאורייתא הוא אזלינן לחומרא לטמא אחרים שהוא ספק דרבנן טהור ור' יהודה אמר לכל טמא ואפי' לטמא כלי.

ור' יוסי ור' שמעון אומרים לטמא אוכלין טמאים לכלים טהורין ולקמן מפרש לה פולח וכו' עלו דברי ר"מ ור' יוסי דר' מאיר יליף או מדר' חנינא או מדר' יהושע למר פדאית לי ולמר פדאני"ל: דף ט"ז ע"א וסבר ר' אליעזר משקין אית להו טומאה דאורייתא אפי' לעצמן והא ר' אליעזר יליף טהרתן מעדות ר' יוסף בן יועזר על משקה בית מטבחה דכן ומפרש רב דכן אפי' מטומאת עצמן ואי אמרת בשלמא דמשקין לר' אליעזר אין להם טומאה כלל אלא מדרבנן ואתו רבנן ולא גזרי בבי מטבחה דאפוישי טומאה בעזרה לא מפשינו אלא אי אמרת דטומאה דאורייתא יש להו כלל היכי אתו רבנן ועקרי לה: הניחא לשמואל דאמר דכן מטומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להו שפיר אלא אליבא דרב קשיא ומשני דר' אליעזר אהדא דר' מאיר קאי דאמר לטמא אחרים טהור אבל בליטמא לא סבר לה כותיה ומקשה רבינא דהא פדבריו קאמר דמשמע פדבריו דנפישו ולא פדבר אחד לבד ועוד הא וכן קתני קשיא ודייקינו עלה דשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש להו קרי פאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ומשני מידי דהוה ארביעי בקודש ואתקרי עליה רביעי בקודש לא איקרי טמא האי אקרי טמא דרביעי בקודש מק"ו אתי לקמן וסלקא בקשיא אבל לרב לא קשיא דהא לא איקרי טמא וקרא דנהבשר על פרחין מוקי ליה לאוכל וסבר דאוכל מטמא אוכל בקדשים דאי לא קרא מאי עביד ליה וכן נמי לשמואל דעיקר קרא לא קשיא ליה למאי אתא אלא דלטעמיה אפילו במשקין נמי הנה לן למימר הכי.

ודייקנו למאן דאמר משקין אין להו טומאה כלל כל משקה אשר ישטה בכל כלי יטמא ואוקמה בהכשר ומפרש ליה מפל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא וכן אם בא עליו כל משקה אשר ישטה בכל כלי יטמא ג"כ האוכל ואקשי' דהו' שמעת מינה ולא דוקא דאדרבה מהאי קרא שמעי' כל משקה ומרישיה לא שמעינו אלא מים אלא ה"ק בחד מיניה סגי ומשני חד למים תלושין וחד למים מחוברין וקרא דכי יותן מים הא מצריף להו במסכת חולין חד לטומאת מת וחד לטומאת שרץ.

ואידך אמר לה דבחד קרא סגי דסתמא כתיב ומשתמע מיניה בין תלושין בין מחוברין ואייתי ממעין ובור מקוה מי' יהיה טהור ומשני יהיה טהור הבא בו מטומאתו. ואקשי' למאי דאמר דתלושין מכשרי מדאמר ר' יוסי בר' חנינא משקה בי מטבחה לא דיין שהו דכן אלא שאין מכשירין וקס"ד דאמרי קאי שאין מכשירין אפילו מדרבנן דאי אדם לא משפחת לה אלא בתלושין ודאורייתא הוא ואי הכשר מים תלושין דאורייתא היכי אתו רבנן ועקרי ליה.

ומשני דלעולם אדם קאי דכיון שאינו נשפך פמים אינו מכשיר מה שא"כ אפילו בדם חיה דאע"ג דבעי פסוי מ"מ נשפך פמים הוא ודם התמצית אע"ג דאינו נזרק מ"מ אינו קרוי דם ואינו מכשיר אלא הקרוי דם דהוא קרוי משק' דכתיב ודם חללים ישטה והדר לאקשוני למאן דאמר דמשקין אין להם טומאה דקתני דם שנטמא וקס"ד דאתל' פיוסף בן יועזר ואם פן על פרחין טומאה דאורייתא היא ולעצמן ומשני דמדרבנן היא ודלא כר' יוסף בן יועזר ואייתי' תו על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שלטמא בין בשוגג בין במזיד ומשני דטומאת דם דרבנן היא ודלא פיוסף בן יועזר אבל ציץ לבשר וחלב דאורייתא אתא.

והא דקתני לעיל בשוגג הורצה במזיד לא הורצה בפ' כיצד צולין איכא מאן דאמר טומאתו בין בשוגג בין במזיד וריקתו בשוגג אין במזיד לא ואית דאמרי התיב איפכא: ע"ב ת"ש ונשא אהרן את עון הקדשים וכי איזה עון הוא נושא אם עון פגול דהיינו בשחשב עליו לאכלו חוץ למקומו הרי כבר נאמר לא ירצה דכתיב ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה ואם אינו

ענין לחוץ לזמנו דהא כתיב תגהו ענין לחוץ למקומו ואם עון נותר בשחשב לאכלו חוץ לזמנו הרי פבר נאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי המקריב אותו לא יחשב ואין לפרש נותר ממש דאי זה עון ישא וכי לאחר שזנרק ונפש' חוזר ונפסל ועון הפהגים האוכלים אותו ליפא למימר דפשיט' דלאו עון הקדשים פתיב ולא עון הפהגים הא אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה מכללה בצבור במועדו ואפילו בטומאה מאי לאו טומאת דם.

והשתא ליפא לשנויי מדרבנן דהא קרא פתיב. ומשני לא טומאת קמצי' והא דלא אמר טומאת בשר וחלב משום דלא אתיא פכולה עלמא דר' יהושע אית ליה אם אין בשר דהיינו שנטמא אין דם ואין פאן רצוי אלא דרבנן פליגי עליה ואמרי דה"מ ביןצא אבל טמא מרצה והיינו הא דלעיל: ת"ש הן ישא איש בשר קדש היינו בשר שרץ וכדכתי' נמי היקדש בכנף בגדו ונגע בכנפו בשרץ שבכנפו והיינו דלא אמר ונגע בכנפו אל הקחם ואל הנזיד תבשילואל היין ואל השמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הפהגים ויאמרו לא: דף י"ז ע"א ואמר רב אישתבון פהגי דטמא הנה להן לומר.

ואפי' תימא דטומאה זו דרבנן אפתי קשיא לרב דאמר משקה בית מטבחיא דכן ממש והשתא לא מצי לתרצי מדרבנן ודלא כר"י בן יועזר דאקרא לא פליג יוסף בן יועזר. ומשני רב משקה בי מטבחיא תני דהיינו דם ומים שבעזר' אבל משקה בי מטבחיא יין לנסכים ושמן למנחות טמא טומאת עצמן וטומאת אחרים נמי דרבנן מיהא אבל דאורייתא כלל כלל לא דכיון דמקצתן טהורין לגמרי מנא ליה לחלק אי מדאורייתא הוי.

וה"ה דהנה מצי לאקשוי ולטעמיך לשמואל מי גיחא דעל פרחין לשמואל נמי אית לן למימר דמשקה בי מטבחיא תני כרב בסמוך אלא דטובא בתלמודא מצי לאקשויי ולטעמך ולא מקשה: גופא רב אמר אשתבון פהגי רביעי בקודש בעא מינייהו לחם בשרץ ונזיד בלחם ויין בנזיד ושמן ביין והן ארבעה ואל כל מאכל לא מתחשב דאו אל כל מאכל קאמר ושמואל אמר לא אשתבון חמישי בקודש בעא מינייהו דמי פתיב ונגע פנפו בכנפו פתיב במה שנגע פנפו שהוא השרץ נגע בלחם פגון פלי.

ורב' האי גאון ז"ל מפרש לה בטומאה בחבורין הן ישא איש בשר קדש ממש בכנף בגדו ונגע אדם בעודו לבוש פנפו אל הקחם ואל הנזיד הטמאין משרץ אל אחד מהן או אל פולם יחד היקדש הבשר קדש והלחם ראשון האדם שני הפנף שלישי הבשר רביעי ודחוק הוא: ת"ש אי אשתבש אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הפהגים ויאמרו יטמא ובכל אלה בארבע' אלא דלא פנף ובשלמא לשמואל מדהכא לא משתבש התם נמי לא אשתבש אלא לרב על פרחין מדההי' דויאמרו לא אשתבוש הא דיטמא לא אישתבוש דבחדא גוונא היא ומאי שנא ומשני דבקיאת הן בטומאת מת אי נמי דהכא שלישי בעא מינייהו דטמא נפש היינו מת עצמו ולחם נעשה אב הטומאה לטמא אוכלין ומשקין אע"פ שאין לו טהרה במקוה פדאמרן לעיל: ת"ש ויען חגי וגומר בשלמא לרב היינו דכתיב טמא דכיון שנסתבשו נמצא כל מעשי ידיהם ספק טמאין.

ורבינו האי ז"ל פירש בתשובה היינו דכתי' טמא ששאולן תחלה על דבר טומאה כדי שישב להם פן העם הזה אלא שהם נשתבשו וחזר ושאלם עוד בדבר טומאה: אלא לשמואל קשיא ומשני רב אשי מתוף שקלקלו מעשיהם וכו' ולפיכך שאלם תחלה על הטהרה ואחר כך על הטומאה לומר דאפילו טהרתם חשובה טומאה לפני המקום: גופא רב תני משקה בי מטבחיא שהן טהורין וליתני

משקה בי מטבחיא והו דוקא טהורין ופלוגתייהו דבי מטבחיא שכיחי טפי וטומאה דרבנן לא גזרי עליהו משום קלקולה ומר סבר דטפי איפא למיחש לקלקול בי מטבחיא.

ולרב הא תריצנא קראי דחגי דאינהו משקה בי מטבחיא נינהו וילוי לא קשיא דאמר לה דבקר' טמא לא אישתבוש כדאמרי טהור משום דבעי מינייהו פסדרו ובקרא בתרא נמי לא אישתבוש כדאמרי טמא דאיהו אית ליה כשמואל דאמר דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן ומשכח לה אם יגע טמא נפש בכל אלה שהו טמאין בדנגעי פלהו בראשון דהיינו בטמ' מת ולא בכסדרו.

ולשמואל נמי דאמר תמישי בעא מינייהו דמשמע הא רביעי טמא ואע"ג דהו משקין לטמא אחרים לא קשיא דאיהו פרב תני משקה בי מטבחיא אבל בי מטבחיא טמאין ותניא פנותיה הדם והמים היין והשמן משקה בי מטבחיא שנטמאו בפנים בעזרה והוציאן לחוץ טהורין מלטמא אחרים זה הכלל לא אמרו דכן אלא כשקבלו הטומאה במקומן דהיינו מקום העזרה והכל הולך אחר מקום הקבול: ותניא פנותיה דרב וכו'.

והנה ס"ד דכן הלכה למשה מסיני הוא דהא ר' שמעון אית ליה טומאת משקין ואפילו לטמא אחרים דאוריית' והוא אמר בכלים טמאין בקרקע טהורין. ואקשי' אלא למאי הלכת' ואי הלכה היא מאי שנא פלים מ"ש קרקע.

אלא נדאי דכ"ע דכן דרבנן ורב פפא גופיה הדר ביה וטעמ' דקרק' במים דוקא ובדאית בהו רביעית דמדאוריית' הוי מקנה לטבול בו כל הנכסה בו כדדרשינן את כל בשרו במים שכל גופו עולה בהו אלא דרבנן בטלוה כדאית' במס' נזיר וכתוב מקנה מים יהיה טהור הלכך פאן בעזרה העמידו על דין תורה אבל פחות מרביעית לא תשיבי והלכך טהרה זו דרבנן היא: ע"ב ר' יהודה אומר לכל טמא וסבר ר' יהודה טומאת משקין לטמא פלים דאורייתא והא תניא כל הפלים שראוין להשתמש מאחורי' ותוה נטמא תוכו לא נטמא גבו נטמא גבו לא נטמ' תוכו וההיא דאמרי' בפ' אלו דברים פלי שנטמא מאחוריו במשקין אחוריו טמאין ותוכו ואזנו ואנגו ונדיו טהורים נטמא תוכו נטמא פלו ההיא בכלי שאין ראוי להשתמש מאחוריו פעין קערה וקס"ד דהאי טומאת משקין לטמא פלי דרבנן היא שגזרו אטו משקה זב וזבה שהן אב הטומאה ומטמאין אדם וכלים והיינו דעבדי היפרא דנטמא תוכו לא נטמא גבו.

ואסיקנא דאין ה"נ וחזר בו ר' יהודה ומבעי לן אי הדר ביה נמי אפי' מלטמא אוכלין ומייתי ת"ש מפרה ששטת מי חטאת שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים דכתיב והנאגע במי הנדה יטמא עד הערב בפרה טמא מעת לעת ר' יהודה אומר בטלו במעיה וקס"ד בטלו במעיה לגמרי אלמא הדר ביה אפילו מאוכלין דאי לא נהי דטומאה חמורה לא מטמא לטמא אדם וכלים דכבר בטלו מדין מי חטאת מפיון ששטת אותן טומאה קלה מיהא לטמא אוכלין כשאר משקין טמאין ליטמו דמאי נפסל בהן הזאה העושה אותן אב הטומאה פש ליה שאר טומאה דשאר משקין טמאים ומשני דלא הדר ביה אלא ה"א שאני משום דהנה ליה משקה סרוח וכתוב וכל המשקה אשר ישטה בראוי לשתי' ורבנן פליגי עליה בהא משום דהנה ליה הוא עצמו אב הטומאה אבל במשקין המקבלין טומאה מודו דכל שהן סרוחין אינן מטמאין פדלקמן גבי פ"ש: דף י"ח ע"א ר' יוסי ור' שמעון אומר לאוכלין טמאין לכלים טהורין ור' יוסי בשיטת ר' עקיבא רבו אמרה דדריש כל אשר יפול מהן אל תוכו יטמא אינו אומר טמא אלא יטמא קרי בי' יטמא לימד על כפר שני דהא בכלי עסקינן והכל ראשון והאכל שני שעושה שלישי בחולין שמשמ' שלישי מדכתיב יטמא ומאי יטמא משקין

דליפא מאן דאָמער אָנְךְל מִטְמֵא אָנְךְל בְּחֻלִּין וְהִכִּי דְרָשִׁינוּ לְהוּ בְּאִנְךְל פְּתִיב רַבּוּי יִטְמֵא שְׂמִטְמֵא לְאַחֲרִים וּמִיעוּט נְכִי יָתֵן מִים עַל זֶרַע וְנִפְּל מִנְּבֻלָתָם עָלָיו טְמֵא הוּא דְמִשְׁמַע הוּא טְמֵא וְאִין מִטְמֵא אַחֲרִים.

וּבְמִשְׁקִין נְמִי פְתִיב רַבּוּי יִטְמֵא וְהֵאֵי מִיעוּט דְטְמֵא הוּא דְהֵא אִיִּתְקַשׁ בְּהוּא קְרֵא מִים לְזֶרַע וְלִיכָא לְמִימֵר דְרַבּוּי לְטְמֵא פִּיּוּצָא בְּהוּ מִשְׁקָה מְשָׁקָה וְאִנְךְל אָנְךְל וּמִיעוּט מְלִטְמֵא אַחֲרִים דְכִיּוֹן דְאַשְׁפְּחוּן בְּכָלִים דְאִין כְּלִי מִטְמֵא כְּלִי וּמִטְמֵאִין אַחֲרִים ה"נ הֵכָא אֲתִיָּא לָהּ בְּמָה מְצִינוּ וְרַבּוּי לְטְמֵא אַחֲרִים וּמִיעוּט מְלִטְמֵא פִּיּוּצָא בְּהוּ וְהִלְכְּדָּ אָנְךְל הֵבָא מִחֻמַּת שְׁרִיץ אִין מִטְמֵא אָנְךְל וְכָל שְׁפִין הֵבָא מִחֻמַּת כְּלִי אָבֵל מִטְמֵא מְשָׁקָה בְּאִנְךְל מִחֻמַּת כְּלִי פְתִיב יִטְמֵא וּבְכָא מִחֻמַּת שְׁרִיץ נְמִי פְתִיב טְמֵא הוּא וּמִדְאַשְׁמוּעִינוּ דְאִין עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בּוּ שְׁמַע מִיָּנָה דְמִטְמֵא אַחֲרִים דְאִי לֹא לְשִׁתּוּק מִיָּנָה וְלְכַתּוּב טְמֵא וְאָנָּא יְדַעְנָא דְאִינוּ מִטְמֵא כְּלָל אַחֲרִים מְדֻלָּא פְתִיב יִטְמֵא.

וּמִשְׁקָה הֵבָא מִחֻמַּת כְּלִי אִינוּ מִטְמֵא מְשָׁקָה דָּאָם אִית' פִּיּוֹן דְאִנְךְל וּמִשְׁקִין מִטְמֵאִין מְשָׁקָה לִיעָרְבִינְהוּ וְנִיטְנִינְהוּ וְכֵן הֵבָא מִחֻמַּת שְׁרִיץ טְוּמְאָתוֹ לְעֶצְמוֹ וְלְאַחֲרִים בְּק"ו מְבָא מִחֻמַּת כְּלִי וְאִינוּ עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בּוּ מִדְאַיִתְקַשׁ לְאִנְךְל הֵבָא מִחֻמַּת שְׁרִיץ וְלִיכָא לְמִימֵר לָמָּה לִי קְרֵא לִימָא דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּפִדּוֹן דְלַעֲשׂוֹת פִּיּוּצָא בּוּ אִוּ שְׁלֹא לְעֲשׂוֹת אִינוּ קֻוְלָא וְחֻוּמְרָא.

מִיּהוּ בְּהֵאֵי קְרֵא דְבָא מִחֻמַּת שְׁרִיץ הֵנָּה סְגִי וְכָל שְׁפִין בְּבָא מִחֻמַּת כְּלִי אֵלָא דְמִלְתָּא דְאַתִּיָּא בְּק"ו טָרַח וְכַתְּבַּ לָּהּ קְרֵא וּמַעֲתָה לְמִדְנּוּ אָנְךְל מִטְמֵא מְשָׁקָה וּמְשָׁקָה אָנְךְל. וּבְאִנּוּ לְדַקְדֻק אִם יִטְמֵא מְשָׁקָה אֶת הַכְּלִי וְאָמְרֵנוּ דְלָא וּק"ו וּמָה כְּלִי שְׂמִטְמֵא מְשָׁקָה אִין מִטְמֵא כְּלִי כְּדִלְקַמֵּן מְשָׁקָה הֵבָא מִחֻמַּת כְּלִי אִינוּ דִּין שְׁלֹא אֶת הַכְּלִי וְלֹא מְצִי לְמִימֵר הִכִּי כְּלִי שְׂמִטְמֵא מְשָׁקָה אִינוּ מִטְמֵא כְּלִי מְשָׁקָה שְׂאִין מִטְמֵא מְשָׁקָה אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִטְמֵא אֶת הַכְּלִי דְטַעַמָּא דְמְשָׁקָה מִשׁוּם דְאִין טְוּמְאָה עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בְּהוּ וְאִין זֶה קֻוְלָא וְחֻוּמְרָא לְעֲשׂוֹת מְפָנָה ק"ו.

וּלְפִי' לְמִדּוּבָה מִטְעַם דְלָא יָפָה כַּח הַבֵּן מִכַּח הָאָב וְאֵע"ג דְאַיִכָּא לְמִימֵר מָה לְכָלִי שְׂאִין מִטְמֵא כְּלִי מִשׁוּם דְאִין טְוּמְאָה עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בְּהוּ תֵאמֵר בְּמִשְׁקָה, אִפִּי"ה טְוּמְאָה זֶה שֶׁל מְשָׁקָה מִן הַכְּלִי בָּא אֵלָיו וְאִם יִטְמֵא מְשָׁקָה זֶה אֶת הַכְּלִי תְחַשֵּׁב טְוּמְאָת כְּלִי מִטְמֵאָה כְּלִי וּמֵאָנְךְל אִינוּ יְכוֹל לְעֲשׂוֹת עֲדִיין בְּגִין אָב שְׂעֵדִיין לֹא לְמִדְנּוּ מָה דִּינוּ וְאָמְרֵנוּ תִּינַח מְשָׁקִין הֵבָאִין מִחֻמַּת כְּלִי מְשָׁקִין הֵבָאִין מִחֻמַּת שְׁרִיץ מֵאִי אִיכָּא לְמִימֵר וּפְרִיק דְאַיִנְהוּ גּוּפִינְהוּ בְּק"ו אֶתוּ מִמְשָׁקִין הֵבָאִין מִחֻמַּת כְּלִי וְדִיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּפִדּוֹן.

וּכְבֵּר הַוּנַח זֶה דְמִשְׁקִין מִטְמֵאִין אָנְךְל וְאִין מִטְמֵאִין לֹא מְשָׁקִין וְלֹא כְּלִי וּבְאִנּוּ לְדַקְדֻק עַל הָאוּכְלִים אִם מִטְמֵאִין כְּלִי וְאָמְרֵנוּ דְלָא ק"ו וּמָה מְשָׁקָה שְׂמִטְמֵא אָנְךְל אִינוּ מִטְמֵא כְּלִי אָנְךְל שְׂאִינוּ מִטְמֵא אָנְךְל אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִטְמֵא אֶת הַכְּלִי.

וְהֵאֵי ק"ו לָאוּ דְוָקָא דְהִיכִי יְלִיף מֵאָנְךְל שְׂאִינוּ עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בּוּ דְזוֹ אִינוּ קֻוְלָא אֵלָא כְּעִין מָה מְצִינוּ הִיא דְמֵאֵי אֲמַרְתָּ מָה לְאָנְךְל שְׁפִין אִין טְוּמְאָה עוֹשֶׂה פִּיּוּצָא בְּהוּ תַדַּע שְׁהִרֵי מְשָׁקָה מִטְמֵא מְשָׁקָה אַף אָנִי אוֹמֵר מְשָׁקָה שְׂמִטְמֵא אָנְךְל וְאִינוּ מִטְמֵא כְּלִי וְעִיקֵר ק"ו בְּשִׁלְיָהּ הוּא לֹזֵמֵר דְאִי הֵנָּה אֲמַרִינוּ אָנְךְל מִטְמֵא אָנְךְל הֵנָּה אֲפָשֵׁר דְלִיטְמֵא כְּלִי דְלִיכָּא לְמִילַף מִמְשָׁקָה דְשְׂאִי אָנְךְל דְעַדִּיף מִיָּנָה אָבֵל הַשְׁתָּא דְאִין אָנְךְל מִטְמֵא אָנְךְל אִיכָּא לְמִילַף וְלָאוּ מִטְעַם דְאִין אָנְךְל מִטְמֵא אֲתִיָּא לָהּ אֵלָא מִטְעַם דְלָא אֲמַרִינוּ אָנְךְל מִטְמֵא וּכְלִיִּשְׂנָא דְלַעֲלֵל לֹא מְצִי לְמִימֵר דְלִימָא וּמָה כְּלִי שְׂמִטְמֵא אָנְךְל אִין מִטְמֵא כְּלִי אָנְךְל הֵבָא מִחֻמַּת כְּלִי אִינוּ דִּין שְׁלֹא יִטְמֵא אֶת הַכְּלִי דְאַיִכָּא לְמַפְרָדְ אָנְךְל הֵבָא מִחֻמַּת

שָׂרֵץ לִיטְמָא כְּלִי דְלָאוּ בַק"ו אֲתִי דְהָא כְּתִיב וְכִי יִוָּתֵן מַיִם עַל זֶרַע וְנִפְל מִנְבִלְתָּם עָלָיו מִשׁוּם הָכִי שְׁנֵי לְיִשְׁנָיָה הֵבָא: ע"ב וְכִי תִימָא אֲנָךְ חֲמִיר שְׁמִטְמָא מִשְׁקִין לְעוֹלָם מִשָּׂא"כ מִשְׁקִין בְּאֲנָךְ דִּישׁ עֲתִים שְׂאִינוּ מְטַמָּא כָּל שְׂלֵא הֶנְכָּשֶׁר הֵהִיא אֵינָה חוּמְרָא שְׂל אֲנָךְ אֵלָא שְׂל מִשְׁקָה הַמְקַבֵּל שְׂאִינוּ טַעוֹן הֶכְשֶׁר..

וְהִנֵּה עָלֵה לְזוּ אֲנָךְ מְטַמָּא מִשְׁקָה וּמִשְׁקָה אֲנָךְ אֲבָל לֹא פִיּוּצָא בְּהֵן כָּלֵל וְלֹא פְלִים וְכָל זֶה לִר' עֲקִיבָא שְׂיֵשׁ לוֹ שְׁלִישֵׁי בְּחֻלִּין וְכִינוּ דְאַשְׁפָּחוּ לִר' עֲקִיבָא דְאִית לֵיה שְׁלִישֵׁי בְּחֻלִּין עַל פְּרָחֵן לִי"ל ק"ו דִּר' יוֹסִי דִּילִיף שְׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה וְרַבִּיעֵי בְּקוּדָשׁ מִק"ו וְלִדְיֻדְיָה אִם בְּחֻלִּין אִיתֵיה שְׁלִישֵׁי כָּל שְׂפֵן בְּתְרוּמָה וְקֻדְשִׁים וּקְרָא כְּתִיב לְטַפּוּי חֵד בְּקֻדְשִׁים טְפִי מְחֻלִּין הִלְכָּהּ אִי אִית לֵיה ק"ו רַבִּיעֵי בְּתְרוּמָה וְחִמִּישֵׁי בְּקֻדְשׁ הִנֵּה לֵיה לְאַתּוּיָה.

וְהִכִּי עֲבִיד ר' יוֹסִי ק"ו וּמָה טְבוּל יוֹם שְׁמוֹתָר בְּחֻלִּין פּוֹסֵל בְּתְרוּמָה כְּדַאמְרוּן לְעִיל מְקַרָּא שְׁנֵי שְׁנִטְמָא בְּחֻלִּין אִינוּ דִּין שְׂיַעֲשֶׂה שְׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה: וּשְׁלִישֵׁי בְּקֻדְשִׁים מִן הַתּוֹרָה דְכְּתִיב וְהַבְּשָׂר אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל טְמָא לֹא יֵאָכֵל.

וּמִי לֹא עֲסָקִינוּ דְנִגְע בְּשְׁנֵי וְהִנֵּה לֵיה שְׁלִישֵׁי וְאֵע"ג דְאַסִּיקְנָא הַשֵּׁת דִּר' יוֹסִי לִית לֵיה דִּר' עֲקִיבָא דְאֲנָךְ מְטַמָּא מִשְׁקָה וּמִשְׁקָה מְטַמָּא אֲנָךְ בְּחֻלִּין בְּקֻדְשִׁים מִיָּהָ אִית לֵיה מֵהָאִי קְרָא דְכָל דְאַפְשָׁר לְאוּקְמֵיה לְקַרָּא בְּהִכִּי טְפִי עַדִּיף מְלַמִּימֵר דְאֲנָךְ מְטַמָּא אֲנָךְ פִּינוּ דְלֹא אֲשַׁפְחוּ טְנוּמָאָה עוֹשֶׂה פִיּוּצָא בֵּה וְלִר' יוֹסִי וְחִבְרִיּוֹ הָא אֲפָשֶׁר דְהָא אִית לֵהוּ טְנוּמָאָת מִשְׁקִין עֲצָמָן דְאוֹרִיִּיתָא וְרַבִּיעֵי בְּקֻדְשׁ יְלִיף לֵה בַק"ו וּמָה מְחֻסָּר כְּפוּרִים שְׁמוֹתָר בְּתְרוּמָה דְכְּתִיב וּבָא הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר וְיִלְפִינוּ טְבֵל וְעָלֵה אוֹכֵל בְּמַעֲשֶׂר הָעֵרִיב שְׁמֵשׁוּ אוֹכֵל בְּתְרוּמָה פְּסוּל בְּקֻדְשִׁים כְּדִילְפִינוּ הֵבִיא כְּפָרְתוֹ אוֹכֵל בְּקֻדְשִׁים מְדַכְּתִיב וְכַפֵּר עָלֵיהֶּן הַפָּהוּ וְטָהַר טָהַר הַשֵּׁת מְכָלֵל דְעַד הַשְּׂמָא לֹא טָהַרָה וְעַל פְּרָחֵן לְקֻדְשִׁים הוּ' דְאַתִּי: דף י"ט ע"א שְׁלִישֵׁי שְׁפָסוּל בְּתְרוּמָה שְׂיַעֲשֶׂה רַבִּיעֵי בְּקֻדְשִׁים.

וְכִי תִימָא וּשְׁלִישֵׁי שְׂל תְרוּמָה מִנִּין מִק"ו נִימָא דִּיו לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּפִדוֹן הָא לִיתָא דְכָל דְמַפְרִי' ק"ו לְגַמְרִי לֹא אֲמַרִּינוּ דִּיו וְכֵן שְׁלִישֵׁי בְּקֻדְשִׁים דְמִיִּיתִי מִן הַתּוֹרָה לֹא הִנֵּה צָרִיף דִּמִּק"ו דְנִפְיֵק שְׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה נְפִיק נְמִי שְׁלִישֵׁי בְּקֻדְשִׁים.

אֵלָא דְאַצְטְרִיף מִשׁוּם דְכִי הִנֵּה מִיִּיתִי אֲכַתִּי רַבִּיעֵי בְּקוּדָשׁ מִק"ו דְשְׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה הִנֵּה אֲמִינָא דִּיו לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּפִדוֹן דְאֵע"ג דְתַרִּי ק"ו נִינְהוּ וְהָאִי ק"ו דְמְחֻסָּר כְּפוּרִים מִפְּרָף לְגַמְרִי מ"מ רַבִּיעֵי אִינוּ בָּא אֵלָא מִפְּח ק"ו דְשְׁלִישֵׁי וְלֹא יָפָה כַּח הַבֵּן מִפְּח הָאֵב פִּינוּ דְכָאֵב אֲמַרִּינוּ דִּיו ה"ה נְמִי וְכָל שְׂפֵן בְּבוּן.

אֲבָל הַשְּׂמָא דְשְׁלִישֵׁי מִן הַתּוֹרָה אִין כָּאֵן אֵלָא חֵד ק"ו לְרַבִּיעֵי וְלֹא אֲמַרִּינוּ דִּיו וְאַשְׁפָּחוּ לִר' עֲקִיבָא דְלִית לֵיה אֵלָא שְׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה וְרַבִּיעֵי בְּקֻדְשִׁים דְתַנּוּ הַפְּלִי מְצַרְף מַה שְׁבָתוּכוּ אִם יֵשׁ בְּעִרְיָבָה קֻדְשׁ וְנִגְע טְבוּל יוֹם בְּסוּפָה פְּסֵל אֵת שְׁבָרָאָשָׁה וְהַשְּׁלִישֵׁי בְּתְרוּמָה פְּסוּל וְהַרְבִּיעֵי בְּקֻדְשׁ וּמַעֲדוֹתוֹ שְׂל ר' עֲקִיבָא נְשָׁנִית מְשָׁנָה זֹו דְצִירוּף שְׂפֵן א"ר עֲקִיבָא בְּלְבוּנָה וְגַחְלִים שְׂאֵם נִגְע טְבוּל יוֹם בְּמַקְצָתוֹן פּוֹסֵל אֵת כּוֹלֵן אֵלְמָא דְשְׁלִישֵׁי וְרַבִּיעֵי אִית לֵיה וְתוּ לֹא.

וּמִינָהּ נְמִי מִשְׁמַע דְצִירוּף דְהָא מְתַנִּי הוּא דְמַדְר' עֲקִיבָא יְלִיף לֵה וְטְנוּמָאָה דְגַחְלִי וְלְבוּנָה דְרַבְּנָן הִיא: תַּנּוּ הֵתָם עַל מַחֲט שְׁנַמְצָאָת בְּבִשָּׂר שְׁהַסְכִּין וְהַיָּדִים טְהוּרוֹת וְהַבְּשָׂר טְמָא וְהָאִי מַחֲט לֹא סָפַק מַחֲט הוּא דְאֵם כֵּן אִין לֵה טְנוּמָאָה כָּל עִיקָר דְלֹא גָזְרוּ עַל ס' פְּלִים הַנְּמַצָּאִים בִּירוּשְׁלָם אֵלָא

אם כן הייתה חסומה ובאה מחוץ לירושלם דודאי מן החוץ באה אי נמי ב'שהית' מחט טמא מת והפירה שהיא היא.

ודי'יק עלה ר' עקיבא מדקתני שהספין והידים טהורות זכינו שאין טומאת ידים במקדש שנ' מדרבנו דכיון שהבשר טמא הידים הנוגעת בו טמאות לטמא בקדשים דלא גרעי מסתם ידים אלא ש"מ דלא גזרו על סתם ידים במקדש משום אפוש' טומא' בעזרה.

ואקשינו ולימא נמי שאין טומאת פלים במקדש דהא קתני הספין טהור דבו ביום שגזרו על הידים גזרו על הפלים ומשני דכלים אי אפ'שר שיטמאו דלא גזרו אלא על הפלים שנטמאו במשקין הבאין מחמת ידים אטו משקה זב וזבה אבל הכא אין כאן משקין.

וללישנ' דפ'רה חסומה אפילו נגע כלי ואדם במחט טהורין דלא גזרו על ספק פלים הנמצאים שפא טמאין טמא מת והווי אבהטומאה משום דאיכא ס"ס שפא מחט טהור ואם תמצא לומר טמא שפא טמא טומאת שרץ והוי ס"ס בטומאה עצמה כדכתובנא לעיל.

ולאידי' לישנא דמחט טמא מת מיירי בספק נגע הספין והידים וקמ"ל דאע"ג דבעלמא הוי ספק טומאה ברשות היחיד וספיקו טמא ואע"ג דאמרין בדבר שאין בו דעת לישראל בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים דילפינו מסוטה ה"מ פגון חולדה מהלכת על גבי כפרות ושרץ בפיה אבל כל שהטומא הטהרה בידי אדם אע"פ שאין הטומאה תלויה בו דבר שאין לו דעת לישראל חשבינו ליה.

וקמ"ל דעזרה רשות הרבים היא והכא ספקו טהור ובשר שהוא טמא דייקי' עלה דאתכשר במאי אילימא בדם דם קדשים אינו מכשי' משקה בי מטבחיא הא א"ר יוסי בר' חנינא דאינו מכשיר ולרוחא דמלתא נקט ליה דהא אמרינו לעיל תרגומא אדם ועוד דהא איכא יין דמכשיר לכוילי עלמא דאוריית' ובתלוש אלא דלא דק עלה.

ואלא בחבת הקדש א"כ תפשוט מינה מנחה שנבללה בשמן ונשאר בה מקום צרור שלא נכנס בו שמן אם נטמא מוגין בו ראשון ושני דהא הכא הבשר טמא קתני ולכסול אחרים משמע.

אלא פגון שהיתה פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר כדי שתהא נוחה ליפשוט ושחטה ועדיין משקה טופח עליה ונמצאו מים אלו מחוברין שבנהר נדבקו והעור מכשיר דיש יד להבשר כדאיתא בפרק העור והרנטב וקמ"ל זבחי שלמים משום דעורה לבעלים וה"ה לשאר קדשים.

והיא דלא גזרו על ספק הרקין הנמצאים בירושלם קמ"ל דמתני' דקתני דר' ירידה לבית הטבילה טמאין דר' עליה טהורין רישא דוקא דר' יריד' טמאין הא דכל העיר טהורין וסיפא למעוטי מבואות קטנים שהן תוף דר' העליה דדוקא למי שהוא עליה לכל אדם אבל מבואות אלו ירידה הם ג"כ בקבע כמו עליה: דף ד' ע"א תני תנא קמי דרב ששת שלש טמאות בשרץ שרץ בפלי וכלי באוכלין ואוכלין במשקין וסימנ' נזייתא שהוא שחר שנותנים תחלה פלי ואח"כ שעורים ואח"כ מים ואלקבא דר' עקיבא היא דאית ליה שלישי בחולין: תנו התם שרץ שנמצא בתנור הפת שניה ולא אמרינו נחזיה להאי תנור כמאן דמלי טומאה אע"ג דכלי חרס מטמא מאוירו דכתיב כל אשר בתוכו יטמא וסימ' ליה מפל האוכל אשר יאכל אוכלין ומשקין מטמאין מאויר כלי חרס ואין פלים מטמאין מאויר כלי חרס ואם אמרי' נחזי כמאן דמלי טומאה אמאי לא: ע"ב רב חסדא רמי פסחא אפסחא דבמתני' קתני לר' יהושע תלויה וטמאה שפיהן פאחת ובבב'יתא קתני דלא ומשני דתנאי גינהו אלקבא דר' יהושע.

וכן מקשי' מתני' דשתיקו פאחת אמתני' דחבית דגר' אין בידיהם לאו משני דתנאי גינהו וכו' מקשינו חבית דגרמ' אחבי' דיטמאנ' בידי ומשני דהתם איפא הפסד חולין והפסד מרובה אבל להפסד מועט לא חששו דחבית של שמו שגשגרה מודים שניהם דתירד ותטמא ואל יטמאנה בידי משום דראוי להדלקה.

אבל יין אין ראוי לזילוף כגון בחדש ולשני אינו ראוי דדלקא אתי ביה לידי תקלה אבל שמו פיון דלהדלקה בעי ליה שדי ליה בכלי מאוס ולא אתי למיכליה אבל לנין פיון דלזילוף בעי ליה שדי ליה בכלי מאוס: ומתקלה עצמה אי חיישינו לה תנאי היא דתנאי חבית של יין של תרומה שנטמאת בש"א תשפף הפל ובה"א תעשה זילוף ור' ישמעאל בר' יוסי אומר בשד' תשפף הפל משום דחאי' לתקל' בשעה"י להביאו הביתה בבית תעשה זילוף.

וב"ה לא חיישי פלל לא בבית ולא בשדה. הנה עלה לנו משיטה זו שאמרנו דכולהו תנא אית להו משקה מטמא אונקל בתרומה וקדשים מדכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ומינה נמי אונקל מטמא משקה וכל שפן שמקבלין טומאה שלא בהכשר והיינו ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון וכל שפן ר' עקיבא דאפי' בחולין אית ליה הכי הלכך משפחת לו רביעי בקדש דאוריית' שרץ בפלי וכלי אונקל ואונקל משקה ומשקה אונקל.

חוז' מר' אליעזר דאית ליה דמשקין אין מטמאין אחרים אפילו בקדש דמר' יוסף בן יועזר יליף הלכה לדידיה אונקל מטמא אונקל בתרומה וקדשים מהא קרא ומשפחת להו נמי שפיר. ומאי דאמרי' במס' חגיגה דשש מעלות אחרונות לית להו דרדא דאוריית' ה"פ חמש ראשונות מה שיש בהן מדרבנן יש לו עיקר בדאורייתא אבל חמש אחרונות מה שיש בהן דרבנן אין לו עיקר בדאורייתא אבל לעולם אימא לה דשלישי ורביעי דאוריית' גינהו הלכך למדנו מפאן דמת אבי אבות וטמא מת אב בין אדם בין כלים וכל כלים נעשין אב הטומא' אלא שאם הם של מתכת חזרו כטומאה עצמה.

ולמדנו שאין אדם וכלים מקבלין טומאה פ"א אדם הנוגע באדם טומאת ערב וכלים טומאת ז אלא מאב הטומאה. וטומא' בשאין בו דעת לישאל אפילו ברשות היחיד ספקו טהור וטבול יום פוסל בתרומה דאורייתא.

ומדרבנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוז' מטבול יום ומשקין מטמאין כלים מדרבנן. ולא גזרו על ספק הרקין ולא על ספק משקין שפירושלם אבל בעלמא גזרו ומשקה בי מטבחי' או מדבחי' דכן ואין מכשירין וכבר פירשתי כל זה בקצרה כפי מה שאמר לי לבי: פרק שני דף כ"א ע"א כל שעה שמתר לאכול מאכיל וכו' קמ"ל דאפילו לחיה ולבהמה אע"ג דהאי מצנעה והאי לא מצנעה אפי' הכי מתר להאכיל כדאיתא בגמרא ואגב אורחין נמי שמעינן מינה דהא כל שעה שאינו אוכל אינו מאכיל והלכך מתני' דלא כר' יהודה דלדידיה הא איפא חמש דתולין ולא אוכלין ובדאי מתר להאכיל דאי לא תולין למה פיון דסופו לשריפה עומד והשתא נמי לא מתני' מינה ולהאכיל ישרפנו אלא לאו ש"מ דלא כר' יהודה.

מיהו סתמא לאו להאי דיוקא בלחוד אצטריכא דא"כ תקשי לן היכי קיימ"ל כר' יהודה דהא סתם לן תנא דלא כותיה דוקא. אלא דעיקרא דמתני' לטעמא דבהמה וסיה הוא דאצטריכא (ח"י): גימא מתני' דלא כר' יהודה אשפחן לימא דקאי בריש בבא בתרא נמי לימא קסבר האי תנא הניזק ראיה שמייה הניזק וכדכתי' התם: כל שעה שמתר כל שעה שאוכל מאכיל מבע"ל מדשני תנא בלישנייה

דְּהוּה ליה לַמְתַּנִּי כֹּל שְׁעָה שְׁמוֹתָר לְאַכּוֹל מִןתָּר לְהַאֲכִיל אוּ כֹּל שְׁעָה שְׁאוּכַל מֵאֲכִיל הַלְּפָה מִתְּנִי כר"ג: דְּאִי תִּנָּא בְּהֵמָה מְשׁוּם דְּאִי מְשִׁירָא חֲזִי ליה אֲבָל חֲזִי דְּאִי מְשִׁירָא מְצַנְעָה ליה אִימָא לֹא.

פִּי דְּבֵהֵמָה אִי מְשִׁירָא אִינְה מוֹלִיכְתוּ לְמָקוּם אַחַר אֲלָא שְׁם בְּמָקוּם אֲכִילָה מְנִיחְתוּ הַלְּפָה חֲזִי ליה וּמְבַעְרוּ אֲבָל חֲזִי דְּאִי מְשִׁירָא מְצַנְעָה ליה בְּקָרְנִי זְנוּת שְׁלֵא בְּמָקוּם נְתִיבָה וְדַלְמָ' לֹא יְהִיב אֲדַעְתִּיהָ לְמַבְדֵּק בְּשַׁעַת בִּיעוּר בְּכָל הַבַּיִת קמ"ל דְּלֹא חֲזִי שִׁינּוּ דְּנִדְּאִי אַפְתִּי בְּדִיק וּמְבַעַר כֹּל הַבַּיִת.

אֲבָל מְשׁוּם בְּטוּל לִיכָא לְמִשְׁרֵי דְּאַפְתִּי לֹא אַתְקִין בְּטוּל וְלֹא אֲדַכֵּר בְּמִתְּנִי כֹּלל וְאַמּוֹרָאִי נִינְהוּ דְּמַצְרְכִי ליה עַל הַסְּפֵק וּבְרִינְתָא דְּהִיָּה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְדָרְשׁ דְּנוֹקָא בְּיַשׁ לוֹ עֶסָה אֲבָל עַל הַסְּפֵק לֹא אַתְקִין בְּמִתְּנִי.

הַלְּפָה מְהָא לֹא שְׁמַעִינוּ דְּאִינוּ צְרִיף לְבַטֵּל בְּשַׁעַת בִּיעוּר אֲבָל מְדַלְעִיל שְׁמַעִינוּ לֵה כְּדַכְתִּיבְנָא לֵה: וְאִי תִּנָּא חֲזִי מְשׁוּם דְּנִדְּאִי מְבַעַר לֵה כְּדַאֲמָרְנִי וְאַפִּילוּ תִּימָא דְּדַלְמָא זְמַנִּין דְּלֹאוּ אֲדַעְתִּיהָ נְהִי דְּעַבְרָא עֲלִיהָ בְּבַל יִרְאָה וּבְבַל יִמְצָא אֲבָל מ"מ לֹא אֲתִי בְּיָה לִידֵי תַקְלָה דְּהָא מְצַנְעָה ליה אֲבָל בְּהֵמָה דְּלֹא מְצַנְעָה ליה זְמַנִּין דְּלֹאוּ אֲדַעְתִּיהָ לְבַעוּרִיהָ וְעַבְרָא עֲלִיהָ בְּבַל יִרְאָה וּבַל יִמְצָא וְתוּ דְּאַפְתִּי אֲתִי בִּי לִידֵי תַקְלָה וְהָא דְּלֹא אֲמַר בְּגִמְרָא וְאַתִּי בְּיָה לִידֵי תַקְלָה מְשׁוּם דְּלֹא אֲצַטְרִיף דְּהָא מוֹכְחָא מְלִתָּא וְנִקְטַע עֵינָהּ הָאִיסוּר לְמִימַר דֹּאע"ג דְּאִיכָא נְמִי מְשׁוּם תַקְלָה אִיסוּרָא דְּבַל יִרְאָה וּבַל יִמְצָא לֹא פְקַע הַלְּפָה בְּהֵמָה חֲמִירָא וְאִימָא לֹא קמ"ל דְּלֹא חֲזִי שִׁינּוּ לֵה אֲלָא מִימַר אֲמַרִּינוּ דְּבְדִיק ליה וּמְבַעְרִיהָ.

וּבְהָא פִּירוּשׁ אִינְתְּרַצ' לִי מִתְּנִי דְּמָה שְׁהוּא מְשִׁירָא נִיחְנוּ בְּצַנְעָה שְׁלֵא תְּבֵא חֲוֹלְד' בְּפָנֵינוּ וִינְהוּ צְרִיף בְּדִיק' אַחְרֵינוּ דְּאֵלְמָ' כֹּל שְׁנִטְל' צְרִיכָה בְּדִיק' אַחְרֵינוּ עַד שְׁיִמְצָאנוּ וְאֵלוּ הֵכָא שְׁרִינוּ לְכַתְחִלָּה לְהַאֲכִיל.

אֲלָא דְּהֵתֵם בְּחֹלְד' וְחֲזִי נְכָרִית דְּלֹא בַת תְּרַבּוּת הִיא וּמְצַנְעָה בְּחוּרִין וְסַדְקִין אֲבָל הֵכָא בְּחַתוּל וְחֲזִי בַת תְּרַבּוּת דְּלֹא מְצַנְעָה אֲלָא בְּתוּף הַבַּיִת וּבְקָרְנִי זְנוּת (ח"י): ב"ש אוֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר אָדָם חֲמִצּוֹ לְגוֹי אֲלָא א"כ יוֹדַע בּוֹ שְׁיִכְלָה קוֹדֵם הַפְּסָח.

פִּירֵשׁ"י ז"ל דְּקִסְבֵּר מְצַנְעָה לְבַעְרוּ מִן הָעוֹלָם וּבְכַר"ק דְּשַׁבַּת מְשַׁמַּע דְּטַעְמָא מְפָנִי הַחֲשֵׁשׁ שְׁיִאמַר הָרֹא' וּמְפִיר שְׁהוּ' שְׁל יִשְׂרָאֵל שְׁיִשְׂרָאֵל מְכָרוּ לוֹ תוּף הַפְּסָח דְּמִינִי לֵה הֵתֵם גְּבִי ב"ש אוֹמְרִים אִין מוֹכְרִין לְנִכְרִי וְלֹא מְשַׁאֲלִין לוֹ וְכו' וְהִכִּי מְשַׁמַּע טְפִי דְּהָא בְּקִרְאִי בְּתִים וּגְבוּלִין כְּתִיבִי: וּב"ה אוֹמְרִים כֹּל שְׁעָה שְׁמוֹתָר לְאַכּוֹל מִןתָּר לְמָכּוֹר וּא"ת הָא כֹּל שְׁעָה שְׁאִינוּ מִןתָּר לְאַכּוֹל אִינוּ מִןתָּר לְמָכּוֹר וְאַתְנָא דְּלֹא כר' יְהוּדָה דְּהָא אִיכָא חֲמִישִׁית וְהִכִּי קִיִּימ"ל כְּפִתְיָה.

וּא"ל דְּלֹא אֲמַרִּינוּ הִכִּי אֲלָא לְאַפּוּקִי מְדַב"ש וְלִכִּי תִיזְדוּק עֲלָה לְדִיוּקִי אֲמַצָּא לֵה דְּלֹא דַק דְּלֹאוּ לְהִכִּי אִינְתִּי לֵה: ע"ב רי"א כְּפִתְחָא וְכָל מִינֵי כְּפִתְחָא אֲסוּר לְמָכּוֹר שְׁלֵשִׁים יוֹם קוֹדֵם הַפְּסָח. קָא פְּסִיק לְמַלְתִּיהָ שְׁלֵשִׁים יוֹם לְפָנֵי הַפְּסָח אֲסוּר לְעוֹלָם בֵּין רַב לְמַעֲט פִּינוּן שְׁדַרְף לְטַבֵּל בּוֹ וּמִתְקַיִים אֲבָל אִם הִנֵּה מְרֻבָּה אִפִּי קוֹדֵם שְׁלֵשִׁים יוֹם נְמִי אֲסוּר אא"כ יוֹדַע שְׁיִכְלָה קוֹדֵם הַפְּסָח וּכְב"ש אִית לִיהָ.

וְעַנִּין כְּפִתְחָא אֵלוּ עוֹבְרִין יִתְפָּרֵשׁ וְאֲמַר רַבָּה חֲרָכוּ קוֹדֵם זְמַנּוּ מוֹת' בְּהִנְאָתוּ לְאַחַר זְמַנּוּ כְּלוּמ' שְׁחָרְכוּ עַד שְׁהוּצִיאוּ מִתּוֹרַת לְחֵם וּנְפָסֵל אִפִּי מֵאֲכִילַת הַכֶּלֶב מִןתָּר בְּהִנְאָתוּ לְאַחַר זְמַנּוּ וְנִקְטַ בְּהִנְאָתוּ מְשׁוּם דְּאִינוּ רְאוּי לְאַכִּילָה אֲבָל ה"ה אִי בְּעִי לְמִיכַל ליה דְּכַעְפָּרָא בְּעֵלְמָא הוּא וְדוּקָא חֲרָכוּ קוֹדֵם זְמַנּוּ אֲבָל לְאַחַר זְמַנּוּ פִּינוּן דְּנִאָסֵר פַּעַם אַחַת מְשׁוּם חֲמִיץ לְעוֹלָם אֲסוּר דְּנִמְצָא זֶה נְהִיגָה מִמָּה שְׁנִאָסֵר עֲלֵינוּ אא"כ שְׁרָפוּ לְגַמְרִי עַד שְׁנַעֲשָׂה אֲפָר דָּאז מִןתָּר דְּהִכִּי תִנּוּ כֹּל הַנְּשַׁרְפִין אֲפָרִין מִןתָּר.

והיגו דמייתי לה בבבא דמתני' דקונדום זמנו לומר דהיתר הנאה דלאחר זמנו תלוי במעשה דלפני זמנו: עבר זמנו אסור בהנאתו פשיט' רש"י ז"ל לא גריס לי' משום דמאי פשיטותיה דהא איכא ר' יוסי הגלילי דאית ליה מותר בהנאה פל' שעה.

וכיון דגרסי' לה בכל הספרים אית לפרושי דהכי קאמר פשי' דמתני' גופא שמעי' לה דקתני פל' שעה שאוכל מאכיל הא פל' שאינו אוכל אינו מאכיל וכן מותר בהנאתו משמע דוקא לפני זמנו ולמאי דאסיקנא נמי הא שמעי' דוקא חרכו מותר לאחר זמנו הא לאו הכי אסור ואוקומנ' לא צריכ' לשעות דרבנן.

וכי תימא למאי דפרישנא שעות דרבנן נמי ממתני' שמעינן דהא משמע דוקא מותר להאכיל דהיגו שעה חמישית אבל ששית לכ"ע אסור. א"ל דהא קמ"ל דאפילו בשעות דרבנן אם קודש אין חוששין לקדושין ואע"ג דהוי קדושין דאורייתא וחסרי.

ואע"ג דאמר שעות דרבנן וליכא אלא שעה ששית כיון דאיכא איסור' דרבנן בתרי שעה קדא לאכילה וקדא להנאה נקט שעות אע"ג דלהנאה ליכא אלא קדא: פדרב גידל וכו', פבר פתבתי דהא דרב גידל הלכתא היא ולכ"ע לר' יהודה ור' מאיר ור' שמעון דאפילו לר' שמעון אסור בין באכילה בין בהנאה אלא דלאו הוא דליכא אבל עשה דהשפחה מיהא איכא שלא פדעת הרמז"ל וגם הר"א ב"ד ז"ל השיג עליו ואע"ג דלאו מהאי טעמא א"ל דבעי לקיומי לדרב גידל דאפילו תמצא לומר דלר"ש אינו אסור בהנאה דבר תורה לפני זמנו אפי"ה משש שעות ולמעלה מיהו אין חוששין לקדושין כי היכא דבשעה ששית שהיא איסורא דרבנן לר' יהודה אין חוששין לקדושין והביא ראיה מן הירושלמי דגרסי' התם ר' יהודה אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם מאי טעמא דר' מאיר אף ביום הראשון זה י"ד יכול משתחשף ת"ל אף חלקהו.

הא אמר ר"מ משש שעות ולמעלה מדבריהם שביעית משום גדר וכו': אמר רב המקדש פחמץ משש שעות ולמעלה לר"מ אין חוששין לקדושין ומד' ר"ח נרא' דמפר' להא דרב גידל מו' ולמעל' וכן שעות דרבנן משש ולמעלה ואתנ' לגמרי פרב גידל חטי קרדנתי' פחמץ גמור אלא שאין החמץ ניכר בהן וכי אצטרכי תרנייהו לר' שמעון הוא דאצטרכו דאית ליה משש שעות ולמעלה מדבריהם והשתא אתי שפיר שעות דרבנן דשש שעות גינהו שפן פתב עבר זמנו אסור בהנאה אוקומנא פי זמן איסור משש שעות ולמעל' תנו סתמא פרב גידל ור' שמעון קנירא ז"ל לא נצרכה לשש שעות ולמעלה דרבנן.

ואע"ג דבגמרינן לא משמע דאיכ' מאן דפליג בעשה דתשביתו ובדרשא דאף חלק מ"מ מדברי פולם גלמד דאפילו בשעות דרבנן אין חוששין לקדושין אלא דלדידהו דוקא משש שעות ולמעלה וכו"ש דאפסיק הלכתא פנותיה אבל ששית שהיא פצין גדר לגדר חוששין לקדושין.

וא"כ בהא דאמרן בפ"ק ונבטלה בשית כיון דאיסורא דרבנן עליה לאו ברשותיה קיימי ולא מצי מבטל לה פדרב גידל וכו' ה"ק פי היכי דאשכחן לדרב גידל דמשש שעות ולמעלה אין חוששין לקדושין ואפילו בשעות דרבנן הכי נמי ששית דרבנן דינא הוא דליחסר דלא תיקום ברשותיה מיהא לבטולי אבל אם קודש מיהא חיישינן להו מיהו לדידי הא פתיבנא דמשש ולמעלה לכוילי עלמא אסור בהנאה בעשה מיהא הלכך ששית נמי אין חוששין לקדושין לכ"ע וכן כ' הרמב"ם ז"ל דהמקדש בשעה ששית אין חוששין לקדושין: ולא יסיק בו תנור וכירים פירש"י ז"ל דאע"ג דאמרינן לקמן בשלה על גבי גחלים הפת מותרת ה"מ הפת ובשלה בדיעבד אבל לכתחילה אסור

להסיק ולקבוע מהו ובע"ג דשלא כדכר הנאותו הוא ואמרין לקמן פל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדכר הנאותו מלקות הוא דליכא הא איסורא איכא.

ואוקימנא לא צריכה לר' יהודה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה פלומר לר' יהודה דאמר מצותו בשריפה ונהו אמינא פינו דתניא פל הנשרפין אפרן מותר ואפילו לכתחילה ונא נמי מותר להסיק בו.

אבל לרבנן הא תניא פל הנקברין אפרן אסור וכיון דאית להו מפריר זזורה פשי דאם אפרן אסור פל שפן להסיק שהוא אסור ואוקימנא דאפילו לר' יהודה אסור דאע"ג דאפרן מותר קודם הגיעו לאפר אסור דיש שבח עצים בפת פן פי הרמב"ם ז"ל: לא יהא בו היתר אכילה וכל שנהנה פלל היתר אכילה הוא דהא משתרשי ליה זוזי באי זה ענין שיהיה.

ופליגא דר' אבהו דאמר פל מקום שנאמר לא תאכל לא יאכל לא תאכלו אהד איסור אכילה ואהד איסור הנאה במשמע ומ"מ בחמץ בפסח דוקא איסור הנאה אבל פרת בהנאה ליכא אע"ג דכתיב פי פל אוכל מחמץ ונכרתה הנפש דכל אוכל אינו פלא תאכל דאי לא תימא הכי לקמן דמבעי לן חזקיה ור' אבהו מאי בינייהו לימא פרת בהנאה איכ' בינייהו אלא פדאמרן: ר' יהודה אומר דברים פכתבן לגר בנתינה לגוי במכירה.

וא"ת ולאשמעין דגוי דוקא במכירה למה לי האי קרא תפוק לי דאמרין בפ"ק דע"ז לא תחנם לא תחן להם מתנת חנם ומשמע התם דאפי' כר' יהודה אתי' ולכתוב רחמנא לגר אשר בשעריה תתנה ואכלה ותו לא.

א"ל דתתנה הנה משמע בין במכירה בין בנתינה אהא מכירה דגוי וגלי אנתנה דגר: אי ס"ד פדאמר ר' מאיר לכתוב רחמנא ומכור משמע דאי פתיב הכי לכ"ע מקרא נדרש לפניו ולאחריו וקשיא דבפ"ק דקדושין אמרין אי ס"ד פדקאמר ר' יוסי הגלילי לכתוב רחמנא מפני שיהיה תקום והדרת תקום והדרת פני זמן.

וכן בפ' אינהו נשף לכתוב רחמנא את כסף לא תתן לו בנשף ובמרבית בנשף ובמרבית לא תתן אכלה. תריץ ואמר שאני התם דתקום לא משמע אפני והדרת לא משמע אמפני ומוכחא מלתא דכל חד לגופיה ואידך נמי אי הנה פתיב את כסף לא תתן לו בנשף ובמרבית אכלה הכי נמי השתא דהדר וכתב לא תתן אכל חד משמע דכל חד בדיניה ונא דמו: ור"מ או להקדים נתינה דגר אמכירה דגוי.

וא"ת א"כ לימא לדברים פכתבן להקדים מיהא אצטריף הא לימא דאי לא קרא דאצטריף לגופיה לא הנה מייתי ליה משום הקדמה דסברא היא פדקאמר ר' יהודה אבל פינו דאצטריף ריף קרא לגופיה אגב אורחיה אשמעין הא: ור' יהודה סברא היא גר אתה מצנונה להחיותו דוקא בהאי גבלה שדמיה מועטין אבל בדבר השונה לכל ליכא מאן דאמר שיקדים נתינה דגר למכירה דגוי ושיהא מצנונה להחיותו בכל ממונו: אלא לר' אבהו אליכא דר' יהודה שאר איסורין מנ"ל וכי תימא ניימא מדאצטריף למכתב או לדברים פכתבן הא לאו הכי הנה אמינא דלהתירה אתא אלמא דבשאר דוכתי משמע אכילה ונאה הא לימא דהשתא דאתא קרא וכתב או גלי לן דלא ניימא דלהיכרא אתא ולית לן למידק ממאי דהנה משמע אי הנה מאי דליתא: דף כ"ב ע"א נאי אתה משליף לפל פל איסורין שבתורה.

אבל מדאצטריף למשריה ליכא למילף דהנה אמינא דוקא לכלב וכדכתב רש"י ז"ל. אי נמי הנה אמינא לגופיה דלא תימא דאפקש טרפה לבשר קדש שיצא חוץ למחיצתו שגאסר בהנאה פי היכי דילפינו מבשר בשדה להוציא העובר את ידו קמ"ל: ור"מ אותו אפה משליף לכלב ואי אפה משליף לכלב חולין שנשחטו בעזרה.

ואצטריף קרא לגופי דליתיה בכלל שאר איסורין פיון דלא פתיב ביה לא תאכל בהדיא אלא ונבחת ואכלת ואמרינו ברחוק מקום אפה זובח ואוכל ואי אפה זובח ואוכל בקרוב מקום וכדפירש רש"י ז"ל: ואידך חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא.

פירש רש"י ז"ל לראסר בהנאה משמע הא. לאכילה דאורייתא הו ויהי משמע בת"כ דמיימי התם ר' יהודה לא יאכל פי קדש הם יכול שאני מרבה חולין שנשחטו בעזרה ת"ל הם אלמא מדממעט ליה קרא מהנאה ש"מ דבאכילה דאורייתא אבל בתוס' כתבו דלמאן דאמר לאו דאורייתא ל"ש באכיל' ל"ש בהנאה וזהו דת"כ אסמכתא בעלמא וחזקה אית ליה חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ונבלה לדברים פכתבן הוא דאמא כר' יהודה או כר"מ ואצטריף קרא להקדים הלכך ליכא למילף אלא מלא יאכל מדשני קרא בדבוריה קמ"ל לא יהא בו היסר אכילה.

הניחא למאן דאמר יש בגידין בנותן טעם אלא למאן דאמר אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר אין לפרש דתנאי פליגי בגידין אלו חד אמר יש בהן בנותן טעם וחד אמר אין בהן דהא באפשר למיקם עלה דמלתא דלטעמיה קפילא ארמאה אלא דפלוגתיהו תלי' בקנוקנו' אי אסורין דאורייתא או לא דמאן דאמר יש בהן קסבר גידין שאסרה תורה יש בהן בנותן טעם דהיינו קנוקנות שאסורין וכל שפן הגיד עצמו אעפ"י שאין בו נותן טעם לכ"ע ואידך אמר לא אסרה תורה כלל נותן טעם אלא הגיד בלבד ועץ הוא ונתורה חייבה עליו.

והלכך הכא ה"פ הניחא למ"ד יש בגידין בנותן טעם דכיון, דמקצתו איתו שיש להן נותן טעם הו בכלל נבלה ונתורה בכללה ה"נ כל הגיד דכיון דהותר מקצתו הותר כולו אלא למ"ד אין בהן נותן טעם כלל הא לא הותר דאינו בכלל נבלה (ח"י).

וכן פרשה הרשב"א ז"ל לפלוגתא דתנאי במקומ': מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם ר"ש דתנאי וכו' ואי קשיא לה דכיון שפן מתני' דשולח אדם ירף לנכרי אתיא כר' יהודה דאית ליה יש בגידין בנותן טעם וזהו ר' יהודה אסר מתנת חנם לגוי הא לא קשיא דבתוספתא שנינו ר' יהודה אומר אם היה שכנו מותר אי נמי דהאי תנא סבר לה פנתיה בחזא ופליג עליה בחזא.

וחזקה על פרחין לית ליה דר"ש: שאני דם דאפקיש למים דכתיב לא תאכלנו על הארץ תשפכנו פמים. וא"ת ואכתי דם קדשים דמותר מנ"ל דהכא דם חולין הוא דאפקיש פדכתיב תשפכנו, א"ל דאיסורא מנ"ל מלא תאכלנו והא גלי לן הכא דלא תאכלנו לאו דוקא וכיון דלחולין לאו דוקא תו לית לן למילף מלשון אכילה לדם קדשים דהא נפק ליה קרא ממשמעותיה אבל לא מצוי לאתויי מדכתיב ואני נתתי לכם שלכם יהא כדלקמן ואפילו בדם קדשים נמי דהא כתיב לכפר לכפרה נתתיו ולא להנאה.

וכי תימא ור' אבהו מאי שנא דיליף מנבלה ואליבא דר' מאיר לחוד ואצטריף למימר דלר' יהודה לית ליה חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא לילף מהכא מדאצטריף קרא למשרי בדם. א"ל דמהכא לא עבדי' בנינו אב פיון דלא פתיב בהדיא הסיפא דהא אפשר דהקישא לכדר' חייא בלחוד אצטריף.

וליקא למימר דליהוי נבלה ודם שני פתובים הבאים פאחד ואין מלמדיו דקראי להתיירא אתו וליא לאיסורא אלא דמדאצטריה שמעיןן איסורא: ואימא פמים המתנסכים על גבי המזבח וא"ת והנהו מנא לן דאסורין דלכ"ע נסוף המים לאו דאורייתא אלא רמז לבד למאן דאמר נאפלי' איסורין נמי מי מדמי קרא לאיסורין דרבנן.

וא"ל דקרא לא אתא אלא לדמויי דם לשפיכת מים דדם נשפף פמים מכשיר. ונקט מים סתם משום איסור הנאה ולמים האסורין פעין של פיור מדמי להו אלא דאנן אמרינן לדוגמא בעלמא פמים המתנסכים וכי תימא מנא לן דקדישי פינו דעיליו בכלי שרת הא קדישי דכתיב כל הנוגע בהן יקדש (ח"י): ע"ב דם הוא דאתקש לאבר מן החי מה אבר מה"ח אסור אף דם מן החי אסור פלי' דהנהו ס"ד דליקא פרת אלא בדם זביחה פדכתיב קרא וקמ"ל דמה אבר מן החי אסור אף דם מן החי אסור באיסור האמור בו דהיינו בכרת ואיזה זה שהוא בכרת דומיא דזביחה דם הקזה של בהמה שהנפש יוצאה בו.

אבל בדם אחר לאו הוא דאיכא אבל פרת ליכא כגון דם התמצית ודם מגפתה. ואין לפרש אף דם מן החי אסור משום דם מן החי ולוקה שתיים דא"כ מאי שנא דם הקזה שהנפש יוצאה בו.

מאי שנא מפשר מן החי דבכל פשר חייב: איני יודע שנבלה היא ונבלה אסור באכילה וא"ת ודלמא אצטריה לכן פקועה דלא בעי שחיטה וליא הוי נבלה א"ל דהיא היא דקאמר שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור דסקילת בן פקועה פשחיתת אחר.

והתם בבבא קמא מקשה אמאי לא יאכל לאיסור הנאה דנימא אם אינו ענין. ומשני א"כ לימא קרא לא ינהה פלומר דכיון דלא איכתיב בהדיא בהנאה ואצטרכיה למדרש טפי עדיף למדרש לא יאכל לאחר ששחטו לאחר שנגמר דינו ולאוקמי באכילה ממש פדכתיב והלקף לא יאכל לכ"ע אצטריה: לעולם לא יאכל משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה ולהנאת עורו אצטריה ואת לא משמע ליה לדרשא וכי תימא לימא לא יאכל ותו לא והשתא ליכא למימר בפשוט דוקא ה"נ הנה אמינא לא יאכל דבר הראוי באכילה אסור בהנאה: לכם להביא את הנטוע לרבים ר' יהודה אומר להוציא את הנטוע לרבים פירש"י ז"ל נטוע לרבים על אם הדרך נראה מדבריו אפילו הוא של יחיד ולא משמע הכי במסכת ערלה דקתני הנטוע לרבים חייב ור' יהודה פוטר ובתם הכי קתני הנטוע ברשות הרבים אלמא הפל תלוי אם הוא של רבים או של יחיד: דף כ"ג ע"א ונטעתם ליחיד משמע לרבים לא משמע כ' רחמנא לכם להביא את הנטוע לרבים וליכא למימר הכי גבי לולב דכתיב ולקחתם לכם לא כת"ק ולא כר' יהודה דכל היכא דאיכא למדרש לכם שלכם? הא דרשי' דהוא ממשמעוטיה דקרא ובאיסורין דרשינן שלכם? הא להיתר הנאה פל דאפשר ובמצות עשה דרשינן משלכם והכי נמי גבי לולב: ותנן מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה.

וא"תומאי קושיא והא אמר רב יוסף התם אין מערבין אלא לדבר מצנה ואסיקנא התם מצות לאו ליהנות נתנו וא"כ אין פאן הנאה ושמה הכא אליכא דמאן דאמר מערבין לדבר הרשות קא מקשה וכל הני לא קושין אמאי לא עביד מנייהו ר' אבהו בגין אב.

דהיא דלעיל דנבלה מפרשא טפי וכדכתיבנא: צידי חיה ועופות ודגים שזנדמנו מינין טמאי' מותרין למוכרו דוקא נזדמנו אבל לכחלה לא פדאסיק' הכא ובמסכת שביעית תנן פל דבר האסור מן התורה אסור לעשות בו סחורה.

וּפְרִיָה עֲלֶיהָ בִירוּשָׁלַיִם וְהָרִי חָמוֹר וְנִגְמַל לְמִלְאָכוֹת הֵם גְּדִלִים. פְּלוֹמֵר וְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּמִידֵי דְאֶכִילָה הַלֶּכֶף לְצוּדָן בְּכֹנְנָה לְהֵן אוֹ לְקִנּוּתָם לְהַשְׁתַּפֵּר וְלְחֻזְרוֹ לְמוֹכְרוֹן אָסוּר בְּכָל אִיסוּרֵי תוֹרָה הָעוֹמְדֵי לְאֶכִילָה אֶלָּא א"כ פִּירֵשׁ מְצוּדָה לְמִינֵין טְהוּרִין וְעָלוּ בָּהּ מִיָּנִים טְמֵאִים אוֹ אִם גָּבֵאן בְּחוּבוֹ דְלֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּיֵין נְסֻף הָאָסוּר בְּהִנְאָה וְכֵן דְּוָקָא בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה אֶבְל אִיסוּרֵי דְרַבְּנָן מוֹתֵר לְעִשׂוֹת סְחוּרָה לְכַתְחִילָה וְכֵן לְהַשְׁתַּפֵּר בְּסִרְסוּרֵיָא אוֹ בְּשִׁכְרוּת בְּהִמָּה לְהוֹלִיף וְכִיּוּצָא בּוֹ מוֹתֵר אֶפְילוּ בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה פִּינּוֹ דְלֹא אֲשַׁפְחוּן אִיסוּר אֶלָּא בְּשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְעִשׂוֹת עִמוֹ בְּיֵין נְסֻף וְטַעֲמָא מְשׁוּם דְּאָסוּר בְּהִנְאָה וְכִי תִימָא א"כ לְמָה אָמְרוּ בַּפ' מְרַנְבָּה אָרוּר אָדָם שְׂיִגְדֵל חֲזִיר בְּתוֹף בֵּיתוֹ וְהָא מְדַאֲרֵימָא אָסוּר א"ל דְּאֲתָא לְמִיסַר גִּידוּל אֶפְילוּ נְזַדְמֵן לוֹ וְכַדְאֲמַרִינּוּ בְּגַר שְׂנַתְגַּיִיר מוֹכְרוֹן עַל יָד עַל יָד אֶבְל לֹא מְגַדְלוֹן.

אי נמי להוסיף עליו ברכה (ח"י): וְהָרִי חָמֵץ דְּרַחֲמָנָא אָמַר לֹא יֵאָכֵל חָמֵץ. עַל פְּרָחִין לִר' אַבְהוֹ בְּלַחוּד קָא מְקַשָּׁה דְּאִי לְחֻזְקָה אֲפַתִּי מֵאִי קָא מְשַׁנֵּי מְשׁוּם דְּכַתִּיב לָהּ לְכַתּוּב רַחֲמָנָא לֹא יֵאָכֵל וְלֹא לְכַתּוּב לָהּ אֶלָּא דִּר' יוֹסֵי הַגְּלִילִי כִדְר' אַבְהוֹ אִית לִי וְכַדְאֲמַרִינּוּ בְּסִמוּף וְאֶפְילוּ הָהּ פְּתִיב לֹא יֵאָכֵל הָהּ צְרִיף לָהּ.

וכי תימא אדמקשה ליה מדר' יוסי לסייעו מדרבנן א"ל דמדקאמר ר' יוסי אני תמה היאך חמץ אסור בהנאה משמע דלאו בדרשא דלא יאכל פליגי דר' יוסי אית ליה ורבנן אית להו דאם פן מאי אני תמה לימא בהדיא דאינו אסור בהנאה אלא נדאי משמע דתרונייהו לית להו האי דרשא דלא יאכל ובטעמא אחריתי פליגי ופריק דלכ"ע אית להו כר' אבהו אלא דשאני הכא דכ' לה ומשום דרבנן דרשי ליה לדרשא אחריןא אמר איהו אני תמה (ח"י): שִׂיכוֹל לְמִלְאָכַת הַדְּיוּט יְהֵא אָסוּר לְמִלְאָכַת גְּבוּסָה יְהֵא מוֹתֵר ת"ל יַעֲשֶׂה לְכָל מְלָאכָה דְכִינּוֹן דְּאֲשַׁפְחוּן חֵלֶב אָסוּר לְאֶכִילַת הַדְּיוּט וּמוֹתֵר לְאֶכִילַת מִזְבֵּחַ הָהּ ס"ד נְמִי לְמִימַר הַכִּי בְּהִנְאָה: שִׂיכוֹל לְמִלְאָכַת גְּבוּסָה יְהִיָּה טְמֵא לְמִלְאָכַת הַדְּיוּט יְהֵא טְהוֹר ת"ל לְכָל מְלָאכָה דְבָרִי ר' עֲקִיבָא דְכִינּוֹן דְּטוֹמְאָה וְטְהָרָה אֲשַׁפְחוּן בְּעֵלְמָא קִילָא לְהַדְּיוּט וְחִמְרָא לְגְבוּסָה ה"ג הָכָא אֶלָּא שְׂאֲנֵי תְמָה הִיאָף אֲפָשֵׁר שְׂיָהָא חֵלֶב נְבִלָה טְהוֹר דְּאֶפְילוּ תְמָצָא לוֹמַר דְּאִין הַחֵלֶב בְּכָלֵל נְבִלָה מ"מ הָא קָא נִגַּע בָּהּ וּמִי עָדִיף חֵלֶב מְאָדָם הַנּוֹגַע בְּנְבִלָה שְׂהוּא טְמֵא וְכִי אָמְרִינּוּ אִין אֲנֹכֶל מְטַמֵּא ה"מ בְּטוֹמְאָת אֲנֹכֶל דְּעֵלְמָא שְׂהוּא רֵאשׁוֹן אֶבְל בְּנְבִלָה דָּאֵב הַטּוֹמְאָה הָרִי הִיא פְּשָׁרֵץ דְּאֲנֹכֶל מְטַמֵּא אֲנֹכֶל.

ועוד היכן מצינו חלוק בין טומאת הדיוט לטומאת גבוה ועוד דאם פן אי לאו קרא הנה אמינא דטמא לגבוה וכיון שפן לר' יוסי דלית ליה קרא לטומאה טמא הוא לגבוה ואם טמא הוא היאך הותר למלאכת גבוה ונלא טומאה בכל עניני גבוה נאסרה אלא נראה דלכ"ע חלב נבלה טמא הו' אלא הכא בחלב טרפה הוא דפליגי ופשי' דלהדיוט אין לו טומאה אלא לגבוה הוא דווקא ר' יוסי הגלילי סבר טרפה אין לה טומאה כלל ולא צריף קרא וכי צריף להתר ואסור בהנאה בין דנבלה בין דטרפה דחלבה וגידה לא הותרו בכלל נבלה דהנה אמינא דלמלאכת גבוה יְהֵא מוֹת' מֵאִי דְלֹא שְׂיָיָף בִּיהַ טוֹמְאָה לְמִלְאָכַת הַדְּיוּט וְהָא אָסוּר הַפֵּל קִמ"ל: ע"ב ור' עֲקִיבָא סָבַר אָסוּר וְהִתֵּר לֹא צְרִיף קָרָא דְכַשְׁהוֹתֵרָה נְבִלָה חֵלְבָה וְגִידָה הוֹתֵרוּ וְכִי אֲצַטְרִיף קָרָא לְטוֹמְאָה וְטְהָרָה דְּטְרַפָּה שְׂיִכוֹל לְמִלְאָכַת הַדְּיוּט הוּא דְלִית לָהּ טוֹמְאָה אֶבְל לְמִלְאָכ' גְּבוּסָה אִית לָהּ טוֹמְאָה קִמ"ל לְכָל מְלָאכָה וּבְנְבִלָה לֹא קָא מִיָּרִי דְּפִשִׁי' דְּטַמֵּא אֶלָּא מְשׁוּם לֹא תֵאָכְלוּ כְּנִיל בִּיהַ נְבִלָה הַלֶּכֶף לְתַרְנוּיָהוּ טְהוֹר וּמוֹתֵר (ח"י): ור"ש דאסור איכא למפרו מה לחלב שפן הותר מפלו' אצל חיה וא"ת אמאי לא

מיייתי ר' יוסי הגלילי ק"ו מתמין ומה תמין שענוש פרת הותר בהנאה ולא מצי למפרה שפן הותר מכללו.

אי נמי מדם ולכ"ע נדם התמצית אינו הותר מכללו דאסור הוא בלאו מיהא. וא"ל דלאו עבדי ק"ו למעקר קרא דכתיב לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה דמשמע בין אכילה בין הנאה לר' אבהו שאם אתה אומר כן אפתי איפא למפרה שור הנסקל יוכיח שאין ענוש פרות ואסור בהנאה אף אני אביא גיד הנשה.

וכי תימא שור עצמו יהא מותר מהאי ק"ו דחלב נדם א"כ בטלת מה שפתוב בתורה ונהרי זה דומה למטהר את השרץ מן התורה אלא דאי לאו דכתיב לא תאכלו כל נבלה ומשמע דבר העומד לאכילה הנה אמינ' דחלבה וגידה בכלל אלא דהא קרא קא מספקא לו וכינון דאשכחון מדוכתא אחרניא דחלבה מותר הא גלי לן דבכלל נבלה היא.

הלכך אתיא תו לדיוקי אי הוי גיד נמי בכלל נבלה ודייקינן התיירא מנבלה עצמה וכעין גלוי בעלמא אבל מדם ושאר איסורין שאינן בכלל ליפא למילף. והיינו דאחדר ליה אנו בבהמה קאמרינן בבהמה מיהת הא לא אישתירי משום דלא ילפינן אלא מנבלה עצמה בבהמה מיהת הא לא אשתירי.

הקשו בתוספות א"כ תינח גיד של בהמה דמותר בהנאה דילפינן מחלב בהמה גופה אלא גיד של חיה מנ"ל.

ותירצו דילפינן הכי ומה חלב בהמה שענוש פרת ולא הותר מכללו בבהמה גופה מותר בהנאה גיד שאין ענוש פרת לא כל שכן שיהא מותר בכל מקום. אי נמי דכינון דנפיק קרא מכלליה אצל בהמה ה"ה אצל חיה דהא גלי לן דלא יאכלו לאו דוקא: מכדי אותבינהו לכל הני קראי ושנינהו ר' אבהו וחזקיה במאי פליגי ואסיק' בחולין שנסחטו בעזרה ואליבא דר' יהודה.

והרב אלפסי ז"ל הביא הא דחזקיה בהלכותיו משמע דס"ל דהלכתא פותיה. , וכן עיקר דחזקיה רביה דר' יוחנן הוא ואין הלכה פתלמיד במקום הרב ואע"ג דבפרק ארבעה נחמשה אקשי' מדר' אבהו ה"ה מכל שפן, קא פריה דגבי שור הנסקל לא יאכל ולכ"ע אתיא.

ותדע לה דהא אנו קיי"ל כמאן דאמר אין בגידים בנותן טעם ואם כן לא הותרו בכלל נבלה ומנ"ל דגיד הנשה מותר בהנאה דהא מעשים בכל יום אלא דאנו קיימ"ל כחזקיה הלכך גיד הנשה מותר בהנאה: שאין ת"ל באש תשרף.

ל"ג הכא ואם אינו ענין לאכילה דלאו מלא יאכל יליף אלא מבאש תשרף אבל לקמן דאמרינן איפך גרסי' לה: דף כ"ד ע"א כל בקדש באש תשרף כל דרישא שדי לסופיה ודריש ביה הכי כל בקדש בקדש באש תשרף: שאין ת"ל לא יאכל ומה ת"ל לא יאכל אם אינו ענין לגופו וא"ת והא אצטריף לגופי' דאע"ג דאע"ג דכינון דא' ושרפת את הנותר דמשמע דוקא בשריפה ולא באכילה הא אצטריף ללאו באכילה ולמלקות.

א"ל דהיינו דקא פריה והאי מבע"ל לכדר' אלעזר דהיינו לגופי' ולא חריני: דאי מדר' אלעזר אין לוקין על לאו שבכללו' וא"ת א"כ מאי האי דאמרינן בפ' אלו הן הלוקין לוקין על נותר פיגול וטמא דהא נותר בכלל דהאי קרא כתיב א"ל דשאני ה"ה נותר דלדידיה לאו פללא חשיב דהא בדידיה כתיב לאו ומאי הו"ל למעבד פיגול ילפינן ליה מנותר בג"ש דעון עון פדאימא ה"ה טמא

הא כתיב בגופייה והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל: ומה מעשר הקל אמרה תורה לא בערתי ממנו בטמא קדש חמור לא כל שפן.

ואע"ג דמהאי קרא לא שמעינן דהא ודוי הוא ולא אזהרה ואצטריכי לקראי דבשעריה תאכלנו הטמא והטהור יחדיו וכתיב לא תוכל לאכול בשעריה מעשר דגנה פלומר מה שהתירתי לה בטהור שעריה פאן לא תוכל לאכול.

ותו דמההוא קרא גופייה נפקא לן אנוכל קדש בטומאה דהא כתיב ביה נדריה ולא הוה צריה לא ק"ו ולא ג"ש דכי היכי דכתיב במעשר כתיב בקדשים. אפי"ה משום דבהאי קרא פתיב בהדני טומאת מעשר נסיב ליה לדוגמא וגלוי מלתא בעלמא הוא: אכל פוטימא לוקה ארבע.

הוא שרץ המים ולוקה ארבע חד בת"כ דכתיב ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו. וחד במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו.

ותרי דכתיבי סתמא בת"כ דקאי אכלהו אל תשקצו את נפשונתיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם הרי ארבע: נמלה לוקה חמש. הוא שרץ הארץ וכתיב בת"כ וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל עד כל מרבה רגלים בכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם.

ולא תשקצו את נפשונתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. ותרי דסתמא הא חמש: ע"ב צרעה לוקה שש הני חמש דשרץ הארץ, וחד במשנה תורה כל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו וכתב רש"י ז"ל דקרא דת"כ בפר' קדושים ולא תשקצו את נפשונתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי אתכם לטמא לא חשיב ליה דרמש לא משמע אלא בבהמה ובעוף ההולך גבוה עלהארץ.

וקשיא עליה דבפ"ק דסנהדרין דרשינו ובכל אשר תרמוש האדמה זה נחש. ואע"ג דאפשר דקרא על שם מה שהיה קודם קם ליה.

מ"מ קרא דהרומש בשרצים פתיב אלא דלא קשיא דבשמונה שרצים דוקא הכתוב מדבר דגרסינן במעילה פרק קדשי מזבח והא תני ר' יוסי בר חנינא קמיה דר' יוחנן והבדלת' בין הבהמה הטהור' וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר לה מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה.

מיתבי האברים אין להם שיעור אפילו פחות מקזית נבלה. וכעדש' מן השרץ ואמר ר' יוחנן אין לוקין עליהן אלא בכזית במובדליו הכתוב מדבר פלומר מדכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא ובהנהו איירי ר' יוסי בר' חנינא וכבר כתבתיה במס' מכות בס"ד: לרבות את האימורין דכהן האוכלן בטומאה חייב שמים משום זרות ומשום טומאה וכי תימא ולמה לי קרא באימורין וכי ליתגנייהו בכלל שאר בשר לטומאה.

א"ל משום דאמרינן בפרק הקומץ רבה ניתר לטהורין חייבין עליו משום טומאה שאינו ניתר לטהורין אין חייבין עליו משום טומאה משום הכי אצטריה קרא לגופייה: שאם אכל חלב חי פטור.

נראה דדוקא חלב חי אכל נבלה חי אורחיה הוא: שאם הניח חלב על גבי מפתו שפטור ול"ג הקא חי דאפילו מבושל נמי: וכל שפן אוכל שפטור ה"ג רש"י ז"ל וכן נראה דאמרי' בכלאי הפרם שלוקין עליהן שלא פדרו הנאתן משום דלא פתיב ביה אכילה.

אלמא בכל דכתיב אכילה אכילה פדרפה בעינו. ולא תקשי לה המחה את החלב וגמעו חייב וכן
בחמץ וכן בנבלה וכן בשרצים פדאימא בפרק העור והרוטב דהתם ע"י בישול דרפו הוא דבכשול
נמחה.

וכי תימא א"כ למה לי התם קרא נפש לרבות את השותה פינו דדרה אכיל' הוא. א"ל דהנה אמנא
פיון דכתיב לא תאכלוהו דוקא באכילה הוא דאסור קמ"ל ואע"ג דאמרנו שתיה בכלל אכילה
ה"מ במשקה גמור.

אלא דהא קשיא דבפרק גיד הנשה אמרי' אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא. והא התם לאו
אורחיה הוא מיכליה בחיים.

התם נמי משום אבר מן החי מחייבנו ליה וגזרת הכתוב הוא דבהמה לאיברים עומדת פדאי'
התם: דף כ"ה ע"א מה לערלה שפן לא היתה שעת הכושר. וא"ת והא משפחת לה בשעת הכושר
אילן מלא פירות שנטל יחור ונטעו עם פירותיו שנואסר.

א"ל דמדינא מה שפבר נחנט קודם נטיעה מותר הוא דבמר חנטה אזלינו פדאימא בספרי ואלו
היה אפשר לעמוד על הנחנט תחלה מותר הי' אלא שהתערובות אוסרו. וא"ת אמאי לא עביד ק"ו
משער נזיר וצפורי מצורע דהיתה להן שעת הכושר ואין בהן פרת ועדיפי מחמץ בפסח א"ל
דשער נזיר שאני דלא שייך ביה אכילה והנאה דידיה פאכילה דבשר בחלב וצפורי מצורע שאני
שפן הקדש.

אי נמי דכיון דאינו מותריו עד שישחוט לאו שעת הכושר מקרי ובהא אתרצא נמי אמאי לא מייתי
משור הנסקל דלא נעבדה בו עבירה והיתה לו שעת הכושר ואין ענוש פרת ואסור בהנאה.

אלא דכיון דאינו מותר אלא בשחיטה לאו שעת הכושר. חשיב.

ושעת הכושר דבשר בחלב היינו שאם שרה בשר בחלב כל היום דבר תורה שרי דדרה בשול
אסרה תורה אבל כל אחד לעצמו לאו שעת הכושר' דבשר בחלב הוא דאין פאן בשר בחלב: פלאי
הפרם יוכיחו שאין ענוש פרת.

התם במס' חולין מקשה אמאי לא עביד פולו דינא מערלה דליהדר דינא: מה לכלאי הפרם שפן
לוקין עליהן אפילו שלא פדרה הנאתו תאמר בבשר בחלב שאין לוקין עליהם אלא פדרה הנאתו.

ואע"ג דאפתי לא ילפינו אסור הנאה פלל מבשר בחלב דהשתא הוא דאתיא למילף. ה"ק תאמר
בבשר בחלב דלכי תיקום לן איסור הנאה על פרחיו לא לקי אלא פדרה הנאתו הלכא פינו דסוף
דינא לא דמי תחלת דינא נמי לא עבדינו מינה.

אלא דאפתי קשיא ונאפילו תימא דילפינו מיניה היאך לוקה לא פדרה הנאה ולא שלא פדרה הנאה
דהא אין מזהירים מן הדין ובשלמ' באכילה ג"ש הוא אלא בהנאה מנין ושמא נאמר דאין לוקין
לאו דוקא אלא פלפי דאמר בכלאי הפרם לוקין אמר ה"נ אין לוקין ואין אסור קבעי למימר.

ואע"ג דאין לוקין אלא פדרה הנאתו אמרו אבל איסורא מיהא איכא ה"מ דרבנן והכא אינו אסור
דאורייתא קאמר (ח"י): וכי תימא וכיון דמכלאי הפרם אתיא למילף תו ליכא למימר תאמר בבשר
בחלב שאין לוקה אלא פדרה הנאתו דכולה מילתא גילף מפלאי הפרם מה להלן אפילו שלא פדרה
הנאה הכא נמי הא לימא דאי מפלאי הפרם ליכא למילף בק"ו דכלאי הפרם נעברה בהן עבירה

הו דהא כתי' לא תזרע פרמך פלאים ובמה מצינו ליפא למילף דהתם כתי' קרא הכא לא כתי' אלא הוכחה בלבד הוא דעבדינו מינייהו לפירוכא: מה נבלה דרף הנאתה.

לאו דוקא דהא נבלה לא אסירא בהנאה אלא הכי קאמר מה נבלה אסורה באיסור האמו' בה פדרפ' אף בשך בחלב באיסור האמור בו בין באכילה בין בהנאה: והיתה להו שעת הפושך קודם השרשה.

וא"ת והא אמרינו בפ"ק דמנחות דטרופה לימסר לגבוה ליפא למילף מפלאי הפרם דמה לכלאי הפרם שפן לא היתה להם שעת הפושך. א"ל דהתם איגרי בענבים של נסכים שהגרעון לא היתה להו שעת הפושך: זרוע מעיקרא בהשרשה.

פי' אם זרעו ממש בכרם בהשרשה ואם יש בכל העיקרים אחד ממאתים וכל שפן במאה הפל נאסר כל מה שבכרם אבל אם ההיתר מוסיף על האיסור באחד ומאתים הפל מותר אבל אם היה זה האוסר זרוע ובא פגון הא דעציץ נקוב אין העיקר שנתגדל במקום היתר אוסר אלא התוספת שמוסיף שם בכרם דתוספת זה בזרוע ובא בגידול פולו בזרוע מעיקרא זה הכלל אינו נאסר אלא מה שמתגדל בכרם לאחר היותו פלא' רק הזרע בזרוע מעיקרא ואם התוספת הנה במאתים אסור באחד ומאתים הפל מותר (ח"י).

והא דמשמע הכא דעצי פלאי הפרם אסורין דהכא אמרינו דעיקרו נאסר וכן לקמן תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של פלאי הפרם וכו' ואלו בפרק האשה שנפלו לה נכסים אמרינו עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה לאו למימרא שיהא מותר בעצים אלא דאפילו אכילה באיסור חשיבא אכילה בכלאי הפרם פיון דאי בעי אידך מצי למעקרינהו ולמזרע של היתר וכן פי' רבינו האי גאון ז"ל וכדכת' בפרק חזקת בס"ד: בפל מתרפאין חוץ מעצי אשרה דוקא בשאמר לו הבא עלין של ע"ז אבל אם אמר לו עלין של אילן פלוני ולא מצא אלא של ע"ז והביא מותר והכי איתא בירושלמי בפרק שמונה שרצים בפל מתרפאין חוץ מע"ז פגון שאמר לו הבא מעלין של ע"ז אבל אם אמר לו הבא לי עלין סתם מביא לו עלין של ע"ז.

והא דאמרינו בפרק אין מעמידין מעשה בבן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהשיכו נחש ובקש להתרפאות ע"י יעקב בן איש פפר סכניא ולא הניחו ר' ישמעאל התם נמי הא גרסינו בירושלמי מעשה בבן דמא שהפישו נחש ובא יעקב איש סכניא לרפאותו משמו של אותו האיש וכו' ובהא איתרצה נמי ההיא אידך דבפרק אין מעמידין ר' אבהו רמא ליה יעקב מינאה סמא בשוקיה דהא לא אסר ר' ישמעאל אלא משום ע"ז ואע"ג דבעצי אשרה אין כאן ע"ז עצמה אפי"ה אסור משום דלא ידבק בינדה מאומה מן החרם דע"ז וכל אבזרייהו קאמר רחמנא כדאשפחן נמי גבי גלוי עריות מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא אמרו הרופאים אין לו תקנה עד שתבעל לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תספר עמו אחריו הגדר ימות ואל תספר עמו אחריו הגדר אלמא אפילו בלאו דלא תקרבו אמרו יהרג ואל יעבור: אפי' הוא נוטל את נפשך.

וכי תימא מנ"ל דבע"ז היא א"ל הפך קבלת מלכות שמים דלעיל מיניה אי נמי פיון דכתיב וחי וכתוב לא תחללו שדי' לא תחללו אתחמור שבהן שהן שלש אלה. ה"ג וכי מה ענין רוצח אצל נערה מאורשה אלא הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה מאורשה ונערה מאורשה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה וכו'.

וה"פ וכי מה ענין רוצח אצל נערה מאורשה והא אינן דומין כלל ואין ענינן אחד ואעפ"י ש"בא ללמד אינה ענין אין זו מדה בתורה שיביא ענין אצל ענין שלא לצורך עצמו אלא ללמד לאחר כל שיש לאותו ענין מקום קבוע לעצמו ואם רוצח למד מנערה יכתוב הדין שהוא בפי' בפרשת הרוצחין ואם נערה למדה מרוצח יכתוב ג"כ הדין בפי' ומה ענין הדמיון ולא פירש.

אלא על פרחינו אחד מהם בא ללמד על חבירו וכיון שכתבו שניהם נמצא על פרחינו אף למד ולכה מדמיון לפי שזה למד מזה וזה מזה ועשה משתי פרשיות אחת פדרה התורה שסומכת ענין לענין לצורך עצמו וכן הוא בכאן (ח"י): ע"ב אף נערה מאורשה יתרג ואל יעבור פלומר יתרג ולא יבעול ובוועל הוא דאמקש לרוצח כפשטיה דקרא.

ואיכא מאן דגריס תהרג ואל תעבור והרב בעל המאור ז"ל פתב דל"ג לה להא דאמרינן בפרקין סורר ומורה והא אסתר פרהסיא הוה ומשני אמר אבני אסתר קרקע עולם הייתה רבא אמר להנאת עצמן שאני פלומר דכל שאינו מכנין להעביר מותר ומשני טעמים אלו ל"ג תהרג אבל פשהבוועל ישאל יתרג ואל יעבור דאין כאן הנאת עצמן ומודה הוא ז"ל ברוצח וע"ז דלא אמרינן להנאת עצמן מותר דתמירי דההוא דאמר ליה זיל קטליה לפלוני להנאת עצמו הוה מכנין ואפי"ה אסור.

ומתראא בעצי אשרה נמי להנאה הוה ולא להעבי' ואפי"ה אסור. והראב"ד ז"ל השיג עליו דאפילו בגלוי עריות לא אמרו להנאת עצמן שרי אלא דוקא בשאר איסורין דכי היכי דקילי בצנעה אפילו להעביר שרי ה"נ בפרהסיא כל להנאת עצמו שרי.

אבל באלו שלש עבירות החמורות משום חומר עשייתן החמירה בהן תורה ולא משום חומר העבירה בכונה דא"כ בצנעה יהא מותר שאר עבירות אלא ודאי בכולהו יתרג ואל יעבור ושאני אסתר דלאו גלוי עריות הוא כדאמרינן אונס בישראל משרי שרו הא בכהן אסור ואסור דוקא לבעל אבל היא אינה נהרג' ואפילו משום לא תתחמתן ליכא דבגרויתן אית להו חתנות בגייתן לית להו חתנות ואפילו למאן דאמר אסתר א"א הייתה אין כאן איסור דבר תורה הלכך הוי לה פשאר איסורין והיינו דאמר הנאת עצמן מותר.

אבל בגלוי עריות ממש לא. וכי תימא קרקע עולם היא משפחת לה שאנסוה גוים להביא עליה האסור לה דעושה מעשה ואינה קרקע עולם הילכך בין תהרג בין יתרג שפיר דמי.

ואי קשיא לה דאמרינן התם בסנהדרין דאי לא תימא הכי הני קאמי ודימונקי הכי משייני' להו והא קא פלחי בהו לע"ז אלא הנאת עצמן שאני אלמא אפילו בע"ז כל להנאת עצמן שרי.

א"ל דשאני התם דליכא אלא לאו דלפני עור לבד ואינו איסור מיוחד בע"ז וכבר כתבתיה פולה שם בפרק בן סורר ומורה בס"ד: מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דההוא גברא סומק טפי.

איכא מאן דאמר דוקא בכי האי גוונא אסור דאמר ליה קטליה לפלגיא ואי לא קטלינ' לה פלומר ומחנינא ליה אבל אי אמר ואי לא קטלינא לתרווייכו מותר דאין כאן דוחין נפש מפני נפש פיון דבין כף ובין כף חבירו אינו ניצול.

הביאו ראי' מדתנן במסכת תרומות הני סיעה של בני אדם שהיו מהלכין בדרך אמרו להם גוים תנו לנו אחד מכם ונהרגהו ואם לא הרי אנו הורגים פולכם אפילו הורגים פלם אל ימסרו נפש אחת מישראל.

יחדו להם פעין שבע בן בכרי מותר פי' פשאמרו תנו לנו פלוני פעין שעשה יואב בבקשו שבע בן בכרי. ואיפא מאן דאמר דלא אמרו אלא דוקא בשנתחייב מיתה בדיני ישראל פעין שבע בן בכרי שהיה מורד במלכות וכדגרסינו עלה דהא בירושלמי אמר ריש לקיש והוא שנתחייב מיתה פשבע בכרי אבל במלכות עכו"ם אסור וכל שכן בליסטים.

ומביאין ראיה מדגרסינו בירושלמי עולא בר קישר הות תבעת ליה מלכותה ערק ללוד לגבי ר' יהושע בן לוי אתו וקא מקפיץ מדינאמה אמרו אי לא יהביתון ליה קא מחרבינו פולה מדינא על ר' יהושע בן לוי פיסקיה ויהב לון.

אלהו הנה רגיל דמתגלי ליה לא אתגלי לו צם פמה צומין לסוף אתגלי ליה אמר ליה אמאי לא מתגלי לי מר אמר ליה ולמסור אנה מתגלי אמר לי ולא משנה עשיתי יחדו להם פעין שבע בן בכרי אמר לי משנת חסידים היא אלמא בדיני עכו"ם אסור פדאמר ליה וכי זו משנת חסידים היא.

ואינה ראיה דא"כ מאי קאמר ליה משנת חסידים היא ונהלא לכל אדם אסור אלא ש"מ דדוקא משום דהנה חסיד הוא דאמר לי הא באינש דעלמא שרי. אי נמי משום דמסר ליה בידיה שהיה לו לפתוח העיר והם יבואו ויקחהו.

הלכך בכל שנתחייב מיתה בין בישאל בין בעכו"ם שרי וה"מ במי שנוכנס ערב לחבירו נפש תחת נפש אבל ערבות בממון איני יודע אם הוא מותר. מיהו דוקא נתחייב אבל לסטים שעמדו עליהם לא דשמא יעש' להם גס וינצלו פולם שזה מצוי שיעברו עליהם אנשים אבל בדין שלהם לא הדרי: מידי דרף הנאתו קא עבידנא.

ואע"ג דאין לוקין אמרו אבל איסורא דרבנן מיהא איפא במקום אלו לא גזרו בה רבנן. ולעיל גבי מפתו שאמרו פטור דמשמע אבל אסור מפה שאני שאינה כחולי אחר: נקטינו כל שעה חמישית מותר להאכיל לבהמה לחי' ולעופות ולמפור לנכרי ואם חרכו קודם זמנו מותר בהנאתו לאחר זמנו עבר זמנו אסור בהנאתו אפילו בשעות דרבנן: נבלה וגיד הנשה וחלב ודם ואבר מן החי ושרצים וכל מיני טמאים מותרים בהנאה ודוקא פשגזדמנו לו אבל לצידן ולעשות בהן סחורה אסור לכתחילה ככל איסורי תורה הנאכלין.

אבל חמור וגמלה עומדין לגדל או באיסורין דרבנן בגבינה של עכו"מ מותר ערלה וכלאי הפרם בארץ דוקא ושור הנסקל וחמץ בפסח ובשר בחלב איסורין בין באכילה בין בהנאה. וכל האסורין באכילה אין לוקין עליהן אלא בשאכלו דרף אכילתו אבל איסורא דרבנן איפא ומסתברא דלא התירו אכילה אפילו במקום חולי כל שאין בו סכנה וכל האסורין בהנאה אין לוקין אלא פדרף הנאה אבל איסורין דרבנן חוץ מכלאי הפרם ובשר בחלב דאפילו שלא פדרף הנאתו לוקין: הלכך בכל מתרפאים במקום סכנה חוץ מע"ז בששאל דבר של ע"ז בפ"י וגלוי עריות ושפיכות דמי דאין דוחין נפש מפני נפש פולה פדכתיבנא.

בחולי שאין בו סכנה מותר להתרפאות באיסורין דרבנן ואפי' פדרף הנאתו פגון גבינה וכלאי הפרם בחוצה לארץ וחמץ שעבר עליו הפסח ודוקא הנאה אבל אכילה לא דכולי האי לא שרו.

ובאיסור תורה כל שנהנה שלא פדרף הנאתו רוב הדברים בתחבושת ורפואה הן שלא פדרף הנאתו דאינו עומדין לכך אפילו בחולה שאין בו סכנה מותר דאין פאן אלא איסור דדבריהם.

מיהו דוקא בחול' אבל מפה בעלמא לא חוץ מפלאי פרום ובשר בחלב שאינו מותרים לעולם אלא במקום סכנה אבל חמץ בפסח שלא פדרה הנאתו דהיינו אספלינית אעפ"י שאינו אסור משום נהנה מיהו אסור משום כל יראה ובל ימצא.

אלא שהרשב"א ז"ל השיב שיעשה הגוי מחמץ שלו ומשו' נהנה ליכא משום כל יראה ליכא דאין דעת הישראל לזכות בו וכן עיקר בחמץ הידוע שנתן דעתו שלא לזכות בו ותו לא מיד: אומר הנאה הבא לו לאדם בעל פרוחו אביי אמר מותרת רבא אמר אסורה משפחת לה בארבע גונוי אפשר וקא מכונין שאפשר לו לילה בדרה אחרת פשהווא מרגיש הריח ההוא של ע"ז ואפשר לו לנטו' ממנה לדרה אחרת בלתי עקום ואריכות הדרה ואינו עושה ועוד דמה שאינו עושה פן הוא מכונין ג"כ להנאת הריח ההו' או לא אפשר בדרה אחרת בשנה וכל שאינו בשנה לא אפשר מקרי בכולה שמעתין מ"מ קא מכונין או לא אפשר וכל קא מכונין או לא אפשר וכל קא מכונין.

ולהאי לישנא קמא קס"ד דכולה מלתא תליה בכוננה הלכך כל דמכונין לכולי עלמא אסור בין אפשר בין לא אפשר בין לר' יהודה בין לר' שמעון ולא אפשר ולא מכונין פולי עלמא דהיינו אביי ורבא לא פליגי דלר' שמעון שרי דהא אית ליה דבר שאינו מתכונן מותר לית לן במאי למשרי טפי מלא אפשר ולא מכונין אבל לר' יהודה דאית ליה דבר שאינו מתכונן אסור לא שניא מתכונן לא שניא שאינו מתכונן לא שניא אפשר או לא אפשר לעולם אסור להאי לישנא דאזלינן בתר כוננה.

כי פליגי אביי ורבא אליבא דר"ש בדאפשר ולא מכונן אביי כר' שמעון ורבא אמר לה עד כאן לא קא שרי אלא בדלא אפשר אבל בדאפשר לא ובהאי פירוש' ניחא כולה שמעתין דאי הנה אמרינו דלא אפשר ולא מכונין פולי עלמא לא פליגי דשרי היינו ר' יהודה ור"ש תקשי ליה לרבא דהשתא אמרינו דבדלא אפשר לא פליגי א"כ כי פליגי ר' יהודה ור' שמעון בדאפשר ורבא אמר דעד כאן לא קא שרי ר' שמעון אלא בדלא אפשר אבל בדאפשר מודה דאסור א"כ פלוגתיהו בדלא אפשר אבל במאי דאמרן נימא דלר' יהודה בכל ענין אסור ולאביי פליגי ר' יהודה ור"ש בין בדאפשר בין בדלא אפשר ולרבא לא פליגי אלא בדלא אפשר.

וא"ת א"כ מאי קאמר כי פליגי בדאפשר ולא קא מכונן ואליבא דר' יהודה פולי עלמא לא פליגי דאסור דמשמע דוקא בדאפשר הו' דאסור אבל בדלא אפשר אפילו לר' יהודה שרי דאי לא לישמע' בההיא הא לא קשיא דאיהו מסיק למילתיה סתם במאי דשוו אביי ורבא ובתר דאסקיה אמר דפלוגתיהו ליתא אלא אליבא דר' שמעון דאלו לר' יהודה לעולם אסור דהא דבר שאינו מתכונן אמר אסור ולא שניא אפשר ולא שניא לא אפשר להאי לישנא.

ואשתכח להאי לישנא דלכולי עלמא בדלא אפשר שרי ר' שמעון וכי פליגי בדאפשר ודכנתה בפלוגתיהו דגרירה בגדולים שרי לכולי עלמא כי פליגי בקטנים. וא"ת ואביי היכי שרי אליבא דר"ש בדאפשר ולא מכונין דהא פסיק רישיה ולא ימות הוא ואביי ורבא דאמרי תרנויהו מודה ר"ש בפסיק ריש' ולא ימות, א"ל דכי אמרי' פסיק רישיה ה"מ במידי דאי הנה פסיק רישיה נגרשת המלאכה לגמרי שאם מסתפק משמן שפגר על פרוחו גורם כפוי הוא ואי אפשר לו לגרום במקצת לפי שהיא מלאכה חוץ ממנו.

אבל כאן בריח אע"ג דמריח פדאמר הנאה הבאה לו לאדם בעל פרוחו מ"מ כל שאינו מכונין אין הריח גמור ואינו נרגש על תכליתו הלכך לא חשיב פסיק רישיה וכן בגרירה אע"ג דלא דמיא

להא מ"מ אית ביה קולא אחריתי דאפילו הוי פסיק רישיה מלאכה שאינה צריכה לגופא היא דהחופר גומא ואינו צריך אלא לעפרא פטור עליה ובמלאכה דרבנן הקילו ואפתי קשיא פיון דאפשר למה יביא עצמו לידי ספק שמא יכונן אדרבא אנשכחן בעלמא גבי טבילת זבה שתשמש ביום אבל אמרו חכמים אסור לעשות פן שמא יבא לידי איסור פרת פלומר שמא תראה בו ביום ותסתור.

וא"ל דשאני התם דאיסור פרת אבל באיסור לאו לא החמירו וכדאמרין נמי בפרק הנחנקי גבי ישב לו קוץ בנו אסור אחר מותר מ"ט בנו שגגת חנק אחר שגגת לאו. ודכונתה שרי לקמן במוכרי פסות אע"ג דאפשר פצנועין ודלמא ינהא אלא דבאיסור לאו לא החמירו (ח"י איכא דאמרי אפשר ולא מכונן היינו פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון השתא נמי אתי שפיר מאי דפרישית דבלאו הכי קשיא מאי שנא לעיל דאית' כולהו ארבע גונוי ומאי שנא הכא דלא מיימי אלא תלת ושביק אפשר וקא מכונן אלא דהיינו טעמא דהכא לא מיימי אלא במאי דפליגי תרי לישני אהדדי ובהני תלת גונוי פליגי דלעיל אמרין דאפשר ולא מכונן פלוגתא דאב"י ורבא אליבא דר' שמעון והשתא אמרי' דלכולי עלמא לר' שמעון שרי.

ולעיל אמרן לא אפשר ולא מכונן דוקא לר"ש שרי הא לר' יהודה אסור והשתא אמרין דאפילו לר' יהודה שרי ולעיל אמרין דלא אפשר וקא מכונן לכולי עלמא אסור והשתא אמרין דאב"י אליבא דר"ש שרי אבל אפשר וקא מכונן לכולי עלמא אסור בין לישנא קמא בין לישנא בתרא ומשו"ה לא מיימי ליה ואשתכח להאי לישנא בתרא דבדלא אפשר ולא מכונן לכ"ע ואפ"ל לר' יהודה שרי פי פליגי ר' יהודה ור' שמעון בדאפשר ולא מכונן ולר"ש שרי.

ודכונתיה בגרירה בגדולים כ"ע לא פליגי דשרי פי פליגי בקטנים. וקיימ"ל ביהאי לישנא בתרא דרבא אליבא דר"ש דבין בגדולים בין בקטני' שרי וכו' פסק הרב אלפסי ז"ל.

ונמצינו למדין דבין לישנא קמא בין לישנא בתרא טפי שרי בגדולים מבקטני' ומינ' דה"ג בפרק במה מדליקין אמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הפל מותר ול"ג דברי הפל אסור וכדכתיבנא התם בס"ד.

ואי קשיא לך דהכא שרי אב"י ורבא אסור ובפרק השוכר בע"ז אמרין האי בת תיהא ע"י בישראל שפיר דמי ישראל בגוי אב"י אמר אסור ריחא מלתא היא רבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא ובת תיהא היינו שמריחין בקנחון דר' נקב קטן לידע אם החמיץ אם אין פמו שפירש הרב בעל הערוך ז"ל וא"כ קשיא דאב"י אדאב"י קשיא דרבא אדרבא דאב"י אדאב"י לא קשיא התם אפשר וקא מכונן והכא לא קא מכונן דרבא אדרבא לא קשיא התם בריח יין לאו מלתא הכא בריח הקטרה ומלתא היא.

ולאב"י פל ריחא מלתא היא ולרבא ה"מ ריח של בשמים ודברים שעקרו לריח וכדאמרי' בריש ע"ז לא שנו אלא שמעוטרות בנורד והדום דקא מתהני מריחא אבל בשאר דברים ריחא לאו מלתא ולא תקשי לך דמברכין על הריח ואפילו במידי דלא קאי להכי כדאמרין בהאי מאן דמורח אתרוגא ונחבושא דהת' מודה רבא דכל דמכונן להנאת הריח ריחא מלתא היא דהא נהנה מ"מ ואסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה ואפילו בריח כדאמרין מנין שמברכין על הריח שנאמר פל הנשמה תהלל יה אבל היכא דלא מכונן להנאת ריח אלא למלאכתו כי הא דבת תיהא ריחא לאו

מלתא היא אלא אם במידי דעביד לריחא כהדס ונרד ובשמים דממילא נהנה וריחא דידהו מלתא היא (ח"י): ולעגנן פסק הלכה.

הרב אלפסי ז"ל פסק בפ' גיד הנשה הלכה פרבא דאמר ריחא לאו מילתא היא בכל מידי דלא קאי לריחא דאביי ורבא הלכה פרבא בר מיע"ל קג"ם והלכה היא דאמרין בפרק פיצד צולין אמר רב בשר שחוטא שמן שצלאו עם בשר נבלה פחוש אסור דאזיל האי מפטם להאי ונלוי אמר אפילו בשר שחוטא פחוש ובשר נבלה שמן שרי ריחא לאו מלתא היא קיימ"ל פלוי דקאי רבא פנותיה דריחא לאו מלתא היא.

ואע"ג דאמרין התם תני רב פהנא בריה דרב חיננא סבא פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאכלה בכותח. ואמרין נמי ההיא בניתא דאי טניא בהדי בשרא אסריה רבא מפרזקיא למכלי בכותחא דאלמא ריחא מלתא היא פתב הוא ז"ל דהני לא קשיאן דכולי עלמא מודו דלכתחלה מיהא אסור דלוי שצלאו קאמר הלכה לגבי פת שאפאה עם הצלי כיון דשרי' באפי נפשה בלא פותחא אי שרית ליה בכותחא הנה ליה פלכתחלה אבל בשאר איסורין דלית להו תקנת' פל דאי עבד שרי והר"ז ז"ל הקשה עליו דלוי לכתחלה שרי דהא התם אקשינו עליה מדתניא אין צולין ב' פסחי' פאחד ואם איתא מאי קושיא הא מודה לוי בלכתחלה אלא ודאי בלכתחלה נמי פליג הלכה פת שאפאה עם הצלי וביניתא מסייעי לרב והלכתא פותח' ועוד דהתם אמרי' לימא כתנאי הרוזה את הפת ונתנה על פי חבית של יין של תרומה ר' מאיר אמר אסור ור' יהודה אמר מותר ללוי ודאי תנאי היא לרב מי לימא תנאי היא ומשני לאו מי אתמר עלה אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש בפת חמה ורחבית פתוחה כוליה עלמא לא פליגי דאסור פת צוננת ורחבית מגופה כ"ע לא פליגי דמותר פי פליגי בפת חמה ורחבית מגופה והא נמי בפת חמה ורחבית פתוחה דמאי וכיון דלישנא דגמרא הכי קיימ"ל דליכא מאן דפליג בההיא דריש לקיש דפת חמה ורחבית פתוחה.

ואע"ג דהתם גבי פת תיהא מיימי נמי הא דר"ל ואמר אביי והא נמי לדידי בפת חמה ורחבית פתוחה דמי. לאו למימרא דרבא לית ליה דריש לקיש אלא דקסבר דלא דמי דהתם בבת תיהא לא מכנין להנאת הריח אלא לבדיקת היין והיינו דאמר אביי לדידי דמשמע דאי הנה מודה רבא דדמי לא הנה פליג אדריש לקיש הלכה בההוא קיימ"ל פרבא אבל בפלוגתא דרב ולוי דאמרין סתמא בגמרא דרמי קיימ"ל פרב: והרשב"א ז"ל ג"כ פתב במסכת ע"ז דודאי לוי אפילו לכתחלה שרי דהא רבא לכתחלה שרי בבת תיהא.

ובירושלמי דמסכת תרומות גרסינן מהו לצלות שני שפודין אחד של שחוטא ואחד של נבלה בתנור אחד רבי ירמיה בשם רב אסור ושמואל בשם לוי מותר אלמא לכתחלה שרי מאן דשרי מיהו לא פליג איהו ז"ל לעיקר ופסקו דהלכה פלוי אלא דלאו מטעמי' אלא אפילו בלכתחלה באיסורין דעלמא פל שאינן בשר בחלב וכן דעת הרמב"ן ז"ל ודברי הרב אלפסי ז"ל נראין עיקר דדוקא בדיעבד ואע"ג דרבא שרי לכתחלה בבת תיהא התם שאני דליכא אלא ריחא בלחוד ואינו דרף הנאתו דיינו אינו עומד לריח אלא בזילוף אבל בבשר שהריח נאכל מודה רבא דלכתחלה אסור.

תדע לה דאמרין התם אמר רבא מנא אמנא לה דתנן תנור שהסיקוהו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת כלומר דאי משום דיש שבח עצים בפת כיון דתרומה אינה אסורה דאורייתא אלא באכילה ואיסור הנאה דרבנן הוא בדרבנן לא אמרינן שבח עצים בפת מאי איכא תו משום ריחא שהוא בפת ונאכל והוי דאורייתא וקתני הפת מותרת אלמא ריחא לאו מלתא היא.

ואם איתא דרבא אפילו במידי דמיכל שרי לכתחלה מאי קא מייתי מיהא דכמון דיעבד לבת תיהא דלכתחלה אלא ש"מ שני בת תיהא משאר ריחני ודיעבד דבשר פלכתחלה דבת תיהא.

ולוי נמי צלאו דוקא קאמר בדיעבד דאי לא לשמענו לכתחלה דכח דהתירא עדיף. והא דאיתבנינה מאין צולין שני פסחים דלכתחלה היינו משום דקתני אין צולין שני פסחי פאחד מפני התערובות אלא תערובות ודאי איכא הלכה אפי' בדיעבד אסור.

והיה דירושלמי לא קשיא דהתם מבצעא קא בעי לה מהו לצלות ואהדר ליה דרב אסר אפילו בדיעבד ושמואל שרי משמיה דלוי. ורבא ודאי מפלג פליג אדריש לקיש דהא מסתייע מפמון של תרומה ואין לה פת חמה וחסבית פתוחה גדולה מזו דומיא דכשר עם בשר.

ואע"ג דאמר אביי לדידי הכי קאמר לדידי דס"ל פריש לקיש לההיא דמאי הלכה אע"ג דגבי בשר אמרינו להדיא דדמי לה רבא לא סבר דריש לקיש ולא לוי דקאי בשיטתיה וקיימ"ל פרבא וכלוי דמעשה רב דאמרי' התם עבד לוי עובדא בבי ריש גלותא בגדי ודבר אחר ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא ועובדא דפת וביניתא אפילו בדיעבד אסירי לאוכלן בכוחה וכדעת הרב אלפסי ז"ל במה שאמר בזה אבל ביתר ראיותיו שעושה הפת וביניתא דבר שיש לו מתירין אינני סותר ובונה אעפ"י שאי אפשר להולמו (ח"י): והראב"ד ז"ל לא פדברי זה ולא פדברי זה שכתב דאפילו פת וביניתא מותר בדיעבד מטע' נותן טעם בר נותן טעם עשה ריח באויר תנור ומן האויר לפת פדגים שעלו בקערה ולא טעמא תריצא היא.

מ"מ נראין דברי הר"ז ז"ל במה שכתב לקולא וזה לשונו ויש מחכמי הדור שאמרו שלא אסר רב אלא בתנאי מתוך שהוא צר וקטן אזיל האי ומפטם להאי דומיא דפת חמה על חבית פתוחה שהוא מקום צר וקטן אבל בפירוש שהוא גדול אין להחמיר כל כך דהא שליט ביה אוירא טובא ולפי הפסק העיקרי בפירוש מותר אפילו לכתחלה וכן עמא דבר: דף כ"ו ע"א ורבא שאני היכל דלתוכו עשוי כלומר ולא הוקדש על דעת הצל והנאת צלו ממילא בא ואין כאן נהנה מן הקודש.

קול ומראה נריח אין בהם משום מעילה וכי תימא מעילה הוא דלית בה הא איסורא מיהא איכא ומאי ראיה, א"ל פיון דאיסורא דרבנן בלחוד היא במקום טירחא פי הא דצריכי למיעבד תיבות הנה להו למשרי אלא דמעלה עשו: מעילה הוא דלית בה הא איסורא איכא.

וא"ת מאי האי דאמרינו בפרק החליל תנא אשה בוררת חטין לאור של בית השואבה ומקשה בירושלמי ונהלא מועלות ופריה קול ומראה נריח אין בהם משום מעילה. ומאי קא פריה ונהא אמרינו דאיסורא מיהא איכא.

א"ל שאני התם דכיון שאין האיסור אלא דרבנן והקלו להשתמש לאורה שלא לצורך גבוה אלא לשמחה בעלמא פיון דהקלו הקלו אפילו לצורך הדיוט לגמרי (ח"י). וכבר פתיבנא לה התם בס"ד: והרי תרומת הדשן דנעשה מצנתה ומועלין בה.

ואף על גב דתנן במסכת מעילה אין מועלין בדישון מזבח הפנימי שאני התם דכתיב והשליך: הכניסה לרבקה פירש"י ז"ל קנפלא בלע"ז שנותנין הרבה בהמות בקשר אחד ורבינו חננאל ז"ל גריס לרבקה כלומר לרעות מלשון עגלי מרבק.

ופירש"י ז"ל דבעגלה ערופה איירי ובתוספתא תני להו תרנויהו כפרה אדומה ואע"ג דאייתי עליה קרא דעובד בה היינו משום דילפינו מעגלה מעגל עגל: ע"ב שכן עליה עוף פשרה עלה

עליה זכר פסולה וא"ת וְהָא אַמְרִינן בְּפָרְק אִין מַעְמִידִין פְּרָה מְעוּבְרַת ר' אֲלִיעֶזֶר מְכַשִּׁיר וְנַחְמִים פּוֹסְלִין אַלְמָא אֶפִּילוּ עֲלָה עֲלֵיהָ זָכַר לר' אֲלִיעֶזֶר כְּשֶׁרָה.

א"ל דְּהָא דְּהָכָא פְּרָבְנָן ור' אֲלִיעֶזֶר כר' יְהוּדָה דְּאָמַר עֲלָה עֲלֵי זָכַר כְּשֶׁרָה הֶעֱלִי עֲלֵיהָ זָכַר פְּסוּלָה: בֵּין לְצַרְפּוֹ בֵּין לְצַרְפָּה. פִּי דְּתַרְנוּיָהּוּ אִיתְנָהּוּ: תַּנּוּר שְׁהִסִּיקוּ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה אוּ בְּקִשִּׁין שֶׁל כְּלָאֵי הַכָּרִם בְּעֶרְלָה דְּוָקָא קִלְפֵינּוּ מְשׁוּם דְּכַתִּיב אֶת פְּרִיו אֶת הַטָּפֶל לְפָרְיוֹ אָבֵל עֲצִים לֹא וּבְכִלְאֵי הַכָּרִם אִפִּי עֲצִים כְּדַכְתִּיבְנָא: חֲדָשׁ יוֹתֵץ מְשׁוּם דְּהִשְׁתָּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ עַל יְדֵי עֲצִים דְּאִסוּרָא וַיֵּשׁ שָׁבַח עֲצִים בְּתַנּוּר וְאִסוּר לִיהֲנוֹת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם יֵשׁן יוֹצֵן דְּהָא לֹא מְהֵי לִיה אֵלָא לְאַפִּיָּה דְּהִשְׁתָּא וּבְצַנוּן סָגִי: וְנַחְמִים אוֹמְרִים הִפֵּת מִן תַּרְתּוֹ דִּישׁ שָׁבַח עֲצִים בְּפֵת לֹא אַמְרִינן כֹּל שְׁנִשְׁרָפוּ: לֹא קָשִׁיא הָא ר' הָא רַבְּנָן.

כְּלוּמַר ר' דָּאִית לִי הִפֵּת אִסוּרָה מְשׁוּם דִּישׁ בּוֹ שָׁבַח עֲצִים בְּפֵת ה"נ אַנְ"ל זַה וְזַה גוֹרֵם אִסוּר הַלְכָּהּ חֲדָשׁ יוֹתֵץ אַע"ג דְּאִיכָּא תַּנּוּר שְׁנִגְמַר נְאִיְסוּר עֲצִים וְעֲצִים דְּהִשְׁתָּא דְּהִתִּירָא וְשִׁנְיָהֶם גּוֹמְרִין הָאִפִּיָּה.

וא"ת וְכִינּוּן דְּסַבְרֵי רַבְּנָן אִין שָׁבַח עֲצִים בְּפֵת וְזַה וְזַה גוֹרֵם מִן תַּרְתּוֹ יֵשׁן אַמְאֵי יוֹצֵן דְּהָא אִיכ' תַּנּוּר דְּהִתִּירָא וְעֲצִים דְּהִשְׁתָּא דְּאִסוּרָא. וְכֵן מֵאֵי הָאֵי דְּאִמְרֵי אִימַר דְּשִׁמְעַתְּ לִיה לר' יֵשׁ שָׁבַח עֲצִים בְּפֵת זַה וְזַה גוֹרֵם מִי שְׁמַעַתְּ לִיה וְהָא וְדָאֵי כִינּוּן דְּקַתְנֵי הִפֵּת אִסוּרָה בְּיֵשׁן שְׁלֵא צַנּוּן הָא קְסַבַּר זַה וְזַה גוֹרֵם אִסוּר.

וא"ל דְּאֶפִּילוּ מֵאֵן דְּאָמַר זַה וְזַה גוֹרֵם מִן תַּרְתּוֹ ה"מ בְּדִיעֵבַד אָבֵל לְכַתְחִלָּה לֹא וְכַדְתַּנּוּ אִין נוֹטְעִים אַגּוּז שֶׁל עֶרְלָה וְאֵם נֹטַע 'ר' אוֹמַר מִן תַּרְתּוֹ אַלְמָא אֶפִּילוּ לר' יוֹסִי דָּאִית לִיה זַה וְזַה גוֹרֵם שְׁרֵי ה"מ בְּדִיעֵבַד אָבֵל לְכַתְחִלָּה לֹא הַלְכָּהּ יֵשׁן כִּינּוּן דְּאֶפְשֵׁר בְּצַנוּן וְלִית בַּהּ פְּסִידָא כֹּל כֹּף הו"ל כֹּל כַּתְחִלָּה וְכַעֲי צַנוּן אָבֵל חֲדָשׁ דְּבַעֲי נְתִיצָה הֵנָּה לִיה בְּדִיעֵבַד וְשִׁפִּיר דְּמִי: רֵא"א אוֹמַר אַחַר אַחְרוּן אֲנִי בָּא.

וְאִסִּיקְנָי דְּטַעֲמָא לֹאוּ מְשׁוּם זַה וְזַה גוֹרֵם אִסוּר וְכַדְאֲבֵי לְעוֹלָם בְּתַר אַחְרוּן אֲזַלִּינן שְׁהוּא גוֹמַר הַמְּלֹאכָה. וְא"ת לְמֵאֵי דְּקַס"ד כְּאֲבֵי דְּבַקְדָּם וְסִלְקוּ אֲזַלִּינן בְּתַר אַחְרוּן הָא אִי אֶתִּינָהּוּ בְּבֵת אַחַת אִסוּר אָבֵל כֹּל שְׁנַפְל שֶׁל תְּרוּמָה תְּחִלָּה אַעפ"י שְׁהַחְמִיץ מִקְצָתָהּ כִּינּוּן שְׁסִילְקוּ קוּדָם שְׁנַפְל שֶׁל חוּלִין שְׁנִגְמְרָה עַל יְדוֹ הַמְּלֹאכָה שְׁרֵי וּבְרִייתָא דְּחֲדָשׁ יוֹתֵץ כר' אֲלִיעֶזֶר וְאִמְאֵי יוֹתֵץ וְהָא הֵנָּה לִיה שְׁקָדָם וְסִילְקוּ שְׁהֵרִי נְצַמְנָן וְהִתְחַלְתִּין וְנִיזַל בְּתַר אַחְרוּן וְאִפִּי לְאֲבֵי.

וא"ל דְּלֹא אִמַּר ר' אֲלִיעֶזֶר אֵלָא בְּשִׁשְׁנֵי הַגּוֹרְמִין שְׁוִין כִּי הָא דְּשִׁאָר אָבֵל תַּנּוּר גוֹרֵם רֵאשׁוֹן עֵיקַר שְׁגוֹרֵם מְלֹאכְתּוֹ הַתַּנּוּר וְלְעוֹלָם נִיכְרָה מְלֹאכְתּוֹ בְּתַנּוּר וְאֶפִּילוּ לֹא, בָּא וְגַרְם שְׁנֵי מַה שְׁאִין כֹּן בְּשִׁאָר דְּמַעֲשֵׂה גוֹרֵם רֵאשׁוֹן אִינּוּן נְכָרִים בְּלִתֵי גוֹרֵם שְׁנֵי: דָּף כ"ז ע"א נְתַעְרְבָה בְּאַחְרוֹת כְּוָלָן אִסוּרוֹת וּל"ג וְאַחְרוֹת דְּסַפְק סַפְקָא אִפִּי בַע"ז שְׁרֵי דְּבַמְס' נְבָחִים אָמַר רַב טַבְעַת שֶׁל ע"ז שְׁנַפְלָה לְתוֹךְ מֵאָה טַבְעוֹת כְּוָלָן אִסוּרוֹת וְשִׁמּוּאֵל א' טַבְעַת שֶׁל ע"ז שְׁנַפְלָה לְרַבּוּא וּמְרַבּוּא לְרַבּוּא כְּוָלָן אִסוּרוֹת וְרַב וְשִׁמּוּאֵל הַלְכָה כְּרַב בְּאִסוּרֵי וְעוֹד דָּאֵם כֹּן לְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר הֵתָם סַפְק סַפְקָא אִסוּר בַע"ז וְאוֹתְבִי עֲלֵיהָ וְאַצְטְרִיף לְפְרוּקֵי אֲנָא דְּאִמְרֵי כר' שְׁמַעוֹן לִימָא מְתַנִּי הִיא אֵלָא וְדָאֵי לֹא גְרַסִי לָה: ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר יוֹלִיף הִנָּא לִים הַמְּלַח פִּי הִנָּא הָעֲצִים וְכֵן פִּירֵשׁ רַבִּינוּ חֲנִנְאֵל ז"ל וְהִרָאָב"ד ז"ל וְהָכִי מְשַׁמַּע לְשׁוֹן הוֹלְכַת הִנָּא וּבְתוֹסְפוֹתֵינָּהּ דְּמִי כֹּל הִפֵּת וְכֵן פִּירֵשׁ הַרְמְב"ם ז"ל: וְעוֹד הִתְנָא בְּהִדְיָא וְכֵן הִזְיָה ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹסַר בְּכָל אִסוּרֵין שְׁבִתוּרָה אַלְמָא דר' אֲלִיעֶזֶר אִית לִיה זַה וְזַה גוֹרֵם אִסוּר.

וא"ת וְהָא אַמְרִינוּ בְּמִס' תְּמוּרָה וּמִיִּתְיִנוּ לָהּ בַּע"ז כָּל פְּסוּלֵי הַמְּוֹקְדָּשִׁים וְלִדְוִתֵיהֶם פֶּשְׁרִין ר' אֲלִיעֶזֶר פּוֹסֵל אָמַר עֲוֹלָא מְחֻלָּקָת בְּשַׁעֲבָרוּ וּלְבִסּוּף נִרְבְּעוּ דְהִיא וּוְלָדָה נִרְבְּעוּ אַבְל, נִרְבְּעוּ וּלְבִסּוּף עֲבָרוּ דְבָרֵי הַפֶּל מוֹתֵר לַעֲגָלָה אֲלִיבָא דר' אֲלִיעֶזֶר זֶה נִזְהָ גוֹרָם מוֹתֵר.

א"ל שְׁהֵי הֵתָם דְּוֹלַד נִרְבְּע' דְּרַבְּנָן הוּא דְאָסוּר וּמִשׁו"ה מִיִּקַּל בָּהּ ר' אֲלִיעֶזֶר וְהֵינּוּ דְמַפְלְגֵי בָּהּ בֵּין הַקְּדִישָׁן וְאִתְ"כ נִרְבְּעוּ לְנִרְבְּעָה וְאִתְ"כ הַקְּדִישָׁן וְאִי מִדְּאוּרֵיִתָּא מֵאִי שְׁנָא: דְּהָא מְקַבְּלָהּ בִּישׁוּלָא מִקְּמֵי דְנִיִּתֵר עֲצִים דְּהִתִּירָא מְקַבְּלָא בִּישׁוּלָהּ שְׁמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּצוּנָן קוּדָם שְׁיִתְנַן' עַל גַּבֵּי הָאֵשׁ.

שְׁלֵא כְּדָבָרֵי הֶרֶמְב"ם ו"ל שְׁפִי קִדְרָה תְּבַשִּׁיל שְׁבִקְדָרָה: ע"ב לְמֵאן דְאָמַר אֲפִילוּ אֲבוּקָה פְּנִגְדוּ מוֹתֵר' אֲלָא עֲצִים דְאִסוּרָא הִיכִי מִשְׁפַּחַת לָהּ פְּלוּמַר שְׁיָהָא אָסוּר מַה שְׁנֶאֱפָה בּוּ מִטַּעַם וַיֵּשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת.

וְאוּקְמָנָא בְּשַׁרְשִׁיפָא דְכִינּוּן שְׁהוּא כְּלֵי אַעֲפ"י שְׁהוּא דוֹלַק עֲדִינּוּן חֲשִׁיב אִסוּרוֹ בְּעִינּוּ. וְהֶרֶב אֲלֶפְסִי ו"ל הִבִּיא סַתְמ' דְּמַתְנִי' דְּקַתְנֵי בְּשִׁלְהָ עַל גַּבֵּי גֻחְלִים דְּבָרֵי הַפֶּל הַפֶּת מוֹתֵרָת וְלֹא הִכְרִיעַ אִם בְּלוֹחֲשׁוֹת אוּ עוֹמְמוֹת.

נִרְאָה שְׁדַעְתּוֹ לְהַקְלֵי אֲפִילוּ בְּלוֹחֲשׁוֹת וְהִר"ז ו"ל כ' דְּלוֹחֲשׁוֹת אָסוּרוֹת מִדְּאִיבְעֵי לְהוּ בְּפִרְק פִּיצַד צוּלִין תַּנּוּר שְׁהִסִּיקוּ בְּקִלְפֵי עֶרְלָה וּגְרָפּוּ וְצָלָה בּוּ אֶת הַפֶּסַח וְאָפָה בּוּ אֶת הַפֶּת לְדְבָרֵי הָאוּסֵר מַהוּ אָמַר לִיהָ הַפֶּת מוֹתֵרָת.

אַלְמ' דְּוִקָא גְרָפּוּ אַבְל לוֹחֲשׁוֹת אָסוּר: וְאִין בְּזַה טַעַם פְּעִיקָר דַּא"כ אוּמְמוֹת נְמֵי אָסוּרוֹת לְדְבָרֵי הָאוּסֵר וְאִלוּ הֵכָא אַמְרִינוּ דְלְכוּלֵי עֲלָמָא שְׁרֵי אֲלָא דְהֵתָם הוּא דְהִנְהָ ס"ד לְמִימַר דְאֲפִילוּ בְּגִרְפּוּ נְמֵי לְהִנּוּי אָסוּר וְכְדִמְקַשֵּׁי בְּתֵר דְאֵהֲדֵר לִי מוֹתֵרָת אִינֵי וְהָא אָמַר ר' חֲנִינָא סָבָא אָמַר ר' אֲסִי אָמַר ר' יוֹחָנָן תַּנּוּר שְׁהִסִּיקוּ וּגְרָפּוּ וְצָלָה בּוּ אֶת הַפֶּסַח אִין זֶה צְלִי אֵשׁ מִשׁוּם שְׁנֶאֱמַר צְלִי אֵשׁ שְׁנֵי פְּעַמִּים טַעַמָא דְכְּתַב רַחֲמָנָא צְלִי אֵשׁ שְׁנֵי פְּעַמִּים הָא לֹא הִכִּי אֲפִילוּ גְרָפּוּ וְאֵהֲדֵר לִיהָ גְלִי רַחֲמָנָא בְּפִסַּח וּגְמִרִינוּ מִינֵי' פְּלוּמַר וּבְעֵי' עֲצִים גְּמוּרִין וַאֲב"א הֵתָם אֲאֵשׁ קַפִּיד רַחֲמָנָא אַבְל הֵכָא אַעֲצִים קַפִּיד רַחֲמָנָא וְהָא לִיתְנַהוּ הַלְפָּה לְמַסְקָנָא לֹא קַשְׂיָא דְלֹא בְּאֵשׁ תְּלִיא מִיִּלְתָּא אֲלָא בְּעֲצִים שְׁיָהָא חֲשִׁיבוּתָא עֲלֵיהֶם דְּהֵינּוּ בְּשַׁאֲבוּקָה פְּנִגְדוּ לְמ"ד אָסוּר הַלְפָּה מִיָּהָ לִיכָּא לְמַשְׁמַע מִינָהּ אַבְל מִינָא דְהֵכָא שְׁמַעִינוּ לִיהָ דַּאֲע"ג דְּהִנּוּי אִסוּרָא דְאוּרֵיִת' וְהִנּוּ לֵן לְמִיזֵל לְחוּמְר' מְסַפִּיקָא פִּינוּן דְשִׁקְלֵי וְטַרְי' בְּגִמְרָא אֲלִיבָא דְמֵאן דְאָמַר אֲפִילוּ לוֹחֲשׁוֹת מוֹתֵר וּמַתְנֵי' דְמְסִייעָא דְקַתְנֵי סַתְמָא גֻחְלִים הִכִּי נִקְטִינוּ דְאֲפִי לוֹחֲשׁוֹת מוֹתֵר: וְלַעֲנֵן פֶּסַק הַלְכָה קִימ"ל כְּמֵאן דְאָמַר זֶה נִזְהָ גוֹרָם מוֹתֵר הַלְפָּה תַּנּוּר בֵּין חֲדָשׁ בֵּין יָשָׁן יוֹצֵן דְהִכִּי אִיפְסָקָא הַלְכָתָא בְּמִס' ע"ז וְלַעֲנֵן אָפָה בּוּ אֶת הַפֶּת פְּתַב הֶרֶב אֲלֶפְסִי ו"ל הַלְכָה כר' דְאָמַר הַפֶּת אָסוּרָה דִּישׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת וְכו' הַלְפָּה קַעֲרוֹת וְכוּסוֹת וְצִלוּחִיו' שְׁבַשְׁלָן בְּעֲצֵי עֶרְלָה אֲסִירֵי וְקִדְרָה נְמֵי אָסוּרָה נִרְאָה מִדְּבָרֵי דְאִין לְהֵם תְּקַנְתָּא לְעוֹלָם מִדְּפִסִּיק וְאָמַר אֲסִירֵי וְלֹא אָמַר יוֹלִיף הִנְאָה לִים הַמְּלַח.

וְאֵע"ג דר' אֲלִיעֶזֶר אָמַר יוֹלִיף הִנְאָה לִים הַמְּלַח וְאִפְסִיקָא הֵתָם בַּע"ז הַלְכָתָא פְּנוּתִיהָ כְּבָר פִּירֵשׁ הֶרֶב דר"א לֹא קָאִי אֲלָא אֲנַתְעָרְב' בְּאַחֲרוֹת אַבְל כָּל שְׁהֵאִסוּר בְּעִינּוּ אִין לוּ תְּקַנְהָ פְּלִל. וְכֵן נִרְאָה עִיקָר דְהָא מְהִדְרֵי' לְאוּקְמִיָה בְּרִיִּיתָא דְקַתְנֵי חֲדָשׁ יוֹפֵץ פְּנוּתִיהָ וְאִי אָמַרְתָּ דְבָהִיא נְמֵי בְּהוֹלְכַת הִנְאָה סְגִי א"כ הִכִּי קַתְנֵי בֵּין בְּחֲדָשׁ בִּישָׁן לֹא בְּעֵי צְנוּן וְיוֹלִיף הִנְאָה לִים הַמְּלַח דְהָא לֹא מְפִלִּיג בְּהוּ וַא"כ מְנָא לֵן דְאִית לִיהָ זֶה נִזְהָ גוֹרָם אָסוּר דְלָמָּא טַעַמָא מִשׁוּם דְלֹא צְנָנוּ וַיֵּשׁ שְׁבַח עֲצִים בַּפֶּת.

ועוד דתנא שדה שגנזבלה בגבל של ע"ז וכן פרה שגנזבטמה בכרשיני ע"ז שדה תבור פרה תרזה ולא קתני יוליה הנאה לים המלח ואע"ג דאוקימנא לה התם כר"א אלא נדאי לאסור באין לו התר וכן דעת הרמב"ם ז"ל וה"ר יונה ז"ל והרשב"א ז"ל שלא פדעת רש"י ז"ל דאריש' נמי פליגי וא"ת מ"מ לכולי עלמא אסיפא דנתערבה קאי וכינון שפון כל בתערובות אית ליה היתר בהולכת הנאה ואפילו באיסורי ע"ז דהתם קתני נטל הימנ' פרפר אסור בהנאה ארג בו את הכגד אסור בהנאה נתערב באחרים פולן אסורין ר' אליעזר אומר יוליה הנאה לים המלח ואיפסקא הלכתא פנת' נאנו תנו ואלו הן האסורין ואוסרין בקל שהן יין נסו וע"ז ועורות לבובין.

ותנו נמי חבילי תלתן וחבילי זמורות שנתערב בהן וכו' פולן ידלקו ולא פליגי בהו ר' אליעזר. ושמואל נמי דאמר במסכת זבחים טבעת של ע"ז שגנזלה לרבוא ומרבוא נאבוא פולן אסורות ולא אומר יוליה הנאה ואע"ג דכל הני תערובות ניהו.

א"ל דלא התיר ר' אליעזר אלא בתערובת הנאת שבח של ע"ז דהיינו שבח הנאת עצים בפת ושבח פרפר בכגד שאין בהן אסור של ע"ז ממש אלא הנאה בעלמא ודוקא נמי דקתני יוליה הנאה דהיינו דמי הנאה בעלמא אבל באיסור ממש אין לו תקנה דתקנה זו אינו פדיון גמור שנאמר פן בכל איסור דהא קיימ"ל דאין פדיון לע"ז דכתיב והית חרם כמוהו כל שאמה מהנה ממנו הרי הוא כמוהו ומאי דמהדרי רבנן אין פדיון לע"ז ה"ק אין פדיון אפילו פנה לע"ז.

והגע עצמה הלא הפת עצמו האסור איסור והתר מעורבין הן שהקמח והמים של היתר אלא שיש שבח עצים דאיסורא בהן ואפי"ה אנו רואין אותו שבח כאלו הוא בעין מעורב עם ההיתר ואין לו תקנה כל שהוא לעצמו וק"ו לאסור ממש בעין שנתערב עם ההיתר.

מעמה כל שנתערב האיסור ממש עם ההיתר אין לו תקנ' כלל אבל כל שקבל שבח האיסור ונתערב המקבל עם ההיתר יוליה הנאה לים המלח ומותר בין בהנאה בין באכילה דהא תלמוד אין כאן אלא הנאת ע"ז בעלמא וכוסות וצלוחיות בהולכת הנאה מותרים לתשמישן דהיינו הנאתן וכן בגד ללבנוש אלמא איסור הנאה דהנה בהו אזל ליה בהולכת הנאה וה"ה לפת באכילה שקבר נסתלק איסור ההנאה שהיה בו ולא נותר בו שמץ ע"ז וכן דעת הראב"ד ז"ל והרמב"ם ז"ל שלא פדעת הר"ז ז"ל שאסר באכילה.

וא"ת והא אמרינן עלה דר' אליעזר אומר רב אדא בר אבהה לא שנו אלא פת אבל חבית לא ורב חסדא אומר אפילו חבית ואייתנו עלה ההוא גברא דאית גרבא לי' חביתא דסתם יינן בחמריה ואמר ליה רב חסדא זיל שקול ארבעה זוזי ושדי בנהרא ואידך אשתרי לך בהנאה.

וא"כ קשיא בתרתי חדא דאמרו דאסו' ממש אין לו תקנה ואידך דאמרן דמאי דאית ליה תקנת' מותר באכילה. וא"ל קמיינתא לא קשיא שאני סתם יינן דרבנן ועשו ממשו של איסור דרבנן כשבח דאורייתא.

ואידך נמי לא קשיא דכיון דממשו יש כאן ומדינא נאס' בשתייה אין לו היתר לממשו בלא סילוק ואי אפשר דהא נתערב הלכך הולכת הנאה לא מהני אלא להיתר הנאה. ומ"מ לא קיימ"ל הכי בהא דיינן בהולכת הנאה כדבעי למימר.

וא"ת אפתי והא קתני התם יין נסו שגנזל לבור פלו אסור בהנאה רשב"ג אומר ימפור פולו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסו שבו ואמר רב נחמן עלה הלכה למעשה יי"ג יין ביין אסור חבית בחבית מותר סתם יינם אפילו יין ביין מותר פרשב"ג.

וקשיא הלכתא אהלכתא דהכא אסיקנא כר"א בהולכת הנאה דקיל טובא ממכירה חוץ מדמי אסור דאינו משתמש כלל אפילו בשל היתר ואינו נהנה כלל מן האיסור שבו וכן קשיא דאפילו ביין נסף דאוריית' חבית בחבית אית ליה תקנתא במכירה.

וא"ל דהא מתרצא במאי דגרסינן בירושלמי במסכת ערלה דגרסינן התם אמר רב חגי בן נחמיה מן אלפא שמעית קליה דר' יעקב בר אחא מקשה תנו בגד שצבעו בקליפי ערל' דלק ותנינו נטל ממנה פרפר אסור בהנאה ותנינו יין נסף שנפל לבור פולו אסור בהנאה רשב"ג אומר ימכר פולו לעכו"ם חוץ מדמי יין נסף שבו אמר ר' אחא חגאי קשטה וחגאי קיימה מאי גידון תמן אין דרף בגי אדם ליקח יין מן העכו"ם ביום הכא דרף בגי אדם ליקח בגד מן העכו"ם ע"כ.

והא חזי דהכא לא מקשה אלא מממש האיסור שנתערב בהיתר דהיינו צבע שיש בו ממש וכרפר עצמו אבל לא מתערבכת שבח דבהנהו הא קיימ"ל דיוליף הנאה וכל שכן דשרי במכירה חוץ מדמי איסור ולרשב"ג מקשה מאי שנא הכא ומאי שנא התם אבל לר' אליעזר לא קשיא כלל דאיהו לא שרי אלא באיסור שבח או בדרכנו באיסור עצמו אבל באיסור ממש של תורה לא לפדיון גמור אין לו ולעולם אסור ליהנות ולהשתמש באותו איסור עצמו אבל לרשב"ג דאית ליה תקנת מכירה מותר אפילו באיסור עצמו שהרי אינו נהנה מן האיסור דחוץ מדמי איסור הוא מוכד ואינו משתמש בו שפכר מפרו הלכך דינא הוא דבכל איסורין נאמר כן שימכור חוץ מדמי איסור שבו ומשום הכי מקשה לרשב"ג וה"ה דקשיאן עלה כל הני אחרוני דטבעת ונבילין ופריק דשאני בין דברים הנקטים מן העכו"ם לדברים שאינם נקטים.

הלכך בהא אתרצו פוליהו דבדברים הנקטים מן העכו"ם איכא למיחש אם ימכרו שמא יחזור ישאל ויקחם וישתמש באיסור שאין לו פדיון בעולם אבל ביין שאינו ניקח ימכר פולו חוץ מדמי איסור ודוקא חבית בחבית אבל יין שהפל מעורב הוה ליה מוכר יי"נ עצמו.

ובהא דיי"נ קיימא לן פרשב"ג דכל שנתערב בהן גוף האיסור בין חבית בחבית של יי"נ בין יין ביין וחבית בחבית של סתם יינם מותר במכירת פולו חוץ מדמי האסור שעשו דבריהם בשל תורה אבל יי"נ גמור יין ביין אין לו תקנה וליתא לדרב חסדא דאמר בסתם יינן יוליה הנאה.

וכדין הנה של איסורי ע"ז על ידי פדיון ה"ה בכל האיסורים כדמשמע מיהאדירושלמי דקא חשיב בהדא בגד שצבעו בקליפי ערלה וכן דעת רבינו שמואל והרמב"ם ז"ל והרב ר' יונה ז"ל שלא כדברי הר"ז ז"ל ובעלי התוספות.

ומיהו דוק' בשבח איסורי תורה אבל בשבח איסורין דדבריהם מותר אפ"ל בלא הולכת הנאה והיינו תנור שהסיקו בכמון של תרומ' ואפה בו את הפת דכיון דאינו אסור בהנאה אלא דדבריהם הכא בשבח הפת מותרת וכן המבשל בשבת בשוגג יאכל אע"ג דנהנה מעצמי מוקצה זה הפלל בממשו של איסור בכל האיסורין אם הוא דבר שנלקח מן העכו"ם אין לו תקנה.

דבר שאינו נקח מן העכו"ם ימכר פולו חוץ מדמי איסור שבו בד"א בשפל אחד לעצמו אבל יי"נ יין ביין אין לו תקנה ודוקא יי"נ גמור אבל סתם יינן אפילו יין ביין מותר במכירה פולו וכו' וחבית בחבית בהולכת הנאה.

ואיסור של שבח במקבל דינו כאיסור ממש אבל אם נתערב המקבל עם היתר יוליה הנאה לים המלח ומותר בין בהנאה בין באכילה ואם הו' של שבח ומדרכנו אפילו במקבל עצמו מותר ויש דרכים אחרים למפרשים ז"ל בזה ומה שפכתתי נראה עיק' (ח"י) אמר רב פפא הכא בעצמי שלמים

עסקינן ה"ה דהנה מצי למימר הכא בשקסיקו במזיד דלית ביה מעילה אלא משום דהסקיקו בדיעבד משמע לא אוקמה בהכי וכו' אידך דכל הנשקפין אפרו מותר הוי מצי לאוקמה במזיד אלא דכללא פניל כל הנשקפין בין בשוגג בין במזיד וקא דקתני חוץ מעצי אשרה ואפר הקדש לעולם אסור ופירש"י ז"ל לעולם אסור מה שאין פן בשל אשרה דבכטול סגי ואע"ג דבהקדש נמי יש בו שאילה ופדיון מ"מ כמות שהוא בלא פדיון אין לו היתר: כל דין שאמה דן תחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין אבל תחלתו אינו להקל ואע"ג דאפרו מותר אי אמרינן בשריפה דכל שנעשית מצותו אעפ"י שהוא מותר לאח"כ אין כאן קולא וחקמרא: חזר ר' יהודה ודנו דין אחר.

משמע דהדר ביה ר' יהודה משום קושיא דרבנן. וקשיא דבמס' סנפה א"ר יהודה אין סנפה נוהגת אלא בארבעת מינין בלבד ק"ו ומה לולב שאינו נוהג אלא יום אחד אינו אלא בארבע' מינין סנפה שנוהגת שבועה לא כל שפן אמרו לו כל דין שאמה דן וכו' ולא שמעינן ליה דהדר ביה.

וא"ל דהכא נמי לא הדר ביה מסברייה אנא דבעי לאשפוחי ק"ו או ג"ש לדבריהם דרבנן ולבסוף נמי כי שתיק לדבריהם הוא דשתיק אבל לדידיה אע"ג דתחילתו להחמיר וסופו להקל דין הוא: דף כ"ח ע"א חזר ר' יהודה ודנו דין אחר נותר ישנו בבל תותירו.

ה"ה דהנה מצי למימר אמר להו ר' יהודה הפריש נותר אסור באכילה ובהנאה וענוש פרת וישנו בבל תותירו וקיי איתא בתוספתא אלא דהא קמ"ל דאפילו בחומר אחד סגי דהיינו בל תותירו ואי הנה מיימי כוליהו חומרי נמי הנה מקשה חלב של אשם תלוי יוכיח כדקא עביד נמי בתוספתא: שאנו אומרים בשריפה ואתה אומר בקבורה וא"ת ולרבנן דאמרי בשריפה מאי איכא למימר.

תריץ ואימא דרבנן סברי חולין מקדשים לא ילפינן: וחקמים אומרים מפרר זזורה לרוח או מטיל לים חכמים דהכא היינו ר' יוסי דאית לי' נמי גבי ע"ז שוחק זזורה לרוח או מטיל לים דאי לא למאן דפריש דלשאר גהרות בעינן פירור וזריה הא רבנן פליגי עליה דר' יוסי התיס ואמרו לו אף הוא נעשית זבל וכת' לא ידבק ביזדף מאומה מן החכם.

וקרא דניזר על פני המים מפרשי ליה התיס דלא נתפנו אלא לבודקו פסוטות הא לאו הכי היה אסור אלא כדאמרן דהיינו ר' יוסי: אמר רבה מסתברא ע"ז דלים המלח לא בעי שחיקה דהא מצי לעכובי לה עד דאזל להתיס ובגים המלח לא שכיחי כל כף אינשי דליזפו בה: חמץ דלשאר גהרות דהא לא מצי לעכובי ליה בעי פירור ורב יוסף פליגי עליה ולא שני ליה בין ים המלח לשאר גהרות אלא דלעולם בעי ע"ז שחיקה חמץ דמאיס בים לא בעי פירור וה"מ נהמא דמאיסה אבל חטי בעו פירור פלומר פיזור וקרב אלפסי ז"ל לא הביא זה בהלכותיו.

וטעמא משום דהאי פלוגתא דר' יהודה ורבנן לאתר איסורו הוא דאמרן לעיל דלא אמר ר' יהודה אלא שלא בשעת פיעורו והלקף לדין דמבטלינן ולא עבר עליה בבל יראה ובל ימצא בכל מאי דבעי מצי מבער.

מיהו בעיקר פלוגתייהו דרבה ורב יוסף משמע דלתרנייהו חמץ בים המלח לא בעי פירור אבל מכינון דקתני בריית' סתמא היה מהלך במדבר מפרר זזורה לרוח היה הולך בספינה מפרר ומטיל לים נקטינן הכא לחומרא ולא שניא ע"ז ולא שניא חמץ בין בים המלח בין בשאר גהרות בעי שחיקה ופירור וכן פוננת הר"ז ז"ל ועיקר.

ואיכא מאודפסק הלכה כר' יהודה דאין פיעור חמץ אלא שריפה דסתם מתני' דתמורה פותיה דקתני אלו הן הנשקפין ונחשיב בהדייהו חמץ בפסח וזהו דעת מקצת חכמים הצרפתים.

ואיפא מאן דאָמַר הַלְכָה פֶּרֶבְנָן דִּיחֵיד וְרַבִּים הַלְכָה פֶּרֶבִּים דְּטַעֲמִיה דר' יהודה דְּכָל דִּין שְׁאַתָּה דִּין
לא קיימ"ל הָכִי גַבֵּי סְנֵפָה וְכִינּוּן דְּבִטּוּל טַעֲמָא בְּטַל דִּינָא וְכוּן . נִרְאֶה דַּעַת הָרַב אֶלְפִסִּי ו"ל: חֲמִין
שֶׁל נְכָרֵי שְׁעֵבֵר עָלָיו הַפֶּסַח מִןמִתְר בִּהְנֵאָה.

אויקומנא בגמרא הוא הדין באכילה דמתני' ר' שמעון היא אלא דמשום סיפא נקט לה. ובירושלמי
אוקמה במקום שנהגו איסור בפת של גוים ואותן השפחות שמביאות חמץ לביתו של ישראל
ביו"ט האחרון של פסח מבעוד יום פתב הרב בעל העיטור ו"ל שהוא אסור משום דזכתה לו
תצרו ואין הכי נמי דכל שהוא רוצה לזכות בו תצרו זוכה לו ואעפ"י שהוא איסורי הנא' פדכתבנא
לעיל מההיא דע"ז ואע"ג דאמרין בפרק שילוח הגזן כיון דאמר מר אסור לזכות בבצאים כל זמן
שקאם רובצת עליהן תצרו נמי לא זכיא ליה ה"מ בדלא גלי דעתיה אבל אי גלי דעתיה וניחא ליה
נדאי זכיא ליה הלכך אי ניחא ליה אסור ואי אמר הא ביתא קמך ולא תזכה לי תצרי מותר: ע"ב
אתאן לת"ק.

ולפום מאי דכתבנא לעיל דלר' שמעון נמי אסור בהנאה משש שעות הקא ה"ק אתאן לת"ק
דאמר בהדיא עובר עליו אבל לר' שמעון איסור אכילה מאן דכר שמייה דנימ' השתא דאפי' בהנא'
אבל לדין דאית לן דר' שמעון משש שעות ולמעלה אסור באכילה ה"ה בהנאה: אמר לו ר"ש
וכי אפשר לומר פן פלומר דההוא עליו לאו על שחטתו הוא אלא על אכילתו דומיא דתאכל עליו
מצות: תלתא קראי פתיבי פלומר לא תאכל עליו לפני זמנו וכל מחמצת מסתברא לתוף זמנו
דאית ביה לאו וכרת ולא יאכל חמץ לאחר זמנו וא"ת ולחזקת' אליבא דר' יהודה דלית ליה איסור
הנאה אלא בכל מקום שנגמר לא יאכל מנ"ל דחמץ בזמנו אסור בהנאה דכי פתיב לא יאכל לאחר
זמנו פתיב.

וי"ל דכיון דלאחר זמנו אסור וכודאי משום לתא דזמנו הוא דעבר עליו הפסח פשיטא ודאי דתוף
זמנו אסור דלא יפה פח הבן מפת האב. וה"ה נמי בלפני זמנו ולוקין עליו דאין זה מזוהר' מן
הדין אלא גלוי מלתא בעלמא הוא: מחמצת מבעי ליה לכדתנא לאו למימרא דכנולה קרא איצטרף
להכי דהא איצטרף לכרת בחמץ בפסח אלא לאו בלחוד הוא דדריש להכי.

וכיון דנתחמץ ע"י דבר אחר דהיינו פירות או אבנים דאית ביה לאו וכרת כל שפן נתחמץ מאלי
דהיינו בשאר: לא יאכל חמץ מבע"ל לכדר' יוסי הגלילי. ור' יוסי הגלילי לכשתמצא לומר דאית
ליה כר' שמעון להו לקראי פנותיה ואי אית ליה כר' יהודה יליף ליה למילת' מדאסמכיה קרא
בלחוד וכו' יהודה ור' שמעון אית ליה דעיקר קרא להכי הוא דאתא: ההוא לקבעו חובה בזמן
הזה הוא דאתא.

וא"ת לקבעו חובה נמי הא ילפינן לה במס' קדושין מבבל מושבותיכם דאמרין התם סד"א בזמן
דאיפא פסח אכול בזמן דליפא פסח לא תיכול קמ"ל. א"ל דהתם לאו דוקא בזמן אלא במקום
והיינו דילפינן לה ממושבותיכ' וקיימ"ל דבזמן שפית המקדש קיים אוכלין אפילו חוץ לירושלם.
והקא שמעינן אע"ג דליפא פסח והיינו בזמן הזה. ואע"ג דכתיבי קראי אחרוני מצות יאכל את
שבועת הימים שבועת ימים מצות תאכלו.

הנהו לאו לקובעו חובה אתו דהא כל שבועה לא מחייב אלא דלא ליכול חמץ אבל מעליו או מבער
ילפינן לה שפיר משום דכתי' על מצות ומרורים יאכלוהו: פתיב בהאי וכתוב בהאי וצריכה דאי

אשמעין ערל משום דלבו לשמים אבל בן נכר דאין לבו לשמי' אימא לא ואי אשמועין הני תרתי משום דלא מדחו לפסח שני אבל טמא ושקיה בדרה רחוקה דמדחו לפסח שני אימא לא.

ואי אשמעין הנהו משום דישנו בכל המצות אבל ערל וכן נכר דאין בכל המצות אימא לא צריכה: דף כ"ט ע"א ר"ש קנסא קניס הואיל ועבר עליה בבל יראה ובל ימצא י"מ דוקא בשלא בטל דעבר אבל בשבטל ונמצא חמץ תוך ביתו לאחר פסח דלא עבר לא קניס.

וליתא דהא אמר רבא לקמן דחמץ לאחר זמנו בין במינו בין שלא במינו מותר ואקשינו עליה דהא קניס ר' שמעון אלמא אפילו בשבטל היא. והכי נמי משמע לקמן בחנות של עכו"ם ומלאי של עכו"ם ופועלי ישראל נכנסין לתוכה דחמץ שנמצא שם לאחר הפסח אסור ואע"ג דמסתמא כפר בטיל וה"נ שמעין לה מדאמרין בפרק הגוזל גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך פלומר אעפ"י שהוא אסור ואע"ג דנגזל ודאי לא עבר עליה.

אלא שזו אינו ראיה דאפשר דכל שעבר עליו שום אדם נאסר לכל מ"מ אינה מסייען. וכי תימא מאי קנסא ה"ק אי הנה שרינו ליה אתא לשהויי לכתחלה ונהו עבר עליה הלכך קניסין היתרא אטו איסורא: האוכל חמץ של הקדש במועד מעל וי"א לא מעל.

אע"ג דלקמן מוקמינו מתני' דהאוכל תרומת חמץ בפסח משלם קרו וחומש כר' יוסי הגלילי התם הוא דאי לאו הכי הנה צריכא למימר דתרומה לפי מדה משלם ומשו"ה דחקינן ומוקמינן דלא כהלכתא.

אבל הכא דליכא דוחקא טפי עדיף דניקו ברייתא כהלכתא ונימא דלהאי לישנא תרנייהו אית להו כר' שמעון דבזמנו אסור לאחר זמנו מותר ודבר הגורם לממון פממון דמי וכיון דלאחר זמנו הנה מותר כי אכיל ליה השתא גורם הפסד ממון הוא הלכך מעל: אי נמי דתרנייהו אית להו פודין את הקדשי' להאכילם לכלבים הלכך זה מצוי פריק ומאכיל לכלבים שאינן שלו או לגוים אפי' אין זה נהנה מן החמץ כיון שהוא אינו משתמש עכשיו בו והמעות יהו מונחים עד לאחר הפסח מ"מ זה האוכל הרי הפסיד ממנו תועלת מחר זה ומעל.

ומאן דאמר לא מעל סבר כר' נחוניא דאמר פרת ותשלומין פטור וכיון שזה הזיד בחמץ פטור אבל אם שגג בשתייהו לכולי עלמא חייב להאי לישנא ורב אמר דלכולי עלמא לית להו דר' נחוני' אלא הכא בפודין את הקדשים גופא קמיפלגי דמאן דאמר לא מעל סבר אין פודין.

ואי משום דבר הגורם לממון ה"מ כשגורם ממון תוך הפסח אבל גרמא דלאחר הפסח לא חשיבא ליה. וא"ת נאפי' תימא דאין פודין לכלבים דלמא פודין לעכו"ם דתנן במסכת בכורות לא ימנה ישראל עם הפהן על בכור בעל מום וב"ה מתירין אפילו עכו"ם.

ואע"ג דכלבים לא אפשר דהא כתיב ואכלת ודרשינן ולא לכלביה. א"ל דהיא ר' עקיבא היא אליבא דב"ה אבל רבנן אליבא דב"ה לא שרו עכו"ם דאמרי' התם מתני' ר' עקיבא היא דתניא בכור אין נמנין עליו אלא חבורה שכולה פהנים דברי ב"ש ובה"א אף נרים ר' עקיבא אומר אפילו עכו"ם וטעמא דב"ה מפרש התם דכתיב הטמא והטהור ומה טמא שאינו אוכל בקדשים אוכל בכור זה שאוכל בקדשים קלים אינו דין שיאכל בכור וטעמא דר"ע צבי ואיל פתיב מה צבי ואיל אפילו עכו"ם אף בכור אבל רבנן אליבא דב"ה עכו"ם פכלבים ואפתי קשיא דלא אשפחן דפליגי תנאי אם פודין או לאו אלא בשקדום הקדשן את מומן אבל קדם מומן את הקדשן דלא קדשי קדושת הגוף לכו"ע פודין.

והקא נמי הא לא קדיש קדושת הגוף והא נדאי קשׁיא אא"כ נאמר דשׁלש מתלוקת בדבר ורב אחא בריה דרבא אמר דכו"ע אין פודין והקא בדבר הגורם לממון אי פממון דמי פליגי. ואפתי כוליהו כר"ש ורב אחא בר יעקב אמר דלכולי עלמא אין פודין ודכולי עלמא דבר הגורם לממון פממון דמי והקא לאו תרנניהו כר"ש אלא מר כר"ש ומר כר' יהודה.

ורב אסי אמר דאין פודין ודבר הגורם לממון לאו פממון דמי והקא בפלוגת דר' יוסי ורבנן פליגי דלר' יוסי מותר בהנאה ופודין להנאת עצמו לסמוך בו פרעי המטה או פיוצא בו והר"ז ו"ל פירשה בענין אחר וזה עיקר וכדף זה פירשה הרמב"ד ו"ל: מה שעלה בדינו אפשר וקא מכנין לא אפשר וקמפנין אסור.

אפשר ולא קא מפנין לא אפשר ולא קא מפנין מותר כרבא אליבא דר' שמעון וקול ומראה וריח אין בהן משום מעילה הא אסור' ובענין ריח בשמים וריח מאכל פבר הארכתי למעלה ומשם נלמוד: ולענין אסור הנאה הכי קיימ"ל יש שבח עצים בפת אבל זה וזה גורם מותר ובאסור' שבח יוליד הנאה לים המלח ומותר הפל כמו שפכתתי מבואר וקני' לן כרבנן דחמץ מפטר וזורה לרוח ומפטר ומטיל לים בין בע"ז בין בחמץ בין בים בין בשאר נהרות בין בחיטי בין בנהמי ותו לא מידי: ע"ב במאי עסקינן אי לימא בנותן טע' שלא במינו מותר והא קא יהיב טעמא פלומר דכיון דאמר במינו אסור שלא בזמנו אלמא כר' יהודה אית ליה וכיון שפן שלא במינו אמאי מותר והא קא יהיב טעמא וה"ה דהנה מצי לאקשוני אי לימא בנותן טעם והא רב ושמואל דאמרי תרנניהו כל אסורין שבתורה במינו במשהו אלא דניחא ליה לאקשוני מיניה וביה רב גזר בזמנו שלא במינו אטו מינו משום חומרא דחמץ דעוברין עליו ככל יראה ובל ימצא ולא בדילי אינשי מניה משא"כ בשאר אסורין.

אבל שלא בזמנו דלא אסיר עלי' לא גזרף ל ע"א אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור. כתב הרב אלפסי ו"ל מדלא קא יהיב שיעורא ש"מ במשהו כרב.

וכתב עליו הר"ז ו"ל מדבריו אתה למד שאין פן בגרסת הספרים אלא תלויה היתה מפירושי הראשונים והכניסה הסופרי' בספרים ועיקר הגרסא כמו שפכתנו וכן נמצא בנסחאות מדוקדקות וישנות.

וחכמי צרפת וחכמי גרבוניה עמודי עולם פירשוה לשמעת' כר' יוחנן והביאו ראיה דרב ושמואל ור' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן וריש לקיש ועוד דשמעין ליה לרבא בפרק גיד הנשה אמור רבנן בטעמ' ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בששים ולא אמר נמי אמור רבנן במשהו: אלמא דלית להו משהו כלל והרב בעל הלכות גדולות והרב ר' יצחק בן גיאות ו"ל פסקו במשהו ולזה הספיקו הרמב"ן ו"ל ושאר האחרונים וראיתם דכיון דליפא מאן דאמ' חמץ בפסח מותר ורב ושמואל אמרו במשהו אם איתא דהא דרבא בנותן טעם הוא מותר הו"ל למימר דהתיירא אתא לאשמעינן דרב נמי כי אמר שלא במינו מותר היינו בנותן טעם אי נמי לימא בנותן טע' אי נמי הלכה כר' יוחנן כיון דשמעת' אזלא לגמרי כנתי' ועוד כ' הרמב"ן ו"ל דאפי' אם לא נאמ' דין הוא שיאמר דחמץ בפסח דבר שיש לו מתירין הוא דהא קיימ"ל כר' שמעון דלאחר הפסח מותר ואע"ג דקנסא קניס ה"מ לחומרא אבל לקולא דנהגי פדבר שאין לו מתירין לא אמר.

ועוד דה"מ בעיניה אבל על ידי תערוכו' לא קניס והא דרבא בתערוכו' ודבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל. וא"ת אם פן תינח במינו אבל שלא במינו אמאי דהא תנן במסכת נדרים

הנודר מן הדבר ונתערב באחרים אם יש בו בנותן טעם אסור ונדרים דבר שיש לו מתירין הוא דהא מצוה לאתשולי עליוהו וכדאיתא התם אלא ש"מ דשלא במינו מות' בנותן טעם.

ובמסכת שביעית ובנדרים נמי תניא רש"א פל דבר שיש לו מתירין כגון הטבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הפרים נתנו בהם חכמים שיעור אמרו לו והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן השביעית אוסר' בכל שהוא במינה אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם.

אלמא מדמקשו משביעית במינה ש"מ דלא אמרו אלא במינו. ועוד דגרסי' בהדיא בירושלמי במסכת נדרים זה הפלל היה ר"ש אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו חכמים בו שיעור אלא מין במינו במשהו מין שלא במינו בנותן טעם אילין נדרים מה עבד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מעבדינו כדבר שיש לו מתירין דתנינו תמן שהזמן עוקר הגדר מעיקרו אמרין אין עיקור אלא מפאן ולהבא ודא מתנית' עבד לון כמי שאין לו מתירין דתנינו תמן הנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור תפטר במין שאינו מינו כדבר שיש לו מתירין.

אלמא בשאינו מינו לעולם הוא בנותן טעם. א"ל דרבא גזר שלא מינו אטו מינו ובהא סבירא ליה כרב משום חומרא דחמץ.

וא"ת א"כ ר' יוחנן היכי פליג בה ואמר בנותן טעם. תירץ הרמב"ן ז"ל דר' יוחנן כרבנן דר"ש דאמרי דאפילו דבר שיש לו מתירין בנותן טעה.

תדע לה דשמעינו ליה לר' יוחנן דאמר כל איסורין שבתורה בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם חוץ מטבל ויין נסוף ומדלא אמר נמי חוץ מדבר שיש לו מתירין אלמא פליג עלה וכי תימא הא חשיב טבל דבר שיש לו מתירין לאו מההוא טעמא נקט ליה מדשבקיה לבר זוגיה חדש והקדש ומעשר שני.

הלכך לענין חמץ בפסח קיימ"ל כרבא דבזמנו בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם שלא כדעת רש"י ז"ל שפסק כר' יהודה דמין במינו במשהו: ושלל בזמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כר' שמעון.

כבר כתבנו דאין בכלל שלא בזמנו אלא לאחר הפסח אבל לפני הפסח מודה ר"ש דאסור משש שעות ולמעלה בין באכילה בין בהנאה ולפני זמנו מקרי כדאמרינו לעיל עבר זמנו אסור בהנאתו ואוקימנ' בגמרא לא נצרכה לשעות דרבנן שלא כדעת הר"ז ז"ל ה"מ בעיניה אבל ע"י תערוכות לא קניס.

פי' בין שנתערב לאח' הפסח והיינו קדרו' בין שנתערב קודם הפסח. ואעפ"י שאותו התערוכות בעצמו נאסר עליו כל שלא עבר עליו בכל יראה ובל' ומצא שאין בו כזית בכדי אכילת פרס והיינו בנותח הבבלי ושכר המדי דפ' אלו עוברין.

אבל כל שיש בו כזית בכדי אכילת פרס כגון אותו פנים שעושין החנוניים אסור ומתבער: פוקו ואייתו לן חמירא דבני חילא היינו שאור או עיסה. אבל פת לא דרב נחמן הוא דאמר לה.

ושמעיה ליה במסכת ע"ז דאמר לא תשתעי בהדי דאיבו דאכילנהמא דארמאי: אמר רב קדרות בפסח ישברו ואמאי ונשהינהו לאחר זמןו ועביד בהו שלא במינן פלומר תינח במינן שהוא במשהו אבל שלא במינן דבנותן טעם נעביד בהו וא"ת והיכי עבדינן בהו דלמא אית בהו נותן טעם דהא לא ידעינן כמה בלעה ובכולה קדרה משערינן מאי שנא מקדרה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם.

וכי תימא דהכי קאמר נעביד בהו שלא במינן ונטעמיה לקפילא ארמאה אפתי לא סגי דדילמא בתבשיל שני יפלנט יתר מכן ויהיה בו בנותן טעם ואם נאמר שישטעום לקפילא בכל פעם הרי זה טורח גדול והוצאה מרובה יתר משבירת הקדרה לפי נראה מה שפירשו בתוספות דמשהו לא פגים דלרוב דקותו לא שייך ביה פגם.

הלכך במינן לית להו תקנתא פיון שהוא במשהו אבל שלא במינן דבנותן טעם הנה ליה נותן טעם לפגם ונותן טעם לפגם מותר ואע"ג דנותן טעם לפגם מותר בדיעבד אבל לכתחילה לא פדמוכח ההוא פנדא דאמלח בה בשרא בי ר' אמאי ותברא ר' אמאי ולא שיהיה למחר משום דלכתחילה מיהא אסור וכן נמצא בספרים ישנים מדוייקים גבי נותן טעם לפגם וה"מ בדיעבד אבל לכתחילה לא וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל.

אפי' הכי לא קשיא דלא אסרו לכתחילה בנותן טעם לפגם אלא משום דלמא אחי למעבד הכי בבת יומא דנותן טעם לשבח הלכך חמץ לאחר זמנו ליכא למגזר שאינה בת יומא אטו בת יומא דהא ביומה לא משפחת לה הלכך אפילו לכתחילה מותר ואע"ג דרב לא שמעינן ליה דאמר נותן טעם לפגם מותר אדרבא אמרינן בע"ז ועכברא בשוכרא לא ידענא מאי טעמא דרב אי משום דקסבר נותן טעם לפגם אסור אי משום דקסבר עכבר' בשוכרא אשבוחי משבח.

אלמא ספוקי מספקא לן מאי קסבר אפי"ה ה"א לכשתמצא לומר קא מקשה או תפשוט מינה דקסבר רב נותן טעם לפגם ואם תמצא לומר מותר נעבד בהו שלא במינן. ולפי זה אין לה נותן טעם לפגם מותר לרב ושמואל אלא שלא במינן דהא במינן אית להו בכל איסורין שבתורה במשהו.

מיהו הא דאמרן דמשהו לא פגים ה"מ כשנאסר מחמת משהו ולבסוף נפגם אבל אם נתבטל קודם הפסח או בנותן טעם או בפגם פיון שנתבטל שוב אינו חוזר ונעזר וכמו שאנו צעתידין לכתוב בשם הראב"ד ז"ל: גזירה דלמא אחי למעבד בהו במינן.

ואע"ג דרב לא גזר שלא בזמנו שלא במינן אטו מינו ה"מ מינין בעין דלא מיחלפי אבל בקדרה שעומדת לבשל בה כל דבר לא יהא נזק מלבשל בה מין במינו. ואי לא דרשינן לכו כר"ש.

כתבנא לה במסכת סוכה מאי דקשי' מהא עלה דההיא דאמר רבא להנהו דמזבני אסא אשוו וזבינו: אסריה רבא בר אהילאי למכליה לריפתא במלחא. ואע"ג דבההיא דכיצד צולין אמרי' פת שאפאה עם הצלי אסור לאכלה בכותח ומותר לאכלה במלח.

התם שאני דליכא אלא ריחא וליכא למגזר פולי האי: ע"ב אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת פולה אסורה עד שיסיק את התנור. איכא דקשיא ליה והא הוי נותן טעם בר נותן טעם בעין דגים שעלו בקערה של בשר דקיימ"ל מותר לאכלן בחלב משום נותן טעם בר נותן טעם והכא נמי שומן בתנור ותנור בפת ועדיין לא נתערב עם החלב.

ובשלקמא למאן דאמר התם דגים שעלו בקערה דוקא עלו אבל נתבשלו לא דעל ידי בישול פולטת הקערה והוי לה טעם ממש וזהו דעת בעלי התוספות ניקח דהכא שאני שנתבשלו אלא לשאר המפרשים דסברי דה"ה נתבשלו והוא עיקר מאי איכא למימר והא לא קשיא דשאני קערה שהיא מודחת ואין בה ממש הבשר אבל תנור זה נשתיח השומן על פניו אין כאן נותן טעם לבד אלא ממשו.

ודמאי לאידך דאמרינו צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח משום דסכין כל שעה איכא טיחא על פניו. וכי תימא אם פן לימא עד שיקנחו אין ה"נ אלא אורחא דמלתא נקט דדרך להסיק את התנור ולא לקנח.

אי נמי דשומן מסתבף ואינו מתקנח יפה: חייס עלייהו דלקמא פקעו. איכא למיזק ולהדרינהו לכבשונות דהתם לא פקעו דהכי אקשינו במס' זבחים קדרות במקדש אמאי ישברו ולהדרינהו לכבשונות אין עושין כבשונות בירושלם וכי עושין אשפה בעזרה א"ל במקומן הן נבלעין.

אלמא טעמא דאין עושין הא אם היו עושין הדרי. א"ל דהתם נמי פקעו ותישינו דלקמא חייס עלייהו אלא דהתם ממון צבור הוא ולא ממון פהני ומשום הכי לא חיישי אינהו וה"ה דהנה מצי למימר התם ולמלינהו גומרי אלא דכהנים לא טרחי פולי האיאי נמי דבחוורת כבשונות לא פקעו כלל והדבר ידוע.

דהכא לא מצריף הכי דאם פן היינו חתמא ואיכא טירחא וטפי עדיף לה למזבן חתמא ממש. אלא דהתם משום דקשיא ליה דאם ישברו ולא מצי לאפוקי חרסין חוץ לעזרה משום קדשים דבליעי בהו והוי אשפה בעזרה וטפי עדיף למטרח בכבשונות מלמיעבד אשפה בעזרה עד דפריק ליה דבמקומן הן נבלעין.

וכי תימא התם נמי ישרפו החרסין בעזרה ויוציאה ליתא דאיכא למיחש דמאן דחזי סבר בשריפה סגי להתיר פלי חרס ובהא ניקח קרא דכתיב ישבר דמשמע דלית ליה תקנת' משום דלא חשיב תקנתא אלא פי מתקן ליה בעיניה אכל חזרת כבשונו' פשיטא דכעין חתמא ניהו הלכך האי בוכ' הסקו מבחוזן הוא.

ואי מלינה גומרי שפיר ' דמי משום דלא פקעה ולא חייס וכיון דבלעה מבפנים עביד הסקה מבפנים דכבולעו כף פולטו. וה"ה נמי לתנור וכל פיוצא בו.

ובוכיא היינו שקורין לי"נא שעושין אש מלמטה: והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון כתב הרב אלפסי ז"ל נקוט האי פללא בידך מנא דאעא דאישתמיש בהו חמירא פולי שתא בכלי ראשון צריף למעבד להו הגעלה בכלי ראשון ודאשתמש בהו בכלי שני כגון קערות וכיוצא בהן כי שדו עלייהו רותחין בכלי שני ומשהי להו בגוניהו עד דפלטן שפיר דגמרינו מגיעולי עפו"ם דכתיב בהו כל פדבר אשר יבא באש מעבירו באש ותנו רבנן וכו'.

ואיכא מאן דאמר דכיון שכתוב דין לבון באיסורי עפו"ם ולא כתיב פן בחמץ בפסח אלא הגעלה לחוד ש"מ דס"ל דדוקא בשאר איסורין בעי לבון אבל בחמץ בפסח פיון דהתירא בלע בהגעלה סגי בכולהו אפילו בשפודין ואספלאות וכדאמרינו נמי בשלהי ע"ז אלא אמר רבא קדשים היינו טעמייהו פדבר נחמן אמר רבה בר אבוה דאמר כל יום נעשה גיעול לתבירו.

תינוח שלמים דכינון דלשני ימים קא מתאכלי מקמי דלהוי נותר קא הוי להו הגעלה ואסיקנא רב אשי אמר לעולם פדאמרינו מעיקרא הכא התיירא בלע והכא איסורא בלע מאי אמרת פליט איסורא קא פליט ליתיה לאיסוריה בעיניה והינו נמי דאסיקנא הכא דסכינין בהגעלה ולא מפליג להו בין גדולה לקטנה ובתוספתא תניא השפודין והשכינין והאסקלאות מלבן באור ובירושלמי נמי גבי מתני' דע"ז דקתני השפוד והאסקלה מלבן באור והספין שפה והיא טהורה גרסי' התם ר' בשם ר' יהודה הדא דתימר בספין קטנה אבל בגדולה צריף לבון והלבון צריף שיהו ניצוצות מנתזין ממנו ובפ"ק דחולין גבי ספין של עכו"ם נמי אמרינו ואיבעית אימא פגון שלבנה באור וטעמא דמלתא משום דפעמים אדם צולה בהו בשר והוי תשמישו ע"י האור אלא ש"מ דחמץ שאני משום דהתיירא בלע.

ואע"ג דרב אשי גופיה דאמר לה התם בע"ז הוא גופיה דאמר הכא קתייהו בטינא ופרזילהו בנורא בנורא דלמא אחמורי הוא דקא מחמיר אנפשיה. ואפשר נמי דמאי דאמרינו והלקתא אידי ואידי ברותחין הוא גופיה אמרה לדידי פעין סדמא עבדן לי אבל לענן הלקת' אידי ואידי ברותחין.

ודכותה בפך מצינת חליצה דאמרינו התם אמר ר' אמי מדברי רבינו גלמוד קטנה חולצת פשהיא בפעוטות רבא אמר עד שתגיע לעונת נדרים. והלקת' עד שתביא שתי שערות ורבא גופיה אמרה דאי לא תקשי לן הא דאמר גופיה בפך יוצא דופן קטנה כל י"ב שנה אינה ממאנת ואינה חולצת וי"ב שנה היינו עוני' נדרים פדתנן קטנה כל שנים עשרה שנה נדריה נבדקין והיא דאמר רבא בגיטין בפך התקבל הגיעו לעונת נדרים נדריהו נדר והקדישו הקדש וכנגדן בקטנ' חולצת היינו דוקא פשהביאה שתי שערות פאידי' דידיה וכף דעת הרב"ד ז"ל וכן אמרו בשם ר"ת ז"ל דחמץ התייר' בלע ולכולהו פלים סגי בהגעלה.

ולכאורה אי מדברי הרב אלפסי ז"ל אפכא מסתברא דלמה ליה למכתב הכא ברייתא דגיעולי עכו"ם פלל אי לאו למילף מינה לבון דאי להגעלה הא אמרה בהדיא ואי לאיסורי עכו"ם מאי שיטה הכא לכתבה בדנפתה אלא דכינון דאיירי הכא בהגעלה בהדיא דהיינו בסכילין פריש דינא דהגעלה במאי אבל לבון דלא מדפרי הכא פלל אגב אורחיה ניחא ליה לאתויי בריית' דגיעולי עכו"ם דמינה משתמע פולהו ומינה ילפי' נמי לחמץ בפסח וסכינין פלהו נמי אפילו דעכו"ם בהגעלה סגי ואי משום ההוא דתוספתא וירוש' פינון דבגמרא לא מיייתי אלא השפודין והאסקלות בלחוד ש"מ דלא סמכינן עלה והיא דחולין לרוחא דמלת' נקט לה משום דהתם לאו דנכתא דדין הכשר ספין הוא אמר לרוחא דמלתא הכשר דמודו ביה פולי עלמא אע"ג דלא צריף ליה ולא חיישינו לצלי דלמצי חששו לשאינו מצוי לא חששו.

וכן דעת רש"י והרמב"ן ז"ל דכלהו סכינין סגי להו בהגעלה בכל האיסורין בין גדולים בין קטנים. ונראין דברי הרמב"ן ז"ל שכתב דחמץ לא דמי לנוותר דנימא ביה התיירא בלע דשאני נותר דבעידנא דאבלע ביה הוי אסור ולא הנה עליה נמי שמה דאיסורא דלבסוף אשתני שמה לכי נאסר ואיקרי נותר אבל חמץ מעיקר' אקרי חמץ והשתא נמי חמץ מקרי ובמאי אשתני דנימא ביה מעיקרא התיירא ולבסוף איסורא אי משום זמן הוא גופיה מיהא לא אשתני לא בגופיה ולא בשמה.

הלכך חמץ נמי כשאר איסורין ושפודין ואסקלאות בעין ליבון ומסתברא לי נמי דמחבת בעאי ליבון דתשמישתה ע"י האש דכל שאין בו רוטב אינו משמש אלא לאש לבד ואי משום שמן שמן

מועט פו האו לא חשיב משקה דלא עבדו לי' אלא כדו שלא ישורף האוכל ובאסכולות נמי עבדו הכי.

תדע לה דמנחת מחבת לחם אקרי ואע"ג דמטגנין ע"י שמן ואי משקה חשיב אין עליו תורת לחם וכדבעינן למכתב לקמן ואע"ג דאמרינן במסכת חולין פלבית באילפס הווי ושיעורה בששים דאלמא רוטב חשבי ליה דלמא בההוא אילפס הוי ציר ורוטב טובא.

והשתא אתי שפיר מאי דמחמיר רב אסי לגרמיה ללבן ספינין משום דאין החומר אלא דאנו לא חיישינן לשמא נשתמש בהו ע"י האש ולצלי ואיהו חייש לגרמיה פתוספתא וכירושל' אבל אי מדינא אפי' פלים שקל תשמישן ע"י האור לא בעו לבון בחמץ בפסח האיה מחמיר הוא כל פה דלעולם אין מחמירין אלא היכא דאפשר למייתי לידי איסורא אבל הכא לא אפשר כלל דאיהו גופיה מרא דשמעתא דהתם התייה בלע אלא ודאי פדאמרן (ח"י) והרשב"א ז"ל לא הכריע בזה במס' ע"ז: ברותחים ובכלי ראשון רוב המפרשים ז"ל פירשו כלי ראשון בעוד שהכלי רותח ועומד על האש והא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע עץ פרור מגעילו ברותחין ובכלי ראשון פירשו בו פה שמנערין בה את הקדירה ופרור מלשון פירור שמפריין בה את האוכל ויקשה לזה מה שפסקו בספינין ברותחין ובכלי ראשון דכלל גדול אמרו כבולעו פה פולטו ואין דרה ספין בקדירה בעודה על גבי האש ואם נחוש לשאינו מצוי אף אנו נחוש להצריכו ליבון שמא נשתמש בו באש.

אא"כ נאמר דנה מצוי יותר ואין הטעם הנה מספיק, ועוד מאי קמ"ל בעץ פרור פשיטא דאין לה תשמישו בכלי ראשון יותר מזה. וגם בזה אנו צריכין למודעי לדברי הרמב"ן ז"ל שפירש ברותחין וכלי ראשון לאחר שהעבירו הכלי מעל האש וכדאמרינן בפרק פירה מלח אינה פתבלין דאפילו בכלי ראשון לא בשלה ואי ס"ד דכלי ראשון היינו בעודו על האש אי בכלי ראשון לא בשלה אלא במאי בשלה וגרסינן התם בירושלמי הפל מודים בכלי שני שהו' מותר מה בין כלי ראשון לכלי שני אמר ר' יוסי בר בון פאן היד סולדת בו וכאן אין היד סולדת בו א"ר יונה פאן וכאן אין היד סולדת בו אלא עשו הרחק לכלי ראשון ולא עשו הרחק לכלי שני.

כלומר עשו הרחק מדרבנן ואי בעודו על האש בשול גמור הוא דאורייתא. וגרסינן תו עלה אמר ר' מונא אהין פנפא דארוזא מסייע ליה לאבא אהין פינפא דגריסא מסייע ליה לאבא דאת מפני לה מאמר לאתר ועד כדון הוא רותח.

ועוד אמרי' התם בפרק פירה מהו ליתן תבלין מלמטה ולערוות עליהן מלמעלה ועירוי כלי שני הוא בתמיה. ותו נמי גרסינן התם בירושלמי בעא מניה ר' יצחק בר גופתא עשה פן בשבת עשה פן בבשר בחלב מהו אמר לי' כההי' דר' זעירא אינה הוא חלוט פרור כל שהאור מהלך תחתיו וכה אינהו תבשיל פרור כל שהאור מהלך תחתיו פלומ' ואע"ג דרבנן אסרוהו מדאורייתא מיהא לא מחייב אלמא לאחר שסלקוהו מעל האור אקרי כלי ראשון ובפ' כל הבשר נמי גרסי' אין מעלין את הבשר עם הגבינה על השולחן מאי טעמא אביי אמר גזירה שמא יעלה באלפס רותח.

מתקיף לה רבא סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל אלא אמר רבא גזירה שמא יעלה באלפס ראשון. מפל הני שמעינן דלאחר שסלקוהי מעל האש מקרי כלי ראשון.

וכי תימא א"כ מאי רותחין דקאמר דהדבר ידוע שמייד שמסקלין אותו מעל האש נחה הרתיחה. הא לא קשיא דרתיחה זו היינו קצף שמעלה על פני הפלי וכקצף על פני המים מתרגם יונתן ב"ע וקריתתא.

ואמרין נמי במדידת יין ובלבד שלא נרתיח. ואמר' נמי באגדה משל ליורה רותח' שאין כל בריה יכולה לירד לתוכה קפץ בן בליעל וירד לתוכה אעפ"י שנכונה צננה בפני אחרים ואי על גבי האור אין לה בן בליעל שיירד לתוכה והשתא ניחא הגעלת ספינין דלעולם לא תישינו לשלא פדרפן.

אלא שפן דרף לחתונה בספין באלפס רותח ע"ג השולחן: ועץ פרור אינו פף דלא הנה קרי ליה עץ ופרור נמי לאו קדרה אע"ג דכתיב ובשלו בפרור ומתרגמינו בקדרה דמאי שפא הקא מפולו תלמודין דקרי ליה קדרה בהדיא.

ועוד לימא ונהמא ליסטרוו דהכי קרי ליה בכל דוכתא. אלא פרור היינו פלי גדול של נחושת דכתיב והפה בפיור או בדוד או בקלחת או בפרור ותרגם יונתן בן עוזיאל באיורא או בדודא או בקדירה או במיליסא.

וכשמבשלין בו תבשיל עבה כדייסא וגריסא לאחר שסלקוהו מעל האור מנערין בו בעץ אהד כדי שלא יקדיחנו הפלי מחמת חמו הגדול. והיינו דקמ"ל הקא מאי דלא שמעינו מברייית' דגיעולי עכו"ם דלא מגי התם הכשר פלי שמשמישו בכלי ראשון לאחר שסלקוהו מעל האור וקמ"ל הקא דכבולעו כף פולטו ומגעיל ליה ברותחין וכלי ראשון כדין ספיניו כדאמרן בן דעת הרמב"ן ז"ל ועיקר.

מיהו איבעי למעבד הגעלה לכולהו בעוד הפלי על האור שפיר דמי וכן עמא דבר. ומדידות צריכות הגעלה בכלי ראשון שפח התבלין שבתוכן מבליעתו פעין שאמרו בבית חרוסת וכן פתבו מקצת חכמי הצפרתים ז"ל.

והראב"ד ז"ל פתב דאותן פפות של קרן אין להן תקנה משום שההגעלה קשה להן ותייס עלייהו ולא משקן כדבעי: ובעיקר דינא דהגעלה איכא למידק דבפ' כל הבשר אמרינו חתיכה של בשר שנפלה לתוך קדירה של חלב הבשר אסור והחלב מותר ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא פלומר דהו"ל מין במינו ואלויבא דר' יהודה במשהו ופריק הקא במאי עסקינו שנפל ליורה רותחת דמבלע בלעה מפלט לא פלטה סוף סוף כי נייח הדר פליט אמר רבא בשקדם וסלקו.

ופירשו בו כי נייח מרתיחתו הדר פליט וא"כ צריך המגעיל לאחר שנמת הפלי לתוך היור' הרותח' שיסיר האש מתחתיה כדי שתנוח רתיחתה ותפלוט. ואין נראה לפרש בן דתינח הגעלה דאית לה תקנתא אבל אין הדעת נותנת שאם נפלה חתיכת נבלה לתוך קדירה רותחת וקדם וסלקה קודם שתנוח רתיחתה שלא תאסור כלל ורבינו שמואל ז"ל פי' כי נייח מבלוע הדר פליט ואינו מחנור דמאי קא משני בשקדם וסלקו מנא ידעינו אימת גמר מבלוע דילמא כפר גמר ופליט.

ועוד שהדבר נראה לעין פשוטנין ירקות או בשר שמן בקדירה רותחת עם נתינתו נראה ירקות או שומן ברוטב ור"ת ז"ל פי' כי נייח מרתיחתו הדר פליט מה שבלע פלומר דנדאי עם נתינתו פולט מה שהיה בו בעצמו ובלע מה שחוצה לו ואינו פולט אותו הפלע עד שתנוח מרתיחתו הלכך לענין חלב החלב מותר כל שקדם וסלקו קודם שנח שהחלב שנבלע בבשר שוב לא נפלט ואין פאן חלב נבלה.

אלא שאין זה מספיק לענין הגעלה שְהרי חוזר הפלי וכולע מה שפלט הוא עצמו וכל שכן אם מגעיל שני פלים בבת אחת או בזה אחר זה ונצטרף לחזור למה שאמרנו שישור האש ותנוח הרתחה ונתנו דברינו לשיעורין כמה ישקה הפלי לתוך המרק קודם שישור האש כדי שיקנס פח המים בתוכו להכין פליטתו.

לפי כתב רבינו יצחק ז"ל דאי אפשר להגעיל פלי בן יומו אלא א"כ יש במים ששים פנגד הפלי הנגעל לבטל פליטתו ושיהא המגעיל פשר אבל פלי שאינו בן יומו מותר להגעיל אפי' בכלי אסור שאינו בן יומו ושאין בו ששים דמה שפולט פגום הוא ונותן טעם לפגם מותר.

ואע"ג דלא אמרו אלא בדיעבד ה"מ בפגם ראשון פשהפלי שאינו בן יומו מפליט פגמו בתבשיל אבל זה הפלי קבל מן הפגום ולאחר שקבל פולטו בתבשיל מותר אפילו לכתחילה ואף ע"ג דזה נותן טעם בר נותן טעם הוא התבשיל בפלי והפלי במים והמים בכלי ושלשה נותני טעמים נמי הן לא אמרו נותן טעם בר נותן טעם מותר אלא בפשר בקלב לבד משום דזה היתר וזה היתר ואין לאחד מהן בפני עצמו איסור לעולם אלא פשנתערבו דוקא משא"כ בשאר האיסורין ולא בקמץ בפסח דאע"ג דכשנבלע היתר הנהא אפי' ליה זמן איסור בפני עצמו וכשאר איסורין דמי.

אבל מ"מ אם נגעל פלי של חמץ בן יומו בששים של מים או שאינו בן יומו שנותן טעם לפגם אע"ג דחמץ בפסח במשהו וכבר אמרנו דמשהו לא פגים וכל שכן שאינו בששים אפי"ה מותר דכיון שנתבטל שוב אינו חוזר ונעור בפסח כיון שאינו בעין וכדבעינו למכתב.

אבל ודאי לאחר איסור חמץ משש שעות ולמעלה אי אפשר להגעיל שום פלי דכבר נאסר במשהו ומשהו לא פגים ואפי' בהסרת האש לא סגי דהא לא ידעינו בכמה שיעור ראוי להסיר האש וכמו שכתבנו.

הלכה לא אפשר. ולכתר הגעלה שדי עליוהו מים צוננים להסיר הפלע שעל פניהן כדתנא בגיעולי עכו"ם מגעילין ומטבילין ויורה גדולה עביד לה גנדנפא דטינא ומלי לה מיא דאע"ג דלא בלעה גנדנפא אלא מחמת ניצוצות וקיימ"ל כבולעו כף פולטו אפילו הכי ניצוצות דכולה שתא בקדא שעמא לא נפקי וכלי שאינו בן יומו פל שעבר עליו לילה אחת נקרא בן ולא בעי יום מעת לעת ולא לילה אחת דוקא אמרו אלא פל שעבר עליו עמוד השחר וגמרינן לה מקדשים דכל שעבר עליו לילה אחת קרי לי תעובר צורתו פלומר ששנתנה טעמו ומראיתו וכן דעת רבינו שמואל וחקמי הצרפתים ז"ל.

וכן קבלנו משם הרשב"א ז"ל: כתב הראב"ד ז"ל בשר מליח שלא נזקרו במליחתו אין אוכלין אותו בפסח ולא משום ספק שמא נפל שם חטה אחת או פתיתין דאם לכה באנו שמן ודבש ויין היאך מותר פל שלא נזקרו בעשיתן אלא דמספיקא אין חוששין לכה ואין מחזיקין איסור דאפילו תמצא לומר שיש שם חמץ כבר נתבטל במשהו או בפגם וכיון שנתבטל שוב אינו חוזר ונעור וכן בבשר שנמלח אלו נפל שם חמץ ונמחה קודם הפסח מותר דכבר נתבטל אלא שאנו חוששין למליח זה מפני שמסתפקין ממנו וחותרין אותו בספין שאינו מוכשר לפסח ומולחין אותו בכלי שמשמשין בו חמץ וזה ספק קרוב לנדאי ושמא לא נמחה וכיון שהוא בעין אפילו משהו אין לו ביטול אבל נדאי אם נודע שנמחה כבר נתבטל והביא ראיה דתנו במסכ' ערלה הערלה מעלה את הפלאים והפלאים את הערלה והערל' את הערלה פיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואחר כף נפלה סאה ועוד של ערלה או סאה ועוד של פלאי הפגם זו היא שערלה מעלה את הפלאים

והעֲרָלָה אֶת הָעֲרָלָה וּבְמִסְכַּת כְּלָאִים צָמַר רַחֲלִים וְצָמַר גְּמִלֵי שְׁטָרְפָן זֶה עִם זֶה אִם רֹב מִן הַגְּמִלִים מְוֹתֵר לְאֹרְגוֹ עִם הַפְּשֵׁתָן אִם רֹב מִרַחֲלִים אוֹ מְחַצָּה עַל מְחַצָּה אֲסוּר וְכֵן הַפְּשֵׁתָן וְהַקְּנֻבּוֹס שְׁטָרְפָן זֶה עִם זֶה.

אֲלֵמָּא כִּינּוּן שְׁנֵתְבַטַּל שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וְנִעוֹר וְכֵן דַּעְתּוֹ בְּכָל אִיסוּרֵין שְׁבַתוֹרָה. וְאִנִּי תָמִיד מִי דְמִי הֵתֵם נִתְבַּטַּל מִשְׁיַעוֹר הָאֲוִסְרוֹ וְכִינּוּן שְׁנֵתְבַטַּל פַּעַם אַחַת שׁוּב אֵינּוּ חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר וְצָמַר רַחֲלִים נִתְבַּטַּל בְּרֹב צָמַר גְּמִלִים וְעַכְשָׁיו נִדוּן הַפֶּל כְּצָמַר גְּמִלִים אֲבָל כָּאֵן מִי נִתְבַּטַּל שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹ מִשְׁהוֹ תַחֲלָה וְסוּף וְדָאִי מִשְׁהוֹ מִיָּהּ יֵשׁ בּוֹ אֲלֵא שְׁלֵא הִגִּיעַ זְמַן אִיסוּרוֹ וְכִשְׁהִגִּיעַ זְמַן אִיסוּרוֹ נֶאֱסַר מִמִּילָא וְאִין כָּאֵן חוֹזֵר וְנִעוֹר דְמַעוֹלָם לֹא נִתְבַּטַּל וְעַכְשָׁיו הוּא תַחֲלִילת אִיסוּרוֹ וְזֶה נִרְאֶה לִי מְוֹכַרְח אֲבָל וְדָאִי מוֹדָה אֲנִי בְּהִיתֵר דְבָשׁ וְשִׁמּוֹן וְיִין כֹּל שְׁלֵא נִודַע בְּוֹדָאִי שְׁנַפְלָא שֵׁם חֲמִץ וְאֵע"ג דְקָרוֹב הַדְבָר כִּינּוּן דְאִיסוּר מִשְׁהוֹ דְרַבְבִּין אֲזֵלִינוּ בֵּיהּ לְקוּלָא.

אֲבָל אִם נִודַע וְדָאִי אַעפ"י שְׁנַמְחָה נְמִי אֲסוּר כְּדָאֲמַרְן. וְרַבִּינוּ הָאִי גְאֹון ז"ל נִשְׂאֵל כִּי עֲבָדִינוּ חֲמִרָא לְפִסְחָא מִן צְמוּקֵי בֵּית דְעֲבָדִינוּ נְטִירוּתָא וְתִירְתָא זִימְנִין דְמִשְׁתַּכַּח בֵּיהּ בְּעִידוֹן סְחִיטָה תַרְתִּי אוֹ תַלְת שְׁעָרֵי וְלִמְשֵׁתִי בְּפִסְחָא לֹא מְבַעֵי לָן דְוֹדָאִי אֲסוּר כִּי קָא מְבַעֵי לָן לְבַעוּרֵי מְקַמֵי פִסְחָא וְכו'.

וְהַשִּׁיב הַכִּין חֲזִינוּ דְכִי הָאִי גִנְנָא לֹא תִשְׁתּוּ מִיָּנִיָּה בְּפִסְחָא דְחֲמִץ בְּזִמְנֵהוּ בְּמִשְׁהוֹ וְדִלְמָא אִית בְּהוּ חֲמִץ וְלִדְבָרֵי הַפֶּל לְמָאן דְשָׁתִי לִיהּ לֹא מְחַזִּיב כְּרַת דְאֵפ"י כְּוַתַּח הַבְּבִלִי וְשָׂכַר הַמְדִי דָאִית בְּהוּן חֲמִץ בְּאִזְזֵהָרָה אִינוּן וְאִין בְּהֵם כְּרַת וְאִי שְׂבָקִיָּה אֲפִילוּ הִנֵּה בֵּיהּ תַעֲרוּבוֹת שְׂרִי בֵּית זְמַנּוֹ וְכו' שְׁמַעוּן.

אֲלֵא בְּעֵינָא דְלִכּוֹן מִי קָאִי בְּאִזְזֵהָרָה לְבַעוּרֵיָּהּ אוֹ שְׂבִיק לִיהּ לְכַתְחִילָה. וְהַכִּין חֲזִינוּ דָאִי לֹא יִדְעָא מִלְתָּא דְוֹדָאִי הִנֵּה בֵּיהּ תַעֲרוּבוֹת חֲמִץ לֹא מְוֹזֵהָרָה לְבַעוּרֵיָּהּ וְכו' אֲבָל אִי בְּוֹדָאִי יִדְעָא מִלְתָּא דְנִפְקָ לִיהּ מִהֵוּא חֲטִי חֲמִץ דָאִית בֵּית מִמֶּשׁ אַע"ג דְלִית בֵּיהּ כְּזִית פְּלֹגְתָא דַר' אַבְהוֹ רַב דִּימִי דַר' אַבְהוֹ אָמַר ר' יוֹחָנָן כֹּל אִיסוּרֵין שְׁבַתוֹרָה אִין הִיתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר חוּץ מֵאִיסוּרֵי נְזִיר שְׁהָרֵי אֲמָרָה תוֹרָה מְשַׁרְת וְכֹל מְשַׁרְת נֶאֱמַר לִיהּ אַבְיִי וְכֹל אִיסוּרֵין שְׁבַתוֹרָה אִין הִיתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר.

וְהַתְנֵן הַמְקַפָּה שֶׁל חוֹלִין וְהַשּׁוּם וְהַשְּׁמֹן שֶׁל תְּרוּמָה וְכו' וְעַד כָּאֵן לֹא אָמַר אַבְיִי הִיתֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר בְּכָל הָאִיסוּרֵין אֲלֵא הִיכָא דְוֹדָאִי אִיכָא חֲמִץ ע"י תַעֲרוּבוֹת דְאִיכָא לְמַעַבְד לְחוּמְרָא כְּוַתַּח וְלְבַעוּרֵי הִנֵּהוּ צְמוּקִים קָמִי פִסְחָא אֲבָל הִיכָא דְמִשְׁכַּחְתִּינוּן תַרְתִּי אוֹ תַלְת חֲטִי אוֹ שְׁעָרֵי וְלֹא יִדְעִיתוּן אִי נִסְחָט מֵהֵן חֲמִץ לְתוֹף אוֹתָן צְמוּקִים אוֹ לֹא לִיכָא לְבַעוּרֵי ע"כ.

הָא לְמַדְתָּ דְאֲפִילוּ חֲמִץ הַנְּמַחָה אֲפִילוּ בְּמִשְׁהוֹ אֵינּוּ בְטֵל. וְמִלִּית וּגְבִינָה אַעפ"י שְׂאִין בְּהֵם חֲמִץ וְדָאִי הַדְבָר יֵצֵא מִפִּי הַגְּאוּנִים וְאֲסֻרוֹהוּ כֹּל שְׁלֵא נַעֲשָׂה בְכָלִים כְּשֵׁרִים וּבְשִׁמְרֵיהּ וְאִין לְזוּז מִדְבָרֵיהֶם שְׁפַל דְבָרֵיהֶם דְבָרֵי קַבְלָה.

וּבִיתֵר דְבָרֵי הָרָאב"ד ז"ל שְׁפַתְבּ בְּבִטּוּל שְׂאֵר אִיסוּרֵין דְאֵינּוּ חוֹזֵר וְנִעוֹר אִינִי מְדַקְדַּק בְּהוּן כִּי אִין זֶה מְקוּמָן. וְעַדִּין אֲנִי חוֹזֵר לְקַיָּים מַה שְׁפַתְבְּתִי בְּהַגְעָלָה דְאֵינּוּ חוֹזֵר וְנִיַּעוֹר וְדָאִי כֵּן הוּא כְּמוֹ שְׂאֵמְרֵי דְדוּקָא מְנוֹתָן טַעַם הוּא דְאִיבְטַל אֲבָל מִשְׁהוֹ חֲשָׁבִי בֵּיהּ הִלְכָּה חֲמִץ קוֹדֵם הַפִּסְחָא אַעפ"י שְׁנֵתְבַטַּל מְנוֹתָן טַעַם לֹא נִתְבַטַּל שְׁלֵא יִהְיֶה בּוֹ מִשְׁהוֹ.

וְהִינֵנוּ דוּקָא בְּשִׂאוֹתוֹ מִשְׁהוֹ בְּאוּנְכָל רֵאשׁוֹן שְׁנֵתְעַרְבּ בּוֹ תַחֲלִילָה אֲבָל אִם נָפַל מֵאוֹתוֹ תַעֲרוּבוֹת שְׁנֵתְבַטַּל בְּאוּנְכָל אַחַר אֵינּוּ נִחְשָׁב אוֹתוֹ הַמִּשְׁהוֹ דְהָא רַב כֹּלְלָא כְּיִיל שְׁלֵא בְמִינּוּ בְנוֹתָן טַעַם וְאִם נָפַל מִיָּן לְשִׂאוֹ מִינּוּ וְנִתְבַטַּל בְּנוֹתָן טַעַם וְחוֹזֵר וְנָפַל מֵאוֹתוֹ תַעֲרוּבוֹת לְמִין הָרֵאשׁוֹן מְוֹתֵר דְשָׁתִי

הנפילות מין לשאינו מינו הוא ולא אמרינו חוזר ונניעור דמין ראשון כבר נתבטל ונחשב הפל לשאינו מינו.

והיינו טעמא דצמר גמלים וצמר רחלים כדאמרן. הלכה בהגעלה נמי פיון דשאר איסורין בטלים בששים או בפגם ה"נ הבלע הנפלט מהפלי תוך המים כבר נתבטל בהם ואינו חשוב חמץ ואע"ג דעל פרחין חמץ משהו יש שם פיון שאינו בעין אינו חשוב לאסור וכשחוזר ונבלע בכלי אינו בולע מן החמץ דהנה ליה פההיא דרב דאמרן.

אבל כל שהתערובות בעין והגיע זמן איסורו ועל פרחין יש בו חמץ משהו שנפל שם בעין כשאוכלו אינו אוכל דבר שנתבטל ממשהו וקבלת גרונו לא חשיבא כקבלת פלי דמ"מ הרי נהנה גרונו מן החמץ (ח"י): אמר רבא בר אבא אמר רב חיאי בר אשי כל הפלים שנשתמשו בהם חמץ בצונן מותר להשתמש בהם מצה חוץ מבית שאור הואיל וחמוצו קשה כף גרסת הספרים.

ומשמע דכל שנשתמש בהם חמץ בצונן מותר מצה אפילו בחמין וכן אם נשתמש חמץ בחמין מותר מצה בצונן משום דצונן לעולם לא מבלע ולא מפליט. אבל הרב אלפסי ז"ל גרים כל הפלים של חרס שנשתמש בהן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בצונן.

משמע צונן דוקא בתרנויהו אבל חמין בחד מנייהו כלל כלל לא. ואף ע"ג דצונן לא מבלע ולא מפליט ה"נ ככלים של חרס עסקינן ומדמי' להו לין נסו וכדאמרן ומאי שנא מדלענן יין נסו ובי"נ כשתחלת תשמישן צריכין מילוי ועירוי דלמא מפיון דצמאין לשמות בלעי ה"נ כמי שתחלת תשמישן ע"י חמץ בלעי וכי משתמ' בהו בהו במצה בחמין פלטי אבל צונן מותר דכיון דבלעה ע"י צונן פורתא לא פלטי בצונן ולא פלטי בצונן אפילו ביינו נסו אפילו בצונן אסור דמשום חורפא דיין פלטי.

וכן אם נשתמש בהן חמץ בחמין דבלעי פלים טובא אסור להשתמש בהן מצה אפי' בצונן דכיון דבלעי טובא אפילו בצונן נמי פלטי. מיהו ה"מ בלח אבל ביבש צונן מותר להשתמש בהן כל שהדיח הפלי דהכי משמע גבי צורר אדם בשר וגבינה ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה דאקשי' וכי נגעו זה בזה מאי הוי צונן בצונן הוא וכו' מיהו ה"מ בדיעבד אבל לכתחילה כל שנשתמש חמץ בחמין אסור להשתמש, בהן מצה כלל דלמא אתי בהו לידי תקלה תדע לה מדאמר רב קדרות בפסח ישברו ואמאי ישברו נשהינהו ולשתמש בהו בין בזמנו בין שלא בזמנו בצונן ויבש אלא ש"מ דלכתחילה אסור.

וכן פינפא דתברא ר' אמי ומדרב נשמע לדידן. ויבש נמי דמותר בדיעבד לא אמרן אלא צונן אבל הם פגון דף שעורכין עליה את הפת ונותנין בה פת חמה חמץ אסור ליתן עליה פת חמה מצה ואפי' בדיעבד (ח"י) חוץ מבית שאור הואיל וחמוצו קשה.

כלומר דאין לו דין צונן אבל דין רותח מיהו בהגעלה סגי לי' ואי לית ליה יורה גדולה שדי עלה רותחין ויהיב בה אבנים שרופים פי היכי דלרתח ושרפיר דמי. אבל השת' נהיגי דלא למילש במנא דתדירי למילש בה כוליה שתא ומנהגן של ישראל תורה היא: עכו"ם שהלנה לישראל על חמצו לאחר הפסח מותר בהנאה.

מתני' כר' שמעון ולא דוקא בהנאה דה"ה אפי' באכילה אלא דאידי דתנא סיפא של ישראל אסור בהנאה נקט רישא נמי בהנאה. ואוקימנא בגמ' כשהיהנו אצלו כלומר משכנו אצלו וקני ליה

מאן דאיתא ברשותיה מיום ההלואה למפרע כיון שהגיע זמן הפרעון ולא נפדה משום דבעל חוב למפרע הוא גובה בכי האי גוונא.

וכתב רבינו אפרים ז"ל דהיינו דוקא בדאמר לו ישראל לעפוי"ם אי לא מייטינא לה קודם הפסח הרי הוא שלף ולא הביא לו הלכה לאחר הפסח מותר. דאי בדאמ' ליה אי לא מייטינא לה אע"ג דלא אייתי ליה כיון דאי בעי תוף הפסח פריק ליה ברשותיה קאי ועבר עלי' בבל יראה ובל ימצא והלכה קנסי' ליה לאחר הפסח כענין שאמרו בפרק אלו עוברין גבי חלה בטומאה שזהו חמץ שמונהרים עליו בבל יראה ובל ימצא הואיל ואי בעי מתשיל עליה.

ותניא גמי בתוספ' עפוי"ם שיהלנה את ישראל על חמצו ואמר לו אם לא הבאתי לה קוד' הפסח הרי הוא שלף לאחר הפסח מותר בהנאה. והא ליתא דא"כ פשיט' נהרי זה חמץ גמור של עפוי"ם או של ישראל לפני הפסח דלא מצי לסלוקי ליה מניה ולמה לי טעמא דקונה משכון או בעל חוב למפרע גובה הוא אפי' יהא גובה מפאן ולהבא גמי ולא דמי לחלה דהתם ברשותיה קאי אבל הכא בשיהיהינו אצלו אלא ודאי הכי פירוש' אם הגיע זמנו לאחר הפסח ולא פדאו מותר בהנאה דלמפרע לא עבר עליה דלמפרע הוא גובה ואגלי מלת' דדידיה הוא ואפילו בלאו האי טעמא מעבר לא עבר דחמץ שאינו ברשותו אינו עובר עליו דבר תורה פדאמרו לעיל מדכתיב בבתיכם מה ביתה ברשות אף גבולה ברשותה אלא מדרבנן מיהא אסור.

וכן פ' הראב"ד ז"ל ל"ל לאחר הפסח, תניא בתוספת' ישראל ועפוי"ם שהיו באין בספינה והיה חמץ בידי ישראל הרי זה מוכרו לעפוי"ם או נותנו לו במתנ' גמורה וחוזר ולוקחו ממנו לאחר הפסח ורב עמרם פתב ובלבד שיהא מאורע שאין הישראל רגיל לעשות פן בשאר שנים.

ותניא תו התם ורשאי ישראל לומר לעפוי"ם עד שאתה לוקח במנה קח במאתים שמה ואבא ואקח ממה לאחר הפסח. משפיר ישראל בהמתו לעפוי"ם להוליך עליה חמץ ממקום למקום.

ומסתברא לי שרשאי הישראל ליתן חמצו לעפוי"ם ולקח ממנו חמץ לאחר הפסח פדאמרינו חמץ של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר מפני שהן מחליפין ואע"ג דלכתחיל' אסור בספינ' דדחיקא ליה שעתא ואפי' לכתחיל': אתמר בעל חוב אפני אמר למפרע הוא גובה רבא אמר מפאן ולהבא הוא גובה.

כולי עלמא מודו דאי זבין או קדיש מלנה החוב והזכות שיש לו על הלנה דמהני דעל פרחין שעבודא אית ליה עליה. כי פליגי בדאקדיש או זבין ארעא דשעביד ליה ואם שעבד לו נכסיו שעבוד סתם כולי עלמא לא פליגי דאין מכירת המלנה קודם זמן מכירה וליכא למימר ביה למפרע הוא גובה דילמא מסלק ביה בזווי או לארעא אחרתי ואפי' שוניה להיא ארעא גמי אפוחיקי מפורש דמ"מ לאו דידן' הוא אלא בשומא והכרזה אלא הכא פדאמר ליה אי לא מייטינא לה מפאן ועד יום פלוני יהא שלף.

ואפי' אמר ליה הכי אפתי לא קני דהוי אסמכתא אלא הכא פדאמר ליה אי לא מייטינא מפאן ועד יום פלוני מעכשיו יהא שלף וכן פרשה הראב"ד ז"ל אבני סבר בעל חוב למפרע הוא גובה וכיון דלא פרע ליה איגלי מלתא למפרע דדידיה הנה ושפיר זבין ושפיר אקדיש.

ורבא סבר מפאן ולהבא הוא גובה דכיון דאי פרע ליה מסלק ליה מארעא השת' הוא דקא קני ולא דידיה אקדיש דבעינו דומיא דביתה מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ולא דידיה וכין דהוי ליה פאומר שדה זו לכשאקונה מכורה לה דלא אמר כלום.

דאזיל מלנה ופריק אזיל מלנה וטרקי. ואפילו למאן דאמר שעבודא לאו דאורייתא הפקר ב"ד הפקר ולגבי הקדש נמי הא פריק ליה בדינר וקיימ"ל הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל: דף ל"א ע"א מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו ולא משו' דשמואל דאמר הקדש שנה מנה שחללו על שנה פרוטה מחולל דהיא ה"מ דיעבד אבל לכתחילה משום דמדינא לא בעי פדיון.

ואפילו לרבא דאמר מפאן ולהבא הוא דמ"מ שעבודא אית ליה עליה אלא דהכא מפני הרואים הוא שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. והא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד ר"ח ורש"י ז"ל פירשוה בקדושת הגוף וא"כ אצטריכי לאוקמה בששעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי דאי לא אפילו בהקדושת נמי הכי דינא דהא קיימ"ל עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו.

אבל הראב"ד ז"ל כתב דככל הקדש הוא דהכא נמי הא פריק ליה ואין הקדש יוצא בלא פדיון. וזה שלא פמה שאמרנו דפדיון זה אינו אלא משום הרואים: אשתכח דהשתא הוא דקני.

ואע"ג דאמרי' בבבא מציעא גבי חזר ולקחו מבעלי' הראשונים דלאוקמה קמי לוקח קא בעי. התם הוא דבעי למיקם בהימנוותיה משום דזבני ארעא דידיה הוא אבל הכא כ"ע ידעי דלאו דידיה הנה פדובנא ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה.

אי נמי התם טרח לאוקמה קמי לוקח אבל הכא דממילא אתיא לא בדא. מיהו מעות הדרי אא"כ פירש דלא מפצי ליה פההוא מעשה דכתובות דההוא דזבין לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל עליה אחריות דנפשיה מיהא קביל עליה ולעגן אהדורי מעות הו' דקאמר דלעגן מקני לארעא לא קני ליה כלל.

פן כתב הראב"ד ז"ל. ופי'סי' בזווי לאו דוקא פי'סי' דמשמע דמדינא מארע' גבי ואפי' שני נהליה אפותיקי דהא לוקח במקו' מוכר קאי וכיון דמוכר מצי לסלוקי בזווי לוקח נמי דמצי למימר ליה אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא ארע' למר' אלא לרבותא נקטיה לומר דאע"ג דהני זווי משום דהיא ארעא נינהו גביה ובעל חוב למטרף ארעא אתא ואיהו פי'סי' בזווי דהיא ארעא אפי"ה משמע יתמי בהדנ' וכל שפן אי לא פי'סי' איהו אלא דבעל חוב גופי' אתא וטרקי מניה זווי דמצו יתמי למימר ליה את' הוא דאפסדת אנפשיה דבעל חוב בהני זווי לא מצי טרף מיהו ה"מ כשזקפן עליו במלנה דלא דמי ארעא נינהו אלא מטלטלי דיתמי אבל אי לא פרעיה אפתי הדרי זביני ואע"ג דיהיב ליה זווי פמאן דגבנ' בעל חוב ונהדר וזבנה מיניה דמי: ואמר רבא אי פקח שמעון מגבה להו ארעאנאף ע"ג דכל היכא דאית ליה זווי לא מצי סלוקי בארעא.

הכא שאני דכיון דהני זווי משום האי ארעא נינהו פיון דמהדר להו ארעא שפיר דמי פן כ' הראב"ד ז"ל: שאני התם דאמר להו כי היכי דמשמעבדנא לאבוכון משמעבדנא נמי לבעלי חוב דאבוכון.

פלומר ולא משום דכגבוי דמי אלא דמ"מ שיעבודא אית לאבי יתומים מחיים דידיה עליה ואי זבין אבי יתומי' לההוא ארעא מקמי דגבי לה אתי בעל חוב דידיה וטרקי לה דלא עדיפא מארעא דידנ' ממש פדאמרן בזבין לנה ואקדיש לנה.

הלכך פי נפלה ארעא קמי יתמי נמי לא עדיפי מלוקח דזבין ליה אבוקהו ארעא דידיה דהני נמי מכח אבוקהו קא אתו וכי תימא אפי' גבו מטלטלי נמי איתנ' להאי טעמא. הא ליתא דלא אלים

שעבודיה עליהו דאי זבנינהו בעל חוב לא טריף מלנה הלכך לגבי תומי נמי הווי פלקוחות: הווי פלקוחות: משום ר' מאיר אמרו עובר.

לאו עובר בלאו קאמר דהא אמרן דבחקמין שאינו שלו אינו עובר. אלא מתבער קאמר דאסור הוא הואיל ואילגאי מילתא דברשותיה הנה קאי ואי הנה ידעינן הכי מעיקרא הנה עובר בבל יראה ובל ימצא.

ובקישנא דאלו עוברין בפסח וכו פירש הרב"ד ו"ל. וקס"ד דפלוגמיהו בדשניה נהליה אפותיקי ובמעכשיו וכדאמרן לעיל.

אבל לא הרהינו אצלו דאם פן הנה קשיא בין לאבני בין לרבא דת"ק דאמר דאינו עובר דלא פתרוניהו דהא מודה רבא בהרהינו אצלו ובמעכשיו למפרע הוא גובה וכדמתרץ לה למתני' ולאבני כל במעכשיו ואפילו לא הרהינו וכל דאפשר לאוקמי חד מנייהו דלא פתנאי מוקמינן וה"ק לימא הו דאבני בדאמר ליה מעכשיו ולא הרהינו אצלו פתנאי היא וחד מנייהו פאבני דהיינו ר' מאיר ות"ק פרבא.

ופריק דלאו פתנאי ניהו לא לאבני ולא לרבא דהכא שהרהינו אצלו לחוד ולא אמר ליה מעכשיו. ואלו מדין גבייה לרבא פתרוניהו בעינן ולאבני מעכשיו מיהא אלא פלוגמיהו בדר' יצחק דת"ק סבר דכל יד עפוי"ם באמצע לא קני ליה למשכון ור"מ אית ליה ישראל מעפוי"ם קני אבל ישראל מישראל לכולי עלמא קני ועפוי"ם מישראל לכו"ע לא קני.

ומעתה בין לאבני בין לרבא ישראל מישראל שהרהינו אצלו אע"ג דלא אמר לי מעכשיו ואי אקדיש מלנה או זבין ומטא זמניה ולא פרעיה שפיר זבין ושפיר אקדיש ולא מטעם למפרע הוא גובה אלא דבשעת הקדש נמי הנה קני ליה למעותיו ולהתחייב באונסיו וכן ישראל מעפוי"ם לר"מ אלא דאנן כת"ק קיימ"ל אבל כל דלא קני ליה מדין משכון דהיינו כל שלא הרהינו אצלו או כשהרהינו ועפוי"ם מעפוי"ם או ישראל מעפוי"ם לת"ק אי אמר ליה מעכשיו למפרע הוא גובה לאבני ולרבא דוקא הרהינו ואמר ליה מעכשיו והא דמדמי לה לדר' יצחק אע"ג דהא דר' יצחק מוקמי' לה בעלמא במשכנו שלא בשעת הלואתו דלגובינא קאי ה"נ פיון דאמר ליה דאי לא פרע ליה להוי דידן' כמשכנו שלא בשעת הלואתו דמי דלגובינא קאי.

והכא במאי עסקינן בדלא קביל עליה אחריות פלל אלא דאמר ליה שאם יאבד המשכון לא מעותיו דאי באחריו' לכ"ע עובר בין קני בין לא קני. נהי נמי דהרהינו אצלו הא אמרת עפוי"ם מישראל לא קני.

פלומר לא קני מדין משכון בשום ענין דלא קרי' ביה ולה תהנה צדקה ואין לו שום שעבוד עליו יותר מבשאר נכסים אלא לזכרון דברים בעלמא הוא נקיט ליה הניחא לאבני דאית ליה במעכשיו בלחוד למפרע הוא גובה אע"ג דלא הרהינו אצלו הלכך אע"ג דהרהינו לא מהני ליה פלל אפי' לשעבוד בעלמא הכא בדאמר ליה מעכשיו ולמפרע הוא גובה ומשום הכי מותר בהנאה.

אלא לרבא דאמר דלא גבי למפרע מעכשיו בלחוד הא הכא דל מפאן הרהינו דלא מהני פלל בעפוי"ם מישראל פש ליה מעכשיו לחוד והא אמרת דלא גבי ביה למפרע ופריק דאע"ג דכל חד לחודיה לא מהני פתרוניהו מיהא מהני דגבי בהו למפרע היכא דהרהינו אצלו ואמר ליה מעכשיו וכדמתנא עפוי"ם שהרהין פת פורני אצל ישראל אינו עובר ואם אמר לו הגעתיך עובר.

דהיינו דאמר ליה הגעתיך מעכשיו הלכך לדין דקיימ"ל פרכא ואליק' דת"ק אי משפון מטלטלי הוא וישאל מישראל והרהינו אצלו ואמר ליה אי לא פרענא לך עד יום פלוני הגיעה קני ליה מדר' יצחק ואי אקדיש וזבין זביניה זביני למפרע ואע"ג דלא אמר ליה מעכשיו.

אבל במשפון מטלטלי ישראל מעכו"ם וכל שפן עכו"ם מישראל. אי נמי במשפון מקרקעי ואפילו ישראל מישראל אי הרהינו אצלו ובקרקע נמי שהורידו לתוכה בתורת משפונא א פדינא ואמר ליה אם לא נתתי מפאן ועד יום פלוני הגיעה מעכשיו אי אקדיש מלנה או זבין מלנה והגיע זמן ולא נפדה שפיר דמי דלמפרע הוא גובה ואם פדאו הדרי זוני פדאמרו לעיל פן נראה לי לפרש שיטת הלכה זו ויש פירושי אחרים בה.

והראב"ד ז"ל כ' בסוף פירושו הלכך בין לענון דינא בין לענון איסורא דחמץ אי אמר ליה מעכשיו הרהינו קני ליה למפרע וגבי קרקע היכא דשוני' נהליה במשפונא ואמר ליה אי לא פרענא ליום פלוני מעכשיו יהא שלא קני ליה לההיא ארעא ואי אקדיש מלנה או זבין מקמי זימניה פיון דמטא זימניה ולא פרקיה מאי דזבין זבין ומאי דאקדיש אקדיש.

ומאי דאמר רבא חמץ מקיע מידי שעבודא היכא דהרהינו אצל עכו"ם ולא אמר ליה מעכשיו קאמר דאלו זביני בעלמ' לא מצי מקיע ליה ואסורא דחמץ מפקעא ליה ומוקים ליה ברשותא דישאל למיסר ליה ע"כ.

והנה גם זה עולה למה שפכתבנו. ע"כ תנו רבנן חמץ של ישראל ומלאי של ישראל ופועלי עכו"ם נכנסים לתוכה חמץ שנמצא שם לאח' הפסח אסור בהנאה.

כך גרסת רש"י ז"ל ומקצ' ספרים דבטר חנות אזלינן אם של ישראל אסור אם של עכו"ם מותר. וכי תימא וניזיל בטר רובא דנכסין מאי שנא מהא דתנו מעות שנמצאו לפני סוחר ביהמה לעול' מעש' דאזלינן בטר לוקחין.

כבר נשמר ממנה רש"י ז"ל שפירש מלאי פת וינו הלכך פיון שהחמץ קבוע שם אמרינן פאן נמצא וכאן הנה מה שאין פן במוכר בהמות שהמעו' ביד הלוקחין ולא ביד המוכר ופעמים שאינו מוכר כלל.

אבל גרסת מקצת ספרים להיפך דבטר פועלין אזלינן והאי מלאי היינו סחורה בעלמא ואפילו נמצאת בחנות של ישראל מותר דבעל חנות לא זכה בו כדאמרינן מצא בחנות הרי הו' שלו פי' של מוצא והראב"ד ז"ל קיים שתי הגנוסחאו' דהאי דאזיל בטר חנות משום דילמא נתנאש הפועל והאי דאזלינן בת' פועל שפא לא נתנאש הלכך נקטינן בתרונ'הו ורחומרא וחמץ שנמצא שם לאחר הפסח לעולם אסור מיהו לענון ביעור בטר חנות אזלינן דאי חנות של ישראל הוא בעי לבעוריה ואם של עכו"ם הוא כל שמתנאש הישראל מפנו אינו זקוק לבער דהא לאו ברשות' הוא ע"כ.

ומסתברא לי דכי אזלינן בטר פועלים לחומרא ה"מ בשפך העוסקין באותו חנות הם ישראלים. אבל במקום שנכנסין בו ישראלים ועכו"ם איש לעסקו והחנות של עכו"ם לא פדא: אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסף.

דוקא הני תלת דאימנהו בכלל אכילה דליכא חומשו אלא באכילה דכתיב פי יאכל קדש בשגגה: משלם חומשא וחומשא. ול"ג הכא עד שיתמעט הקרו משנה פרוטה משום דאבא שאול

הוא דאית ליה הכי בסמוך דכולה מילתא תליא בשנה פרוטה ולא ניחא ליה לאוקמא פיהדיאה: דף ל"ב ע"א אבעיא להו פשהוא משלם לפי דמים משלם או לפי מדה משלם משום דכתיב ונתן לפהו את הקדש דהיינו פירו' דבר הראוי להיות קדש קא מבעיא ליה דכינן דלית ליה תשלומי פסח אלקמא לא קפיד קרא אשווי אלא אמדת פירות משא"כ בגזלן דעלקמא דאית ליה תשלומי פסח: אי אמרת בשלקמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא.

דתרומה לא דמיא להקדש דלעיל דפליגי בפדיון או בדבר הגורם לממון דהקדש לאחר הפסח חזי ליה דלא עבר עליה בבל יראה ובל ימצא אבל תרומה אין לה דמי' כלל דחמץ גמור של ישראל הוא: ואי ר' יוסי הגלילי במזיד אמאי פטור מן התשלומין.

ואי אמרת בשלקמא רבנן ורישא לפי מדה משלם היינו דמשלם בשוגג וסיפא דמזיד הנה ליה גזלן דעלקמא דמשלם לפי דמים דלא אשפחן לפי מדה אלא בשוגג כדכתיב קרא. אלא אי אמרת ר' יוסי הגלילי אמאי פטור ופריק דהא מני ר' יוחנן בן ברוקה היא ורישא בשוגג בין בחמץ בין בתרומה דאי מזיד בחמץ הא איכא פרת ואי מזיד בתרומה הא איכא מיתה בידי שמים ור' יוחנן בן ברוקה בתרומהו אית ליה דפטור והיינו דנקט במתני' דהכא חמץ ותרומה לאשמועי' דר' יוחנן אית ליה הכי בין בכרת בין במיתה וכמו שפירש"י ז"ל.

הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים. ואפשר דבההיא גופא פליגי נמי ר' יוחנן בן נורי ור"ע: ונתן לפהו את הקדש דבר הראוי להיות קדש.

מקדש נפקא ליה כמו שפירש"י ז"ל ואע"ג דלקמן גבי ונתן אמרי' שהוא לדבר הראוי להיות קדש. הכי קאמר כולהו קראי לדבר הראוי להיות קדש אתו כולהו סבירא להו חמץ בפסח אסור בהנאה. ולא שייטה היא זו דהא לא חשיב בהו ר' יהודה ור' שמעון וכולהו תנאי דסברי הכי אלא דלברורי הגי תנאי במאי פליגי קא אתי: ע"ב ואין נתינה פחות משנה פרוטה. והקשו בעליהתוספות ז"ל דבכריתות אמרי' דאשר יתן ממנו על זר היינו כזית.

וכן נמי במתן בהונות דאין לו שיעור ובמנחות גבי לא יתן עליה לבונן אמרי' דהוי נתינה בכזית. וגבי גט אמרי' כתבו על איסורי הנאה פשר אע"ג דכתיב ונתן בינה ובפ' הנהב אמרינו קונין בכלי אעפ"י שאין בו שנה פרוטה.

אע"ג דכתיב שלף איש נעלו ונתן לרעהו. ואמרינו נמי חטה אחת פוטר את הפרי אע"ג דכתיב ביה תתן לו: ותימצו דהנהו דכריתות ודמנחות לשון שימה נינהו ולא לשון מתנה וגט דהיינו ספר וקונים בכלי פלים נינהו ויצאו פלים למה שהן.

ותרומה מידי טבל הוא דפטר לה. אבל מצנות נתינה ודאי לא קניי.

אי דלית ביה שנה פרוטה. קרן נמי לא לישלם.

מינה משמע לי דרבנן תרתי בעו כזית ושני פרוטה ואבא שאול לא בעי אלא שנה פרוטה. ובהא פליגי דרבנן סברי אכילה פתיב' ביה והיא דוקא ושנה פרוטה לא צריף קרא דלא אשפחן תשלומין ומקח ממון בפחות משנה פרוטה אלא דכולי קרא לדבר הראוי להיות קדש אתא.

שאול סבר מפיון דכתב קרא לשון נתינה ש"מ דהוא דוקא דאי לא לשתוק קרא מינה ואנא ידענא אלא ש"מ נתינה דוקא ואכילה דכתיב ביה פרט למזיק אצטריף דדוקא באכילה מחייב ולעולם

לא בעי שיעור אכילה ורב פפא סבר דאבא שאול ורבנן לא פליגי דתרוניהו בעו תרתי ובריימא דקתני אבא שאול אומר עד שיהא בו שנה פרוטה פירושי קא מפרש למילתניהו דרבנן (ח"י): וחסא בשגגה פרט למזיד ואע"ג דאמרין במס' יומא חטאי אלו השגגות וא"כ בלא בשגגה נמי ילפינו פרט למזיד מדכתיב וחסא שאני התם דאמר חטאתי עויתי פשעתי וכיון דעונות אלו הודונות חטאי' אלו השגגות: מעילה שלא חייב בה פרת אינו דין שפטר בה את המזיד.

וא"ת אדרבה היא הנותנ' דהואיל ואין עונשה חמור חייב בה במזיד קרבן דאפילו במזיד אית ליה פפא דמאי להא דאמרין במס' מפות עדים זוממים הוא שעשה מעשה במזיד לא ליגלי דלא תהוי ליה פפא הם שלא עשו מעשה במזיד ליגלו דתהוי להו פפא.

ויש לפרש דהכא ה"ק שאר מצות שחייב בהן פרת מפטר בהן את המזיד ואע"ג דעיקר חטאת פי פתיבה בכרת פתיבי דכל שזדונו פרת שגגתו חטאת מעילה דלית בה פרת לא פל שפון.

ואע"ג דהכא לאו חטאת הוא מ"מ שם קרבן אחת היא: ת"ל בשגגה פרט למזיד. וא"ת למה לי קרא למעט את המזיד מקרבן והיא אשפחו קרבן במזיד דלצטרף קרא למעט אדרבה במסכת פרייתות אצטרף קרא לרבות מזיד בקרבן נזיר דמפיק ליה מפתע פתאום דאמר' התם פיון דפתאום משמע שוגג ומזיד ואנוס לכתוב פתאום פתע דמשמע אנוס למה לי.

ומשני דהנה מוקמינו פתאום לשוגג דוקא ולא מזיד מידי דהנה אשאר מצות שבתורה כתב פתע דהינו אנוס לגלוני על פתאום דהוי שוגג ומזיד. א"ל דשאני מעילה דמשום חומרא דאית בה דחייב בפחות מפזית הנה אמינא דלחייב נמי מזיד קמ"ל: דף ל"ג ע"א שאם נתפגין לחתוף את התלוש וחתף את המחובר פטור כפר כתבתיה במסכת שבת ובמסכת סנהדרין בס"ד דאחמיץ במחובר פ"י במחובר שירדו עליהם גשמים עד שנתבקעו והחמיצו בפסח דאי קודם הפסח כפר היתה לה נשעת הפושר: ע"ב סבר משקין מפקד פקיד.

ואע"ג דקיימ' לן שומר מכניס ומוציא טומאה ה"מ בדניח' ליה בההוא שומר דהינו בעומדין לאכילה אבל הני דלדורכן קיימי לא חשיב שומר: לאימת מתכשרי לכי סחיט להו לכי סחיט להו לית לשיעורא וא"ת למה שפירש"י ז"ל דאוקלין ומשקין מקבלי' טומאה בכל שהן ולא בעי' כביצה אוקלין ורביעי' משקין אלא לטמוני אחרים פיון דס"ל השתא דמשקין מבלע בליעי מפיון דסחיט פורתא הא מתכשר אוקל ומשקין דבלקעו אפתי דהו פאוקל מטמו בכל שהן וכי ליתיה לשיעורא מאי הוי.

וא"נ דכיון דאתחיל למסחטיניהו ונתעורר המשקה לצאת פמאן דנפק פוליה דמי ומפקד פקידין ואוקל הוא דמיטמא בכל שהוא ולא מטמא למשקה בפחות מכביצה אבל לפי ר"ת ז"ל שפי' דאין אוקל מטמא ומטמא אלא בכביצה הכא לא קשיא מידי פיון דסחיט להו פורתא בצר ליה שיעור ולא מיטמאו.

וראיותיהם פתבתים במסכת שבת פ' המצניע בס"ד: דאי לא תימא הכי הא דתנא הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים וכו' וא"ת ומאי קושיא שאני התם דמעלה עשו בתרומה דאמרין בהו מבלעבליעי פדאמרין בסמוך הקדישין ואח"כ דרכו טמאין דרכו ואח"כ הקדישין טהורין.

א"ל דהכא מתותים קא מקש' דתרומה דידהו דרבנן ובדרבנן לא עביד מעלה. אבל ענבים דתרומתן דאורייתא אין הכי נמי: גזירה דלמא אתי בה לידי תקלה.

וא"ת והא אַמרי' בְּשִׁלְהִי ב"ק דְּלֹא חִיִּישִׁינוּ לְתַקְלָה דְּתַנְיָא יִין שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנַטְמַת ב"ש אוֹמְרִים תִּשְׁתַּפֵּף הַכֹּל וּב"ה אוֹמְרִי תַעֲשֶׂה זִילּוּף וְשִׁבְקֵי' ב"ה וְעַבְדֵי' כּב"ש. וא"ל דְּשִׁאֲנֵי הָתָם דְּלֹא עֶבֶיד בְּהַ מְלֵאכָה הַמְּבִיאָה לִידֵי מַאֲכָל וּבִהֵיָּא הוּא דְּשִׁרוּ ב"ה אַבְל הֵכָּא דְּדוֹרְכֵן וְעֶבֶיד בְּהוּ מְלֵאכָה הַמְּכַשְׂרֵת לְאַכִּילָה וְדָרָף הַדּוֹרְכֵין לְאַכּוֹל בְּשַׁעַת דְּרִיכָה חִיִּישִׁינוּ דְּלֵמָּא אַתִּי לִידֵי תַקְלָה וְאַפְּי' לַב"ה(ח"י): דָּף ל"ד ע"א הֵטְבֵּל גְּדוּלִיו מִןתְּרִין בְּדָבָר שְׁזָרְעוּ פְּלָה אַבְל בְּדָבָר שְׁאִין זָרְעוּ פְּלָה אַפְּיֵלוּ גִידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין פִּי' שְׁאִין זָרְעוּ פְּלָה בְּצִלִין שְׁנוּטְעֵן וְהוּ עֲצָמֵן קִימוֹת וְשְׁזָרְעוּ פְּלָה חֹטֵה וְהִכִּי אֵיתָּא בְּמַסְכַּת תְּרוּמוֹת, וּפִי' גְּדוּלֵי גְּדוּלִין כְּגוֹן בְּצֵל שְׁשִׁתְּלוּ וְנִתְּוֹסַף מֵהַ שְׁנַתְּוֹסַף נִקְרָאִין גְּדוּלִין עֲצָמֵן.

חֹזֵר וְשִׁתֵּל הַבְּצֵל הָרֵאשׁוֹן בְּמַקּוֹם אַחַר וְהוֹסִיף אֵלָיו הֵן גְּדוּלֵי גְּדוּלִין. וְהִכִּי מִשְׁמַע בִּירוּשְׁלַמִּי בְּמַסְכַּת תְּרוּמוֹת דְּגָרְסִי הָתָם עַד הֵיכָן אֲסוּרִין גִּידוּלֵי גִידוּלִין עַד שְׁלֹשׁ גְּרַנּוֹת אֲסוּרִין גִּוְרָן הֶרְבִּיעֵי מִןתְּר: הָא נִיחָא לְמַאן דְּאָמַר הֵיִסַח הַדְּעַת פְּסוּל הַגּוֹף הָוֵי שְׁפִיר דֹּאע"ג דִּינְדְעֵינוּ וְדֹאֵי דְּלֹא יִרְדָּה לְהוּ טוּמְאָה כְּגוֹן הֵכָּא דְּזָרִיעָתָן מְטַהְרָתָן אִפִּי"ה אֲסוּרִין לְפַהֲנֵי' מִשׁוּם הֵיִסַח הַדְּעַת דְּכַתִּיב אַתְּ מִשְׁמֵר' תְּרוּמָתִי שְׁלֹא יִסִּיחַ דְּעַתוֹ מִמֶּנּוּ אֲלֵא לְמַאן דְּאָמַר פְּסוּל טוּמְאָ' הָוֵי כִּינּוּן שְׁהִסִּיחַ דְּעַתוֹ מִמֶּנּוּ חִיִּישִׁינוּ שְׁמָא נְטַמַּאת וְאִם יָבֵא אֵלֶיהוּ וַיֹּאמֶר דֹּאִין לָהּ טוּמְאָה מִןתְּרַת וְהֵכָּא וְדֹאֵי כִּינּוּן דְּזָרְעָה טְהוּרָה וְאַמַּי אֲסוּרָה לְפַהֲנֵי.

אַבְל כִּי אַמְרִינוּ דֹּאִין מְטַמְאִין לְאַחֲרִים לֹא קִשְׂיָא דְּכִינּוּן דְּסַפֵּק טוּמְאָה הִיא אִינּוּן מְטַמְאִין: ע"ב הִיא תַנָּא דְּבֵי רַבָּה בַר אֲבוּהֵי הוּא דְּאָמַר אִפִּי' פְּגוּל טְעוּן עֵיבוּר צוּרָה וְה"ה דְּהִנּוּה מְצִי לְמִימַר שְׁנַפְסָלוּ בְּדָם וּבְבַעֲלִים אֲלֵא עֲדִיפָא מִינָּה קָא מְתַרְץ לִיה.

אַלֵּא אִי אַמְרַת פְּסוּל הַגּוֹף הָוֵי אַמַּי הַנּוֹרֵץ' דְּהָא אַמְרוּ לְעִיל דְּצִיץ לֹא מְרַצָּה אֲלֵא עוֹן טוּמְאָה וַיּוֹצֵא נְמִי פְּסוּל מִחֲמַת דְּבָר אַחַר חֲשִׁיב לִיה כְּעִין טוּמְאָה וְלֹא פְּסוּל הַגּוֹף דְּהִינּוּ פְּסוּל מְחִיצוֹת כְּדֵאִיתָּא בְּמִנְחוֹת וּכְדִפִּירש"י ז"ל: הֵכָּא נְמִי אִין זָרִיעָה לְתְרוּמָה.

הַלְכָּף עֲזִינּוּ הִיא בְּטוּמְאָתָהּ אֲלֵא דְּטְהוּרָה מְלִטְמָא אַחֲרִים. וְהָא דְּמִשְׁמַע הֵכָּא דְּגִידוּלֵי תְרוּמָה תְרוּמָה אִיכָּא לְמִיזְדַּק דְּבַמְס' בַּתוֹסְפֵת' תְּנִי' הֵטְבֵּל וְהַמְדַּנּוּמַע וְגִידוּלֵי תְרוּמָ' וְגִידוּלֵי מ"ש הָרִי הֵן כְּחֻלִּין.

כְּבָר תִּקְרָצוּ אוֹתָהּ בִּירוּשְׁלַמִּי דְּהָרִי הֵן כְּחֻלִּין לְהַתְּחַיֵּיב בְּלִקְטָה שְׁכַחָה וּפְאָה דְּגָרְסִי הָתָם בַּמַּס' תְּרוּמוֹת ר' זְעִירָא בְּשֵׁם ר' חֲנִינָא תְּשַׁלּוּמֵי תְרוּמָה הָרִי הֵן בְּתְרוּמָה לְכָל דְּבָר אֲלֵא שְׁגִידוּלֵיהֶן חֻלִּין גִּידוּלֵי תְרוּמָ' הָרִי הֵן כְּחֻלִּין לְכָל דְּבָר אֲלֵא שְׁאֲסוּרִים לְזָרִים.

א"ר יוֹסִי וְאֵנּוּן תְּנִינּוּ תְּרַנְיָהוּ תְּשַׁלּוּמֵי תְרוּמָ' הָרִי הֵן כְּתְרוּמָ' לְכָל דְּבָר דְּתַנְיָא אִינוּן מְשַׁלְּם אֲלֵא חֻלִּין מְתוּקָנִין וְכו' אֲלֵא שְׁגִידוּלֵיהֶן חֻלִּין וְחִיבִין בְּשַׁכְחָ' וּפְאָה וְעִנְיֵי יִשְׂרָאֵל וְעִנְיֵי הַכְּנֵי' מְלַקְטִין: וְנָתַן קָרִי לְהוּ תְּלוּשִׁין.

וְנָתַן קָא דִּינִיק דְּמִשְׁמַע דְּנוֹתָן מְפָלֵי אֵל כְּלֵי וְאִינוּן אֲלֵא מְמַלָּא מִן הַמְּעִינּוּ: עֲלָה בְּיַדְנוּ לְהַלְכָה חֲמִץ בְּפִסַח בְּזַמְנֵנוּ בְּמִשְׁהוּ שְׁלֹא בְּזַמְנֵנוּ מִןתְּר וּבְלִבְד שְׁיָהָא בְּתַעְרֻבוֹת שְׁאִין בּוּ כְּזִית חֲמִץ בְּכַדֵי אַכִּילַת פְּרִס שְׁלֹא נִתְחַיֵּיב לְבַעְרוּ.

אַבְל כָּל חֲמִץ שְׁנַתְּחַיֵּיב לְבַעְרוּ וְעֵבֶר עֲלָיו הַפְּסַח הָרִי זֶה אֲסוּר מִדִּין קָנָס. וּקְדוּרוֹת בְּפִסַח מִןתְּר לְשִׁהוּתָן וְלֹאחַר הַפְּסַח עֶבֶיד בְּהוּ בִּין בְּמִינּוּ בִּין בְּשִׁלְא מִינּוּ.

אין לשין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה אא"כ עשה בה היפר פעין תורא פדלקמן ואין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיסיק את התנור. וקדרות בפסח אם התזירן לכבשונות מותר להשתמש בהן בפסח.

אבל למלאן גחלים ולשורפן אסור שמא יחוס עליהן שלא ישתברו ולא ישרפם יפה אא"כ דרפו בכף פתנור וכוביא: ולעגנו הגעלה דין חמץ בשאר האיסורין דדבר שתשמישו בחמין מגעילו בחמין ודבר שתשמישו באש מלבנו עד שיהא ניצוצות נחזות ממנו וספינין מגעילין.

יותר חמור משאר איסורין שאין להגעיל כלי בשום פנים לאחר זמן איסורו משום דמשהו לא פגים. וכל הכלים של חרס שגשתמש בהן תחלת תשמישן חמץ בצונן מותר להשתמש בהן מצה בצונן, אבל חמץ בחמין או מצה בחמין אסור בכל עגנו.

אבל בית שאור ובית חרוסת הואיל וחמוצן קשה אפי' בצונן אסור ואפי' בשאר כלים אא"כ הכשירן פדינו. וכל כלי חרס אסורין ואין להו הכשר ואפי' דקוניא חינורי ואנפמי.

וביתר דיני ההגעלה ולעגנו אכילת גבינה ובשר מליח שלא נעשה לשם פסח כפר הארכתי בהן ואין צורך לשנותם שנית: עכו"ם שהלנה לישראל על חמצו לאחר הפסח מותרנישראל לעכו"ם אסור.

וזה הפלל כל שהוא ברשות ישראל שקבל עליו אחריות או שקנאו מדין משכון או מדין גובה למכרע אסור. כיצד ישראל שהלנה לישראל על המשכון ואמר לו אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני הרי הוא שלך הרי זה קונה אותו מדר' יצחק והרי הוא ברשותו להתחיי' באונסיו אבל ישראל מעכו"ם ועכו"ם מישראל לא קני.

אבל אם אמר לו אם לא נתתי מכאן ועד לאחר הפסח הרי הוא שלך מעכשיו והגיע זמן ולא נתן לו אפי' עכו"ם מישראל קנה למכרע דלמכרע קני ואם הנה ברשות ישראל אסור לאחר הפסח ברשות עכו"ם מותר.

וכן לעגנו הדין כל שקנה מדין משכון כגון ישראל מישראל והרהינו אצלו ולא אמר לו מעכשיו או מדין גבינה למכרע בשהרהינו אצלו ואמר לו מעכשיו אפי' ישראל מעכו"ם בין במטלטלי בין מקרקעי שינד בו בתורת משכונה והגיע זמן ולא נפדה למכרע הוא גובה ואי אקדיש מלנה ונבין מלנה קודם גבינה קנה למכרע אבל כל שלא הרהינו ובמעכשיו קיימ"ל פרבא דמכאן ולהבא הוא גובה.

ואי אקדיש ונבין לאו כלום עביד מיהו מעות הדרי: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלנה ומת ראובן ובא בעל חוב לטרופ שדה שמעון ועמד שמעון ונתן לו מעות המכר יכולי היתומים לתובען שמעון ואינו חייבין מדין אחריות דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ואיהו אפסיד אנפשי' ואי פקח שמעון מגבי להו ליתומים הריא ארעא והדר וגבי לה מינייהו מדין אחריות דקיימ"ל יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן משום דר' נתן דמוציאין מזה ונותנים לזה.

ואי אקדיש לנה ונבין לנה אתי מלנה וטרופ אתי מלנה ופריק. וכיצד פודה מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים.

כבר הארכתי בכל זה למעלה: חנות של ישראל ומלאי של ישראל ופועלים עכו"ם נכנסים או להפך חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה לחומרא בשניהם כמו שכתבתי ישראל ועכו"ם שקיבוץ באין בספינה כבר כתבתי מה דינו.

חמץ שנפלה עליו מפולת אם יש עליו יותר משלשה טפחי עפר אינו חייב לבער אלא מבטלו בלבד ודיו פחות מפאן צריף לבער ותו לא מדי: דף ל"ה ע"א אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו וכו' ירושלמי שמואל בר נחמן שמע לה מן הדין קרא ושם חטה שורה ושעורה נסמן וכוונת גבולתו חטה אלו החטים שורה אלו שבול' שועל למה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה שעור' זה שעור נסמן זה שיפון.

בנסמת זה בנסמין. גבולתו עד פאן גבולתו של לחם מצה ולמדין מן הקבלה אמר ר' סימון מן מה דכתיב ויסורו למשפט אלקיו יורינו כמו שהוא דבר תורה: תנא בנסמין מין חטים פירש"י ו"ל לענין הפרשת תרומה כלומר דאלו לענין חמץ מאי נפקא לן מינה אפי' יהא נמי מין שעורים בכל חמשת המינים יוצא מיהו לאו בתרומה היא דהא אמרי' במסכת חולין דאין תורמין מתאנות לבנות על השחורות.

ואם כן כל שפן בנסמין על חטין. ועוד דתנן במסכת תרומות כל שהוא פלאים זה בזה אין תורמין ומעשרין מזה על זה.

ותנן במסכת פלאים החטים והזונין אינן פלאים זה בזה השעורין ושפולת שועל ושיפון והבנסמין והפול אינן פלא' זה בזה. משמע דבנסמין עם חטין מיהא הוי פלאים וכיון שפן אין תורמין מזה על זה.

אלא הקא לענין חלה מיתניא. תדע לה דהתם במסכת מנחות קתני החטין והשעורין מצטרפין זה עם זה וחיובים בחלה ומייתי עליה בגמרא תנא בנסמין מן חטים, וא"ת א"כ קרא משמע דבנסמין דוקא מין חטין הן ולא מין שעורין ואלו התם במסכת חלה תנן השעורין מצטרפין עם הפל חוץ מן החטין.

א"ל דאין ה"נ והכי קתני בנסמין אף מין חטין לאפוקי הני אחרוני דדוקא מין שעורין ולא מין חטין ואכתי קשיא דהקא אמרינן דוקא בנסמין וחטין אבל שאר מינין עם חטין לא. והתם במסכת חלה תנן החטין והשעורין ושפולת שועל ושיפון והבנסמין מצטרפין זה עם זה וכן הוה דמסכת מנחות.

ובירושלמי מקשה ומתרץ לה לא קשיא פאן בנשוף פאן בבלול. פי' בנשוף שהפירות נושכות זו את זו אין מצטרפין אבל בבלול שעשה העיסה אחת מצטרפין זה עם זה וכי תימא אי בבלול מאי איריא הני מינין אפילו מיני פטור נמי דהא תנן העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה הא לא קשיא דהתם טעמא מיהא בעי משא"כ באלו המינין דמצטרפין בכל שהו: הני אין אורז ודוסן לא.

פירש"י ו"ל אורז מיל ודוסן פניץ וחכמי הצרפתים אמרו מדלא ממעט אלא הנישבאין לידי סרחון. ש"מ דשאר מינין אסורין וכלל נתנו לדבריהם כל שנתפח בבשולו אסור לבשלו בפסח דקצת חמץ יש בו ולפיכך אסרו תבשיל האורז ותבשיל הזרעוני' והא ליתא דאורז היינו ארוז שאנו קורין כן תדע דאמרי' במסכת ראש השנה מי שגלקט בידי יצא אורז שאינו גלקט בידי אלא פרכין פרכין וכן הוא לקיטת האורז שהיום קוצרין שפולת אחת ולמחר אחרת.

ונאפילו לדבריהם נמי הני תרי מיני לרבנותא נקטינהו דאפי' הני דקרובין למין דגן אינו באין לידי חימוץ כל שכן שאר מיניו. הלכך כל שאר מיניו מותרים: אמר ריש לקיש עיסה שנלושה בנין ושמן ודבש אין חייבין על חמוצה כרת.

פירש"י ו"ל כרת הוא דליכא הא חמץ נוקשה מיהא הוי ואסור דמי פירות אין מחמיצין חמוץ גמור אלא נוקשה מדלא קאמר מותר ויש מביאין ראיה לדבריו מדאמרי' במסכת מנחות פרק פל המנחות באות מצה תנו רבנן אין מחמיצין בתפוחים משום ר' חנינא בן גמליאל אמרו מחמיצין כמאן אזלא הא דתניא תפוח שרסקו ונתנו לתוף העיסה וחמצה אסורה.

פי' תפוח של תרומה לתוף עיסה של חולין לימא ר' חנינא בן גמליאל היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן נהי דחמץ גמור לא הוי חמץ נוקשה מיהא הוי אלמא לכ"ע חמץ נוקשה הוי. מיהו לא קשיא עלה הא דאמר ר' יהושע בן לוי לוי לויש לי בחלבא או בדובשא דהתם בהא פליגי ת"ק סבר פינן דאית ביה מיא וממהר להחמיץ אסור ללוש וישרוף מיד ור' יהושע אית ליה דאפשר בשמירה ואמר לויש לי בשמירת חימוץ.

אלא דהא קשיא עליה דאמרי' לקמן ותיקא והיינו משחא ומלחא והוא דרף בשול וכמו שפירש הרב אלפסי ו"ל שקורין אלעזידה וכן למיחרף תרתי שיבולי בהדי הדדי שרי ואע"ג דנפקי מיא מהאי ואזלי האי ובלעא משום דמי פירות אין מחמיצין דאלמא כלל אין מחמיצין וכן דעת ר"ת ושאר המפרשים האחרונים אלא שהראב"ד ו"ל כלשון ראשון.

והיא דמסכת מנחות לא קשיא דהתם ע"י מים היא שפכר היא עיסה וכיון שיש בה מים כל שלא משמרה נדאי מחמצת. ואי קשיא לה א"כ היכי קרי ליה חמץ נוקשה דהא לקמן בפרק אלו עוברין חשיב כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי חמץ דגן גמור ע"י תערובו' והיכי דמי אי בלא מים מי פירות אין מחמיצין כלל ואי ע"י מים חמץ נוקשה הוא דהוי ולא חמץ גמור התם שאני דקודם שיתנו השעורין לתוכן שורין אותם במים ומחמיצים קודם עירוב וכמו שפירש"י ו"ל והכי איתא בירושלמי התם וכולהו ע"י מיא.

והא דאמר ר"ל אין חייבין על חימוצה כרת דמשמע לכאורה כרת הוא דליכ' הא אסורא דחמץ נוקשה איכא אפשר דע"י מים הוא. ע"ב פינן דאי בעי מפקר להו נכסי והוי עני וחזי ליה.

וא"ת למה לי מפקר לנכסיה לימא מפקר ליה לדמאי דהא קיימ"ל דהפקר פטור מן המעשר הא ליתא דה"מ בששהפקירו מתחלתו שלא בא לכלל חיוב אבל האי פינן דאחזי' אחייב, לא צריכ' בששהקדימו בשבלין ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומ' גדולה.

אם תדקדק בזה מה גייע ממנו לישראל תמצא שאינו מרויח ואינו מפסיד אם מקדים, תרומה גדולה או מעשר הגע עצמה שיש לישראל ק' סאין ונחשנב הסאה י"ב קבין והקב י"ב מדות קטנות כדי שיעלו לנו לחשבון שלם נמצא זה אם מקדים תרומה פדינה נותן שני סאין לפהו ומן התשעים תשע סאין ללנה הרי י"א סאין ומן השמנה נעשם קבין עולין צ"ו מן הצ' ט' קבין מן הה' חצי קב והקב הנשאר נעשהו י"ב מדות קטנות מן הי' א' מן הב' חומש א'.

נמצא שנותן בין הכל י"א סאין ט' קבין וחצי מדה אחת וחומש. ואם מפריש מעשר תחלה נותן עשר סאין ללנה.

נשארו תשעים נותן מתמשים אחת לכהן מהארבעים נעשים קבין עולין ת"פ מת' ח' ומנ' א' הרי ט' קבין נשארו ל' מכ"ה חצי קב והה' נעשים מדות עולין ס' מנ' א' מי' חומש הרי לה י"א סאין ט' קבין וחצי מדה וחומש אבל ההפרש שיש בזה הוא בין הלנה והכהן שאם הקדים מעשר הלוי מרויח ואם הקדים תרומה הפהן מרויח.

פיצד אם הקדים תרומה מגיע לחלק הלוי תשע סאין תשעת קבין ומחצה מדה וחומש נותן מהן לכהן י"א קבין וחצי ושלש. מדות נעשירית מדה נעשירית חומש.

נשארו לחלקו שמונת סאין נעשרה קבין פחות שתי מדות בקרוב ואם מפריש תחלה מעשר ראשון הגיע לחלק הלוי עשר סאין נותן לכהן אחת נשארו לו תשע סאין נמצא מרויח שני קבין ושתי מדות בקרוב מעט והפהן מפסיד פנגדו.

סימן לדבר נמצאת אומר שני כתובין מכחישין זה את זה והפתוב השלישי מכריע ביניהם: והפהנים בחלה ובתרומה דנאכלין בכל מושבותיהן ואע"ג דאין נאכלין בבית הקברות מ"מהא נאכלין בכל דירות: אבל לא בטבל.

איכא מאן דלא גריס ליה בהלכות הרב אלפסי ז"ל משום דבסמוך מוקמינן ליה כר' שמעון דאמר מי שאיסורו משום כל תאכל חמץ יצא זה שאין איסורו משום כל תאכל חמץ אלא משום כל תאכל טבל דלית ליה איסור חל על איסור לא באיסור כולל ולא באיסור מוסיף ואנן קיימ"ל איסור חל על איסור באיסור כולל ואיסור מוסיף.

וכי תימא מ"מ הא איכא משום מצנה הבאה בעבירה פתבו בעלי התוספות דלא אמרו מצנה הבאה בעבירה אלא בקרבן או בלולב שמתפללין ומשבחים בו אבל בשאר מצות לא תדע לה דהתם במסכת סנפה ממעט סנפה גזולה מדכתיב לה ולא מפיק לה משום מצנה הבאה בעבירה ומשו"ה נמי לא גרסינן הכא פשיט' דמאי פשיטותא והא לא קיימ"ל הכי.

אבל הרמב"ן ז"ל כתב דאפילו בשאר מצות נמי אמרי' מצנה הבאה בעבירה תדע לה דגרסי' בירושלמי בפרק האורג גבי הקורע בחמתו ועל מתו בעין קמי ר' אבא במה דאתמר התם השוחט חטאתו בשבת פפר ומבי' חטאת אחרת אף הכא לא יצא ידי קריעה לא פן אמר ר' שמעון פן יחוצק מצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח אמר לון תמן היא גופה עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה פך אנו אומרין הוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים אינו יוצא ידי חובתו בפסח בתמיהא.

הלכה שפיר גרסי' פשיטא ואע"ג דליתא לדר"ש קיימ"ל דאין יוצאין בטבל וכדכתב הרב אלפסי ז"ל. וטעמא משום מצנה הבאה בעבירה.

אלא דכיון דהאי איסורא מדרבנן הוא דמדברי קבלה ילפינן לה דאסמכינהו רבנן אקרא כל היכא דמשפח איסורא דאורייתא טפי עדיף ליה משום הכי גמר סנפה מתעשה לה.

וטבל נמי אליף דר' שמעון מקרא ואע"ג דלדין ליתא קמה ליה במצנה הבאה בעבירה: בטבל טבול מדרבנן בעצין שאינו נקוב. כתב הרמב"ד ז"ל דמינה שמעינן דאפילו מי שאינו רגיל להפריש מות השנה צריך להפריש ממצת הפסח אע"ג דמדרבנן הוא.

מיהו אי אשפתלי ולא אפריש יצא כל דאיכא אפתי לאפרושי דהא קיימ"ל כשמואל דחלת חוצה לארץ אינה טובלת אלא אוכל והולך ומפריש בסוף: מעשר שפדאו על גבי אסימון דרתמנא אמר וצרת הפסוף בידה דבר שיש עליו צורה.

פירש"י ו"ל אסימון דבר שאין עליו צורה פלדון בלע"ז. ואינו מחנור דהתם בכבא מציעא אמרינו מאי אסימון פולסא ובפרק במה אשה גבי דינר שבסנדלה משום בת ארעא אמרינו אי משום צורתא לייעבד ליה פולסא.

אלמא פולסא דהיינו אסימון צורה יש עליו. אלא שהוא מטבע שנופסל ואין צורתו חשיבה ואנו בעי' מטבע חשוב מחמת צורתו: הקדש שחללו על הקרקע ואע"ג דאמרינו הוי בוגין בחול ואחר כך מקדישין דאלמא מחללים על הקרקע התם בבגין דהנה ליה תלוש ולבסוף חבירו והוי פתלוש והקא בשדה וכרם: דף ל"ו ע"א ור' עקיבא מי פתיב עוני עני כתי' ואע"ג דשמעין ליה לר' עקיבא במסכת סנהדרין דאית ליה יש אם למקרא.

ה"מ ביכא דסתרי אהדדי אבל היכא דלא סתרי אהדדי מקרי ומסוך' מסורת נמי דרשינו: תנו רבנן כו' אין לשין את העיסה בפסח בינו ושמן ודבש ואם לש ר"ג אומר ישגרף מיד. מדקתני אין לשין ואם לש ישגרף מיד על פרחין יותר ממהר להחמיץ משאר עיסה שנילושה במים בלבד עד שהחמירו פאן ואמרו דאין לשין לכתחילה שקרוב הדבר שתחמיץ מיד.

והיכי דמי אי בלא מים והא לכולהו אמוראי מי פירות אין מחמיצין כלל או אין מחמיצין כל כך מיד במים ואפילו לפירש"י ו"ל דמי פירות חמץ גוקשה הוי. ועוד דקתני אע"פ שאין לשין בו מקטפין בו אתאן לת"ק דמשמע לת"ק הוא דאשמועינו היתרא אבל לרבנן פינו דשרו בלישה כל שכן בקיטוף וקיטוף על פרחין על ידי מים הוא ואם איתא דלישה בלא מים דוקא מאי קאמר אתאן לת"ק אפי' לרבנן נמי איצטריף דעד פאן לא שרו לישה אלא בלא מים אבל קיטוף דבמים לא אלא ש"מ דכולהו ברייתא על ידי מים הוא.

ור"ג סבר דאם לש ישגרף מיד דאי אפשר לשמרן שלא יחמיצו ואעפ"י שאין לשין בו מקטפין בו ורבנן קמאי שרו בין בלישה בין בקיטוף בדיעבד מיהא פדקתני אין לשין ותאפה מיד.

ורבנן בתראי אסרי בין בלישה בין בקיטוף פדקתני את שלשין בו דהיינו מים בלבד את שאין לשין בו דהיינו בתערובות מי פירות אין מקטפין בו. ושלש מחלוקת בדבר אי נמי דרבנן בתראי היינו רבנן קמאי אלא דבהא פליגי דר"ג אסר לישה אפי' בדיעבד ושרי קיטוף אפי' לכתחלה ורבנן אסרי תרנייהו לכתחלה ושרו תרנייהו בדיעבד ושתי מחלוקות בדבר.

וא"כ הראיה שכתבנו מקיטוף ליתא אבל אידך איתא וזה עיקר דכל מאי דאפשר למעוטי בפלוגתא ממעטי' ור' עקיבא דאמר לשתי להם עיסה בינו ושמן ודבש על פרחין ע"י מים היא דאת"ק קאי.

ואקשי' דידיה אדידיה דהא אמר פרט לעיסה שנילושה בינו ושמן ודבש ומשום מצה עשירה ומפרקי' לא קשיא הא ביום ראשון הא ביום שני כדאמר להו ר' יהושע בן לוי לבריה יומא קמא לא תלושו לי בחלבא מכאן ואילך לישו לי.

ואידך לישנא בדובשא ואע"ג דלכאור' הא דר' יהושע בן לוי משום אתקפתא דמצה עשירה מיייתי לה. מ"מ אי משום הא מלתא לחוד לא הנה צריכ' ליה דכיון דשני פאן ביום ראשון פאן ביום שני תו לא צריף מידי דליכא מאן דסבר דמצה עשיר' בשאר יומי אסירי דמעוני נפקא לן דהיינו במצת

חובה אלא דמהא דר' יהושע שמעי' נמי סיעת' לכולה מילתא דר' עקיבא דמצה עשירה בשאר יומי שריא ואפילו ע"י מים נמי בסברתיה דר' עקיבא.

וכל שפן לאידך לישנא דדובש ואין דרך ללוש לעולם בדבש בלא מים. ועוד דאי בלא מים מאי אריא משום מצה עשירה תיפק ליה דדברים שאינן באין לידי חימוץ אין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח.

ואפילו תימא דדברים לאו דוקא אלא מינין אפתי לא סגי דתיפק לי דבעי שמירה לשם מצה והכא לא צריך ולעכב נמי אמרי' הכי גרסינן בירושלמי יכול יוצא אדם ידי חובתו ברבוכה ת"ל ושמרתם את המצות מצה שצריכה שימור יצאתה זו שאינה צריכה שימור.

והיא דר' עקיבא דאמר פרט לעיסה שנילושה ביין ושמן ודבש ודאי על ידי מים היא נמי תדע מדמקשי עליה מהא ברייתא דלשתו להן ואם איתא מאי קושיא התם בלא מים ונחשיבה עשירה הכא על ידי מים לא נחשיבה עשירה אלא ש"מ פוליהו על ידי מים.

והלכך פיון דאשפחן ר' עקיבא ור' יהושע בן לוי דעבדי עובדא להתיירא פותייהו קיימ"ל. וכן דעת הראב"ד ז"ל והרמב"ן ז"ל ובזה נתקיים פסקו של הרב אלפסי ז"ל והר"ז ז"ל תפס לו בעיקר דברי רבנוקה דאמרי הלכה פתחמים דאסרי לכתחילה בין בלישה בין בקיטוף.

ופי' הרב דר' יהושע בדובשא לחוד בלא מים. ולמסקנא דאסיקנא בחלבא כעין תורא אפילו על ידי מים מותר דלא אשפחן אסור' אלא ביין ושמן ודבש אבל חלב אינו ממהר להחמיץ וסייעתא דר' יהושע היינו למצה עשירה לחוד.

והא לא נהיר פדאמרן ולא שניא נמי חלב לא שניא שאר משקין תדע דתניא בתוספתא אין לשין את העיסה בשאר משקין ואם לש יאפה מיז. והרמב"ם ז"ל פדברי הרב אלפסי ז"ל.

והוסיף עוד על דבריו דמצה שלשה בשאר מי פירות חוץ מיין ושמן ודבש וחלב לא הוי עשירה ואדם יוצא בה לכתחילה ולדבריו עיסה שנילושה בבצים יוצאין בה בפסח. ומה שאמרו דביום ראשון אינו יוצא ה"מ בשתי לילות לדין ובמצת חובה אבל שאר פתו לא שניא יום ראשון ולא שניא שאר ימים מותר: ציבור שאני מנחת העומר שהיא מנחת ציבור ורבים משמרין אות' דאמר ר' אליעזר מניין למעשר שני שנטמא שפודין אותו אפילו בירושלם פדיון דחוץ לירושלם לא נחשיב היתר בכל מושבות שהרי המעו' נתפסין במעשר והפירות שאוכל חוץ לירושלם לאו מעשר שני הן.

אבל משבא לירושלם כבר חל עליו שם מעשר שהרי הוא במקום שנגאכל ומשפחת לה היתר בכל מושבות פגון אם נטמא וא"ת והא טעמא דיש לו פדיון היינו משום דמחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן.

כדאיתא בפ' הזהב ובפ' חלק. וכינון שפן למה לי נטמא אפילו בטהור נמי משפחת לה דפודין אותו כגון שיצא חוץ לירושלם.

כדאמרין בפ"ב דמפות גבי מע"ש שיצא חוץ לירושלם א"ל שאני התם דלכתחילה אסור להוציא והואיל באסור לא אמרין. אבל טומאה אע"ג דאסור לטמאתו אפטר שיטמא מאליו ובתוספ' הקשו למה לי מהאי דפדיון תיפוק לי מדתנן בפ' בתרא דזבחים באו לנוב וגבעון הותרו הבמות

וכו' קדשים קלים ומעש' נאכלין בכל ערי ישראל אלמא בזמן הבמות הי' לו היתר ולקמן אמרינן פי האי גוונא גבי חלות תודה ורקיקי נזיר נאכלין בנזב וגבעון.

ותירצו דהתם הכי קשיא לי' למה לי קרא דנשמרתם את המצות תיפוק לי דאין להם היתר בכל מושבות וממושבותיכם נפקא ופריק דאי לא וישמרתם בזמן נזב וגבעון שקהיה להן היתר בכל מושבות הנה אמינא דנפיק משום הכי איצטריד קרא למעוטי אבל הכא דקאמר יכול יצא אדם במעשר שני בזמן הזה לא מצי לאתווי התירא מנזב וגבעון: ע"ב לחם עוני פרט לחלוט ואשישה.

כתב רבי אפרים ז"ל ואי קשיא לה דאמרינן ביבמות פרק החולץ האי חלוט דאמרי' מצה היא למאי הלכתא לומר שאדם יוצא ידי חובתו בפסח. ויש לומר התם שחלטו ברותחין הכא שחלטו בדבש דיקא נמי דקתני דומי' דאשישה ש"מ.

וזה אינו מחנור דאי בשחלטו בדבש ומשו' מצה עשירה מאי איירא חלטו ברותחין אפילו אפוי בתנור נמי. והר"ז ז"ל תירץ התם שחלטו ברותחין וחדר אפאו בתנור דאקרי לחם.

והכא מייירי בשחלטו ברותחין כל צורךו ולא אפאו בתנור כלל. והכי קאמר לחם פרט לחלוט שאינו לחם עוני פרט לאשישה דהוי מצה עשירה.

וגם זה אינו דא"כ כי הדר אמר אפילו כמצתו של שלמה א"כ מה ת"ל לחם עוני פרט לחלוט ואשישה לא הוי ליה למימר אא"כ מה ת"ל עוני פרט לאשישה דלא איירי השתא אלא במצה עשירה.

ועוד דבהדיא תנא בספרי א"כ מה ת"ל עוני פרט לחלוט ואשישה אלמא תרנייהו משום מצה עשירה ממעטי. והרב אלפסי ז"ל הביאן בהלכותיו שתייהו והביא הא דהכא סתם ולא פי' עשייתה ושהיא דהחולץ בדהדר אפייה בתנור כדמוקי לה התם.

ועוד יש חלוט שלישי שאינו נקרא לחם חלת המסרת דאמרינן בסמוך שהוא חלוט של בעלי בתים ופטור מן החלה והרמב"ן ז"ל פי' דהאי חלוט דממעטי' משום מצה עשיר' הוא מוגלשין על גבי קמח שנותן את הקמח על גבי האש לקלות ומזלפין עליו מים כדי שיתלבן ואח"כ לשין אותה ואופין בתנור והוא דרף חשיבות ומתמעט משום מצה עשירה.

וחלוט של בעלי בתים הוא שמבשלין אותו בחליטה לגמרי עד שאין חוטין נמשכין ממנה וכן דרף בעלי בתים הענים שאין להם במה להסיק את התנור ואפילו חזר ואפאו בתנו' שפכר נגמר בשולו שוב אינו נקרא לחם וחלוט דבפ' החולץ בשלא נגמר בשולו בחליטה וחזר ואפאו בתנור וכדאיתא התם: יכול לא יצא אדם ידי חובתו אלא בפת הדראה.

פי' רש"י ז"ל פת קיפר שנקרא הדראה שלה. וכן פירש הרב אלפסי ז"ל פת סובין ולא סובין ממש קאמר דהוא לא איקרי לחם כדתנן במסכת חלה חמשת רבעי' קמח ועוד חייבין בחלה הן וסובין ומורסנו נישל מהן סובין וחזר לתוכן פטורין מן החלה ואלו בסמוך אמרי' יוצאין בפת נקיה ובהדראה.

אלא הכא בפת עם הסובין קאמר. והרמב"ם ז"ל פי' פת הדראה פלומר פת מתבואה הנאכלת מכינה שהכינה האוכלת התבוא' נקרא' דירה של תבואה במסכת פרה.

ואעפ"י ש'הוא פת גרוע אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח: ת"ר אין אופין פת עבה בפסח דברי ב"ש וב"ה מתירין אסיקנא דמאי פת עבה פת מרובה ואמאי קרו לה פת עבה דנפישא בלישה. וה"ה לשאר ימים טובים אלא דתנא בפסח קאי.

וכתב עליו הרב אלפסי ז"ל ה"מ ביום טוב דעלמא אבל בפסח אסור למילש ולמיפא יותר מחמשת רבעים קמח ועוד והיגנו קבא מגלונגאה. והר"ז ז"ל הקשה עליו דהא אמרינן דתנא בפסח קאי ופי' הוא דהכא באפייה ביותר מפדי צורכו פליגי וב"ה דשרו אתיא פההיא דמסכת ביצה ר' שמעון בן אלעזר אומר ממלאה אשה את התנור פת שפת יפה בשעה שהתנור מלא.

וההיא דקבא מגלונגאה בלישה ולא קשיין אהדדי ואין דבריו נכונים דאי ההיא דר' שמעון בהא דב"ה תליא היכי פליגי בה תנאי התם במסכת ביצה ולמאי איצטריף התם למפסק כר' שמעון מי לא ידעיה דב"ש במקום ב"ה אינה משנה.

ועוד דגרסי' בירושלמי מתוך שאתה אוסרו בפת מרובה אף הוא אינו אופה אלא פדי צרכו אלמא טעמא דאסרי ב"ש בפת מרובה לאו ביתר מפדי צרכו היא אלא הכא פללא פניל בין באפייה כדקתני אין אופין בין בלישה כדאמרי' ואמאי קרי לה פת עבה משום דנפישא בלישה ובכדי צרכו פליגי דב"ש סברי אפי' פדי צרכו כל שהוא פת מרובה אסור אלא עביד ליה על ידי שני נחתומים או בנחתום אחד ובתרי זמני משום טרחא דמיתוזי פעובדין דחול וב"ה שרו בין באפייה בין בלישה מיהו ה"מ בשאר ימים טובים אבל בפסח באפייה הוא דשרי אבל בלישה אסור אלא קבא קבא ולא משום טירחא דהא ב"ה לית להו טירחא ואפילו בפסח דתנא בפסח קאי אלא משום חזמוץ ונתקיימו דברי הרב אלפסי ז"ל ור"ש שרי התם טפי אפי' למיפא יתר מפדי צרכו בתנורין ושלחם.

מיהו לעגנן פת עבה מסתברא דאסור דהא לא בעא לאוקמי מלתא דב"ה דשרי בהכי דאף משום ב"ש דאסרי לית לן בה דהא לא קיימ"ל כותיהו ולמאי דמפרשי' נמי פת עבה טפח אתקרי עלה רב יוסף אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין וכו' דאלמא אפילו בהכי לא ניחא ליה למשרי ור' יוסי נמי דאמר בסמוך עושין סריקין כמין ריקין ואין עושין כמין גלוסקאות הלכך אין עושין את הפת עבה גזירה שפא יחמץ (ח"י): דף לז ע"א אם אמרו בפת עמלה.

פי' עמילה בהנה כדתנן כל המנחות טעונות שלש מאות ונחמ' מאות בעיטא וש"מ דב"ש שמונתר לעשות עיסת מצה עמילה משאינה עמילה וכנהמנהג היום בארץ פרובישא: ולא של נחתומין אמרו אלא של כל אדם.

כן פסק הרב אלפסי ז"ל דאיכא דאמרי דשל נחתומין מותר משום דבקיאי ולא שיהו עלליהו. מיהו של כל אדם דאסור ה"מ בציריין שלחן שהיו דקין והאשה שוהה עליהן אבל ציריין שלחו מותרים שאין בהם שהייה וכן מה שמסמגין בדפוס והן ציריין דקים מותר שהוא עצמו מוכיח שאינו לציריין אלא לסימן ואין בזה שפא יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייחוס מותרים: ת"ר הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין וחלת המסרת והמדומע פטורין מן החלה פי' ר"ת ז"ל דכל הגי דפטורין מן החלה דוקא בשביליתן רפה אבל בליליתן עבה אפי' או אפא' בחמה לבסוף פבר איחייבה לה בחלה ושוב אינה נפטרת.

דתנן במסכת חלה עיסה שתחילת' סופגנין ולבסוף סופגנין פטורה מן החלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין תחילתה סופגנין וסופה עיסה חייבת בחלה אלמא כל שביליתתה עבה תחילתה אעפ"י

שְׁאֵפָא בְּאֶלְפִס אוּ בַחְמָה אוּ תַחֲזִילְתָּה רַבָּה וּלְבַסּוֹף אֶפְאָה בְּמִקּוּם שְׁעוּשָׁה אוּתָן לְחָם חֲזִיבַת מְפָנִי שְׁהַגְלִיגוּל מְחִיבַתְּהָ פְדַתְנָן הֵתָם בְּחַטִּין מִשְׁתַּגְלַגְל בְּשַׁעוּרִין מִשְׁתַּמְטָם.

וכן נמי לענגן ברפת המוציא ולחובת הפסח כל שבלילתן עבה ואית עליהו תוריתא דנהמא לבסוף אע"ג דלא אפן בתנור או באלפס לחם איקרי וחיבין בחלה ומברכין עליהו המוציא ובהא ניהא ליה חליט דאמרי' הכא דאי לאו דהדר אפניה בתנור לאו לחם איקרי.

ובמסכת מנחות פרק ר' ישמעאל אמרינן דמברכין המוציא על המנחות אע"ג דיש מהן מוטונגין בשמן וכן בפרק פיצד מברכין גבי כובא דארעא דהיינו טרוקנין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח אלא דכל הגי בלילתן עבה, הלכך כל עיסה שבלילתה עבה חייבת בחלה כגון פרטולאש וריאולש ווירמיילש.

אבל נובליש וקרשפילש שמטונגין בשמן שבלילתן רבה אין חייבין בחלה. ולענגן המוציא כל שיש עליו תורת לחם כגון פרטולש וריאולש מברכין עליו המוציא: אבל וירמיילש דרף בישול הוא ואין עליהו תורת לחם ואפי' קבע סעודתו עליהו אין מברכין אלא בורא מיני מזונות ונבליש וקרישפילש אם קבע סעודתו עליהו מברכין עליהם המוציא כינון דלבסוף תורת לחם יש עליהו ואם לאו בורא מיני מזונות והיינו נמי כובא דארעא ואין זה מחנור דהא הכא מיני בהדיהו אסקריטין וחסלת המסרת והנהו נדאי בלילתן עבה הו.

ועוד דאי בלילתן רבה היאך מחיב ר' יוחנן במעשה אילפס והא לענגן חלה בגלגול תליא מילתא. ואפי' אפאו פת בתנור נמי לבסוף פטור מן החלה ועוד דהתם במס' חלה קתני הקנוקות חייבות בחלה והן חלות קטנות שאופין בתנור ומחזירין אותם לתלתן ועושין מהן תבשיל ואם איתא מאי קמ"ל פשיטא דכל שבלילתו עבה חייב ואפילו לא אפאו בתנור אלא נדאי לא שנא בלילתו עבה לא שנא רפה הפל הולך אחר הסוף למה שעושה ממנה והתם הכי קתני מאימתי אסור לאכול עראי מן העיסה פלומר מן העיסה שפופה להתחייב בחטין משתגלגל בשעורין משתמטם.

והכי נמי קתני עיסה שתחילתה סופגין פלומר שעשה על דעת סופגין וסופה עשה ממנה סופגין פטורה אעפ"י שבלילתן עבה וכדמשמע נמי לשון עיסה אבל אם דעתו תחילה לפת וסופה סופגין או דעתו תחילה לסופגין וסופה פת חייבת.

דלעולם בטר דעתו אזלינן וכדתנן התם עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלי' ממנה חייבת בחלה אין הרועים אוכלים ממנה פטורה מן החלה ואי גלגול מחייב להוי עיסת הכלבים כסופה סופגין ונתחייב.

ובירושלמי נמי גרסי' איזו היא עיסת הכלבי' ריש לקיש אמר כל שערב בה מורסן מתניתא אמרה כן בזמן שהרועים אוכלין ממנה ר' יוחנן אמר כל שעשאה כפיאין ותני כן שעשאה כפיאין חייבת לימודין פטורה ר' בא בשם ר' שמואל ר' אמי בשם ר' חייא בר אבא אפילו קלוסקין והתנינן אין הרועים אוכלין ממנה תפתר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו ממנה.

ובהא קא מיפלגי ר' יוחנן וריש לקיש סברי דאם שעשאה גלוסקין חייבת דכינן שיש לו צורת לחם ואפאה בתנור אעפ"י שעשאה לכלבים חייבת אא"כ ערב בה מורסן או שעשאה לימודין דאית בה היכר' ור' בא פטר כל שעשאה כפי' על דעת שלא יאכלו הרועים ממנה והא אתה דן ממנה שאין בלילתה עבה מחייבת שלא חשו ר' יוחנן וריש לקיש אלא לצורת הלחם וכל שנשמתה צורתו לא מחייב.

הלכה בין בלילתה עבה בין רפה כל שעשאה לאכילת אדם ולבסוף אפאה בתנור או באלפס ביבש כמו שגפרש חייבת בחלה. אבל אם אין דעתו לעשותה לחם אפי' בלילתה עבה פטורה וכובא דארעא דחייבת בחלה לא גרע מאפאה באלפס.

והיינו נמי לחם העשוי לכותח דאמרי' התם בפרק ביצד מברכין דפטור מן החלה מדינא אלא דאם עשאו בעבנו חייבמשום דאמי לאיחלופי. מ"מ שמעינו מינה דאין בלילתו עבה מחייבתו ולחמי תודה דמברכין עליהן המוציא אע"ג דמטונגניו בשמן לאו משום בלילתו עבה אלא משום דלחמי נינהו פינן דאפאן באלפס.

ושמן מועט שבה אין חשוב משקה אא"כ יש בו הרבה שמתבשל בתוכו כמו שגפרש תדע לה דברכת המוציא לאו בחיוב חלה תליא דהא בכוב' דארעא אמרי' דחייבת בחלה ואפי"ה אמרי' דאי לא קבע סעודתיה עליהו לא אלא בורא מיני מזונות: הלכה ריאוליש ופנדיש ואלקחקוש חייבות בחלה כל שיש בהן פשיעור ומברכין עליהן המוציא.

אבל אלצפינש ואלקהניאיש ונתיקא דהיינו אל עצידה שכל אלו מתבשלין בשמן הרבה וכן ורמילש אעפ"י שבלילתו עבה כולו פטורין מן החלה ואין מברכין עליהן אלא בורא מיני מזונות.

אבל פישקניונש פינן שאין מתבשלין בשמן הרבה אלא מעט להטעים ושלא ישאר חייבין בחלה ומברכין עליהן המוציא. ואם עשה פת גמורה על דעת להחזירו לסלתו חייב בחלה והיינו קנוקנעות.

ואם יש עליהן תור' לחם מברכין עליו המוציא כגון מה שקורין פנקויט והיינו חביצה דאמרינו בפרק ביצד מברכין ואפילו אין בהן פירורין כזית דהכי אסיקנא התם כל שיש עליהן תורת לחם ונבליש חייבות בחלה ואם קובע סעודתו עליהם מברכין עליהם המוציא דלא גרעי מכובא דארעא (ח"י): ור' יוחנן אמר מעשה אלפס חייבין והללו שעשאו בחמה.

הא דמחייב ר' יוחנן במעשה אלפס היינו דוקא באלפס יבש או שמן מעט כעין לחמי תודה אבל שמן הרבה אין זו אפיה אלא בישול. והכי איתא בירוש' ריש לקיש אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחלה ואין אומרים עליו המוציא ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח.

אמר ליה ר' יוחנן ובלבד ע"י משקה. מתניתא פליגא על ר' יוחנן הסופגנין והאיסטריקין וכו' פתר לה בסופגנין שעשו בחמה: ר' יהודה אומר אין לחם אלא האפוי בתנור נמצא עכשיו דריש לקיש אית ליה דלכולי עלמא מעשה אלפס אם הרתיח ולבסוף הדביק שהוא כעין תנור דלאחר הרתיח' א"צ להלך האור תחתיו חייבים בחלה אבל הדביק ולבסוף הרתיח פטורים לכ"ע ופלוגמיהו דר' יהודה ורפנן לא בעי איהו לאוקמא בהרתיח ולבסוף הדביק ואיהו כת"ק דמחייבין דא"כ דר' יהודה דלא כותיה וכינון דאפשר לאוקמי כולי עלמא כותיה טפי ניחא ליה ואמר דהרתיח ולבסוף הדביק לכו"ע לחם הוי אלא פלוגמיהו הכא בשדהדביק ולבסוף הרתיח ולא נגמר שם בשולו וחסר ואפה בתנור או כעין תנור בהרתיח ולבסוף הדביק ת"ק אית ליה לחם אקרי ולר' יהודה אין לחם אלא האפוי בתנור מעיקרא או כעין תנור והכי אית לן לפרושי דהא ר"ל לאוקמיהו תרונניהו כותיה מהדר.

ולחאי לישנא לא קיימ' לן כר' יהודה דהא התם בפרק החולץ אמרי' דהאי חלוט מצה היא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח. ובדהדר אפיה בתנור והכי קיימ' ל דרבינא הוא דאמרה התם.

ור' יוחנן אית ליה דמעשה אלפס בין הדביק ולבסוף הרתיח בין הרתיח ולבסוף הדביק חייב ולא שני לי בינייהו פלל. הלכה לדידה רבנן דמחייבין מעשה אלפס בכל עונן מחייבין ור' יהודה דפטר בכל עונן פטור אבל אפשר דאם חזר ואפאו בתנור מחייב וא"כ לא קשיא עליה ההיא דפרק החולץ לעונן הלכתא.

ואפי"ה לא קיימ"ל כנותיה דת"ק פליג עליה ואין הלכה פניחיד במקום רבים דעד פאן לא צריכי ללישנא דריש לקיש פרבא דפ' החולץ אלא משום דשמעין ליה לרבא דמפרש למילתיה מדכתיב בתנור אחד לחם העשוי בתנור אחד אבל לר' יוחנן לא צריכי לדרבא וממילא אבטליה מילתא דר' יהודה מקמי דרבנן פשו להו ר' יוחנן וריש לקיש.

הרב בעל הלכות משמו דכהן צדק ז"ל פסק כר"ל ורבנאי מסתימ' הדין פסקא דלר"ל מוקמינא פולי עלמא אליבניה ואלו לר' יוחנן איצטריף לאוקמי מלתא כתנאי ועוד דאמרי' בסמוך בעו מיניה הדביק מבפנים והרתיח מבחוץ מהו אמר לי מאי אימא ליה האמר לי היינו מעשה אלפס אמר לי בעי מיניה הדביק מבפנים ואבוקה פנגדו מבחוץ מהו אמר לי מאי אימא ליה דאמר לי רוב עניים עושין כן.

ומהדר ובעי אבוקה פנגדו מהו אלמא היינו מעשה אלפס דקאמר לפנטרה קאמר וא"כ הוי סנגיין כנותיה דריש לקיש ולא תיקשי לן כובא דארעא דההיא מוקמינן לה בשהסיק מבפנים דהוי פעין תנור והרב אלפסי ז"ל פסק כר' יוחנן וכן פתב משמיה דרב אחא משבחה גאון ז"ל וכן נראה עיקר דכלל אמרו ר"י ור"ל הלכה כר' יוחנן בר מהנהו תלת דבפ' החולץ ולא מגי הא בהדיהו.

ואתנא דר' יוחנן כת"ק דר' יהודה דיתיד ורבים הלכה פרבים.

והא דקאמר היינו מעשה אלפס ה"ק היינו מעשה אלפס דפליגי ביה ר' יוחנן וריש לקיש ולא אתא למפסק לא לפטור ולא לחיוב. והדר בעי איפליג נמי באבוק' פנגדוןאמר ליה דלא הלכה כר' יוחנן קיימ"ל וכל מעשה אלפס שלא במשק' לחם הוי ולזה הסכים הרמב"ד ז"ל והרמב"ם ז"ל.

ובמה שפתבתי נתקיימו דברי הרב אלפסי ז"ל שדחה דר"ל ור' יהודה ופסק כר' יוחנן: דף ל"ח ע"א אתנא לחם לחם. פלומר וכי היכי דגבי חלה בעי לכם משלכם והלכה מצה גזולה נמי פל שפן דאין יוצאין בה משו"ה צריף לזהר שלא לתחלה פתו בפת חבירו ובירושלמי מוכח דמצה גזולה אפי' בדיעבד אין יוצאין בה דגרסי' התם תני מצה גזולה אסור לברך עליה א"ר אושיעא על שם ובוצע ברה נאץ ה' הדא דתימר בתחילה אבל בסוף דמים הוא חייב לו ר' יונה אומר אין עבירה מצנה ר' יוסי אומר אין עבירה מצנה אמר ר' אילא אלה המצות אם עשיתן כמצותן הרי הן מצות ואם לאו אינן מצות וכן פתב הרמב"ם ז"ל.

ואי קשיא לה דתנן עיסה גזולה חייבת בחלה ואמאי והא בעי עריסותכם ומאי שנא מצה א"ל שאני חלה דכיון דגזול עיסה ואפה פת הא קנייה בשנינוי ושליו היא אבל ליפא למימר דטעמם משום דעיסה כבר אתחייבה לה נשוב אינה נפטרת דהא קיימ"ל הגנב והגזולן שתורמו אין תרומתן תרומה משום דכי יקדיש את ביתו כתיב דומיא דביתו.

אלא כדאמרן וא"ת עוד ולעיל דממעט טבל מדכתי' לא תאכל עליו חמץ וכו' שמעון דוקא ליפקיה מדבעי משלכם דהיינו מידי דבר אכילה ואפילו לרבנן דהכי משמע התם במסכת סוכה דלא שרינן אלא אתרוג של דמאי משום דאי בעי מפקר להו לנכסיה וחזי ליה אכל טבל דלא חזי ליה כלל לא והתם ליפא קרא אחרינא למעוטי אלא לחם.

א"ל שאני הקא דלא בעינן משלכם במצה אלא משום דילפינן לה מחלה ונחלה בעוד העיפה טבולה קרי לה עריסותיכם או דלמא הואיל ולא קרא עליה שם נפיק השתא נמי נפיק. והא דמספקא לי אי אמרי' הואיל ולעיל גבי דמאי אמרי' אי בעי מפקר להו לנכסיה שאני התם דאי בעי למעבד השתא הרי בידיה הוא וכדאמרי' נמי בעלמא אי בעי מתשיל עליה.

אבל הקא מדינא ליכא למימר הכי דלא אשפחן בשום דוכתי דנימא הואיל ולא עשה מה שעשוי. ובכיפורים נמי לא אמרי' הואיל ולא קרא עליהו שם.

אלא דהקא משום דאשפחן חלה ותרומה שהפנהים יוצאים בהן הוא דבעי למימר הכי וכמו שפירשו ז"ל. חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצאין בהם למפור בשוק יוצאין בהם הא דנקט חלות בתודה ורקיקין בנזיר.

משום דחלות תודה הם שלשים חלות ואין בהם אלא רביעית שמן המתחלק לכולם ואין בזה משום מצה עשירה פדאיתא בגמ' אבל בנזיר רקיקין דוקא שאין בהן שמן כל פה אלא משיחה בעלמא דכתי' ורקיקי מצות משוחים בשמן אבל חלות שיש בהם שמן יותר מלחמי תודה הנה אמינא דמשום מצה עשירה ממעטי ולרבותא נקטינהו.

ומינה שמעינן דמותר לאפוי מצה קודם ביעור חמץ דהא תודה קיימ"ל דאין מביאין תודה בי"ד משום חמץ דאית בה וא"כ על פרחין קודם זמן הביעור נאפו. ולא ילפי' מצה מצה מפסח דכתיב בי' בפסח לא תשחט על חמץ דם זבחי: ע"ב מצה הנאכלת לשבעה יצתה זו שאינה נאכלת לשבעה אלא ליום ולילה אי אפשר לפרש אינה נאכלת כלל אלא ליום ולילה דהיינו בשנשחט עליהו הנזב דקדשי קדושת הגוף וא"כ בעשאן לעצמו בעי לאפלוגי בין נשחט עליהם הנזב ללא נשחט.

ועוד תיפוק לי דממון גבוה נינהו לכולי עלמא אלא ודאי בשלא נשחט עליהו הנזב וה"ק מצה שיתהא עשיתה לשם ז' ימים יצאה זו שאינ' אלא ליום ולילה. וכן באידך דמצה הנאכלת באוני מצה הנעשית לאכול אפילו באוני יצאה זו שאינה נאכלת אלא בשמחה: דף ל"ט ע"א ומצטרפין לכזית.

מאי דלא תנא הכי במצה משום דהתם פולהו מין דגן ופשיטא דמצטרפין אבל בירקו' שהו מינין הרבה אימא לא קמ"ל: חזרת חסא עולשין הנדבי. לאו היינו ליקסונש אלא פן שמה בערבי אנדבי והוא מרה ביותר ולפי שהיא דומה לעולשין שקורין להם ליקסונש וקרוב להם לרפואה קורא אותה עולשין: תמכא תמכתא שמה פי' הרב אלפסי שקורין לה בערבי אל שלום והוא מרובי: חרובינא אצנותא דדיקלא פי' הרב אלפסי ז"ל יש שפרשו אלקרצענה.

והא לא אפשר דאלקרצענה הוא פניקלט והוא מתוק מאוד. ומה שפיר' בלשון אחר אלקנדקוק אפשר ולא לקנדקוק הוא סריבול מרין.

לא כמו שפירשו אחרים רומני. מ"מ פבר נתנו כלל כל שיש לו שרף פלומר שיוצא ממנו חלב ופניו מפספיו שאינן דומין לירקות פרתית וע"כ נקראו לטסונש על שם החלב.

מרור חלתותא. ואע"ג דחזרת לא איקרי מרור ואנן מברכינן עליו על אכילת מרור שמו המיוחד לו אינו מרור אבל נקלל הוא בשם מרור מפני שסופה להקשות ולהיות מרה ואנו על מצות הכתוב מברכינן דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו כל ירק מר: והא אנן חזרת תנו.

כלומר דאקדמה במתני' דמשמע דהוא עיקר. ויש שפירשו חזרת תנו בערבי פסחים הביאו לפניו חרוסת מטבל בחזרת.

וישאר ירקי דאכלינו היינו פרפס או שומר לאו דאוריית' אלא פדי שישאלו פדאית' בערבי פסחים: ואימא הרדוף מה מצה מין זרעים וכו' וא"ת אמאי לא שני ליה כההיא דפרק לולב הגזול דמקשה ואימא הרדופני ומשני אמר אבני דרכיה דרכי נועם פתיב והכא ליכא נועם משום קוצים דאית ביה רבא אמר האמת והשלום אהבו כלומר והאי סם המנות הוא לבהמה ואפשר דלאדם נמי מזיק א"ל התם שאני דליטול כברייתו איכא קוצים אבל הכא דלאכילה מתקן ליה במאי דבעי וכן הכא פינו דרמז לשעבוד מצרים ומרירות עבדי' הנה אמינא דאע"ג דאית ביה קצת היזק שפיר דמי קמ"ל מטעמא אחרנינא: ערוגה שהיא ששה על ששה פתבתייה בפרק ר' עקיבא פכל הצנור ב.

אף מצרים תחילתו רבה וסופן קשה. יש שפירשו תחילתו בשכר וסופן בחנם ויש שפירשו תחילתו במיטב הארץ הושב את אביה ואת אחיה: ע"ב אמר רב חסדא לא שנו אלא קלח אבל עליו לחין אינו יבשין לא והכי קיימ"ל וכן פסק הרב אלפסי ז"ל.

ולענין פמושין קיימ"ל פסתם מתני' דלא פסל אלא פבושין ושלוקין ומבושלין וכת"ק דברייתא ור' מאיר דשון שיוצאין בהן פמושין: אין שורין את המורסן לתרגולין תניא בתוספת' שורה אשה מורסן לתרגולין ובלבד שיאכלוהו מיד בפני' וטעמא דמלתא דכל שמנקרין בו אינו בא לידי חימוץ פינו שעוסקין בו ואינו נכון לעשות כן.

אבל חולטין. דכל שנותנין אותו למים רותחין אינו בא לידי חימוץ ומאי דאמרינו בגמ' אדמבשל ליה חמועי מחמע היינו למים צונגין דכמה ששוקה להרתים התחמץ אבל חלוטה לעולם אינו בא לידי חימוץ דהו"ל פפת הנאפה בתנור שאינו מתחמץ בשהוי האפיה.

מיהו ה"מ להלכה אבל השתא אין מורין כן דאנו לא בקיאי בחליטה ורבינו האי גאון ז"ל כתב מצה חלוטה ברותחין מצה היא. אבל רבנו קמאי אמרי חליטה לא ידעינו היכי היא וכמה חולים טרחו להתיר להם מי שעורי' בחליטה ולא התירו הגאונים ז"ל אלא לחולה שהוקשה חליו על פי רופאים ע"כ.

והרב אלפסי ז"ל ביאר דבריו יותר ואסר לכל כשאר האיסורין שעומד על דינו דלחולה שיש בו סכנה מותר ולא לאחר וכן אסר לתיתה דלא בקיאנו והוא מה שנהגו לרחוץ החטים קודם טחינה מפני עפרורית ופסולת שבהן: האשה לא תשרה את המורסן שתוליכנו בידה לבית המרחץ דאע"ג דאמרינו דכל זמן שעוסקין בבצק ה"מ שעוסקות אבל זה שמניחתו ועומד בידה ואינה זזה ממקומה חום היד מחמיצתו אבל שפה היא על בשרה יבש כלומר אעפ"י שעל בשרה מים טופח על מנת להטפוח דאי לא פשיטא וקמ"ל דאותן המים מועטין אין מחמיצין אותו: לא ילעוס אדם חטים ויתן על גבי מפתו מפני שהן מחמיצין לאו דוקא מי הפה ה"ה לכל מעינו' האדם פאותה ששנינו תולדות למים היוצאין מן העין ומן האוזן ומן החוטם ומן הפה ומן הרגלים: קמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום פלו אינו בא לידי חימוץ טעמא דמלתא משום דהו"ל כעוסק בבצק כל שעה.

והנה משמע דעוסק בבצק אפי' כל היום פלו אינו בא לידי חימוץ וכן דעת הרמב"ם ז"ל וזה תימה דא"כ אמאי פליגי ר"ג ורבנו בשלש נשים עוסקות בבצק פיצד אופות והא לכולי עלמא כ"ז שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ.

אֵלָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהֵתָם דְּוָקָא שְׁלֵשׁ נְשִׁים כְּסָדָר הֵוּוּ אֵינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ דְּהֵיִינוּ אַחַת לְשָׁה וְכַשְׁמַתְחַלַּת לְעָרוֹךְ מִתְחַלַּת הַשְּׁנִיָּה לְלוּשׁ וְכַשְׁמַתְחַלַּת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת לְאַפּוֹת מִתְחַלַּת הַשְּׁנִיָּה לְעָרוֹךְ וּמִתְחַלַּת הַשְּׁלִישִׁי לְלוּשׁ וְכַשְׁעִוּר הֵזָה אֵינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ אַבְל כָּל הַיּוֹם לֹא וְהָכָא שְׁאֵנִי דְכִינוּ דְאִית בֵּיה עֶסֶק דְעֵבִיד טִיף טִיף פְּנֵגְד טִיף טִיף בְּלִי הַפְּסֵק וְהַמִּים צוֹנְגִים שְׁמַצְנְגִים הָעֵיפָה אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְהַחְמִיץ אִפִּי לְכָל הַיּוֹם.

אַבְל הַרְשָׁבָא ו"ל הֵבִיא בְתִשְׁבָּה דְכָל זְמַן שְׁעוֹסְקוֹת בְּבָצֵק אִפִּי כָּל הַיּוֹם מְוֹתֵר וְאִיפָּא מֵאֵן דְאָמַר דְּוָקָא מְקוֹם הַדְּלָף אֵינוּ בָּא לִידֵי חִימוּץ אַבְל חוּצָה לוֹ מְחַמִּיץ. וְזֵה אֵינוּ דְהָא קְמַחְסָתָם קְתָנִי וְאֵם אִיתָא הו"ל לְפָרוּשֵׁי דְלֹא תִפְקֵן מְנִי חוֹרְבָא וְעוֹד דְכִי הֵיכִי דְמְקוֹם הַדְּלָף אֵינוּ מְחַמִּיץ מְשׁוּם דְעָסוּק בּוֹ וּמְקַרֵּר לִיה הֵכִי נְמִי הִטְפָּה שְׁיִוְרְדַת עִם יְרִידַת נְבִלְעַת בְּכָל מְקוֹם בְּלַע הַקְּמַח וְנִמְצָא שְׁאֵין הַפְּסֵק לְטְרַדַת אֵלָא וְדָאִי דִין אֶחָד יֵשׁ לָהּ הַלְכָף עִם פְּסִיקַת הַדְּלָף מִיַּד לֵשׁ וְאוּפָה מְקוֹם הַבְּלַע קוֹדֵם שְׁיָבֵא לִידֵי חִימוּץ וְהַשְּׂאֵר מְוֹתֵר וְכֵן קְמַח שְׁנַפֵּל לְתוֹכָהּ דְלָף קוֹדֵם הַפְּסֵק וְהַחְמִיץ הַמְקוֹם מְעַבְרָה בְּנִפְהָ דְקָה וּמְוֹתֵרַת שְׁאֵם יֵשׁ בָּהּ חִמְץ אֵינוּ עוֹבֵר וְכֵן מוֹרִין בֵּי רַב: וְתִיקָא שְׁרִי וְהָא תְנִיָּא וְתִיקָא אֲסוּר לֹא קִשְׂיָא הָא בְּמִיָּא וּמְלַחָא הָא בְּמִשְׁחָא וּמְלַחָא וְתִיקָא פִּי הָרַב אֶלְפָסִי ו"ל אֵל אַצִּידָה.

וּמִיָּנָה שְׁמַעִינוּ תְרַתִּי חֲדָא דְמִי פְרוֹת אֵין מְחַמִּיץ כְּלָל וּמְוֹתֵר לְכַתְחִילָה וְעוֹד דְמְוֹתֵר לִיָּתֵן מְלַח בְּכַת מְצָה שְׁהַמְלַח אֵינָה מְחַמֶּצֶת. וְהֵכִי נְמִי שְׁמַעִינוּ מְלַחְמִי תוֹדָה דְאִיקָרִי קָרְבֵן דְכְּתִיב וְהַקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָן וְכְתִיב עַל כָּל קָרְבָנְךָ תִּקְרִיב מְלַח וְאֵע"ג דְכָל הַמְּנַחֲחוֹת בְּאוֹת מְצָה חוּץ מְחַמֶּץ שְׁבַתוֹדָה.

וְאִיפָּא מֵאֵן דְפִלִּיג דְהָכָא שְׁאֵנִי דְוָקָא בְּמִשְׁחָא אַבְל בְּמִיָּא לֹא וּמְסַתִּיעַ מְדַאֲמְרִינוּ מְצָה דְלֹא מְלִיח וְלֹא קְמִיח וְלֹא עֲפִיץ. וְעוֹד דְהֵלְכָה כְּשִׁמוּאֵל דְאָמַר מְלִיח הָרִי הוּא כְרוֹתֵם דְצָלִי.

וְהֵנִי סִיוַע אֵין בָּהֶם מְמַשׁ דְמְצָה כּוֹלָל כָּל דְבָר שְׁלֹא נִגְמַר עַל תִּיקוּנוֹ בֵּין דְבָר שְׁיֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם חִימוּץ וְכַדְאָמַר הֵתָם נְמִי דְלֹא קְמִיח וְלֹא עֲפִיץ הַלְכָף לֹא חֶסְרוֹן הַמְלַח גּוֹרֵם קְרִיאת מְצָה בְּכָל מְקוֹם וְהֵיכִי דְשִׁמוּאֵל הָא אוֹקִימְנָא לָהּ בְּפָרֵק כָּל הַבְּשָׂר בְּמִלִּיח שְׁאֵינוּ נֶאֱכָל מְחַמַּת מְלַחוּ כְּפִי שְׁפִירְשׁוּ בּוֹ עִם מְלַחוּ אוֹ מְחַמַּת מְלַחוּ אַבְל מְלַח מְעַט שְׁבַעֲפִיסָה שְׁהוּא לְהַטְעִים אֵינוּ כְרוֹתֵם.

וְהֵכִין נְהִיגִינוּ בְּבִי רַב גְבוֹ לִיָּתֵן מְלַח בְּמִים שְׁלֵשִׁין בְּהֵן אַתְּ הָעֵיפָה : דָּף מ' ע"א אָמַר מֶר עֲוֹקְבָא לֹא נִתְבַקְעוּ נִתְבַקְעוּ מְמַשׁ אֵלָא כָּל שְׁאֵלוֹ מְנִיחִין עַל פִּי הַבֵּיב וְהֵן מְתַבַּקְעוֹת מְאִלִּיהֵן אִית דְמְפָרְשֵׁי בֵיב שְׁל קְלָאִים פִּי בֵיב שְׁיֵשׁ בּוֹ לַחוֹת הַמִּים וְאֵם נִתְבַקְעוּ מְחַמַּת הַלַּחוֹת וְדָאִי כְּבָר הַתְחִילוּ לְהַחְמִיץ.

וְרַש"י ו"ל גְרִיס עַל עַל פִּי חֲבִית וּפִי חֲבִית שְׁל יֵין וְשִׁמוּאֵל אָמַר נִתְבַקְעוּ מְמַשׁ עֲבַד שְׁמוּאֵל עוֹבְדָא נִתְבַקְעוּ מְמַשׁ וְאִסִּיק רַבָּא דַּה"מ בְּשַׁעְרֵי הוּא דְאֲמַרִּינוּ אֵין לוֹתְתִין אַבְל חֲטִי דְשְׁרִירָן לִיָּתֵתִי דְהָא רַבָּה בַר רַב הוּנָא וְרַבָּה בַר אֲבִין לַתְתִּי.

מִיָּהוּ ה"מ לְדִידָהוּ אַבְל לְדִידוֹן הָא לֹא שְׁדָרוּ מְמַתִּיבְתָא דְלֹא בְקִיאִינוּ בְלִתִּיתָה הַלְכָף ל"ש חֲטִי ל"ש שְׁעָרֵי לְכַתְחִילָה אֵין לוֹתְתִין: וְאֵם לַתֵּת וְנִתְבַקְעוּ בֵּין בְּחֲטִי בֵּין בְּשַׁעְרֵי אֲסִירֵי דְהָא אַחְמִיצוּ אַבְל אֵם לֹא נִתְבַקְעוּ בְּזֵה יֵשׁ לְחַלֵּק דְאִפִּי מֵאֵן דְאָסַר בְּשַׁעְרוֹרִין דְלָמָּא בְּחֲטִים דְשְׁרִירִין וִיבְשִׁין לֹא אָסַר.

וְאֵע"ג דְהֵיכִי אַרְבָּא דְטַבְעָא בְּחֲשֵׁתָא אֲסָרָה רַבָּא וּמְשַׁמַּע לְכַאוּרָה דְלֹא נִתְבַקְעוּ דְאִי נִתְבַקְעוּ לִיכָּא לְמִיחַשׁ דְלָמָּא אַתָּא יִשְׂרָאֵל וְזַבִּין מְנִיָּהוּ דְהָא חֲזִי לְהוּ דְנִתְבַקְעוּ. הָא לֹא קִשְׂיָא דְלַעוֹלָם אִימָא לָךְ נִתְבַקְעוּ מְמַשׁ וְאִפִּי הָא אִיכָּא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יְסַחֲנָם הַגּוֹי וְיִמְפּוֹר לְיִשְׂרָאֵל דְלִית בְּהוּ הַפִּירָא דְקְמַחִים

ובצקות של גוים מותרין אי נמי דאע"ג דלא נתבקעו ונשאני התם דטבעה בחושפתא וילשפע המים איפא למיחש אבל הכא דבמים מועטין ונקא נתבקעו הלכך ההיא אפי' כשמואל אתיא : ולענן פסק הלכה פתב הרב אלפסי ז"ל פיון דלא אפסיקא בהו הלכתא בהדיא לא כמר ולא כמר עבדי לחומרא כמר עוקבא דהו"ל ספיקא דאוריית' וס' דאורייתא לחומרא וה"מ לענן מפליגהו להנהו שערי בענייהו אבל אי משכחי בהדי בשולא ולא נתבקעו פיון דאסור פערובות משהו דרבנן הוא לא אסרי' להווא בשולא דמשתכחי ביה תרי תלתן שערי אא"כ נתבקעו ממש כשמואל דהנה ליה ספיקא דרבנן וספיקא דרבנן לקולא ויש אומרים הלכתא כשמואל דמר עוקבא תלמידו של שמואל הוא וקיימ"ל דאין הלכה כתלמיד במקום הרב ועוד הא עבד שמואל בה עובדא ואי לא דקים ליה דהכין הלכתא לא הנה עביד בה עובדא ע"כ.

ונה נראה עיקר דהלכה כשמואל דבכל מקום מעשה רב: הלכך לדין לא שפא חטי ולא שפא. שערי אין לויתתין ואם לתת נתבקעו ממש אסורות לא נתבקעו מותרות.

ואפי' לפסקו של הרב אלפסי ז"ל כמר עוקבא לענן חטי דמשתכחי בבשולא ל"ש חטי ל"ש שערי ככולהו בעינן נתבקעו ממש ולענן חטין או שעורין שנמצאו בזפק התרנגולת בפסח לאחר שנתבשלה איפא מאן דאמר דמותרת משום דחשבבינן להנהו חטי מעופלין דתנו במסכת אהלות כמה תשקה במעיו פלומר בשר המת ושוב לא תטמא שלשה ימים מעת לעת בקלב.

ובעופות ובדגים פדי שתפול לאור ותשרוף דברי ר"ש ר' יהודה בן בתירה אומר בעופות ובדגים מעת לעת וסברי לה הני כר"ש דבכדי שתפול לאור ותשרף חשיב לה מעפול' והא ליתא דאם אמרו בבשר דרכי' יאמרו בחטין דאשוני תדעלך דלא דמי דהתם במס' מנחות פרק ישמעאל מייתי מעשה בזאבים שבלעו שני תינוקות ונקיאוים דרך בית הרעי וטהרו את הבשר.

ואפי"ה אמרינן התם דחטים שבגללי בהמה ליקטן לאכילה מטמאין טומאת אונקלין ואפילו למנחות הוי שרי אי לא משום הקריבהו נא לפחתה ואי קשיא לך דמ"מ משמע דבבשר חשיב עפול מיד ונתם במסכת בכורות תנו דג טהור שבלע דג טמא אסור מפני שאין גדוליו אלמא לא חשיב עפול ובשלמא לההיא דשני זאבים לא קשיא דכיון דהקיאום דרך בית הרעי הא אעפול לגמרי אבל ההוא דמסכת אהלות אפילו בנמצאו במעיו מיירי כדקתני כמה ישקה לא תלי אלא בשוהי דומיא דהא דדג.

ואיפא למימר דההיא כבן בתירא אתיא דבעי מעת לעת ונתם בדלא שקה. ורבנן' האי גאון ז"ל תירץ דשאני אסור מטומאה לענן טומאה חשיב עפול דאפושי טומאה לא מפשי' אבל לענן אסור לא.

והכי נמי משמע במסכת חולין אכל חצי זית ונקיאו וחזר ואכלו מהו דמשמע דלא הוי עפול וא"ת והא אמרי' בפ' בתרא דיומא זר שבלע שופין של תרומה ונקיאו ובה אחר ואכלו הראשון משלם קרו וחומש והשני אינו משלם אלא דמי עצים בלבד.

א"ל דשופין לאו משום דהוי עפול אלא משום דכבר נתחלקה התרומה באכילת הראשון כדאשפחן בפ"ק דכריתות פהו שפס' שפס' של תרומה בן בתו של ישראל מתעגל בו ואינו חושש.

ומפרש התם טעמא משום דמחוללת כפר. מיסודו של רבינו שמעון ז"ל.

מ"מ למדנו שאין היסוד לחטים הנמצאי' בעוף או משום דחטים אקשוי או משום דאיסורא מטומאה לא ילפינו. וכן הדין גותן שהרי החטים נמצאים פמות שהן בעוף אין בהן שנוי ומיהו התרנגולת היא דאיסור' בפסח לאוכלה אבל מותר לשהותה לאחר הפסח ומותרת באכיל' פדכת יבנא לעיל בשם רבינו האי גאון ז"ל ובלבד שיבער החטה שהוא חמץ בעין: הדר אמר רבא מצנה לליתות דכתיב ושמרם את המצות ואי לאו ליתיה שימור למאי.

תמיהא מילתא איך אפשר דלא יצא אדם ידי חובתו אלא בליתיה ועוד דהא רבא גופיה הא דאמר בסמוך להנהו דמהפכי כפי הפיכו לשום מצה אלקא שימור דלאו בליתיה שימור הוא.

ויש לפרש דרבא שימור דמעיקרא בעי פדש מעינו מבצקות של עכו"ם אדם ממלא פריסו מהן ובלבד שיאכל פזית מצה באחרונה אלא דס"ל דכיון דקרא סתמא כתיב ושמרם את המצות כל מה דמפיש בשמירה טפי עדיף וכל דבעיא שמור מעליא הוי מצנה מן המוכרח וה"ק אי לאו ליתיה שימור מעליא למאי מיהו או לא עביד ליתיה שמור דמעיקרא שמור הוי אבל נדאי שימור מעיקרא בעינו ואי לא לא נפיק בה ידי חובתו דקרא סתמא כתיב ושמרם משעה שאפשר בשמירה דהיינו מעידו קצירה.

ואיכא מאן דאמר דאפילו שימור דמעיקרא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד כל דעביד שימור מעידו לישא יצא. ולפיכך בשעת הדחק יכול ליקח קמחי' וסלתו' מן העכו"ם ויוצא בהן והיינו דלא מפיק פרייתא אלא בצקות לבד, וכן דעת הגאונים ז"ל: בצקות של עכו"ם אדם ממלא פריסו מהן ובלבד שיאכל פזית מצה באחרונה.

פירש"י ז"ל שלשן העכו"ם בביתו אלא שאנו מכירים בהן שלא התמיצו שאין שם לא קרני חגבים ולא הכסיפו פניו ואינו מחנור דאע"ג דלדידן סתם פליהן של עכו"ם אינו בני יומן הא איכא למיחש שמא נתערב בהן חמץ משהו פינו שאין העכו"ם נזהר בכך בכל השנה או שמא לש במים חמין או בתמה.

אלא דהני לא קשיא עליה דאיהו ס"ל דחמה וחמין מדין קנס אסרו ולעכו"ם ליכא קנס. אבל אין פן דעת הגאונים ז"ל אלא מדינא אסור שמא תבא לידי חמיוץ ועוד דלדידיה דאית ליה התם במסכת ע"ז סתם פליהן של עכו"ם בני יומן הן תקשי ליה.

אבל ה"כא בשישאל עומד על העכו"ם ומשמרן שלא יתמיצו הוא דשרי וכן פר"ח ז"ל ואפי"ה משום חובת מצה לא נפיק בהו דעכו"ם אדעתא דנפשיה קא עביד. הלכך צריף לזהר שלא תסייעת העכו"ם בעשיית מצות לחובה.

וכן כתב הרב בעל הלכות ז"נ. לשה עכו"ם חרש שוטה וקטן לא נפיק ידי חובתיה.

ועבד ושפחה דלא טבלי אסור למילש מצה בלילה הראשון וכן כתב פהו צדק ע"כ. בגד שאבד בו פלאים לא ימכרו לעכו"ם דוקא אבד בו שאינו ניכר שמא יחזור וימכרו לישראל אבל פלאים בעין מותר וכמו שפירש"י ז"ל.

אבל עושין אותו תכריכין למת מצוה ה"ה כל מת אלא משום דלמת מצוה לוקחין בזול והאי בגד אין לו קונין ועושין ממנו זול נקט לה הכי. רבא גופיה ממחו ליה בחסיסי פ"א מעבין התבשיל בקמחא מצה אפויה וכן פ"א הרב אלפסי ז"ל ורש"י ז"ל שפירש קימחא דאבשונא אינו נכון דהא

אמר'לעיל דאיכא למיחש דלמא לא בשיל שפיר ואתי לידי חמועא מ"מ מדאמר ליה רבא לרב פפא מי איכא מאן דשרי כי האי גונא באתר דשכיחי עבדי.

ש"מ שאין נכון לעשות פנדיש בפסח מקמח מצה אפוייה בביתא דשכיחי עבדי ולא דוקא עבדי אלא הוא הדין לקטנים דלאו בני דעת פל שעוסקין הן בצרכי התבשילין והמערכות הא לאו הכי מותר דלא חיישינן אלא דלמא אתו לערובי בהו קמח שאינה אפוייה אבל לעלמא לא חיישינן שאם אין אתה אומר פן לא נתיר דבר הדומה לאיסור משום גזיר' הרואים הפושעים (ח"י): ע"ב מחלקת לתוף החרדל אבל לתוף חרוס' ישגף מיד טעמא דמלתא משום דחרדל לא משהו ליה דמפיג טעמא אבל חרוסת שמששהין אותו לא, וכן פירשוהו בירושלמי נרש"י ו"ל פ' שחונק החרדל אופה אותו וא"כ אפי' משהה אותו בחרדל מותר וקיימ' לן הכי דאין נותנין את הקמח לתוף החרוסת ולתוף החרדל ואם נתן בחרוסת ישגף מיד בחרדל יאכל מיד: אין מבשילין את הפסח לא במשקין וכו'.

הא דמיייתי לה הכא משום דקתני בה סכין ומטבילין אותו דהיינו בחרוסת דקתני לעיל: תנו רבנן בשל מבושל מ"מ וא"ת ונימא בשל מבושל כלל במים פרט אין בכלל אלא מה שבפרט מים אין מידי אחרוני לא.

וכי תימא כלל שני הפללין הסמוכין זה לזה הטל פרט ביניהן ודונום בכלל ופרט והלכך במים שרי' בין בשל מבושל ומרבינו פל מילי הא ליתא דא"כ במים מאי אתא למעוטי דאי צלי הא כתיב בהדיא אלא יש לפרש דכלל ופרט זה לזה אין דנין אותן בכלל ופרט והכא נמי היכי גימא בו אל תאכלו ממנו נא במים הא לא משמע ע"י בישול וכי תימא לכתוב אל תאכל ממנו נא ובשל מבושל במים למה לי אפתי הנה אמינא בשל בשאר משקין דמפיגין טעמן מבושל לאתווי' מים אבל צלי קדר יצא הלכך תרנייהו צרכי ויהא דקא בעי קרא לשאר משקין היינו למלקות אבל לאיסורא מקרא דכי אם צלי אש נפק': דף מ"א ע"א יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נמוח דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי במים אבל לא במבושל אעפ"י שלא נמוח על פרחין הני תנאי לאו בטעם מצה פליגי דהאיך אפשר דר"מ אמר מבושל אית ביה טעם מצה ור' יוסי אומר לית ביה ויהא איפשר למיקם עלה דמלתא דלטעמיה לקפילא.

אלא נדאי בדאית ביה טעם מצה פליגי דר' מאיר בישול לא מפיק ליה מתורת לחם כל שאינו נמוח. ור' יוסי אית ליה בישול מפיק מתור' לחם ואע"ג דאית ביה טעם מצה.

וה"ה נמי בפסח. ועולא אמר דבפסח שצלאו נאח"כ בשלו אפילו לר"מ אינו יוצא ואע"ג דבשול לא מפיק ליה מתורת צלי דהא רבי ביה קרא בשל מבושל מ"מ.

הלכך למאי דקיימ"ל דיוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אעפ"י שלא נמוח כר' יוסי משום דבשול מפיק ליה מתורת לחם. הא שריה אפילו בשאר משקין ומי פירות יוצא דאי משום בשול ליכא נאי משום טעם מצה אפי' מבושל נמי אית ביה טעם מצה ולא גרעי מי פירות בשרייה אע"ג דמפיגין הטעם ממים בבשול.

והתימא על הרב אלפסי ו"ל שכתב והיכ' דאיכא זקן או חולה דלא יכיל למיכל מצה ביבשותא תרו לה במיא עד דמרפכא ואכיל לה עד דלא מתמחא דתנו יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נמוח דברי ר' מ"מ ר' יוסי אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל אעפ"י שלא נמוח משום

דְּבַעֲיִנן טַעַם מַצָּה וְלִיכָא מִיָּהּ אַפִּי שְׂרוּי דְּוִקָא בְּדִלָא מִתְמַח וְכִדְכָתַב ו"ל : יְכוּל צִלְאוּ כֹּל צָרְפוּ יְהֵא חֲזִיב.

פְּלוּמֵר צִלְאוּ כֹּל צָרְפוּ יוֹתֵר מִן הָרְאוּי לֹו וְהִיָּנוּ דְּמוּקֵי לֵהּ בְּדִשְׁוִנֵי חֲרוּכָא וְלֵא בְּשִׁבְשִׁלוּ אַחֵר פֶּה הִיא וְכִמוּ שְׁפִירֵשׁ"י ו"ל דַּא"כ לְמָה לִי שְׁוִנָא חֲרוּכָא: יְכוּל יְהֵא מְוֹתֵר ת"ל כִּי אִם צְלִי אֵשׁ פִּירֵשׁ"י ו"ל וְאַתְנִי דְאָמֵר אֵין לֹוקִין עַל לָאו שְׁבִכְלָלוֹת דְּבִכּוּלֵי תִלְמוּדָא מִשְׁמַע דְּלִיכָא מֵאן דְאָמֵר לֹוקִין אֲלֵא דְהֵכָא בְּהָא פְּלִיגֵי דְאַבְיֵי סָבֵר לָאו שְׁבִכְלָלוֹת הוּא וְהֵכָא אַפִּי בְּשִׁהֲתֵרוּ עָלֵיו מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ לֵא לְקֵי.

וְרָבָא אֵית לֵיהּ לָאו לֵא שְׁבִכְלָלוֹת הוּא וְכֹל שִׁהֲתֵרוּ בּוּ מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ לְקֵי וְהֵכָא בְּשִׁלָּא הֲתֵרוּ וְרַב חֲסֵדָא דְאָמֵר הִמְבַּשֵּׁל בְּחֻמֵי טְבַרְנִי בְּפִסְחָא חֲזִיב דְקָא עָבַד מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ דְּיִלְמָא חֲזִיב מְלַקּוֹת פְּרָבָא אֵי נְמִי דְאָכַל חֵי לַכ"ע פְּטוּר דְכִי אִם צְלִי אֵשׁ לְשַׁאֵר מִיְלֵי דְלָא מְפָרְשׁוּ בְּקֵרָא כְּמוֹ נָא וּמְבֹנָשׁל לָאו שְׁבִכְלָלוֹת הָוֵי לַכ"ע בֵּין הֲתֵרוּ בֵּין לֵא הֲתֵרוּ.

וְרַב חֲסֵדָא דְמַחְזִיב שְׂאֵנֵי הֵתָם דַּא"ע ג' דְּבִשְׁוִל גְּמוּר לֵא הָוֵי בְּחֻמֵי טְבַרְנִי וְאֵי אֲתֵרוּ בֵּיהּ מִשּׁוּם מְבֹנָשׁל לֵא לְקֵי. מ"מ נִפְק לֵיהּ מִתּוֹרַת חֵי וְלְכֹלֵל מְבֹנָשׁל לֵא בָּא וְכִינּוּ דְכָתִיב כִּי אִם צְלִי אֵשׁ הו"ל כְּאֵלוּ הִתְתַּרְהָ עַל מְבֹנָשׁל מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ וְלְקֵי עָלֵיהּ וְקָסֵבֵר דְרָבָא פְּדַבְעֵי לְמַכְתַּב וּבְרִיִּיתָא לֵא קִשְׂיָא כֹּלֵל לְחַד מְנַיִהוּ וְרַב־חֲסֵדָא פְּרָבָא (ח"י): ע"ב אָמֵר רָבָא אָכַל נָא לֹוקָה שְׁתֵּימִם מְבֹנָשׁל לֹוקָה שְׁתֵּימִם נָא וּמְבֹנָשׁל לֹוקָה שְׁלֵשׁ אַבְיֵי אָמֵר אֵין לֹוקִין עַל לָאו שְׁבִכְלָלוֹת אִיכָא דְאָמְרֵי תְרַתֵּי הוּא דְלָא לְקֵי חֲדָא מִיָּהּ לְקֵי.

וְאִיכָא דְאָמְרֵי חֲדָא נְמִי לֵא לְקֵי דְלָא מִיְחַד לְאוּנִיהּ פְּלָאוּ דְחֲסִימָה פִּירֵשׁ"י תְרַתֵּי הוּא דְלָא לְקֵי כִינּוּ שִׁהוּא לֹוקָה מִשּׁוּם נָא אוּ מִשּׁוּם מְבֹנָשׁל תּוּ לֵא לְקֵי מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ אָכַל חֲדָא מִיָּהּ אֵי לֵא אָכַל נָא וּמְבֹנָשׁל אֲלֵא חֵי אוּ מְבֹנָשׁל בְּחֻמֵי טְבַרְנִי דְלִיכָא מְלַקּוֹת אַחֵר לֹוקָה מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ.

וְאִיכָא דְאָמְרֵי אַפִּי חֲדָא לֵא לְקֵי וְאִינוּ מְחַנּוּר דְלִיִּשְׁנָא קַמָּא קָרִי לֵיהּ לָאו שְׁבִכְלָלוֹת וְאָמְרֵי דְלְקֵי עָלֵהּ וּמָה לִי חֲדָא וּמָה לִי תְרַתֵּי אֵי לְקֵי עָלֵיהּ כֹּלֵל הָא לֵא חֲשַׁבֵּי לֵיהּ לָאו שְׁבִכְלָלוֹת וּלְקֵי נְמִי תְרַתֵּי וְעוּד דָּאם כֹּן תִּקְשִׁי בְּרִיִּיתָא דְלַעֲיִל דְאָכַל חֵי פְטוּר לְרָבָא וְכֹן לְאַבְיֵי לְלִיִּשְׁנָא קַמָּא אֲלֵא וְדַאי לְכּוּלֵי עָלְמָא אָכַל חֵי לֵא לְקֵי עָלֵיהּ דְלָאו שְׁבִכְלָלוֹת הוּא וְלֵא אֲשַׁפְּחוּן בְּכוּלֵי תִלְמוּדָא מֵאן דְמַחְזִיב בְּלָאו שְׁבִכְלָלוֹת.

וּי"מ דְהֵכָא בְּתֵרֵי פְּלִיגֵי דְרָבָא סָבֵר בֵּין בְּנָא וּמְבֹנָשׁל דְמִפְרָשֵׁי לְאוּנִיהּ בֵּין מִשּׁוּם צְלִי לְקֵי דְלָאו לָאו שְׁבִכְלָלוֹת הוּא לְגַבֵּי נָא וּמְבֹנָשׁל אֲלֵא קָרָא יְתִירָה הוּא דְלִמָּי אִיִּצְטְרִיף אֵי לְאַשְׁמוּעֵינן דְמַצְנוֹתוּ בְּצְלִי אֵשׁ הָא כְּתִיב קָרָא אַחֲרֵינָא צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת.

וְאֵי לְחֲזִיב מְלַקּוֹת עַל חֵי וּמְבֹנָשׁל וּשְׁאֵר מִיָּנִין הָא לֵא אֲפָשֵׁר דְלְדִידָהּ דְלָא מִפְרָשֵׁי לַכ"ע לָאו שְׁבִכְלָלוֹת הָוֵי. אֲלֵא וְדַאי קָרָא יְתִירָה הוּא לְלָאו יְתִירָה בְּנָא וּמְבֹנָשׁל דְמִפְרָשֵׁי וְאַבְיֵי סָבֵר דְוְדַאי לֵא קָרָא יְתִירָה הוּא דְאַצְטְרִיף כֹּל שִׁיִּשְׁנוּ בְּקוּם אָכּוּל צְלִי יִשְׁנוּ בְּבֵל תֹּאכַל נָא פְּדַאֲמֵרִינן בְּסוּמוּף הִלְכָהּ מִשּׁוּם צְלִי אֵשׁ לְעוֹלָם לֵא לְקֵי אָבֵל מִשּׁוּם נָא וּמְבֹנָשׁל וְדַאי לְקֵי דְהָא מִפְרָשֵׁי לְאוּנִיהּ וּפְלִיגֵי בְּחֲדָא וְהִיָּנוּ לְלִיִּשְׁנָא קַמָּא אָבֵל לְלִיִּשְׁנָא בְּתֵרָא מְסַפְקָא לֹן מִיְלִתָּא דְדִילְמָא הָא דְקָאֵמֵר סָתָם אֵין לֹוקִין עַל לָאו שְׁבִכְלָלוֹת אֲפּוּלֵי מִיְלִתָּא דְרָבָא קָאֵי דְאַפִּי מִשּׁוּם נָא וּמְבֹנָשׁל לֵא לְקֵי מִשּׁוּם דְלָא מִיְחַד לְאוּנִיהּ פְּלָאוּ דְחֲסִימָה שִׁהוּא לָאו אַחַד לְעֵבִירָה אַחַת אָבֵל הֵכָא דְנָא וּמְבֹנָשׁל נְכֹלֵלוּ בְּלָאו אַחַד לָאו שְׁבִכְלָלוֹת הָוֵי וְכֹלֵל כֹּלֵל לֵא לְקֵי וְרָבָא סָבֵר דְעֵינְקֵר קָרָא דְכִי אִם צְלִי אֵשׁ לְלָאו יְתִירָא

אָתִיָּא אָבֵל מִדְּאַסְמִכְיָהוּ רַחֲמָנָא דְרִישֵׁינוּ נָמִי הָא דְכָל שְׂיָשְׁנוּ וְגַם זֶה אֵינוּ מְחַנּוּר דְלִגְבֵי נָא וּמְבוֹשָׁל לִיפָא מֵאֵן דְּפִלְגֵי עַלְיָהוּ וְלֹא מִקְרִי לָאוּ שְׁבִבְכָלְלוּת פִּינוּן דְּמִיפְרָשִׁי בֵּיהּ.

דְּגֵרְסִי בְּבֹא מְצִיעָא פ' הַמְקַבֵּל אָמַר רַב הוּנָא חֲבַל רַבֵּב לּוֹקֵה שְׁתִּים רַחֲמִים לּוֹקֵה שְׁתִּים רַחֲמִים וְרַבֵּב לּוֹקֵה שְׁלֹשׁ. וְרַב יְהוּדָה אָמַר חֲבַל רַבֵּב לּוֹקֵה אַחַת רַחֲמִים לּוֹקֵה אַחַת רַחֲמִים וְרַבֵּב לּוֹקֵה שְׁתִּים לִימָא רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה בְּפִלּוּגְתָא דְאַבְיִי וְרַבָּא קָא מִיפְלִגֵי דְאָמַר רַבָּא אָכַל נָא כּו'.

אָמַר לָהּ רַבָּא אָנָּא דְאָמְרִי אִפִּי לְרַב יְהוּדָה ע"כ לֹא קָאָמַר רַב יְהוּדָה הֵתָם אֵלָא מְשׁוּם דְכִי נִפְשׁ לָאו קָרָא יִתִּירָא הוּא דְלִשְׁאָר דְבָרִים הוּא דְאָתָא אָבֵל פִּי אִם צְלִי אֲשׁ דְקָרָא יִתִּירָא הוּא אִפִּי רַב יְהוּדָה מוֹדֵה: וְאַבְיִי אָמַר לָהּ אָנָּא דְאָמְרִי אִפִּי לְרַב הוּנָא עַד פָּאֵן לֹא קָאָמַר רַב הוּנָא הֵתָם אֵלָא מְשׁוּם דְכִי נִפְשׁ קָרָא יִתִּירָא הוּא דְשְׂאָר דְבָרִים מְרַחֲמִים וְרַבֵּב נִפְקִי פְלוּמַר לִיפָא לְמִימ' מְדַפְרֵט בְּהִנֵּי וְלֹא פֶרֶט בְּהִנֵּי ש"מ בְּהִנֵּי לְקִי וּבְהִנֵּי לָא לְקִי וְכַדְאָמְרִינוּ הֵכָא דְהֵתָם צְרִיכִי לְגוּפִיָּהוּ לְאַשְׁמוּעֵינוּ דְשָׁנִי פְלִים הָעוֹשִׁין מְלֵאכָה אַחַת חֲזִיב שְׁתִּים אָבֵל פִּי אִם צְלִי אֲשׁ לָאו קָרָא יִתִּירָא הוּא דְאַצְטְרִיף לְכַדְתִּנָּא בְּשַׁעָה שְׂיָשְׁנוּ כּו'.

אַלְמָא שְׁמַעֵינוּ מִינָה דְלִכ"ע בְּהִנֵּי דְמִיפְרָשִׁי לְאוּנִיָּה לְקִי וְאַפִּי לְאַבְיִי וְהֵרָאָב"ד ז"ל פְּתַב דְלַעוּלָם הֵיכָא דְאָכַל נָא וּמְבוֹשָׁל וְאַתְרוּ עַלְיָה מְשׁוּם נָא וּמְבוֹשָׁל לְקִי עַלְיָהוּ לִכ"ע אֵלָא הֵכָא בְּהָא פְּלִיגִי בְּדָאָכַל נָא וּמְבוֹשָׁל וְאַתְרוּ עַלְיָה מְשׁוּם צְלִי אֲשׁ בְּלַחוּד רַבָּא סָבַר פִּינוּן דְהִנֵּי מִיפְרָשִׁי לְאוּנִיָּה וְכַלְהוּ אִיתְנִיָּהוּ בְּכַלְל פִּי אִם צְלִי אֲשׁ אֵהִנֵּי קָרָא יִתִּירָא לְחֲזִיב עַלְיָהוּ מְשׁוּם הִתְרַאָתוּ וְלְקִי נָמִי מְשׁוּם צְלִי אֲשׁ דְקָרָא יִתִּירָא הוּא.

וְאַבְיִי סָבַר לְלִישְׁנָא קָמָא דְלָאו קָרָא יִתִּירָא הוּא וְלֹא לְקִי עַלְיָה אָבֵל מְשׁוּם נָא וּמְבוֹשָׁל פִּינוּן דְאִיתְנָהוּ בֵּיהּ וּמְשַׁתְּמַעֵי מִינִיָּה וּמִיפְרָשִׁי נָמִי לְאוּנִי דִידְהוּ לְקִי עַלְיָהוּ בְּהִתְרַאָתוּ.

וּלְלִישְׁנָא בְּתָרָא אָמַר דְכִינוּן דְלָאו שְׁבִבְכָלְלוּת הוּא לֹא הָוִי הִתְרַאָה דִידִי הִתְרַאָה פְּלַל דְלֹא לְקִי אֵלָא עַל הִתְרַאָת לָאו דְמִפְרָשׁ פְּלָאוּ דְחִסִּימ' וְזֶה עֵינְקֵר וְנֵהִיא דְפֶרֶק הַמְקַבֵּל אֶפְשָׁר לְפֶרֶשָׁה פִּי הָאִי גּוּנָא וְאַתִּיָּא דְרַב יְהוּדָה פְּלִישְׁנָא קָמָא דְאַבְיִי.

אִי נָמִי דְהֵתָם בְּדִאָתְרוּ בֵּיהּ מְשׁוּם רַחֲמִים וְרַבֵּב וּפְלִיגִי אִי לְקִי נָמִי מְשׁוּם פִּי נִפְשׁ פִּינוּן דְתַרְנוּנִיָּהוּ אִיתְנִיָּהוּ בְּהוּ אוּ לֹא וּמְדַמִּי פְּלִגְתִּיָּהוּ בְּכִי נִפְשׁ לְפִלּוּגְתָא דְאַבְיִי וְרַבָּא בְּכִי אִם צְלִי אֲשׁ לְגַבִּי דִידִיָּה בִּין לְלִישְׁנָא קָמָא בִּין לְלִישְׁנָא בְּתָרָא (ח"י) אָמַר רַבָּא אָכַל נָא לּוֹקֵה שְׁתִּים חֲרָצֵן לּוֹקֵה שְׁתִּים נָא וְחֲרָצֵן לּוֹקֵה שְׁלֹשׁ.

אִין לְפֶרֶשׁ דְּפִלְיָגִי בְּקָרָא דְכָל אֲשֶׁר יֵצֵא מִגֶּפֶן הֵינֵן אִי הָוִי קָרָא יִתִּירָא אוּ לֹא וּכְהֵיא דְכִי אִם צְלִי אֲשׁ דָּאָם פֶּן מ"ט דְאַבְיִי דְאָמַר דָּאִין לּוֹקִין וְהָא קָרָא יִתִּירָה הוּא דְלִמְאִי אִיֶּצְטְרִיף. אֵלָא וְדָאִי לִכ"ע אִיֶּצְטְרִיף לְלוּלְבֵי גֶפְנִים דְלִיפָא קָרָא אַחְרִינָא דְמַרְבָּה לְהוּאֵלָא דְבְּהָא פְּלִיגִי דְרַבָּא סָבַר דְכִינוּן דְאַפְקִיָּה רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן לָאו לְרַבּוֹת לָאוֹי בְּהִנֵּי דְכַתִּיבִי נָמִי אָתָּא דְהָא כּוּלְהוּ מְשַׁתְּמַעֵי מִינִיָּה.

וּלְגַבִּי לּוּלְבֵי גֶפְנִים נָמִי לְקִי וְלֹא מִיֶּקְרִי לָאו שְׁבִבְכָלְלוּת פִּינוּן דְלֹא אָתָּא קָרָא לְחִדּוּמִי לָאו אֵלָא בְּדִידְהוּ דְאֵלוּ עֵלִים מְפֻלָּל וּפְרִט נִפְקִי הֵתָם מַה שְׂאִין פֶּן בְּכִי אִם צְלִי אֲשׁ דָּאִי לָאו דְקָרָא יִתִּירָה הוּא לֹא הָוִי לְקִי עַלְיָה דְבְּלִשׁוֹן עֲשֵׂה אֶפְקִיָּה רַחֲמָנָא מִיָּהוּ לָאו עֲשֵׂה גְמוּר הוּא דְנַחֲשְׁבִיָּה פְעִין לָאו הִנְיָתֵק לְעֲשֵׂה דְכִי אִם צְלִי אֲשׁ פְּתִיב וְאַבְיִי סָבַר דְכִינוּן שְׁהַפֵּל נְכָלָל בּוּ לָאו שְׁבִבְכָלְלוּת מִיֶּקְרִי וְכַדְפְּרִישְׁנָא וְהָא דְאָמְרִי וְצָרִיכָא דָּאִי תָנָא פְּסַח דְקָדִים לָאו לְכָלָל וְכו'.

ה"ה דהוי מצי למימר דאי תנא פסח דלא אפקיה בלשון לאו אבל נזיר דאפקיה בלשון לאו אימא לא אלא דחדא מינייהו נקט ואיפא גרסאות דגרסי' לה הכי בהדיא ואפילו למאן דלא גריס ליה בהדיא ה"נ משמע דכיון דקדי' לכלל אין הפלל נכלל בלאו אבל היכא דקדים פלל ללאו אתי לאו בתריה והפלל נכלל בו : דף מ"ב ע"א אמר רב יהודה אשה לא תלוש אלא במים שלנו.

י"מ שהחמה מהלכת אחורי הכיפה בלילה ומחממת את המים ואין זה נכון שהחמה רחוקה היא מן המים בלילה כמו ביום ומה שהמענינות רותחין בימות הגשמים דבר אחר גורם כמו שאני עתיד לפרש בפסח שני בג"ה וכן אם הטעם מפני שהחמה מפה עליהן ביום דאם פן אם דלה בעמוד השחר ועמדו בבית כל היום יהא מותר דכבר נצטננו ואנן לנו קאמרין.

אלא הטעם מפני בטבען מחמיצין משא"כ בשאר משקין כדאמרן במי פירות מפני שהמים מרוב קרירותן מעוררין חום הדבר המתערבין בו אחר שהיה טבע לח ועכשיו בא שפנגדו לגרשו ממנו והחום שהוא פועל פעולתו הראויה לו בהתעוררו כל שנשאר פח בו די לפעול כשאין תגבורת הקור עליו שייגרשנו ממקומו לגמרי וישכחון תחתיו וכסבת הזיעה באיש השות' מים הקרים ויותר בימות החמה בהיותם שניהם על התגבורת וזה הטעם גם כן לא לשון את העיסה ביין ושמן ודבש עם מים דכל שהחם יותר בו פועל פעולתו במהירות מפחד שפנגדו וכל שהמים יוצאין ממקורם הם על פחם וטבעם בשלימות וכל ששהו לאחר השאיב' בטל פחם קצת ובלבד שעבר הלילה מפני שהלילה מפיג פח כל דבר כמו שאמרו בקדחה שאינה בת יומה ואין זה תלוי בחום המים וקרירותן כי הטבע פועל ואין זה מקום לכאר טעם הפגת הלילה.

ומ"מ אינן צריכין לינה אלא מים גובעין אבל מי שיחין ומערות שבבית אינן צריכין שהוי פלל וכן כתבו בעלי התוספות ז"ל ובלבד שלא יהא במקום מגולה שהשמש מפה עליהן דהוי להו מים שנתחממו בחמה אא"כ השקן עד שיצטננו בין ביום בין בלילה (ח"י) אשה לא תלוש לא בחמה.

הרב אלפסי ז"ל כתב אפי' תותי עיבא לא דיומא דעיבא פוליה שמשא ובשם הר"מ במז"ל דדוקא בשווא מעונן גמור אבל כשהעננין עוברין ושבין פעם נגלה ופעם נכסה אין בכך פלוג' וכן עשה מעשה וכן עיקר : ולא במים הגרופין פירש"י ז"ל ממוליאר הגרופ' שהן חמין או פושרין.

והא פשי' והרב אלפסי ז"ל פי' שנשאבו בו ביום ויש מפרשין מים מגלגל הרחים שמתחממין על ידי התנועה המהירית מלשון נחל קישון גרפם. וכלהו איתנניהו וה"מ בלא שהייה: עברה ולשה מאי פירש"י ז"ל בחמין ומסתבר' דאכולהו קאי להא דדרש רב יהודה למים שלנו וכן לכל הני דדריש חמה וחמין כו' ובכולהו קימ"ל דאסור כרב אשי וכן דעת המפרשים ז"ל וה"נ משמע מדקאמר רב אשי היכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר דממשמע דכל דאמרין לא יעשה כן ולא אמרו בו היתר באיסור קאי אפילו בדיעבד ולא דוקא עברה ולשה במזיד דהוא הדין נמי בשוגג דלאו מדין קנס הוא אלא משום חשש חמץ הוא ובמסכת שבת אמרי' ושהה מהו ואיפא דמפרש ליה בשוגג ואותן שנותנין את המים בלילה תחת הפוכבים אין למנהגן עיקר פלל: מאי דסליק לן אליבא דהלכתא אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובת מצה בשתי הלילות בחמשת המינין.

יוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שננטלה תרומתו תרומת מעשר ולא תרומה גדולה ובשהקדימו בשייבוין ובמעשר שני והקדש שנפדו ואף עפ"י שנתן את הקרו ולא נתן את החומש.

והפּהגים בַּחלָה וּתְרוּמָה אֶבֶל לֹא בְּטָבֵל אֶפְיֵלוּ טָבֵל דְּרַבְנָן. וְלֹא בַמֶּצָ' גְּזוּלָה וּשְׁאָר מֵינִין אֲנָרְז וְדוֹסָן וְקִטְנִיּוֹת אֵין יוֹצְאִין בְּהֵן וּמִוֶּתֶר לְבַשְׁלֵן וְלֶאֱכֹל מֵהֵן בְּפֶסַח וּכְמוֹ שֶׁפִּתְבַּתִּי: מִי פִּירוֹת אֵין מִחֲמִיצִין כָּלֵל וּמִוֶּתֶר לְלוֹשׁ וּלְבִשָׁל בְּהֵן כְּמוֹ וְתִיקָא וְדִכְוֵתִי וְאֶפְיֵלוּ יֵשׁ עִמָּהֵן מִים כִּר' עֶקִיבָא בַּד"א בְּיוֹם שְׁנֵי אֶבֶל בְּשִׁמְתִי לִילּוֹת הִרְאִישׁוֹנוֹת אֵינוֹ יוֹצֵא בְּהֵן חוֹבֵת מִצֵּה דְהֵנִי לֵה מִצֵּה עֲשִׂירָה וְכֵן חִלוּט וְאֲשִׁישָׁא שֶׁהִי גְלוּסְקָא גְדוּלָה דְרַף חֲשִׁיבוֹת אֵין יוֹצְאִין בְּהֵן וּכְמוֹ שֶׁפִּירְשִׁתִּי מִוֶּתֶר לְאַפּוֹת פֶּת מְרֻבָּה בְּפֶסַח אֶבֶל לֹא לְלוֹשׁ בְּבַת אַחַת.

אֵלֹא כְּמוֹ שֶׁאֲנוּ עֲתִידִין לְפָרֵשׁ בַּפ' אֱלוֹ עוֹבְרִין וּבִשְׁאָר יָמִים טוֹבִים בֵּין לְלוֹשׁ בֵּין לְאַפּוֹת כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר וְאֵין עוֹשִׂין פֶּת עֵבֶה בְּפֶסַח כְּטַפַּח אֵלֹא רִקִּיקִין וְאֵין עוֹשִׂין סְרִיקִין הַמְצַוִּינִים בְּפֶסַח דְקִי הַצִּיּוֹר וְאֶפְי' בְּדָפוּס בַּד"א בְּשֵׁל כָּל אָדָם אֶבֶל בְּשֵׁל נַחְתוּמִים דְבִקִּיאִין מִוֶּתֶר: וְלַעֲנֵן סוּפְגָנִין וְדוּבְשָׁנִין וְהִשְׁאָר וְשֶׁעֲשָׂאֵן בְּאַלְפָס וְשֶׁעֲשָׂאֵן בַּחֲמָה בֵּין לַחֲלָה בֵּין לְבִרְכָה בֵּין לְפֶסַח כְּכֹר נִתְבָּאָר דִּינָן וְיוֹצְאִין בְּתַבּוּאָה הַנְּרַקְבָת וּבְפֶת עִם הַסְּנִיבִין וְאֵין חוֹלְטִין שׁוּם דְבָר לֹא לְאַכִּילָה וְלֹא מוֹרְסוֹן לְתַרְגּוּלִין.

וְאֵין לוֹתֵתִין וְאֵם לֵתֵת אֵם נִתְנָן עַל פִּי הַבַּיִת וּמִתְבַּקְעִין אֲסוּרִין וְאֵם לֹא מִוֶּתֶרִין בַּד"א בְּשִׁעוּרִין אֶבֶל בְּחִיטִין עַד שֶׁיִּתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ. וְאֶפְי' שִׁעוּרִין לֹא אֲמַרְנָן אֵלֹא לְאַכְלָן בְּעֵינֵן אֶבֶל אֵם נִמְצָאוּ בַּתְּבָשִׁיל שְׁנַיִם שֶׁלֹּשׁ גְּרַגְרִין מִוֶּתֶר הַתְּבָשִׁיל עַד שֶׁיִּתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ.

וְאֵם נִתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ מְבַעַר הַחֲמִץ וּמִנִּיחַ הַתְּבָשִׁיל עַד לְאַחַר הַפֶּסַח וּמִוֶּתֶר וְלַעֲנֵן חֲטִין הַנִּמְצָאִין בְּזֶפֶק כְּכֹר הָאֲרַכְתִּי בָּם. וְתַבּוּאָה הַבָּאָה מִמְדִּינַת הַיָּם מִוֶּתֶרֵת בְּפֶסַח דְלֹא אֲסוּרוֹ אֵלֹא כְּשֶׁטְבָעָה הַסְּפִינָה בְּנִהָר דָּאֵז אֲסוּר אֶפְיֵלוּ לְמַכְרֵן לְגוֹיִם אֵלֹא מוֹכְרֵן לְיִשְׂרָאֵל קַבָּא קַבָּא פִּי הַיָּם דְכִלְיָא קַמָּא פֶּסְחָא וְקַמַּח שֶׁנֶּפֶל לְתוֹכוֹ דְדָלָף אֶפְי' כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ אֵינוֹ בָּא לִידֵי חִימוּץ וְהוּא דְעֵבִיד טִיף טִיף כְּנֶגֶד טִיף טִיף: בְּצִקוֹת שֶׁל גוֹיִם וְיִשְׂרָאֵל רוּאָה לִישְׁתֵּן מִוֶּתֶרִין וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בְּהֵן יְדֵי חוֹבְתוֹ: וְלַעֲנֵן שִׁמּוֹר בְּעֵינֵן שִׁמּוֹר לְחֲטִים מִשְׁעַת קַצִּירָה לְכַתְחִילָה אֶבֶל בְּדִיעֵבֵד בְּשִׁמּוֹר דְלִישָׁה סְגִי וְקַמַּחִין שֶׁל גוֹיִם יוֹצְאִין בְּהֵן.

אֵין מוֹלְלִין אֶת הַקְּדוּרוֹת לְעָרֵב קַמַּח בַּתְּבָשִׁיל כָּלֵל כְּעִילָא אֶפְיֵלוּ בְּקַמַּח קְלִי וְאֵין נוֹתְנִין אֶת הַקַּמַּח לְתוֹף הַחֲרוֹסֵת וְאֵם נִתְן יִשְׂרָף מִיָּד וְלֹא לְתוֹף הַחֲרָדֵל וְאֵם נִתְן יֶאֱכַל מִיָּד. יוֹצְאִין בְּרִקִּיק הַשְּׁרוּי אֶפְיֵלוּ בְּמִי פִירוֹת אֶבֶל לֹא בְּמִבּוֹשָׁל אַעֲפ"י שֶׁלֹּא נִימַח.

וּמִוֶּתֶר לִיתְנָן מְלַח בְּעִיסָה הָאֲשֶׁה לֹא תִשְׁרָה אֶת הַמְּוֶרְסוֹן שֶׁתּוֹלִיף בִּידָה לְבֵית הַמְּרַחֵץ אֶבֶל שְׁפָה הִיא עַל בְּשִׁרָה יְבֵשׁ. לֹא יִלְעָס אָדָם חֲטִין וְיִתְנָן עַל גְּבִי מִפְתּוֹ מִפְּנֵי שֶׁהֵן מִחֲמִיצִין וְה"ה לְכָל מְעִינֵין מִי תִשְׁמִישׁוּ שֶׁל נַחְתוּם יִשְׁפְּכוּ אֵם הֵן רַבִּים בְּמִקּוֹם מְדוּרוֹן וְאֵם מְעֻטִין אֶפְי' בְּמִקּוֹם מִפְּנֵי שֶׁהֵם מִחֲמִיצוֹת.

אֵין לְשִׁין אֵלֹא בְּמִים שֶׁלְנוּ בְּבֵית בְּלִילָה אֵין לְשִׁין לֹא בַּחֲמָה וְלֹא בְּחֲמִי חֲמָה וְלֹא בְּמִים גְּרוּפִים וְלֹא תַחַת הַמְּעוֹנָן וְלֹא תַסְתַּלֵּק מִן הָעִיסָה עַד שֶׁתִּגְמָר הַפֶּת. וְאֵם עֲבָרָה עַל אַחַת מֵאֱלוֹ הַרִי זֶה אֲסוּר וְצִרִיכָה שְׁנֵי פְלִים אַחַת שֶׁמְקַטְפֶת בּוֹ וְאַחַת שֶׁמְצַנְנַת בּוֹ אֶת יְדֵיהֶן: אֱלוֹ יְרַקוֹת שֶׁאָדָם יוֹצֵא בְּהֵן חוֹבְתוֹ בְּפֶסַח כָּל יְרַק מֵר וְזֶה הַכָּלָל כָּל שֵׁישׁ לוֹ שֶׁרָף שִׁיּוּצָא מִמֶּנּוּ חֲלָב וּפְנִיּוֹ מְכַסִּיפִין הַרִי זֶה מֵר יוֹצְאִין בְּהֵן בֵּין בְּעֵלִין בֵּין בְּקַלַּח בֵּין לַחֲיִין בֵּין יְבֵשִׁים בַּד"א בְּקַלַּח אֶבֶל עֲלִין לַחֲיִין אֵין יְבֵשִׁי לֹא וְזֶה הַכָּלָל כָּל שֵׁישׁ בּוֹ טַעַם מְרוּר יוֹצְאִין בּוֹ.

יוֹצְאִין בְּהֵן כְּמוֹשִׁין אֶבֶל לֹא כְּבוֹשִׁין שְׁלוּקִין וּמְבוֹשָׁלִין. וְכוֹלֵן מְצַטְרְפִין לְכַזְזוֹת.

חדש שאינו במשמעות הפתוח זו לא שמענו : ולעגנו פסק הלכה הרב אלפסי ו"ל פסק פרבנו דאמרי על ערובו ולא פלוג ומילקי הוא דלא לקי הא איסורא מיהא איכא ואי אכיל כזית בכדי אכילת פרוס מילקי נמי לא לקי ומשמע דכל שפן נוקשא בעינו דלא לקי דטפי עדיף חמץ דגן גמור על ידי תערובות מנוקשא בעין כדמשמע בכלה שמעתין והר' בעל המאור ו"ל הקש' עליו דנדאי כסתמא דמתניתין קיימ"ל דאוקמא רב יהודא כר"מ דהו"ל סתם במתני' ומתלוקת בברייתא וקיימא לו כסתם מתני' ועוד קשיא דידיה אדידיה שהוא ו"ל פסק לקמן כר"מ דאמר שיאור ישרף והאוכלו בלאו והוא חמץ נוקשא ואם כן כל שפן דגן גמור על ידי תערובות הלכך לית הלכתא פרבנו ולית הלכתא נמי כר' יוחנן דאמר אין היתר מצטרף לאיסור מאחר דקיימ"ל כר"מ דמתני' חמץ דגן גמור על ידי תערובות אע"ג דליכא כזית בכדי א"פ דס"ל היתר מצטרף לאיסור ודברי ר' אליעזר בכלל דברי ר' מאיר הן אלו דבריו.

ואין זה נכון דאי מתני' סתם חשבי' ליה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דפסיק הלכתא כסתם משנה ואיהו אמר פל איסורין שבתור' אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסור נזיר ואע"ג דאמוראי ניהו ואלקבא דר' יוחנן הו"ל לאקשוני ולפרוקי כדק' עביד בכל דוכתי אלא דכינון דמתני' במתני' ר' אליעזר מוסיף לא חשיבא סתמא ועוד דהא מדר' אליעזר דהיתר מצטרף לאיסור משום דדריש כל אפי' בכל התורה כולה נמי נימ' היתר מצטרף לאיסור דהכי אמרי' בנזיר פ' שלשה מינין וזעירא כמאן כר' אליעזר דדריש כל מאי איירא האי אפי' בכל התורה כולה נמי דגמר מחמץ.

ואנן קיימ"ל בכל התורה כולה אין היתר מצטרף לאיסור אא"כ יש בו כזית בכא"פ ועוד דלא אשכחן אמורא דפליג עלה דר' יוחנן דאמר אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסור נזיר ואדרבא אשכחן לר' אלעזר התיב במס' נזיר דלית ליה דר"א דאר"א כל רביעית שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסור נזיר הלכך כר' יוחנן קיימ' לן בעירוב ובנוקשא נמי לא קשיא דרב אדרב דאיהו ו"ל לא פסק כר' מאיר דלקי על שיאור דהכסיפו פניו אלא דחייב פרת פקדני חגבים משום דחמוץ גמור הוי ורבא מפרש טעמא דאין לה כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקין מלמטה מדע לה שפן כתיב בהלכותיו הא דתנו וחכ"א זה זה האוכלו חייב פרת תני לה בתוספתא בשם ר' מאיר ואעפ"כ הלכה כותיה משום דתנינו לה במתני' בלשון חכמים אמר רבא מ"ט דר' מאיר אין לה כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקין מלמטה ע"כ.

וזה מוכיח שלא פסק כמותו אלא במה שמחייב פרת וכן דעת הר"מ במז"ל והראב"ד ו"ל כן פסק ואעפ"י שלא מן הטעם הזה הלכך ארבעה מיני מדינה ושלשת מיני אומנות מתבערין ואסורין באכילה אבל אין לוקין על אכילתן אא"כ אכל מן התערובת כזית חמץ בכדי א"פ אמר ר' אבהו א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת וכל משרת.

תחלת כל דבר יש לנו לפרש שלש לשונות שבאין בשמועה זו מה הן ומה דינו ודין היתר מצטרף לאיסור וטעם פעיקר וכזית בכדי אכילת פרוס היתר מצטרף לאיסור הוא שיאכל בין היתר ואיסור כזית בין שהאיסור חצי זית בין פחות מכן כל שהוא כל כך שיתן טעם במה שאוכל הרי זה מצטרף וחשוב כאלו אכל כזית מן האיסור ושלא כדברי הראב"ד ו"ל שפי' דוקא חצי איסור וחצי היתר וכמו שאנו עתידין לבאר מן הירושלמי ומן הגמרא.

וטעמא דמלתא דלעולם אינו חייב אלא כשנהנה גרונו בכזית הלכך אם אכל פחות מכזית איסור לבדו אינו חייב וכן אם אכל כזית בין איסור והיתר ואין טעם האיסור ניקר בכולו לא מחייב שלא

נְהַנֶּה גְרוֹנוֹ בְּכֹזֵית אִיסוֹר אֲבָל כְּשֶׁאֲכַל כְּזֵית וְטַעַם הָאִיסוֹר נִיכָר בְּכֹלוֹ הֵרִי נְהַנֶּה גְרוֹנוֹ בְּכֹזֵית וְנְהַנֶּה מִן הָאִיסוֹר וְטַעַם כְּעִיקָר הוּא כֹּל שֶׁנִּתְעַרַב כְּזֵית אִיסוֹר בְּהִיתָר וְנִתְּן טַעַם הָאִיסוֹר בְּהִיתָר וְאֵין בּוֹ מִמֶּשׁוֹ שֶׁל אִיסוֹר כִּלְאֵל טַעַמוֹ לְבַד שֶׁהִתְיַתֵּר קָלֵט טַעַם הָאִיסוֹר כְּעֵין רֵיחַ וְהֵינּוּ נִזְיֵר שֶׁשָּׂרָה עֲנֻבָיו בְּמִים וְהַמִּים קָלְטוּ טַעַם הָעֲנֻבִים בְּלֹא תַעְרוּבוֹת מִמֶּשֶׁן זֶהוּ טַעַם כְּעִיקָר הָאִיסוֹר שֶׁאֵין לְמַטָּה מִמֶּנּוּ אֲבָל כֹּל שֶׁנִּתְעַרַב פְּלִיטַת הָאִיסוֹר מִמֶּשׁוֹ הוּא חָשׁוּב וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁיֵּשׁ בְּכֹלוֹ טַעַם כְּעִיקָר וְכֹזֵית בְּכַדֵי אֲכִילַת פָּרֶס הוּא שֶׁאֲכַל כְּזֵית מִן הָאִיסוֹר בֵּין שֶׁאֲכַלוּ בְּפָנָי עֲצָמוֹ בֵּין שֶׁאֲכַלוּ ע"י תַעְרוּבוֹת הִיתָר אֲלֵא שֶׁלֹּא אֲכַלוּ בְּבֵת אַחַת וְשָׂקָה בְּצִירוֹף הַכְּזֵית עַד כְּדֵי שֶׁיִּוָּכַל לְאָכֹל פָּרֶס וְהוּא ד' בְּצִים שֶׁעוֹדָה אַחַת כְּדֵאֲמַרְיֵנוּ בְּעִירוֹבֵינוּ דְּמַעְרָבֵינוּ עִירוֹבֵי תַחֲוּמֵינוּ בְּכַפֵּר שֶׁל מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת וְהוּא שְׁמוֹנֶה בְּצִים וְאָמְרוּ חֲצִיָּה לְבֵית הַמְּנוּגָע כְּלוֹמֵר אִם שָׂקָה בְּבֵית הַמְּנוּגָע כְּדֵי אֲכִילַת אַרְבָּעָה בְּצִים מְטַמֵּא בְּגָדִים מִשׁוּם דְּקָשׁוֹ קָרָאִי אֶהְדְּדֵי דְכַתִּיב וְהִבֵּא אֶל הַבַּיִת וְהָאוֹכֵל הַבַּיִת וְאִם עַל פֶּאֶ תִּיב עַל אֲנָכָל לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

אֲלֵא בִיא' כְּשֶׁעוֹר אֲכִילָה קָאָמַר וְהִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי שֶׁהוּא שֶׁעוֹר ד' בְּצִים מְדַאֲפְקִיָּה קָרָא בְּלִשׁוֹן אוֹכֵל סֵתָם וְקִימ"ל לְכָל מְקוֹם דְּשֶׁעוֹר אֲכִילָה בְּכֹזֵית. ש"מ דה"ק אֲכִילָה דְּהֵינּוּ כְּזֵית אִם אֲכַלָּה תוֹף שֶׁעוֹר אֲכִילַת פָּרֶס אֲכִילָה מְקַרֵי וּפָרֶס נִקְרָא עַל שֵׁם חֲצִי כְּפֶר לִשׁוֹן פְּרוּסָה וְאֲמַרְיֵנוּ הֵתָם חֲצִי חֲצִיָּה לְכֹסֶל אֶת הַגּוֹיָה כִּהֵן שֶׁאֲכַל אוֹכְלֵינוּ טְמֵאִים בְּכִשְׁתֵּי בְּצִים חֲצִי חֲצִיָּה לְטוֹמְאָת אוֹכְלֵינוּ.

וְשֶׁלֶשֶׁת דֵּינֵינוּ אֵלּוּ מִתְחַלְפִּין מִפְּנֵי חִילּוֹף הַמִּינִים דְּקִימ"ל מִן בְּמִינוֹ בְּטַל בְּרוּב דְּאוֹרֵייתָא בֵּין יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ בֵּין בְּבָלוּל. תַּדַּע לָךְ דְּאֲמַרֵי' בְּמַס' זְבָחִים אָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּנּוּן בְּטַעַמָא אָמַר רַבִּנּוּן בְּרוּבָא מִן בְּמִינוֹ בְּרוּבָא מִן בְּשֶׁאִינוֹ מִינוֹ בְּטַעַמָא וְהִיא וְדָאִי יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ הִיא דְּאֵלּוּ בְּלַח הִיכָא שְׁרוּ רַבִּנּוּן בְּרוּבָא וְהָא קִימ"ל כֹּל אִיסוּרֵינוּ שֶׁבַתּוֹרָה בֵּין בְּמִינוֹ בֵּין בְּשֶׁלֹּא מִינוֹ בְּנוֹתָן טַעַם אֲלֵא וְדָאִי בְּיָבֵשׁ הוּא אֲלֵמָא יָבֵשׁ בְּיָבֵשׁ מְדַאוֹרֵייתָא בְּטַל בְּרוּב וְאֲפִי' מְדַרְבְּנוּ וְלִיכָא לְמִימַר דְּהִיא בְּלַח וּבְטַל בְּרוּב מְדַאוֹרֵייתָא קָאָמַר דָּא"כ מִן בְּשֶׁאִינוֹ מִינוֹ אִינוֹ בְּטַעַמָא אֲלֵא בְּכֹזֵית בְּכַדֵי א"פ וְעוֹד דְּהָא אָמַר אָמַר רַבִּנּוּן.

וְלֹא עוֹד אֲלֵא דְאֲפִי' ר' יְהוּדָה דָּאִית לֵיה מִן בְּמִינוֹ בְּמַשָּׁהוּ לֹא אָמַר אֲלֵא בְּבָלוּל אֲבָל בְּיָבֵשׁ שְׂוָה לְעַצְמוֹ וְזֶה לְעַצְמוֹ מוֹדָה דְּבְטַל בְּרוּב לְפִי דֵינוֹ דָּאִי לֹא תִימָא הִכִּי תַרְוּמָה מִן בְּמִינוֹ אִינוֹ עוֹלָה לְר' יְהוּדָה כִּלְאֵל וְאֲנִי תַנּוּן א"ר יְהוּדָה מְעַלִּין אֶת הַתְּרוּמָה בְּאַחַד וּמֵאָה וְהֵינּוּ וְדָאִי חֲטִיִּים בְּחֲטִיִּים דָּאִי חֲטִיִּים בְּשַׁעֲוֵרוֹת אֲפִילוֹ תַרְוּמָה עוֹלָה בְּשֵׁשִׁים וְכַדְתַּנּוּ בְּמַסְכַּת עֲרֻלָּה וּמִיִּיתֵינוּ לָהּ בְּפָרֶק גִּיד הַנֶּשֶׁה גְרִיסִין שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם הָעֵדֻשִׁים אֵין בְּהֵן בְּנוֹתָן טַעַם אֲפִי' אֵין בְּהֵן לְהַעֲלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה מִן תַּר וְעוֹד דְּאֲמַרֵי' בְּפֶר' הַנְּזָקִין גְּבִי קִנְסִי שׁוּגַג אֲטוּ מְזִיד וְרַמִּי דַר' יְהוּדָה אַדְר' יְהוּדָה דְּתַנְיָא וְאִח"כ נִתְפָּצְעוּ בֵּין בְּשׁוּגַג בֵּין בְּמִזִּיד לֹא יַעֲלוּ ד"ר מֵאִיר וְר' יְהוּדָה ר' יוֹסִי וְר' שְׁמַעוֹן אוֹמְרֵי' בְּמִזִּיד לֹא יַעֲלוּ בְּשׁוּגַג יַעֲלוּ וְהָא הָכָא דְּמְדַאוֹרֵייתָא' חַד בְּתַרֵי בְּטַל וְרַבִּנּוּן הוּא דְּגִזוֹר וְקָא קִנְסִי שׁוּגַג אֲטוּ מְזִיד וְהֵתָם וְדָאִי מִן בְּמִינוֹ הוּא דָּאִי בְּשֶׁאִינוֹ מִינוֹ אַעֲפ"י שֶׁנִּתְפָּצְעוּ הֵרִי נִיכָרֵינוּ שֵׁם וְכֹל שֶׁהָאִיסוֹר נִיכָר אִינוֹ בְּטַל לְעוֹלָם אֲלֵא וְדָאִי ל"ע מִן בְּמִינוֹ יָבֵשׁ שֶׁעוֹמֵד בְּפָנָי עֲצָמוֹ בְּטַל בְּרוּב וְכֵן יָבֵשׁ נְבָלָל לְרַבִּנּוּן דְּאֲמַרֵי' בְּפ' הַתַּעְרוּב' אָמַר ר"ל הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהַטְּמֵא שֶׁבְּלָלָן זֶה עִם זֶה וְאֲכָלָן פְּטוּר: ש"מ תַּלְת' ש"מ מִן בְּמִינוֹ בְּטַל בְּרוּב.

וְש"מ אִיסוּרֵינוּ מְעַלִּין זֶה אֶת זֶה. וְש"מ הַתַּרְאָת סָפֵק לֹא שָׁמָּה הַתַּרְאָה וְכֵן בְּלַח בְּלוּל דְּפִלְגְּמִיתָא הוּא דְּרַבִּנּוּן וְר' יְהוּדָה בְּדָם פֶּר וְדָם שֶׁעִיר הוּא וְכִינוּן דְּבָכָל מִן בְּמִינוֹ אֲמַרְיֵנוּ בְּטַל בְּרוּב דְּאוֹרֵייתָא

ליכא למימר ביה טעם פעיקר כלל וזהו דגריסונו בפירק גיד הנשה גבי כל איסורין שבתור' בששים דיליף לה מזרוע בשלה ופריה והתנו זהו היתר הבא מכלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטי שאר איסורי שבתורה אמר אבני לא צריכא לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והכא בטיל ולגמר מינה גלי רחמנא מדם הפך ומדם השעיר ומאי חזית דגמרי' מהאי ליגמר מהאי קולא וחומרא לחומרא גמרינו לקולא לא גמרי' אי הכי ששים ומאה לרבנו לא לגמר אטו אנו לקולא קא גמרי' לחומרא גמרי' דמדאוריית' חד בתרי בטיל רבא אמר לא נצרכה לטעם פעיקר דבקדשים אסור והכא שרי.

ולגמר מינה גלי רחמנא גבי חטאת יקדש להיות כמוהו. והא זרוע בשלה מין במינו הוא ואפי"ה הנה ס"ד דבשאר איסורין יהא אסור התם ה"ק זהו היתר הבא מכלל איסור לרבנו זהו למעוטי שאר איסורין דמדברנו אינו בטל מין במינו בין בשלא במינו ופריק דלר' יהודה איצטרף ומדאורייתא והיינו דקא פריק דלדין חומרא הוא פי ילפי' מינה דמדאורייתא חד בתרי בטיל ורבא אמר לא נצרכה אלא לטעם פעיקר דבקדשים אסור והכא שרי ולא טעם פעיקר ממש קאמר דהא פרישית דלא מקרי הכי אלא בשאין בו ממש כלל.

ועוד דאם פן דיש בו טעם ממש אף בחולין נמי וכדבעינו מימר ועוד דמייתי ליה מחטאת וזהו קרא מוקמינו ליה לקמן להיתר מצטרף לאיסור ועוד דהא אנו ילפי' מזרוע בשלה ששים ומאה וא"כ היכי אית ביה נותן טעם אלא ה"פ לא נצרכ' אלא לטעם פעיקר בטעם כל שהוא דאע"ג דאין בו בנותן טעם גמור אי אפשר שלא יהא בו איסור משהו שיהא נותן טעם בכזית ממנו ובקדשים מיהו אסור.

ופריה וליגמר מינה ופריק גלי רחמנא בחטאת יקדש להיות כמוהו שאם נבלע זה בזה כלל הרי הוא כמוהו כדבעי' למכתב ועל פרחין לאו משום נותן טעם דהא סתמא פתיב קרא ומשמע דאפי' בכל דהו אלא דטעמא משום דהיתר מצטרף לאיסור.

וכיון דאית ביה איסור כלל אי אכיל מינה פזית והאיסור בכלל הנה ליה פאזכל פזית איסור וכיון דאשפחון היתר מצטרף לאיסור בקדשים ואפי' בכל דהו אע"ג דאשפחון ביה נמי מין במינו בטל ברוב אזלינו לחומרא ומקימין היתר מצטרף לאיסור ואפי' ע"י טעם מעט.

וכל הגי דאשפחון בקדשים במין במינו בטל ברוב דתנו התם בזבחים קדשים וחולין או קדשים וקדשי קלים בנותן טעם. ובמסכת מנחות שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו בטל ברובה לרבנו.

וכן הדין דהפגול והנותר וכו' פוליהו בשלא נתבשל שלא קבל טעם זה מזה אלא זה עומד לעצמו וזה לעצמו ואפי' בשוגבלל דטעם פעיקר ליכא למימ' ביה והיתר מצטרף לאיסור ליכא למימר אלא כשאותו חזי' לטעם מחמת האיסור שבו וכדכתבנו' ויבש ביבש אינו מטעים ההיתר ואעפ"י שיש בכלול פזית איסור ושמה יאכל אותו פזית ואינו צריף לצירוף פינו דאיכא רובא היתר בתר רובא אזלינו אבל בשנתבשל פינו דכזית מן ההיתר קבל טעם מן האיסור וקרוב הדבר שהטעם הנה ניפר במחציתו שוב אין להתיר דאין פאן רוב להיתר.

אבל ודאי בתולין אפי' נתבשל בטל ברוב פינו דלא אמרי' ביה היתר מצטרף לאיסור והא דאמרי' בפירק גיד הנשה גבי רב מרי בר רחל דאמלחא ליה בשר שחוטה עם בשר נבלה ואמרי' ליה משום דכתיב הטמאין לאסור צירו ורוטבו דאלמא אפי' מין במינו בחולין לא בטיל ברוב דאורייתא.

ה"ק פִּינּוֹן דְּצִירָן בְּפָנָיו עֲצָמוֹ אָסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אַף תַּעֲרֹבְתוּ אוֹסֵר בְּשֵׁשִׁים מְדַרְבְּנָן וְעֵלָה לָנוּ דְלֹא אֲמַרִי טַעַם כְּעֵיקָר בְּמִין בְּמִינוּ כָּלֵל אֵלָא בְּנִתְבַּשְׁל בְּקַדְשֵׁי וּמְדִין הֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר.

וְהֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר לִיכָא לְמִימַר בְּמִין בְּמִינוּ בְּיַבֵּשׁ בְּקַדְשֵׁים אַא"כ הֵהֵיטֵר וְהֵאִיסוּר מְחַצָּה עַל מְחַצָּה שְׁלֵא נִתְבַּטַּל בְּרוֹב וְאֵעִפ"י שְׂאָכֵל חֲצִי זֵית הֵיטֵר וְחֲצִי זֵית אִיסוּר וְכַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס מִין בְּמִינוּ לֹא מִשְׁתַּפַּח לֵה כַזֵּית אִיסוּר שְׂאָכֵל בְּתַעֲרוּבָא פֶּרֶס דְּהָא אֲבִטִיל בְּרוֹבָא אַא"כ אֲכֵל הֵאִיסוּר בְּלִבְד בְּשֵׁהוּי אֲכִיל' פֶּרֶס וְאֲקֻשֵׁי לֵה דְאֲמַרִינוּ לְקַמֵּן שְׁתֵּי קַוּפוֹת אַחַת שְׁל חֻלְיִין וְאַחַת שְׁל תְרוּמָה וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי סֵאִין אַחַת שְׁל חֻלְיִין וְא' שְׁל תְרוּמָה וְנִפְלוּ אֵלּוּ לְתוֹף אֵלּוּ מִוּתְרִין שְׂאֲנֵי אוֹמַר חֻלְיִין לְתוֹף חֻלְיִין נִפְלוּ וְתְרוּמָה לְתוֹף תְרוּמָה וְאִי אֲמַרְתָּ כַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס דְּאוֹרְיִיתָא אֲמַאי אֲמַרִי שְׂאֲנֵי אוֹמַר וְהֵהִיא נְדָאי מִין בְּמִינוּ הוּא דְאִי בְּשְׂאִינוּ מִינוּ הֲרִי נִיכָר זֵה לְתוֹף זֵה יִסְלַקֵּם.

הֵתֵם הָא פְּרִישׁוּ לֵה דְכֻוְתֵי בְּעֵלֵי הַתּוֹסְפוֹת ז"ל דְּכִינּוֹן דְּמִין בְּשְׂאִינוּ מִינוּ בְּעֵנְנָן זֵה אָסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אַף בְּמִין וּמִינוּ לֹא הֵוָה לָן לְמִימַר שְׂאֲנֵי אוֹמַר מְדַרְבְּנָן וְלִקְמֵן נְאֲרִיף בָּהּ: מִין וְשְׂאִינוּ מִינוּ לֹא אֲשַׁפְחוּ לִיה בְּטוּל גְּמוּר דְּאוֹרְיִיתָא אֵלָא אֲדַרְבַּת' אִיסוּר בְּיַתֵּר מְרוֹב דְּהֵינְנוּ כַזֵּית בְּכַדִּי א"פ כְּדִלְפִינּוּן לֵה מְקַרָא דְּהֵאוּכַל בְּבֵית וְכִינּוֹן שְׁכַן שְׁפִיר אִיכָא לְמִימַר בְּיָה טַעַם כְּעֵיקָר אִפִּי בְּחֻלְיִין וְהֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר בְּכָל שְׁהוּא וְכַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס נְמִי לְהֵיטֵר שְׂאֵם אֲכֵל כַזֵּית מֵאִי זֵה אִיסוּר שְׁיִהֵה בְּשִׁיְהוּי אוֹ בְּתַעֲרוּבַת אֲכִילַת פֶּרֶס מְצַטְרַף וּבְאֵלוּ הַשְּׁלֵשָׁה מִינִין פְּלִיגִי ר"ע וְרַבְּנָן וּר' אֱלִיעֶזֶר וְאֲמַרְאֵי ר' יוֹחָנָן וְאַבְיִי וְרַבָּא.

כַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס לֹא אֲשַׁפְחוּ מֵאֵן דְּפִלִּיגִי בָּהּ אֵלָא אֲבִי דְּסַבְר לָאו דְּאוֹרְיִיתָא נִאֲנָן קִימִ"ל כְּסוּגִינּוּ בְּכַוְלָה תְּלַמוּדָא כַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס וְלְמַלְקוֹת אֲמַרוּ תַדַּע דְּקַתְנֵי בְּמַתְנֵי הֲרִי אֵלּוּ בְּאַזְזָהֳרָה וְאִין בָּהֶן מִשׁוּם כֶּרֶת וְעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלֵיהָ דַר"א אֵלָא מִשׁוּם דְּלֹא מִשְׁפַּחַת בְּיָה כַזֵּית בְּכַדִּי אֲכִילַת פֶּרֶס כְּדָבְעֵי מִימַר הֵתֵם מְצַטְרַף לְאִיסוּר ר"א סַבְר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה אֲמַרִי הֲכִי דְּגַמְרִינוּ מִחֻמַּץ בְּפֶסַח וְכֵן אֲבִי ר' יוֹחָנָן אֲלִיבָא דַר' עֲקִיבָא לִית לִיה הֲכִי אֵלָא בְּנִזִיר וְקַדְשֵׁים מִשׁוּם דְּהוּי לֵהוּ שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כֹּא' וְרַבְּנָן לִית לֵהוּ הֲכִי אֵלָא בְּקַדְשֵׁים וְכֵן רַבָּא כְּדַאֲמַרְוּ לַעֲלִי וְחֻלְיִין מְקַדְשֵׁים לֹא יִלְפִינוּ.

וְקִימִ"ל כְּרַבָּא וְאַלִיב' דְּרַבְּנָן וְלְמַלְקוֹת פְּלִיגִי כְּדַאֲמַרִי שְׂאֵם שְׂרָה פֶתוּ בִינּוּ וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדִי לְצַרֵּף כַזֵּית חֲזִיב הַלְכָף מִיִּלְקִי הוּא דְלֹא לְקִי בְּשַׁאֲרַי אִיסוּרִין אֲבָל אִיסוּרָא מִיֵּהַת אִיכָא מְדִי דְּהוּהוּ אַחֲצִי שְׂעוֹ דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה.

וְטַעַם כְּעֵיקָר כְּוָלֵי עֲלָמָא מוֹדוּ בְּיָה אֲבִי אֲמַר לֵה בְּהַדְיָא בְּפֶרֶק גִּיד הַנְּשָׂה טַעַמוּ וְלֹא מִמְשׁוֹ אָסוּר דְּאוֹרְיִיתָא וּמִיִּיתֵי לֵה מְבַשֵּׁר וְחֻלְב וְרַבָּא דְקָא דְחִי לֵה הֵתֵם הֵינְנוּ דְּמַהֲהִיא לֹא נִשְׁמִיעֵנָה דְּחַדוּשׁ הוּא אֲבָל בְּדִינָא לֹא פְּלִיגִי וְהֵכָא נְמִי בֵּין לְרַבְּנָן בֵּין לַר' עֲקִיבָא אִית לֵהוּ הֲכִי בְּכָל הַתּוֹרָה כְּוָלָה ר' עֲקִיבָא יִלִּיף לֵה מְבַשֵּׁר בְּחֻלְב וְחֻטָּאת וְנִזִיר לְהֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר וְרַבְּנָן סְבָרִי בְּשַׁר בְּחֻלְב חַדוּשׁ הוּא אֲבָל יִלְפִינוּ לֵה מְנִזִיר וְחֻטָּאת לְהֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר בְּקַדְשֵׁים.

וְקִימִ"ל כְּרַבְּנָן מִיְהוּ בְּנִזִיר דְּכַתִּיב בְּיָה לְקִי עֲלֵיהָ אֲבָל בְּשַׁאֲרַי אִיסוּרִין לֹא דֵאִין מְלָקִין עַל הַהִיקָשׁוֹת וְכְדַמְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלַמִי דְּבָעִי לְמַכְתָּב. וְהֵינְנוּ דַא"ר יוֹחָנָן כָּל אִיסוּרִין שְׁבַתּוּרָה טַעַמוּ וּמִמְשׁוֹ אָסוּר וְלוֹקִין עֲלֵיו וְכֵן נְמִי בְּהֵיטֵר מְצַטְרַף לְאִיסוּר אִין לוֹקִין עֲלֵיו אֵלָא בְּחֻטָּאת דְּאִיכְתָּבָה.

אָבֵל כּוֹנֵן בְּכַדֵי אַכִּילַת פֶּרֶס הָאֵיפָא פּוֹזֵת אִיסוּר מִיָּה' וּבְכָל הָאִיסוּרִין לּוֹקָה. וּבִירוּשְׁלָמִי בְּנִזִיר פ"ג מִיָּנִין ר' אַבְהוּ בָּשֶׁם ר' יוֹחָנָן כָּל נוֹתְנֵי טַעֲמִים אֵין לּוֹקִין עֲלֵיהֶם עַד שְׂיִטְעוּן טַעַם מִמָּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר.

וְאָמַר ר' זְעִירָא כָּל נוֹתְנֵי טַעֲמִים אֵין לּוֹקִין עֲלֵיהֶן חוּץ מִנוֹתְנֵי טַעַם שֶׁל נְזִיר וְנִזְיָר אִפִּי לֹא טַעַם מִמָּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר אָמַר ר' אַבָּא בַר מִמְל כָּל נוֹתְנֵי טַעֲמִים אֵין הֵיטֵר מִצְטַרְף לְאִיסוּר וְנִזְיָר אִיסוּר וְהֵיטֵר מִצְטַרְפִּין: מִתְּנִיתָא מְסִיעָה לְדִין וּמִתְּנִיתָא מְסִיעָה לְדִין.

מִתְּנִיתָא מְסִיעָה לֹר' זְעִירָא כּוֹנֵן יָיִן שְׁנַפֵּל לְקִדְרָה וְאָכַל מִמֶּנָּה כּוֹנֵן פֶּטוּר עַד שְׂיִאכֹל כְּוָלָה. עַל דְּעִתִּיהָ דִּר' אַבָּא בַר מִמְל מִכִּינּוֹן שְׁאָכַל מִמֶּנָּה כּוֹנֵן יָהָא חֲזִיב מִתְּנִיתָא מְסִיעָה לֹר' אַבָּא בַר מִמְל מִמִּשְׁמַע שֶׁנִּי וְכָל מִשְׁר' עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְכִי מַה הִנִּיחַ הַפְּתוּב שֶׁלֹּא אָמְרוּ אֶלָּא לִפְנֵי שְׁנַאָמַר מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגֶּפֶן הֵינִי מִחֲרָצִים וְעַד זָג לֹא יֵאכֹל וְכִתִּיב מִיָּיִן וְשִׁכַר יִזִּיר מַה ת"ל וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה אֶלָּא שְׂאֵם שְׂרָה עֲנָבִים בְּמִים וְשְׂרָה בְּהוֹ פְתוּ וְיִשׁ בְּהוֹ כְּדֵי לְצַרְף כּוֹנֵן חֲזִיב וּמִכָּאֵן אִתָּה דִּן לְכָל אִיסוּרִין שְׁבַתוּרָה ע"כ וְלִמְדוּנוּ מִמֶּנּוּ מַה שְׁפַתְבְּנוּ וְעוֹד לְמַאֵן דְּאִית לֵיהּ הֵיטֵר מִצְטַרְף לְאִיסוּר לֹא סוּף דְּבַר כְּשֶׁנִּתְעַרַב מִמָּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר אֶלָּא כְּשֶׁנִּתְעַרַב הַטַּעַם בְּלִבְד שְׁנַאָסֵר וְאֵעִפ"י שְׂאֵמְרֵנוּ דְּבַטְעַם כְּעֵיקָר אֵינוּ לּוֹקָה בְּנִזְיָא מִיָּהָא לּוֹקָה כְּמוֹ שְׁפַתְבְּנוּ: הַלְפָּה כִּינּוֹן דְּקִימ"ל טַעַם כְּעֵיקָר דְּאוֹרְיִיתָא בְּמִין שְׂאֵינוּ מִינּוּ כָּל שְׁנַתְבַּשַׁל מִיָּן בְּשְׂאֵינוּ מִינּוּ וְנִשְׁפָּה מִן הַרוֹטְב וְלֹא נוֹדַע אִם יֵשׁ בּוֹ שְׂשִׁים אוֹ לֹא הִנּוּ לִיהּ סְפִיקָא דְּאוֹרְיִיתָא וְאֲזִלִּין לְחוּמְרָא.

אָבֵל מִיָּן בְּמִינוּ אֲזִלִּין לְקוֹלָא דְּטַעַם כְּעֵיקָר בְּמִין בְּמִינוּ לֹא דְּאוֹרְיִיתָא וְאִם נִתְעַרַב בּוֹ מִמָּשׁוֹ שֶׁל אִיסוּר כָּל שְׂאֵינָה חֲתִיכ' הִרְאוּ' לְהַתְּכַבֵּד בָּהּ בְּפְנֵי הָאוֹרְחִין וְנִשְׁפָּה מִקְצָתוֹ וְלֹא נוֹדַע אִם הִנּוּ בּוֹ שְׂשִׁים כָּל שְׁנוֹדַע שְׁהִנּוּ בּוֹ רֹב הֵיטֵר אֲזִלִּי לְקוֹל' דְּמִדְּאוֹרְיִיתָא חַד בְּתַרִּי בְּטִיל.

אָבֵל בְּשְׂאֵינוּ מִינּוּ אֲפִילוּ נוֹדַע שְׁהִנּוּ בּוֹ יִתֵּר הֵיטֵר מִכּוֹנֵן בְּכַדֵי אַכִּילַת פֶּרֶס אֵין הוֹלְכִין בּוֹ לְהַקֵּל דִּמ"מ כָּל שְׁנַתְבַּשַׁל הִרִי טַעֲמוֹ נִיכָר וְטַעֲמ' לֹא בְּטִיל דְּטַעַם כְּעֵיקָר דְּאוֹרְיִיתָא : מִיָּהוּ ה"מ כְּשֶׁנִּשְׁפָּה אָבֵל אִם בָּא לְפָנֵינוּ וְנִסְתַּפְּקוּנוּ בְּשִׁיעוּרוֹ אֵין הוֹלְכִין בּוֹ לְהַקֵּל אִפִּי בְּדַרְבְּנָן דְּכָל שְׂאֵפְשֶׁר לְעַמּוּד עַל שִׁיעוּרוֹ אֵין מִתִּירִין אוֹתוֹ עַד שְׁנַעֲמוּד עָלָיו דְּהָא כַּחַל דְּרַבְּנָן דְּחֻלְב שְׁחוּטָה הוּא וְאָמְרִי דְּכַוּלִּי מִשְׁעֲרִין דְּאֵי בְּמֵאֵי דְּנִפְיָק מְנָא יְדַעִי כְּדֵי נִרְאָה לִי שִׁיט' שְׁמוּעָה זוֹ וְיֵשׁ בָּהּ פִּירוּשִׁים וְשִׁטוֹת אַחֲרוֹת אֲדָּה לְעֵיקָר הַפֶּסֶק כֵּן דַּעַת הִרְאָב"ד ז"ל וְהִרְבַּע בְּעַל הַלְכוֹת וְהִאֲחַרְוִי ז"ל שֶׁלֹּא כְּדַעַת רִש"י ז"ל שְׁפֶסֶק דְּטַעַם כְּעֵיקָר לֹא דְּאוֹרְיִיתָא וּמַעֲתָה אֲפֻרָּה סוּגִיית הַהִלְכָה אִישׁ אִישׁ עַל מְקוֹמוֹ בַּע"ה : חוּץ מִאִיסוּר נְזִיר.

וּא"ת כִּינּוֹן דְּאוֹקִימְנָא ר' יוֹחָנָן כֹּר' עֲקִיבָא לִיחְשׁוּב נְמִי חֲטָאָת. א"ל בְּחֻלּוּן קָא מִיָּירִי בְּקַדְשִׁים לֹא קָא מִיָּירִי.

וּא"ת זְעִירִי דְּמִיָּירִי בְּקַדְשִׁים לִיחְשׁוּבָה. א"ל דְּזְעִירִי לֹא אִתָּא לְאוֹסוּפִי אֶלָּא מֵאֵי דְּהִנּוּ לְאִפּוּקִי דְּאִבְיִי וְכִדְאָמְרִי בְּהִדְיָא.

שְׁהִירִי אָמְרָה תּוֹרָה מְשַׁרְת וְכָל מְשַׁרְת כְּדֵי גֵרְסַת הַסְּפָרִים. וְרִש"י ז"ל גֵּרִיס שְׁהִירִי אָמְרָה תּוֹרָה וְכָל מְשַׁרְת עֲנָבִים וּפְנִי דְּמִשְׁרַת קָא דְּיִיק דְּאֵי מִכָּל רַבְּנָן לֹא דְרִשִׁי לִיהּ וְאֲפִילוּ תִימָא כָּל לְאִדְרִשִׁי וְכָל דְרִשִׁי א"כ כִּי אֲקֻשִׁי לְקַמֵּן הָאֵי לְטַעַם כְּעֵיקָר הוּא דְאִתָּא לִימָא לִיהּ אֲנָא תְּרַנְוִיָּהוּ יְלִיפְנָא וְכָל לְהֵיטֵר מִצְטַרְף וּמְשַׁרְת לְטַעַם כְּעֵיקָר אֶלָּא וְדָאֵי וְכָל לֹא דְרִישׁ וְכֵן עֵיקָר אֶלָּא שְׂשִׁים לְקִימִים גֵּרְסַת הַסְּפָרִים דְּגִלוּנֵי מִקְלָתָא בְּעֻלְמָא הוּא לְמַאֵן דְּדְרִישׁ כָּל דְּדְרִישׁ לִי הִכִּי בְּשִׁאָר דְּוִכְתִּי כְּמַאֵן כֹּר'

אליעזר דדריש כל פלומר דדריש כל למקצת קומץ ומיתר ליה כי כל לעירוב והינו ודאי להיתר מצטרף דאי לא בפחות מפזית לא מחיביה: אי הכי חמץ בפסח נמי.

משום דאורי ביה לעיל אמר הכי וה"ה לשאר איסורין שבתורה דכתיב בהו כל ולאפוקיה מדאבני דאמר יש הקטרה לפחות מפזית פלוגתיהו דאבני ורבא במסכת מנחות דרבא סבר אין קומץ לפחות משני זתים והוי מקצתו בכזית וערובו בפחו' מפזית.

ואבני סבר יש קומץ בפחות משני זתים והוי מקצתו בפחות מפזית ולא צריף צירוף. ועירובו למיעוט פזית שאור שנתערב עם קומץ המצה שאינו בטל ואעפ"י שיש בו פדי יתר מאכילת פרוס בכזית דבעלמא בטיל.

דהכי מסתברא לי דשאור ומצה שני מינין הו' בין לרבא דאזיל בתר שמה בין לאבני דאזיל בתר טעמא כדאיתא במסכ' ע"ז גבי חמרא חדתא וענבי: דף מ"ד ע"א המקפה של תרומה.

פירש"י ז"ל כגון דייסא ומיורי בדייסא עבה דאי על ידי משקה המשקה הוי חבור לכולו והיכי קתני לא פסל אלא מקום מגעו והוינו ביה מקום מגעו אמאי פסול הא לא הוי כפיצה הכי גריס ר"ת ז"ל ואזיל לטעמיה דאית ליה דאין אנוכל מיטמא ומטמא בפחות מכפיצה אלא מדרבנן והכא פינו שנתערב וטומאתו דרבנן אזלינו להקל.

אבל רש"י ז"ל גריס מקום מגעו אמאי פסל ותו לא ואזיל לטעמיה ואמר דאפי' פחות מכפיצה מקבל טומאה דאורייתא ופי' מקום מגעו אמאי פסל והא בטלי ברובא דקס"ד דמוע דרבנן הוא דאסור.

ואהדר ליה רבה בר בר חנא דדמוע דאורייתא דזר לוקה עליו ומיהו אפילו מקום מיעוט שפסול ה"מ כשהוא בעין תבלין של תרומה אבל כשאין בעין לא דהכי אמרי' עלה במסכת טבול יום אמר רב יהודה אימתי בזמן שהם גוש בקערה אבל בזמן שהם במנפקר טהור ולא תיקשי לה למאן דאמר חולין שנעשו על טהר' תרומה כתרומה דמאי אמאי לא פסל את פולו דהני ודאי פינו דכתיביה בו תרומה ואסיק' דכזית בכדי אכילת פרוס אית בהו על כרחין על טהר' תרומה עביד להו כדאמרינו במס' חולין פ' השוחט הראשון שבחולין טמא ומטמא והשני פסול ואינו מטמא והשלישי שבו נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת האוכל שלישי של חולין נעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ספי' ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ומשני הנח לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרוס דאלמא אי איכא כזית בכדי א"פ כתרומה הוי.

ופירש"י ז"ל שם דהני חולין נעשו על טהרת תרומה ואם לאו דאין בהן בתבלין של תרומה כזית בכדי א"פ הנה אסור לאוכלו משום דאותה מקפה של חולין פסלה את גופו ונמצ' אוכל תבלין של תרומה בפסול הגוף.

ולשון שני פי' חולין גמורין שנתערבו בהן תבלין של תרומה ונגע בו שני לטומא' ונעשה שלישי ואי לאו דאין בו כזית בכדי א"פ הנה אסור לאוכלו משום דנעשה על טהרת תרומה מפני התערובו' ופוסל את גופו באכילתו.

והר"מ במז"ל פירשה במקפה של תרומה שנתערבו בו תבלין של חולין שנעשו על טהר' תרומה ונפסלו וכיון דאית בה כזית תבלין בכדי אכילת פרוס לא נפסל גופו והתרומה לא נטמאת דאין שלישי עושה רביעי בתרומה.

מ"מ לכולהו פירושים שמעי' דאי הנה ביה פזית בכדי א"פ דינו פחולין שנעשו על טהרת תרומה ונעשו שלישי. א"ל דכל אותו פסול דאשפחן בחולין היינו דוקא מקום מגעו אא"כ הוא משקה דנעשה חבור ומקא שמעי' ליה (ח"י): מאי טעמא לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור.

ומינה משמע לכאורה דהיתר מצטרף לאיסור לאו דוקא תצי זית איסור ותצי זית היתר וכמו שפי' הראב"ד ז"ל דבכזית תבשיל אין הדעת נותנת שיהא בו תצי זית תבלין וכמו שכתבו למעלה: וכזית בכדי אכילת פס דאורייתא.

פיון דאשפחן בכילה תלמודא פזית בכא"פ הלכה למשה מסיני מפרשי' הכי דאב"י נמי מודה בה אלא דסבר דה"מ בשאכל האיסור לתצאין פשיהוי אכילת פס אכל על ידי תערובות לא.

וסבר אב"י דטפי עדיף היתר מצטרף וטעם פעיקר שהו דאוריית' שאוכל פזית בבת אחת בטעם איסור בכולו כדפרישית מאוכל פזית איסור ממש לתצאין שהרי לא נהנה גרוננו בבת אחת אלא מאי היתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה וא"ת ואב"י דקא ארי לה מאי קא ארי לה דשפיר קא מהדר' ליה.

א"ל קא סבר דדילמא טעמא דרבנן דפליגי עליהדר' אליעזר משום דקסברי דבכזית מן הכותח אין בו חמץ שיהא טעמו ניכר בו ולא אמרינן הטר מצטרף אלא בהכי וכדפרישית ור"א סבר דאין ה"נ דיהי' טעמ' (ח"י) ואי אמרת פזית בכדי אכילת פס דאוריית' אמאי אמרי' שאני אומר והתם במס' נזיר מקשה אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרי' שאני אומר וטעמא דאב"י איכא למימר דקסבר דמדוכות סתמא קתני ולא קתני של תבלין ומיירי בדלא יהבא טעמא בכולו הלכך משום היתר מצטרף לאיסור ליכא למיסר ומשנו רבנן דלעולם בתבלין והנח לתרומת תבלין דרבנן וה"ה דהנה מצי לאוקמה בדליכא פזית בכא"פ אלא דעדיפ' מינה קא מתרץ ליה והא דמדוכות ושתי קופות מיירי בשפסמוכין חולין לחולין ותרומה לתרומה דאי לא אמאי תלינן בשאני אומר הנה ליה כצבורין של חמץ ומצה דנדאי על ולא ידעינן אי חמץ שקל דצריכה בדיק' ואע"ג דמדרבנן היא.

אי נמי שאני התם דבדיקה על הספק נתקנה אכל הכא דתרומת תבלין דרבנן לגמרי אזלינן לקולא בכל ענין ועוד דהתם עכברים והכא אפשר דע"י אדם נעשה דבן דעת הוא ושואל עליהו מה הו' וכדכתבנן לעיל: ואי אמרת פזית בכדי א"פ דאורייתא אמאי אמרי' שאני אומר והתם במס' נזיר גרסי' עלה בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור הכא כגון דנפיש חולין פלומר ונתבטל ברוב דמין במינו הוא וכבר כתבנו דאין בו היתר מצטרף לאיסור אלא במחצה על מחצה שלא נתבטל ברוב.

ולכא למימר דנגזור מדרבנן מין במינו אטו מין בשאינו מינו דכיון דאין בהו מלקות אלא בהנהו דמפרש בהו קרא פדכתבנא לא גזרי'. אלא לדידכו דסבריתו דכזית בכדי אכילת פס דאורייתא ולוקין עליו בכל האיסורין נהי דהכא מין במינו הוא ומין במינו בטל ברוב נגזור מיהא מדרבנן אטו שאינו מינו וכדכתבנא לעיל.

ומשני דבתרומה בזמן הנה דרבנן היא ולא גזרי רבנן בדרבנן (ח"י): והאי משרת להכי הוא דאתא האי מבעי ליה לטעם פעיקר. ה"ג ברוב הספרים ול"ג אמר לי אב"י ותו לא איצטריכי לגרסת הרב בעל תוספות ז"ל ולמאי דפריש במסכת נזיר פי היכי דלא תקשי דאב"י אדאב"י.

ומכאן אתה דן לכל התורה כולה לאיסור ולא למלקות כדאמרן: ע"ב ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו פירש"י ז"ל אין איסורו איסור עולם אלא שלשים יום בסתם או כמו שפי' ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו אפי' תוך זמן ע"י שאלה מה שאין פן בכלאים שאסור לעולם ואסור בהנאה כלאי הפרם.

ואין לו היתר וה"ה לערלה בשמים שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו לפרי עצמו אבל אינו אסור לעולם אלא שלש שנים. ואינו מחנור שהפרי עצמו אסור הוא לעולם והאילן הוא שנוחר והיתר לאיסורו ואיסורו איסור עולם בחד גוונא גינהו או תרנייהו בפרי או תרנייהו באילן.

ועוד דכי היכי דיש היתר לאיסור נזיר בשאלה ה"נ יש היתר לשאר איסורין ברבייה. ועוד דבסיפרי גרסי' ויש היתר לאחר איסורו ויש מפרשים נזיר שאין איסורו איסור עולם שלא נאסר בבני נח.

ואין איסור איסור הנאה ויש היתר לאיסורו ממילא לאחר שלשים מה שאין פן בכלאים שאיסורו איסור לעולם דהרפכת אילן נאסר בבני נח: ואיסורו איסור הנאה בכלאי הפרם ואע"ג דליתו בהרפכת אילן שם פלאים אחר הוא ואין היתר לאיסורו ממילא.

וה"ה לערלה בשמים שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אבל אין איסורו איסור עולם, ודכונתה עבדי' ק"ו במס' קדושין מחדש שאין איסורו אסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו לאחר הקרבת העומר ויש לשונות אחרים וזה עיקר: נזיר ששרה פתו בנין ויש בו פדי לצרף פזית חייב ואע"ג דאמרינן רביעית יין לנזיר הלכה למשה מסיני קסבר ר' עקיבא ה"מ בשותה אבל האי שנבלע בפת בשיעור אכילה מחייב.

קמ"ל דאפילו ע"י תערובו' דבליע בפת. פלומר דכיון דקתני פתו סתמא משמע אפי' טובא ואפילו יתר מאכילת פרס.

וקמ"ל דמשו' טעם פעיקר חייב ולא אתא קרא להיתר מצטרף לאיסור: בשך בחלב לאו טעמא בעלמא הוא ואסור. פלומר דבכל ענין אסרה תורה בשך בחלב ואפי' בשך כחוש שלא פלט שומן בבשר אלא טעם לבד.

אי נמי אפי' העביר השומן מעל החלב דהנה ליה פענבים ששרון במים שאין בהם אלא הטעם בלבד אבל החלב בבשר אינו טעם בלבד אלא ממשן וכן כתבו בתוס' ז"ל. וכן נמי פליט'הבשר וזה היתר מצטרף לאיסור הוא אבל פליטת פלי אינו חשיב ממשו אלא טעם בלבד כיון שפבר נבלע בפלי והיגו דיליף ליה ר' עקיבא מגיעולי גוים: ורפנן מבשר בחלב לא גמרי דחדוש הוא.

ואי קשי' לך אטו אנו לקולא קא גמרי' לחומרא קא גמרי' כדאמרי' בפ' גיד הנשה מאה וששים נמי לא לגמ' דחדוש הוא. ומתיר אטו אנו לקולא גמרי' לחומרא גמרי' דמדאורייתא חד בתרי בטיל.

א"ל שאני התם דמהיתרא אתיא למילף והוא התיירא גופא הוי חדוש הלכך לחומרא ילפינו לקולא לא ילפינו אבל הכא מהיתר דתרו ליה לאו חדוש הוא דכיון דלא בלעי האי מהאי דינא הוא דלשתרי אבל האיסור במבושל הוא חדוש כיון דבשרי' מות' בבשול נמי הנה לנו להתיר וכיון דחומרא דאית ביה הוי חדוש לא ילפינו מיניה חומרא פן תירצו בתוספות ונכון הוא.

וה"ה דהנה מצי לדהוייה מה לבשר בחלב שפן איסורו איסור הנאה נעבדא ביה עבירה ולא מצי למילף מיניה אלא חמץ בפסח ושור הנסקל אלא דעדיפא מיניה קא מתרץ ליה דאפילו הנהו תרתי לא מצי גילוי: ורבנן גיעולי גוים נמי חדושי הוא דהא כל נותן טעם לפגם מותר.

ואע"ג דה"מ בדיעבד אבל לכתחיל לא דרבנן אבל דאורייתא אפילו לכתחילה נמי דבדאורייתא אין חילוק בין דיעבד לכתחילה. דגמרינן מנבילה דפגום מותר ואיככה ליכא למימר דנבילה דקא שרי הוי חדושי וגיעולו גוים דינא ושאר איסורין ילפינן מגיעולי גוים דהא סברא מסייע לקרא דפגום אינו אסור ואיהו הוי דינא: ורבנן קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא פ"י ורבנן אין ה"נ דבבבירה בת יומא הוא דאסור רחמנא ואפי"ה אי אפשר דלא פגמא פורתא ואי אפשר לפרש דלדבריו קאמרי ליה דהא במס' ע"ז כל מאן דשרי נותן טעם לפגם מוקי גיעולי גוים בבבירה בת יומא וקמי קיימ"ל נותן טעם לפגם בבבירה שאינה בת יומא (ח"י): לר' עקיבא נמי נימא משרת להיתר מצטרף לאיסור וממנה אתה דן לכל התורה פולה פלומר לאיסור אבל לא למלקות דאין מלקין על ההיקשות.

וכי תימא לאיסור מאי נפקא מינה והא קיימ' לן תצי שיעור אסור מה"ת א"ל נפקא מינה לפחות מחצי זית וכדכתבנא: דף מה ע"א עד שיבלע בבשרה יקדש להיות פמוה פירש"י ז"ל פגון בחולין ושלמים שנבלעו מחטאת ויאכל פחמור שבה באות' חתיכ' וכפר"ח ז"ל בפחמור שבהן פגון שלמים שנבלעו בחטאת ביום שני להן ונפסלין לאור שלישי וחסטאת נפסלת עד הבוקר.

ונאכלת פחמור שבהן דהיינו לפניו מן הקלעין לזכרי פהונה ולאותו יום בלבד וכולהו איתגנייהו ובודאי להיתר מצטרף לאיסור אתא דאי לטעם פעיקר לא אתיא דהכא ממשו של בשר אית ביה על פרחין.

ולכזית בכדי א"פ נמי לא אתיא דהא בכזית מן החתיכה מחייב והא לית בה פזית איסור אלא ודאי להיתר מצטרף לאיסור אתא ומינה נמי דאפי' באיסור כל דהו נמי דהא לא ידעי' כמה בלעה.

ואע"ג דמין במינו הוא כבר כתבנו דבקדשי' מין במינו שנתבשל אמרי' היתר מצטרף לאיסור. והא דתנו ריקי שנגע ברקיק וכן חתיכה שנגעה בחתיכ' לא כל הרקיק ולא כל החתיכה אסורה אלא מקום מגע.

היינו טעמא דכיון שאין בו רוטב אינו מבליע אלא במקום מגעו. אבל אי אכיל מקום מגעו הכי נמי דהיתר מצטרף לאיסור אי אכיל בין שניהן פזית ויש בו טעם האיסור.

ומה שקשה מזה על ההיא דרבא דפ' גיד הנשה הא פרישנא לה ה"ג ורבנן דלית להו היתר מצטרף לאיסור בכל התורה פולה לילף מחטאת הנהו מצרף צריכי ור' עקיבא למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא בחטאת נזיר לא אתו מיניה כו' ולעולם ליכא מאן דילף טעם פעיקר מחטאת ולא אפשר נמי כדפרישתי: מעתה נשאר לנו כל תערוכות שיש בו פזית חמץ בכדי אכילת פרס ביעורו דאורייתא.

כל שהוא פחות מכן או נוקשה בין בעין בין ע"י תערוכות מתבער מדרבנן. בד"א בחמץ בעין אבל חטה הנמצאת בתבשיל היא מתבערת והתבשיל מותר לשהותו לאחר הפסח ובד"א בחמץ ראוי אבל כל שנפסל פגון דבק הספרים שנתבשלו קודם הפסח מותר להשהותו כדבעינן למכתב.

ואם אכלו כל שהוא חמץ דגן גמור בעין או פזיזת בכדא"פ לוקה ותייב פרת. אבל עירב בפחות מכן או גוקש' בעין או בתערובת בנותן טעם איסור דאורייתא ואין בו מלקות משהו אסור דרבנן. ודיגי טעם פעיקר והיתר מצטרף לאיסור וכזיזת בכא"פ והיוצא מהן כבר נתבאר ואין צריך לשנות. ותו לא מדי: אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא במקו' שאינעשוי לחזק אבל במקום העשוי לחזק אינו עובר מכלל דפחות מפזיזת אפילו במקום שאין עשוי לחזק אינו חייב לבער. ולאידך לישנא אמרינו דבמקום שאין עשוי לחזק אפילו פחות מפזיזת חייב לבער. ומדקאמר חייב לבער משמע דחייב מדאורייתא ואע"ג דפחות מפזיזת הוא דילמא מדמין השבטה לאכילה מה אכילה קיימ"ל חצי שיעור אסור מן התורה אף השבטה נמי.

מיהו איסור' הוא דאיפא אבל מלקות ליפא דלא עדיפא השבטה מאכיל' והא דקתני בפרייתא חוצץ ועובר פ' מתבער וכדאמר' לעיל (ח"י). ופירש"י ז"ל מקום העשוי לחזק בשולי העריבה שצריך לחזקו ולהדקו כדי שלא יצאו המים דרך שם.

ומקום שאין עשוי לחזק אפי' בדפנות. וללישנא קמא פזיזת בשוליים אינו חייב לבער בדפנות חייב לבער פחות מפזיזת אפי' בדפנות אינו חייב לבער.

וללישנא בתרא פזיזת בכל מקום מבער פחות מפזיזת בשוליים אינו מבער בדפנו' מבער. ואמר' קשיין אהדדי ולא לאקשויי ברייתא אברייתא קאמר הכי דהא תנאי ניהו כדאשכחן בכוליה תלמודא אלא הכי קאמר פיון דאקשיון אהדדי כמאן מינייהו עבדי: ע"ב סמי קילתא מסמי חמירתא.

ורב יוסף אוקי תרתי ברייתא כתנאי חמירתא כת"ק דאמר דפת שעפשה אעפ"י שאין דעתו לאוכלה חייב לבער פיון שראויה ובשלא נפסלה מלאכול לכלב. אלמא פזיזת לעולם חייב לבער.

וקילתא כר' שמעון בן אלעזר דקא פטר בפת שאור שיחדה לשיבה אלמא אפי' פזיזת בטל כל שאין דעתו לאכלה. ואתקוף אב"י תירצת פזיזת דחזי' דפליגי ביה אבל פחות מפזיזת מאי תירצת ביה פלומר דבשלקמא לר' שמעון פיון דאשכחן ליה בכזי' דמבטל כל שאין דעתו לאכלה ה"נ משמע דפחות מפזיזת אפילו דעתיה עליה בטיל משום דלא חשיב כלל וכדדייקי' עלה דמתני' אלא לת"ק דוקא בכזיזת שמעינו ליה דמחייב בכל מקום אלא בפחות מפזיזת מנא לן דמחייב כשדעתו עליו וכי תימא דדייקי' בה כמתני' הא ליתא דהא קתני מפני שראויה לחמע בה כמה עיסות אחרות משמע דתלי טעמיה בראויה הא כל שאינה ראיה כלל לא מחייב ופחות מפזיזת אינו ראוי (ח"י) ואוקי אב"י תרתי בריית' כר"ש ולא קשיא כאן במקום לישא כאן שלא במקו' לישא.

ופירש"י ז"ל דבמקום העשוי לחזק דתרתי ברייתא לא דמו אהדדי דקמיייתא קרי עשוי לחזק שוליים ושרי בהו אפי' פזיזת ושאין עשוי לחזק דפנות ושרי בהו פחות מפזיזת הואיל ומקום לישא הוא.

ובשיפתא דאגנא לא איירי כלל ובריית' קרי עשוי לחזק דפנות הואיל ומקום לישא הוא ושרי בהו פחות מפזיזת כקמיייתא ושאין עשוי לחזק שיפתא דאגנא ולא שרי בה אפי' פחות מפזיזת פיון דלאו מקום לישא הוא ובשוליים לא איירי כלל ואשתכח דלא פליגי אהדדי : ורב נחמן אמר שמואל אתא לאשמעונו דשני תצאין זתים וחוט של בצק בניהם אם אוחז בחוט ונטלין עמו דהיינו אוחז בקטן וגדול עולה עמו דינו בכזיזת ולישנא דסמי קילתא בכל מקום בעריבה חייב

לבער ולר' שמעון בקל מקום חוץ משוליים חייב לבער אבל שני תצאי זתים שאין חוט של בצק ביניהם דינו בפחות מפזית : ואמר עולא לא אמרן דדיגן בפחות מפזית אלא בעריבה אבל בבית כל שהן כשני תצאי זתים חייב לבער דזמנין דמכנסי ונפלי אהדדי והוי פזית עיסה במקום אחד פדכתובנא בפ' קמא.

והדר מבעיא לן בית ועליה מהי וכו' וא"ת והא לכולי עלמא בעריבה כל שאינו במקום לישה אפי' בפחות מפזית אחד חייב לבער ואלו הקא בבית בעינן שני תצאי זתים ומשום טעמא דמכנשי אבל בחצי זית אחד משמע דלא.

א"ל שאני עריבה שהחמץ עומד במקומו ולא מאיס הלכך אפי' פחות מפזית חייב אבל בית דמלכלך ומאיס לא וכן לאידך גיסא שני תצאי זתים בעריבה דינן כחצי זית משום דלא מכנשי אבל בית דמכנשי דינן כפזית.

כך היא שיטת השמועה לפירושו של רש"י ז"ל : ולענין פסק הלכה הרב אלפסי ז"ל פסק פלישנ' בתר' ולחומרך פדאמרין סמי קולת' מקמי תמירת' והדין עמו דסתמא דמתני' הכי מברעא טפי דקתני בצק שבסדיקי עריבה ומדקתני בסדיקי משמע דעשוי לחזק הוא ואפי"ה קתני דכזית חייב ולא הביא בהלכותיו הא דעולא דמחלק בין בית ועליה ולא דרב נחמן דשני תצאי זתים.

ושמא דרב נחמן לא אצטרף דתליא בההיא דאוחזו בקטן וגדול עולה עמו. ודעולא נמי הא קתני מתני' עריבה דמשמע דהא בבית קאי על דיניה דכזית חשיב ואפילו בשני מקומות דכיון דלא הוי בסדקין מה לי מקום אחד מה לי בשני מקומות אבל פחות מפזית לא קא חשיב.

והר"ז ז"ל פסק פתירושיה דאבני דאוקמינהו ותרנייהו כר' שמעון משום דחזי' לרב אשי דמפרש למילת' אליבא דההוא תירוצה. מיהו ככזית ליתא לדר"ש דהא איפסקא הילכתא אין הלכה פר"ש בכפת שאור אבל בשאר דבריו קיימ"ל פנותיה ותינו דפחות מפזית בין בשוליה בין בדפנותיה אינו חייב לבער.

וזה תימא דכיון דתליא דר' שמעון בההיא דכפת שאור וההיא אינדחיא משמע דכל מיליה אינדחו אבל הרב ר' יצחק בן גיאות ז"ל פלי מקום העשוי לחזק כל מקום שמחזק ומדבק העריבה בין בפנים בין מבחוץ ולא מפליג בין שולים למקום אחר ומקום לישה לחומרך דכל שהוא במקום לישה מוד' ר"ש דאפי' עשוי לחזק חייב לבער משום דמתבער עם העיס' הא שלא במקום לישה אפי' פזית אינו חייב לבער ובמקו' לישה פחות מפזית אינו חייב לבער.

ופסק פתירושיה דאבני לגמרי. וזה אינו נכון דהא דר' שמעון כבר אידחי לה פדאמרן אבל פירושו נכון ואפשר שלזה נתפזן הרב אלפסי ז"ל שסתם את דבריו.

הלכך פזית בכל מקו' חייב לבער פחות מפזית אם עשוי לחזק בכל מקום אינו חייב לבער. אין עשוי לחזק בכל מקום חייב לבער במה ד"א בעריבה אבל בבית פחות מפזית לבד אין חייב לבער ב' תצאי זתים חייב לבער (ח"י): הפת שעפשה ונפסלה מאכילת אדם ועדיין הפלב יכול לאוכלה חייב לבער הא אם נפסלה מלאכול לפלב עפרא בעלמא היא ואינו חייב לבער ותניא נמי בתוספתא הקילור והאיספילנית והרטיי' שנתן לתוכן קמח אין צריך לבער מלוגמא שנסרחה אין צריך

לבער ולא שְׁנָא הַחֲמִיצָה וּלְבַסּוֹף נִסְרְחָה לֹא שְׁנָא נִסְרְחָה וּלְבַסּוֹף הַחֲמִיצָה כֹּל שְׁנִסְרְחָה קוֹדֵם הַפֶּסַח א"צ לבער.

וְהָא דְגָרְסִי בִירוּשְׁלַמִי הֵדָא דְתִימָא בְּשִׁנְסְרְחָה וּלְבַסּוֹף הַחֲמִיצָה אֲבָל הַחֲמִיצָה וּלְבַסּוֹף נִסְרְחָה צְרִיף לבער הֵינּוּ בְּשִׁנְסְרְחָה תוּף הַפֶּסַח אֲבָל קוֹדֵם לְכֹן מוֹתֵר כְּדַקִּימ"ל חֲרָכוּ קוֹדֵם זְמַנּוּ מוֹתֵר בְּהִנְאָתוֹ לְאַחַר זְמַנּוּ וְכֹן כ' הַר"מ בַּמִּז"ל.

וה"ה בְּנִפְסָלָהּ. וּרְבִינּוּ הָאִי ז"ל כְּתֹב בְּזֵה הַצְּרִי שְׁמַעְרֵבִין בּוֹ חֲמִיץ יָבֵשׁ שְׁחוּק עִם בְּשָׂר אֲפָעָה שְׁמוֹתֵר : דָּף מו ע"א לְגַבְל וְלִתְפִלָּה וְלִנְטִילַת יָדַיִם ד' מִילִין.

פִּירֵשׁ"י ז"ל לְגַבְל שְׁנִשְׁכָּר לְלוּשׁ וּמִצָּא כְּלִי בַעַל הַבֵּית טְמֵאִים צְרִיף לְחַזֵּר אַחֲרָה מְקוּנָה לְהַטְבִּילָן אַרְבָּעָה מִילִין וּמֵאִי דְאֲמַרִי לֹא שְׁנָו אֵלָא לְפָנָיו אֲבָל לְאַחֲרָיו אֲפִילוּ מִיל אִינוּ חוֹזֵר לֹא קָאִי אֵהָא דְהָכָא מֵאִי שְׁנָו לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו אֵלָא אֲשַׁאֲרֵי קָאִי.

וְהַעֲיָקֵר מַה שְׁפִי הָרַב בַּעַל הָעֵרוּף ז"ל אֲדָם שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ דְּוָמִיא דְשַׁאֲרָא אִם יֵשׁ גַּבְל שְׁעוּשָׁה עֵיפְתוֹ בְּטָהָר בְּרַחוּק ד' מִילִין יִלְךְ וַיִּקַּח מִמֶּנּוּ. וְלֹא שְׁנָו אֵלָא לְפָנָיו אֲכֹלָה מִילְתָּא קָאִי.

וְלִתְפִלָּה פִּי רְבִינּוּ הָאִי גָאוֹן ז"ל לְנִטְיִילַת יָדַיִם לְתְּפִלָּה וְאִית לֹן לְמִימֵר דְּמִינְרִי בְּדָלָא מְטָא אַכְתִּי זְמַן תְּפִלָּה דְאִי בְּדַמְטָא הָא רַב לְיִיט לְמָאן דְּמַהֲדֵר אֲמִיא בְּעֵינָן צְלוּתָא. וְרִשׁ"י ז"ל פִּי לְתְּפִלָּה בְּשִׁישׁ חֲבֵר עִיר שְׁמִתְפִּלְלִין בְּעֵשְׂרָה בְּסוּמוֹף לְד' מִילִין צְרִיף לִילְךְ שֵׁם וְלֹא יִלוּן בְּמְקוּם הַזֶּה וְנִרְאִין דְּבָרָיו וּמַזְהָ אִתָּה דֵן ק"ו לְעוֹמֵד בְּעִיר וּמִתְפִּלֵּל בְּבֵיתוֹ כְּאֵלוּ בַעֲלֵי הַבְּזוּי אוּ בַעֲלֵי הַגְּאֹנָה וְלִנְטִילַת יָדַיִם לְאַכִּילָה : פִּיצַד מְפָרִישִׁין חֲלָה בְּטוֹמְאָה בְּיוֹם טוֹב כְּלוּמֵר שְׁאִם אִתָּה אוֹמֵר יִפְרִישׁוּ וַיִּנְיַחוּהָ שְׁמָא תַחֲמִיץ וַיַּעֲבֹן בְּבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצָא דְכַדִּינְדִיָּה דְמֵיא הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִיתְשַׁל עָלֶיהָ וְכִי תִימָא יִשְׁרָפָה אִין שׁוֹרְפִין קַדְשִׁים בְּיוֹם טוֹב.

וְאֵע"ג דְּאֲמַרִינּוּ הוֹאִיל וְאִם כֹּן כְּדִינְדִיָּה דְמֵיא יִשְׁרָפָה דְהָא מְשַׁמַּע דְּהוֹאִיל לְקוֹלָא אֲמַרִי כְּדַאֲמַרִינּוּ בְּאוּפָה מִיו"ט לְחוּל דְּהוֹאִיל וְאִי מְקַלְעֵי לִיָּה אוֹרְחִין חֲזִי לְהוּ לֹא לְקִי. הָא לֹא קִשְׂיָא דְלֹא דְמִי הוֹאִילִין אֲהַדְדִי דְהָאִי הוֹאִיל וְאִי בְּעֵי מִתְשַׁיל עָלֶיהָ מְחֻסָּר מַעֲשָׂה הוּא וְכֹל הוֹאִיל דְּמְחֻסָּר מַעֲשָׂה לֹא שְׂרִי לִיָּה לְקוֹלָא לְכַתְּחִילָא אֵלָא דְוָקָא בְּדִיעֵבַד אֲבָל לְחוּמְרָא אֲמַרִי אֲפִילוּ לְכַתְּחִילָא.

וּמִטְעָה זֶה נִמְי לֹא מְצִינּוּ לְמִימֵר דְּלִבְטָל לֵה מְקַמֵי דְתַחֲמִיץ דְּמִצּוֹ לְבִטּוּלָה דְכַדִּינְדִיָּה דְמֵיא. אֵלָא דְאִי מְשׁוּם הָא לֹא אִירְיָא דְאֲכַתִּי קִשְׂיָא יִתְנַנְּהָ לְכַהֵן דְּעַל כְּרַחֲזִין בְּדִאִיכָא כַּהֵן הוּא כְּדַנְפָּרֵשׁ וְכַהֵן לְבִטּוּלָה.

אֵלָא א"ל דְּלֹא עֲבָדִין תְּקַנְתָּא בְּאִיסוּרָא דְרַבְּנָן דְּאֲכַתִּי מְדַרְבְּנָן בְּעֵי בִיעוּר וְכַהֵן נִמְי לֹא מְצִי לְשָׂרְפָה וְלְהַאֲכִילָה לְכַלְבוֹ דְּאִין מְבַעְרִין שׁוּם בִּיעוּר קַדְשִׁים בִּיו"ט. וְלְאַפּוֹתָא לְאַחַר הַפְּרִשָּׁה לֹא אֲפָשָׁר דְּהוּיָא לֵה אֲפִיָּה שְׁלֹא לְצוּרָה.

וּמִשׁוּם הוֹאִיל לֹא שְׂרִי לְכַתְּחִילָה כְּדַאֲמַרְוּ. וּמִשְׁכַּחַת לֵה לְמִתְנִי כְּגוֹן שְׁגִלְגָלָה וְאִח"כ נְטִמַּאת הָעֵיפָה שְׁפִירְשָׁה נִדְּהָ אוּ שְׁנַפֵּל שְׂרִץ עַל הָעֵיפָה לְאַחַר שְׁנַתְּחִיבָה בְּחֲלָה אֲבָל אִם נְטִמַּאת הַקַּמַח דְּבָרֵי הַכֹּל יַעֲשֶׂנָה קִבִּין כְּדִי לְהַפְקִיעַ מַחֲלָה וְהָכִי אִיתָא בִירוּשְׁלַמִי דְגָרְסִי הֵתֵם הֵדָא דְתִימָא בְּשִׁנְלְגָלָה וְאִח"כ נְטִמַּאת אֲבָל אִם נְטִמַּאת וְאִח"כ גִּלְגַּל ד"ה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין: וְהָא דְתַנּוּן בְּמַס' חֲלָה מִי שְׂאִינוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת עֵיפְתוֹ בְּטָהָרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין וְאִל יַעֲשֶׂנָה בְּטוֹמְאָה ר"ע אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָה בְּטוֹמְאָה וְאִל יַעֲשֶׂנָה קִבִּין שְׁפִשְׁם שְׁהוּ קוֹרְאֵשׁם לְטָהוּרָה כְּף הוּא קוֹרְאֵשׁם לְטָמְאָה.

ההיא בחול עסקי שיכול להפריש החלה או בשאר ימים טובים ועל פרחין אית לן למימר דמתני' בדאיכא כהן עסקינן דאי לא מאי אוריגא טמאה אפי' טהורה נמי תבעי ליה מאי עביד בה. וכי תימא בטהורה אפי' ליכא כהן אפי' לה משום הואיל ואי מקלעי ליה ארח כהן הא אמרן דלכתחילה לא עבדי מידי לקולא משום הואיל ועוד דכהן לא שכיח ולא תליג בהואיל דידנה אלא ודאי בדאיכ' כהן היא ובטהורה היכא דליכא כהן לא איצטריו ליה תו למבעי דפשי' פיון דינדע דליכא כהן עביד לה קבין ואפי' לה נהדר הסל מצרפן לחלה כדבעי' מימר: ר' אליעזר אומר לא תקרא לה שם עד שתאפה דאית ליה לר"א הואיל לחומרא דאי בעי מתשיל עליה ועבר בבל יראה ובל ימצא והואיל לקולא באפי' דאע"ג דאיכא מקצת פת על פרחין דלא חזי ליה מיהו הואיל וכל חדא וחדא חזי ליה שפיר דמי בן בתירא אומר תטיל לה צונן.

דאע"ג דאית ליה לכן בתירה הואיל קסבר דאם אינו קורא שם עד שתאפה מפקע לה מחלה דלית הסל מצרפן לחלה אלא ונקא מן העיסה כדנפרש. ור' אליעזר סבר דכיון דאפשר למעבד בהיתרא לא נעיל נפשו לסיפקא דהטלת צונן שמה לא לא יחליף המים כל שעה ואתיא לידי חמוץ.

ר' יהושע אומר לא זהו חמץ שמונהרין עליו דלית ליה הואיל אפי' לחומרא: והרב אלפסי ז"ל פתב דמתני' בחלת א"י דחל' טמאה אסורה בין לכהן גדול בין לכהן קטן. אבל בחוצה לארץ קורא לה שם ואפי' לה ומאכילה לכהן קטן דאמר שמואל אין חלת חו"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצא עליו מגופו באיש עד שיראה קרי באשה עד שתרא' נדה.

והרב בעל המאור ז"ל השיב עליו דהתם במס' בכורות עסקינן דתרומת חוצה לארץ טמא מת טובל ואוכל בה אלא ודאי כל שבחוצה לארץ אי איכא כהן כלל בין גדול בין קטן אפי' לה ומאכיל ליה והראב"ד ז"ל השיב עליו מדאמרינן התם במס' בכורות אמר רבינא הלכך נדה קוצה לה חלה ואוכלה כהן קטן ואי ליכא קטן שקיל לה בריש מסיא ושדי לה בתנורא ומדרבינא דהנה בתר' לא שרי למתבה לגדול ע"י טבילה ש"מ דהא דאמרי' התם בסוף שמעתא בגדול טמא מת שאוכל בטבילה ואמרינן דלית הלכתא פנותיה לחומרא אומר דלא סגי לי' בטבילה לגדול ולא משום טומאת מת ושרץ אלא משום טומאת הקרי והזיבה שיצא ממנו הוא דלא סגי ליה בטביל' לגדול. ואפשר שגזרו עליו משום זיבה דלא סגי ליה בטביל' ואפי' בהערב שמש וכן עיקר ע"כ. וכן הר"מ במז"ל מעמיד דברי הרב אלפסי ז"ל.

אלא שהקשה הוא ז"ל דהא קיימ"ל תרומת חוצה לארץ מבטלה ברוב וכיון שכן בין דאיכא גדול או קטן בין דליכא יפריש בטומאה ויחזירנה לשם ויבטלנה ומותרת לזרים. וכי תימא דאפילו ביטול לא מהני אלא להאכילה לכהן בימי טומאתו אבל לא לזרים הלכך צריכין אנו לכהן ממה נפשך.

הא ליתא דכבר פי' שם רש"י ז"ל דאף לזרים מותרת וכן הוכיח ורבה דמבטל לה ואכיל לה בימי טומאתו לאו ונקא משום דכהן הנה אלא דמפיון שהיא מותרת לזרים בבטול איהו נמי מבטלה ואכיל לה בטומאה דכחולין דמי.

לפיכך פי' הוא ז"ל דלא אמרו מבטלה ברוב אלא בשנתערבה כבר בכמותה או בפחות דאז מותר להוסיף ולבטל ברוב אבל פשלא נתערבה כלל אין מבטלין לכתחילה. וחסלת חוצה לארץ דאמרי'.

איפא מאן דאָמער דבְּכַל חו"ל נוהגת וּלְפִיכָּהּ כ' ר' אָפְרִים ז"ל דְּכִינּוּ דְאַשְׁפָּחוּ נְמִי תְרוּמַת חו"ל ש"מ שְׁבָכַל חו"ל נוהגת וְכֵן הַעֲיָדוּ עָלָיו שְׁהִי מְפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מְגַפְּנִים שְׁהִי לוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ.

וְזֶה אֵינּוּ שְׁלֵא אָמְרוּ אֶלָּא בְּעִמּוֹן וּמוֹאֵב שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה זַקְנִים אוֹ בְּבָבֶל שֶׁהוּא מַעֲשֵׂה נְבִיאִי וּא"כ אַף אָנוּ נֹאמֵר כֵּן בְּחֻלָּה וְכֵן דַּעַת הָרַב בְּעַל הָעֵיטוֹר ז"ל וְהָא לִיתָא שְׁגָזְרוּ בְּחֻלָּה וְלֹא גָזְרוּ בְּתְרוּמָה מִשׁוּ דְלְכוּל עֵיפָה וְאֵין לְכָל שְׂדֵה וּכְדִי שְׁלֵא תִשְׁתַּפַּח תוֹר' חֻלָּה : וּלְעַנּוּן פֶּסֶק הִלְכָה בְּמִתְנִי' דְּחֻלָּה הָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל פֶּסֶק כַּר' אֶלְיָעֶזֶר חֲדָא דַּר' פְּנוּתִיָּה בְּגַמְרָא וְהִלְכָה כַּר' מְחַבְּרוֹ וְעוֹד דְּהָא דַּר' אֶלְיָעֶזֶר שְׁיִיכָא בְּאִידָהּ ר' אֶלְיָעֶזֶר דְּהַרְוֵדָה וְנוֹתֵן לְסַל הַסַּל מְצַרְפֵּן לְחֻלָּה וְחַד טַעְמָא גִּינְהוּ וּבְהֵהוּא הָא אִיפְסָקָא הִלְכְתָא פְּנוּתִיָּה.

כְּלוּמַר דְּמֵאן דְּפֶסֶק כְּבֹן בְּחִירָא דְתַטִּיל לָהּ צוּגָן הֵינּוּ מִשׁוּם דְּאִית לָהּ דְּאֵין הַסַּל מְצַרְפֵּן אֶלָּא חֻלָּה מִן הָעֵיפָה בְּעִי דְּאִי לֹא אִמְאִי פְּלִיג עָלֶיהָ דַּר' אֶלְיָעֶזֶר דְּהָא שְׁמַעֲיָנָן לִיה דְּאִית לָהּ הוּאִיל וְאִי בְּעִי מִתְשִׁי' עָלֶיהָ לְחוּמְר' וּמֵאן דְּאִית לָהּ הוּאִיל בֵּין לְקוּלָּא בֵּין לְחוּמְרָא אִית לָהּ.

אֶלָּא וְדִאי כְּדֹאמְרָן דְּחַד טַעְמָא הוּא הִלְכָּהּ אִי בְּחֻלָּת א"י לֹא תִקְרָא לָהּ שֵׁם עַד שְׁתַּאֲפָה וּלְאַחַר אֶפְיָה הַסַּל מְצַרְפֵּן וּמְפָרִישׁ וּמִמְתִּין עַד חוּל הַמוֹעֵד וְשׁוֹרְפָהּ. וְאִי בְּחֻלָּת חו"ל מְפָרִישׁ וְאִפִּי לָהּ וּמֵאֲכִיל לָהּ לְכַהֲטָא שְׁלֵא רָאָה קָרִי מִיְמִיוֹנָי לִיכָּא פְּהֵן קָטָן עֲבִיד כַּר' אֶלְיָעֶזֶר: ע"ב לֹא דְכֻלִּי עֲלָמָא טוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מְמוּן.

לֹא דוּקָא דְּהָא אֶסְיָקָנָן בְּמַס' קְדוּשִׁין טוֹבַת הַנָּא' מְמוּן אֶלָּא דְּחֻנִּי קְמַדְחִי לִיה דְּאִי מְהָא לֹא אִירָיָא דְלַעוּל' אִימָא לָהּ טוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מְמוּן וּבְהוּאִיל קָא מִיְפְּלִגִי: ר' אֶלְיָעֶזֶר סָבַר אָמְרִי' הוּאִיל וְאִי בְּעִי מִתְשִׁיל עֲלִי' וְאֶלְיָבָא דַּר' אֶלְיָעֶזֶר דְּקִימ"ל פְּנוּתִי' אִית לָן נְמִי לְמִימַר דְּבְּהַקְדָּשׁ דִּידִיָּה כָּל שְׁלֵא בָּא עֲדִינָן לִיד גִּזְבָּר עֲבַר עָלֶיהָ בְּבַל יִרְאָה וּבַל יִמְצָא הוּאִיל וְאִי בְּעִי מִתְשִׁיל עָלֶיהָ.

אָבַל בְּהַקְדָּשׁ שְׁל אַחֲרִים אוֹ דִּידִיָּה שְׁזָכָה בּוֹ כְּבָר גִּזְבָּר לֹא עֲבַר וּכ"ת הוּאִיל וְאִי בְּעִי מְצִי פְּרִיק לִי זֹו קְנִיָּה הִיא וּא"כ אַף אָנוּ נֹאמֵר בְּחֻמְרָא שְׁל גּוֹי שְׁיַעֲבַר עָלָיו הוּאִיל וּמְצִי קְנִי לִיה אֶלָּא וְדִאי הוּאִיל לְעַבְרוֹן עַל הַקְנִי' לֹא אָמְרִי'.

וְכֵן דַּעַת הָרַאֲב"ד ז"ל. מ"מ נְמַצִּינוּ לְמַדִּין דְּאֶפְי' בְּהַקְדָּשׁ מִדַּעַת יְכוּל נִשְׁאֵל וְכֵן פִּירִשׁ"י ז"ל שְׁכַתְּבָא דְעַל כָּל גִּזְר וְהַקְדָּשׁ וּתְרוּמָ' הַקְדוּשׁ בְּאִמְרָתוֹ יְכוּל לְשֹׂאוֹל לְחֻכְמָא וְיַעֲקוֹר דְּכָרִיו שְׁלֵא פְּסָבַרְת רַבִּינוּ אָפְרִים ז"ל שְׁכַתְּבָא דְּכִי קִימ"ל יֵשׁ שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ ה"מ בְּטַעוֹת כְּדַתְנָן ב"ש אוֹמְרִים הַקְדָּשׁ טַעוֹת הַקְדָּשׁ וּב"ה אוֹמְרִים אֵינּוּ הַקְדָּשׁ וּקִימ"ל דְּבִשְׂאֵל' פְּלִיגִי וְאִיהוּ מְפָרִישׁ לָהּ לְמִתְנִי' כְּוָלָה בְּטַעוֹת.

וְאֵין צְוֹרָף לְהֶאָרִיף בְּזֵה. אֲתַמַּר הָאוּפָה מִיּו"ט לְחוּל רַב חֲסֵדָא אָמַר לוֹקָה רַבָּה אָמַר אֵינּוּ לוֹקָה. עַל פְּרָחִין יֵשׁ לְפָרִשׁ דְּלָאוּ בִּיּו"ט שְׁנֵי הוּא דַּא"כ אִמְאִי לוֹקָה דְּהָא לֹא עֲבַר עָלֶיהָ אֲדַאֲוֹרִיָּתָא וּמִיָּרִי נְמִי כְּדֹאמַר בְּפִי דְלְצוֹרָף חוּל הוּא אוֹפָה דְּאִי לֹא הִנָּה לִיה הַתְּרַאֲת סָפֵק דְּשִׁמְאָא יֹאכְלָהּ בּוֹ בִּיּוֹם.

וְעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּמִלְקוֹת אָבַל אִיסוּר' מִיָּהָא אִיכָּא לְכּוּלִי עֲלָמָא תַּדַּע לָהּ דְּאִי לֹא לִיקְשִׁי לִיה לְרַבָּה מְפָרִיָּתָא דְּאֵין אוֹפִין מִיּו"ט לְשַׁבָּת ק"ו מִיּו"ט לְחוּל. הִלְכָּה לְכ"ע הַתְּבַשְׁיִל אָסוּר לְדִידִיָּה פְּהֵיָא דְּאָמְרִי' בְּבָבָא מְצִיעָא גְּבִי תוֹרִי דְּגִנְחִין אֲרַמְאִי הַעֲרָמָה אִיתְעַבִּיד בְּהוּ וְאָסוּר.

וכן הדין באופה ומבשל מיו"ט לתבירו בהערמ' וכן הוא דעת רבינו נר"ו. ומיהו ה"מ לדידיה אכל לאחריני שרי דמעשה יו"ט אינו קדש.

נהוי יודע דהואיל לא דמי למתוך דמתוך פליגי ב"ש וב"ה דב"ה אית ליה מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך וב"ש לית להו ואי חד טעמא נינהו שביק רב חסדא ב"ה ועביד כב"ש.

אלא נדאי אפשר דמאן דאית ליה מתוך לית ליה הואיל דמתוך לא שרי' אלא בדבר שיש בו קצת צורך היום והואיל אע"ג דאין בו צורך היום בהא דאופה בפ' לחול. ומאן דאית ליה הואיל אפשר דלית ליה מתוך דשאני הואיל שהוא בדבר אחד אבל מתוך שהוא מדבר לדבר דילמא לא הלכך לא דמו אהדדי: רבה אמר אינו לוקה אמרי' הואיל.

ואע"ג דשמעינו ליה לרבה דאית ליה הכנה חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכין ליו"ט אין ה"נ דאיסורא אית ליה אבל מלקות מיהא ליפא משום הואיל. וא"ת א"כ אין לה לוקה על מלאכות שבת דאמרי' הואיל ונחזי לחולה שיש בו ספנה הא לא דמי דשאני יום טוב דמלאכה בשעתה נעשית שהרי מותר כל היום בהכנת אכל נפש אלא דלערב איגלאי מילתא למפרע דבאיסור נעשה.

אבל בשבת האסור קיים וההיתר מתחדש ובשעת עשיית האיסור עדיין לא נתחדש ההיתר אי נמי חולה שיש בו ספנה לא שכיח ואין צורך לזה: בשלמא לדידי דאמינא אמרינו הואיל ואע"ג דאין אמרי' הואיל לכתחילה לקולא והכ' משמ' דלרבה אע"ג דלא גמר בלבו לאכול שרי הקא שאני משום הפסד ממונו התירו בו הואיל לכתחילה: דף מ"ז ע"א שני ימים טובים של ראש השנה נאכל לשבת לאחד עשר.

וא"ת והיא משפחת לה אחד עשר והא אחד עשר לאפיה יום הפורים הוא ואינו נאכל עד למחר לשנים עשר, הא לא קשיא דהיכי דמי אי באו עדים מן המנחה ולמעלה ביום חמישי שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש אותה קדושה של אותו יום אינה אלא מדרבנן כי היכי דלא לייתי לזלזולי ביו"ט.

ואין מונין אלא מיום ששי ויוה"כ באחד בשבת. ואם באו עדים קודם המנחה אין נוהגי' קודש אלא אותו יום ולמחר ביום ששי שהוא חול אופין ונאכל לאחד בשבת שהוא לעשרה.

ואע"ג דכבר אפו ברביעי אין תנור מקדש קדושת הגוף. שאם אין אתה אומר פן פינו דאינו דוחה לא שבת ולא יו"ט יפסל בלינ' אלא נדאי פדאמרן.

ואי אמרת צרכי שבת נעשין ביו"ט אמאי לא דחי יו"ט דאי דמשום דבדרבנן אין נעשין הא קיימ"ל אין שבות במקדש ובשלמא לדידי דאמינא משום הואיל הכא ליתנ' דהא לא חזי ליה השתא עד לאחר סדור ומשום דאי בעי פריק לא שרי' פינו דמחוסר מעשה פדכתיבנ' אלא לדידה קשיא: מתיב רב מרי שתי הלחם כו' ואי אמרת צורכי שבת נעשין ביו"ט אמאי אינו דוחין.

פירש"י ז"ל בשלמא לדידי דאמינ' משום הואיל הכא ליפא למימ' הואיל משום דבההיא שעתה לא חזו עד שישחטו עליהן הגזבח ויזרוק דמן. עולה על דרו מה שפירשתי במלאכות שבת דהכא נמי בשעת עשייה אי אפשר להיות מותר אלא מפני ההיתר שמתחדש ועדיין לא בא: סבר לה כאבא שאול דאמר לכם ולא לכלבים.

וא"ת הָכֵא מִשְׁמַע דְּכָל מֵאן דְּאִית לֵיה נְדָרִים וּנְדָבוֹת אִין קִרְבִּין בִּיּו"ט דְּרִישׁ לְכֶם וְלֹא לְגִבוֹהַ דְּהֶתֶם בְּמִס' בִּיצָה אֲמַרְיִנּוּ אֲמַרוּ לְהֶם ב"ש לִב"ה וְהֵלֵא פְּבָר נְאֻמָּר לְכֶם וְלֹא לְגִבוֹהַ אֲמַרוּ לְהֶם ב"ה וְהֵלֵא פְּבָר נְאֻמָּר לֵה' פִּל דְּלֵה' אִם פִּן מַה ת"ל לְכֶם לְכֶם וְלֹא לְעַפּו"ם לְכֶם וְלֹא לְכָלִּים אָבֵא שְׂאוּל אֹמְרָה בְּלִשׁוֹן אַחֲרַת כּו' וְאַסִּיקְנָא דְּבָהָא פְּלִיגִי ת"ק סְבַר נְדָרִים וּנְדָבוֹת אִין קִרְבִּין בִּיּו"ט וְאַפֵּא שְׂאוּל סְבַר קִרְבִּין אֲלֵמָא לִת"ק אֲלִיבָא דִּב"ה אַע"ג דְּאִית לֵיה אִין קִרְבִּין לֹא דְרִישׁ וְלֹא לְגִבוֹהַ א"ל דְּהֶתֶם נְמִי לִת"ק הָוִי מְצִי לְמִימַר לְכֶם וְלֹא לְגִבוֹהַ בְּמִיּוֹדֵי שְׂאִין קְבוּעַ לְהֶם זְמַן דְּהֵיִינוּ נְדָרִים וּנְדָבוֹת וְשְׁתֵּי הִלְחָם דְּהֶתֶם מְדַמֵּי לְהוּ אֲלֵא דְנִיחָא לֵיה לְמִנְקֻט מְלִתָּא פְּסִיקְתָּא לְכֶם וְלֹא לְכָלִּי וְהֵיִינוּ דְקֵאמַר הָכֵא סְבַר לֵה פְּאָפֵא שְׂאוּל וְלֹא אֲמַר סְבַר לֵה כִּת"ק דִּלְת"ק נְדָרִים וּנְדָבוֹת וְשְׁתֵּי הִלְחָם אִינּוּ קִרְבִּין וְלִגְבֵי דִידֵהוּ לְכֶם וְלֹא לְגִבוֹהַ דְרִישׁי' : יֵשׁ חוֹרֵשׁ תְּלָם אֲחַד וְחֵיב עֲלִיו מְשׁוּם שְׂמֵנָה לְאוּיִן פִּירִש"י ז"ל וְהֵן מְוַקְדָּשִׁין עוֹבֵר עַל הַשּׁוֹר שְׁהוּ קְדָשִׁי מְזַבַּח מְשׁוּם לֹא תַעֲבֹד בְּבָכוֹר שׁוֹרָה וְכָל הַקְּדָשִׁים פְּבָכוֹ פְּדִנְפָקֵא לֵן בְּסַפְרֵי לֹא תַעֲבֹד בְּבָכוֹר אִין לִי אֲלֵא בְּכוֹר שְׂאֵר קְדָשִׁים מְנִיין אֲמַרְתָּ ק"ו וְמַה בְּכוֹר שְׂאִינוּ נוֹהֵג בְּכָל הַיְלָדוֹת וְיוֹצֵא לְחֻלִּין בְּלֹא פְדִיוֹן אִם נָפַל בּוֹ מוּם אֲסוּר בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה שְׂאֵר קְדָשִׁים לֹא כָּל שְׁפָן.

ועל החמור שהוא קדשי בְּדִק הַבֵּית חֵיב מְשׁוּם לֹא דְהִזִּיד בְּמַעֲלָה אֲלִיבָא דְחֻכְמִים פְּדִאמְרִינּוּ בְּכָל שַׁעָה. אָבֵל מְשׁוּם לֹא דְלֹא תַעֲבֹד בְּבָכוֹר לֹא לְקִי בְּחִמּוֹר פְּדִאמְרֵי בְּרֵאשִׁית הִגְזוּ וּבְבָכוֹרוֹת דְּקְדָשִׁי בְּדִק הַבֵּית אִינּוּ אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֲלֵא מְדַרְבְּנּוּ.

מִיָּהוּ בְּהִנָּא אֲסוּר מְדִאֹרְיִיתָא וְשִׁינְיָה בְּיָה מַעֲלָה. וּבְפֻטְר חִמּוֹר לִיבָא לְאוּקְמָא וְאַלִּיבָא דִּר' יְהוּדָה דְּאָסֵר לֵיה בְּהִנָּא בְּפִר"ק דְּבָכוֹרוֹת דְּאִי חֲשִׁיב הָכֵא חַד לֹא בְּתַרֵּי בְּגוֹן לֹא דְלֹא תַעֲבֹד בְּמוֹקְדָּשִׁין וְאַפְטֵר חִמּוֹר נְמִי לְחֻשׁוֹב נְמִי מְוַקְדָּשִׁין וּפְטֵרֵי חִמּוֹרִים טוֹבָא וְטָפִי לְהוּ לְאוּי.

ואע"ג דבפ' בְּתָרָא דְמִכּוֹת אוּקְיָמ' לֵה בְּגַמ' בְּבָבְב' דִּןחֻק הוּא וּמְסַקְנָא לֹא הָכִי הוּא, פִּן פִּי ז"ל וְקָשְׂיָא עֲלֵיהּ בְּשׁוֹר שֶׁל קְדָשִׁי מְזַבַּח נְמִי הָא אִיבָא מְשׁוּם הִזִּיד בְּמַעֲלָה וְלְחֻשׁוֹב תַּשַּׁע. א"ל דְּאִין הָכִי נְמִי אֲלֵא דְחַד לֹא תַרֵּי זִימְנֵי לֹא חֲשִׁיב.

וְאַפְשָׁר הִיָּה לְפָרֵשׁ לֵה בְּבָכוֹר וּכְהֶתֶם וְאַתְיָא כְּמֵאן דְּאֲמַר בְּכוֹר שׁוֹרָה וְלֹא שֶׁל שְׁוֹתְפוֹ וְדִלֵּא כְּמֵאן דְּאֲמַר וְלֹא פֻטְר חִמּוֹר, וְחֵיב שְׁתֵּים מְשׁוּם לֹא תַעֲבֹד וְכִי תִימָא לְחֻשׁוֹב טוֹבָא הָא לֹא קָשְׂיָא דְהֵי תַרְתִּי אִיבְטָרְכִי לִי מְשׁוּם חוֹרֵשׁ בְּשׁוֹר וּבְחִמּוֹר דְּכִלְא' לֹא דְכִלְאִים אָבֵל טָפִי דְלֹא מוֹסִיף אֲלֵא לְאוּי יְתַרֵּי לֹא חֲשִׁיב.

וכי תימא אפתי איבא מְשׁוּם הִזִּיד בְּמַעֲלָה לִיתָא דְבָכוֹר מְמוֹן פִּהֵן הוּא וְלִית בְּיָה מַעֲלָה. אֲלֵא דְאַכְתִּי קָשִׁי מֵאִי אִירִיָּא פְּלֵאִי הַפְּרָם לִימָא פְּלֵאִים סְתָמָא.

וְהַעֲיָקֵר מַה שְׁפִי ר"ת ז"ל דְּהֵכָא בְּשׁוֹר בְּכוֹר וּפְטֵר חִמּוֹר וְלִיבָא אֲלֵא חַד לֹא מְשׁוּם לֹא תַעֲבֹד וְלְמִסְקָנָא דְּהֶתֶם דְּלֹא מוֹקְמִינּוּ לֵה בְּבָכוֹר בְּשׁוֹר שֶׁל מְוַקְדָּשִׁין דְּאִיבָא נְמִי מְשׁוּם לֹא תַעֲבֹד. וְחִמּוֹר לֹא דוֹקָא דְּאִי בְּשֶׁל בְּדִק הַבֵּית הָכֵא לֹא חֲשִׁיב לֹא דְמַעֲלָה דְלֹא חֲשִׁיב אֲלֵא מִיּוֹדֵי דְלִקֵּי עֲלִי בְּכָל שְׁהוּא פְּדִקְתָּנִי יֵשׁ חוֹרֵשׁ תְּלָם אֲחַד וּמַעֲלָה לִיבָא אֲלֵא בְּשִׁנְהָנָה בְּשׁוֹנָה פְּרוּטָה אֲלֵא דְלִישְׁנָא דְקָרָא נִקֻּט לֹא תַחֲרוֹשׁ בְּשׁוֹר וּבְחִמּוֹר וְהָכֵא מְיִירֵי בְּחִמּוֹר שֶׁל חוֹלִין אִי נְמִי בְּשֶׁל מְוַקְדָּשִׁין אוּ בְּשִׁנֵּי מִינִים אַחֲרִים בְּשׁוֹר וְשֶׁה דְלֹא קְפָדִינִין אֲלֵא אֲפִלְאִים אָבֵל מְשׁוּם מְוַקְדָּשִׁין לִיבָא אֲלֵא חַד לֹא בְּלַחוּד.

וכי תימא א"כ למה לי שני מינין לימא בשור פסולי המוקדשין דחייב משום לא תעבוד ומשום פלאים נמי משום דאיתקש לשני גופין לצבי ואיל כדאיתא התם במסכת מכות. אין הכי למי אלא לישנא דקרא נקט ואורחא דמילתא דחרישה.

וכלאי הפך מחייב שתיים משום פלאי זרעים וכלאי הפך ואלקבא דר' יאשי' דאמ' אינו חייב עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפלת יד וחיוב משום חטה ושעורה ומשום חטה ושעורה וחרצן דטעמיה דר' יאשיה משום דכתיב לא תזרע פרמך פלאים וקרם אינו נקרא אלא בגפנים אלמא בעי' פלאים לבר מן הגפנים אבל שדה בלא זרעים נקרא פו.

והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם במס' פלאים על דעתיה דר' יאשי' פתיב שדה לא תזרע פלאים לאיזה דבר נאמר לא תזרע פרמך פלאים חבריא אמרי להתריניה שאם התרו בו משום שדה לוקה משום פרמך לוקה וכן נמי משום תרנייהו לוקה שתיים וכבר פתבתי מזה שם במסכת מכות בס"ד: עלה פדגורינו נמי דאין מזמנין את הגוי משום שיורי פוסות ואע"ג דטלטול הפוסות דרפנו וכן מה שאמרו אין אופין מיו"ט לשבת ק"ו מיו"ט לחול מדרבנו היא דדברי סופרים צריכין חזוק.

ועוד דהא רב חסדא אית ליה צרכי שבת נעשין ביו"ט ולא קיימ"ל פנוניה דהא אמר רב בפ"ק דביצה נולדה בזה אסורא בזה ופסק רבא התם פנוניה משום הכנה דרבה דדריש חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליו"ט וכיון דרב משום הכנה דרבה אמרה וקיימ"ל פותי' נרב חסדא פליג ולית ליה הכנה דרבה אלמא הלכתא פרה ויהי משמע בפ' בפל מערבין דגרסינו התם כי נח נפשי' דרב הווא על רב חסדא למרמא דרב אדרב מי אמר רב הלכה פארבעה זמנים ואלקבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן והא אמר רב שבת ויו"ט נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה.

וליקא למימר דקבל' מניה רב חסדא דהא אמר הכא דצרכי שבת נעשין ביו"ט ובתוספות דוחין דרב חסדא לא פליג אדרבה בהכנה דהתם קבלה מניה אלא דאף רבה לא אמרה אלא בהכנ' דמילא כביצה.

אבל בהכנה דבידים לית ליה לרבה הכנה פלל וזו סברא הפוכה. ועוד דהתם בפר' בפל מערבין מקשה עליה דרבה דאמר אין יו"ט מכין לשבת ואמרנו מי סברת סוף היום קונה עירוב לא תחילת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה.

אלמא רבה אפי' בהכנה דבידים דהיינו עירוב אמרה למלת' אלא שבתוספות אמרו גם בזאת דעירוב הכנה דמילא היא ואינו מחנור. והעיקר מה שפסק הרב אלפסי ז"ל וכן דעת הר"מ במז"ל: אמר רב קבא מלוגנא לפסחא.

ואסיקנא דהכי נמי הוי שיעור חלה שהוא חמשת רבעים קמח ועוד שהן מ"ג בצאים וחומש ביצה כמנין חלה. וכיצד משערין מביא פלי מלא מים ונותן לתוכו הבצים והיוצא הו' שיעור הבצים וגמרין לה מנזיר דתניא בתוספתא מביא פוס מלא מים ונותן לתוכו זית אגורי.

ולא כמו שאמרו קצת מפרשים במשקל הבצים. ושיעור הפלי במדה נלמדהו מרביעית של תורה דלקמן בערבי פסחים ושיעורו לפי אותו חשבון פלי שרובו ב' טפחים וארכו ב' נחצי ורומו אצבעיים ונחצי אצבע וחומש אצבע.

ובמקומ' נאריף ב'ה בג"ה: ע"ב תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן ר' יהושע אומר תנור מצרפן. שלש מחלוקות בדבר בן בתירא סבר דוקא מן העיסה דכתיב ראשית עריסותיכם חלה.

ר' יהושע סבר אף תנור מצרפן דכתיב מלחם הארץ אלא דכיון דכתיב נמי עריסותיכם בעי' חלה בשע' גמר הלחם דהיינו בתנור. ר' אליעזר סבר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן וגמר נמי הוי.

מיהו בעי' הפרש' חלה בסל ראשון שרדה לתוכו בעודו חם דהוי פועין גמר וקיימ"ל כר' אליעזר. והוי יודע דלא בעי' צירוף אלא בשעשה קבין דלא נתחייבה עדיין אבל אם פבר נתחייב' לא בעי' צירוף אלא הקפה בלבד שישטול מן המוקף ולא בעי' תוף פלי ולא אור פלי.

תדע לה דמאי שנא חלה מתרומה ומעשרות דלא בעי' צירוף ועוד דתנו במסכת חלה העושה עיסתו קבין פטורה מן החלה עד שיש כו' ר"א אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה אלמא ר"א דוקא בעושה אותה קבין איירי.

וכן נמי אפילו בצירוף לא בעי' דנגעי אהדדי כל שהן תוף פלי. והא דאמר ר' אליעזר במס' סוטה פ' כשם שהמים בודקין שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל פדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע פדי לתרום מן המוקף.

דאלמא דוקא בנגיעה ולא סגי ליה בצירוף סל. התם שאני דטמאה וטהורה ומקפיד על נגיעתן אבל בטהורות או טמאות שתייהן דלא מקפיד לא והכי אית' בירושלמי פאן במקפיד על תערובתו פאן בשאין מקפיד, ואסיק' דתוף פלי בעי' אבל טבלא שאין לה לבזבז לא הוי צירוף: דף מט ע"א ארבעה עשר שחל להיו' בשבת מבערין את הפל מלפני השבת ד"ר מאיר ונחמים אומרים בזמן ר"א בר' צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמן.

הרב אלפסי ז"ל כתב וקיימ"ל כר' אלעזר בר' צדוק דקאי כר' אלעז' איש ברתומא דהלכת' פנותיה. ורבינו אפרים ז"ל הקשה על זה דאדרבא קשיין אהדדי בתרתי דר' אלעזר איש ברתומא אומר לעיל מבערין את הפל מלפני השבת ולא מפליג בין חולין לתרומה ואיהו נמי אומר מש"ירי' מן התרומה מזון שתי סעודות ור' אלעזר בר' צדוק לא הנכי' שיור פלל בתרומה.

ולפי פי' הרב בעל המאור ז"ל דלא אפסיק הלכתא התם כר' אלעזר איש ברתומא אלא לאכול עד ארבע שעות אבל בלבער לא והכא בהא קא מפליג ר' מאיר דאמר מבערין את הפל מלפני השב'אזיל לטעמיה דאמר אין ביעור חמץ אלא שריפה דקתני ושורפין בתחל' שש הלכה אי הוי מש"יר פלל ואפי' מזון שתי סעודות דילמא ישתיירו פרוירין ולא מצי לבערן הלכה מבערין את הפל וכי תימא מאי אכיל בשבת דהא אסור להתענות אכיל מצה ואע"ג דאסור לאכול מצה בערב הפסח ה"מ משש שעות ולמעלה שפבר נכנס בזמן המצה והיינו דמזמי לה לבא על ארוסתו בבית חמיו והכי איתא בתוספת' מבערין את הפל מלפני השב' ואופ' לו מצה מערב שבת.

ונחמים אומרים הפל בזמן אזלי לטעמייהו דמפרר וזורה לרוח או מטיל לים. ור' אלעז' בר' צדוק סבר תרומה מלפני השב' מפני שאוכליה מועטין וחולין דאוכליהו מרובים בזמן ופסק פרבנן דאמרי הפל בזמן דהכרעת ר"א בר' צדוק אינה מכרעת במקום רבים ונראין דברי הרב אלפסי ז"ל שפבר כתבתי בפרק פל שעה דמאי דפסקי כר"א איש ברתומא בלבער נמי היא אלא דאנו קא בעינו לאוספי לאכול נמי אבל בלבער ודאי פשי' ובתרונייהו איפסק' הלכת' פנותיה.

ואיהו לא איירי בתולין כלל אלא בתרומה. והא דקא אמר מבצריין את הכל אמיני תרומה קאי.
וכדפרישית בתוכתין הלכה קיימ"ל פותיה בתרומה דמבצריין מלפני השבת ומשיירין מזון שתי
סעודות ור"א בר' צדוק נמי הכי אית לי' ואע"ג דלא אדכר שיור הא פשי' דמשיירין דמה יאכל
בשבת ומצה ודאי אסורה כל ערב הפסח כדבעינן מימר.

ור' מאיר נמי בשיור קאמר וההיא ברייתא לאו לאכול בשב' היא אלא עצה טובה קמ"ל שלא
ימתין לאפות עד מוצאי שבת שמא ימהר להתחיל בין השמשות בשבת ור"מ עד פאן לא קאמר
בשריפה אלא שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו השבתתו בכל דבר כדאמרו לעיל.

ור"א איש ברתותא לא אדכר שיור אלא משום חדושה דכדי אכילת עד ארבע שעות הלכה שפיר
קאמר דהלקת' כר"א בר' צדוק דקאי כר"א איש ברתותא ובריושלמי נמי גרסי' ר' אבהו בשם ר'
יוחנן אתיא דר"א בר' צדוק כר"ג כמה דר"ג מה שני בין חולין לתרומה כה' ר"א בר' צדוק מה
שני בין חולין לתרומה וכמה דאת אמר תמן הלכה כר"ג ודכותה הלכה כר"א בר' צדוק ונה סיוע
דהלכה כר"א אע"ג דלא קיימ"ל לדידן כר"ג: ירושלמי א"ר לוי האוכל מצה בערב, הפסח כבא
על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה מפת מרדות מדרבנן.

ולכהי מדמי להו דכי היכי דהבא על ארוסתו בבית חמיו הוא ממהר קודם זמנו האי נמי ממהר
קודם זמן המצה. אי נמי דכי היכי כלה בלא ברכה אסורה לבעלה ומיחסרא ז' ברכות האי נמי
מיחסר' שבע ברכות שלש של קדוש ובורא פרי האדמה ולאכול מרור הא חמש והמוצי' ולאכול
מצה הא שבע.

ונטילת ידים לא חשיב דלאו מענין אכילה ממש היא. ומדקאמר סתם ערב הפסח כל היום במשמע
דאי לא הוי לי' לפרושי ממש שעות ולמעלה כדקתני מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים
עד חצות ערבי פסחים סמוך למנחה דאלמא אי לא פריש כל היום במשמע ועוד דגרסינן התם
בירוש' תני ר' יהודא בן בתירא אומר בין חמץ בין מצה אסור.

פי' דר' יהודא בן בתירא הנה מכשיר פסח ששחטו שחרית וכתוב לא תשחט על חמץ דם זבחי ר'
סימן בשם ר' יהושע בן לוי ר' לא הנה אוכל לא חמץ ולא מצה לא מצה מן הדא דר' לוי ולא חמץ
מן הדא דר' יהודא בן בתירא ופריה ור' תלמידיה דר' יהודא בן בתירא הנה ולא תלמידיה דר'
יעקב בר קורנא אלא דהנה בכור והבכורים מתענין בערב הפסח.

אמר ר' מונא ר' יונא אבא הנה בכור והנה אכיל אמר ר' תנחומא לא מן הדא אלא מן הדא דר'
אסתניס הנה כדנה אכיל ביממא לא הנה אכיל בליליא ולמה לא הנה אכיל ביממא כדי שיפגס
למצה כשהוא תאנה.

אלמא מעיקרא כד הנה ס"ד דמשום דר' לוי לא הנה אכיל מצה לא קשיא לן וליכול קודם חצות
ש"מ דכל היום במשמע. ושלל פדעת הרב בעל המאור ז"ל.

ומשום כה כתבו לירוש' הרב אלפסי ז"ל פאן דאי לא בערבי פסחים הנה ליה לאתוי. ומינה נמי
שמעינן דבכל מצה אסור ולא דוקא מצה שמורה דאם איתא ליכול ר' מצה דלא מינטרא: ההולך
לשחוט את פסחו ולמול את בנו ולסעוד סעודת אירוסין בבית חמיו גרסי' בירושלמי בא וראה
כמה גדול פח השלום שהוקש לשני דברי' שיש בהן פרת דהיינו פסח ומילה.

ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו לאו דוקא נזכר דבידוע יש לו אלא אפי' אם נסתפק לו דהא פל בדיקת חמץ על הספק נתקנה: אם יש לו שהות לחזור ולבער יחזור ואם לאו יבטל בלבד ודוקא קודם שיש אכל לאחר שיש דלאו ברשותיה קיימא ולא מצי מבטל לה אפי' אין לו שהות יחזור ויבער.

ואע"ג דבפסח ומילה איכא פרת לאו דחמץ עדיף דקדים איסוריה. ולשבות שביתת הרשות. פירש"י ז"ל לקנו' שבית בעירוכי תחומין. ואינו מחנור דהא קיימ' לו דאין מערבין אלא לדבר מצנה אלא הכי פירוש' לשבות בבית קרובו או אהבו שביתת הרשות דאין בה סעודת מצנה.

יחזור מיד אפי' יש שהות ביום ואפי' קודם חצות וכן מי שיצא מירושלם ובידו בשר קדש אם עבר צופים פירש"י ז"ל צופים שם מקום וזה קשה דאם אית' הנה ליה למימר וכמדתו לכל רוח. אבל בתוספת' מפרש אי זהו צופים הרואה ואינו מפסיק כלומר כל מקום שנראה מירושלם שורפו במקומו ואם לאו שורפו לפני הבירה.

פירש"י ז"ל מדאמרי' בפ' כל שעה כל בקדש בקדש באש תשרף. ואינו מחנור דאי מדאוריית' מה לי עבר צופים מה לי לא עבר.

אלא נדאי לא נאמר מקרא זה אלא על האימורין של קדשים קלים ועל קדשי קדשי' אכל על קדשים קלים שנאכלין בכל העיר כי הני לא. אלא דרבנן גזרו עליהו אטו קדשי קדשים כל שהוא תוך צופים: שורפו לפני הבירה.

התם בזבחים פרק טבול יום מפרש מאי בירה אמר רבה בר בר חנה מקו' יש ביהר הבית ושמו בירה. וריש לקיש אמר כל הבית פולו בירה כדכתיב אל הבירה אשר הכינתי ר' יהודה אומר זה וזה בכזית.

וקיימ' ל' כזית' אע"ג דרבנים פליגי עליה דהא ב"ה קיימי פנותיה במס' ביצה דתנן ב"ש אומרים שאור בכזית וחמץ בככותב' וב"ה אומרים זה וזה בכזית ואוקימנא התם דלענין ביעור פליגי אבל לענין אכילה זה וזה בכזית לכלי עלמ' ונחכמים אומרים בשר קדש בכזית וחמץ בכביצה מפרש בירושלמי בשר קדש דלית לי' תקנת' בבטול בכזית חמץ דאית ליה תקנתא בבטול בכביצה: אמר רב כהנא אי לאו דנסבי פהנתא לא גלאי.

רב כהנא לאו פהן הנה ואע"ג דאמרי' דקידושין רב כהנא שקל סודרא מפדיון הבן דלמא בשביל אשתו כדאמרינן בפ' הזרוע רב כהנא אכיל בשביל אשתו: לא מצא בת גבאי צדקה ישא בת מלמדי תינוקות משמע דגבאי צדקה עדיפי ממלמדי תינוקות' ובפ' השותפין שרצו אמרי' המשפילים זנהירו כזוהר הרקיע אלו גבאי צדקה ומצדיקי הרבים) פפוכבים אלו מלמדי תינוקות.

ולכאורה טפי עדיפי פוכבים מזוהר הרקיע התם לשכר עצמן קאמר: ע"ב ע"ה מותר לנחרו ביוה"כ שחל להיות בשבת. וא"ת והא אין מימת בית דין דוחה שבת כפר פי' הרב אלפסי ז"ל דבעם הארץ שהוא רץ אחר הזכור או אחר נערה מאנרשה שנתן להצילה בנפשו אפילו ביוה"כ שחל להיות בשבת.

וא"ת א"כ מאי איריא ע"ה אפילו ת"ח נמי. .

כפר פתב רבינו שרירא גאון ז"ל בתשובה דבגנות ע"ה מספר וה"ק אוי לו לע"ה שסכולותו ועמיותו גורם לו לפעמים שיהא מותר לנחרו ביוה"כ שחל להיות בשבת שאינו נזוהר מזכור

וּמְנַעֲרָה מְאֹרְשָׁה שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ עֲנֹשׁ יוֹה"כ וְדִין תְּיָבִי מִיתוֹת ב"ד וְכָל הַקּוֹדֵם לְהַרְגוֹ זָכָה וְכָל מִיתָה שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹרְגוֹ וְזֶהוּ שְׂאֵמְרוּ מִן הַקּוֹרֵעַ פְּדָג וּמַגְבּוֹ דְהֵיִינוּ בְּמָה שֶׁפָּגַע מִי שֶׁרָץ אַחֲרָיו מִה שְׂאִין פֶּן בְּתַלְמִיד חָכֵם שֶׁנִּזְקָה מִן הָעֵבְרִיּוֹת וְאִינוּ נִכְשָׁל וְעַל דֶּרֶךְ זֶה אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ ע"ה אֲסוּר לְאָכֹל בָּשָׂר שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ הַלְכוֹת שְׁחִיטָה מִתּוֹךְ עֲמִיּוּתוֹ וַיֵּאָסֵר בְּבָשָׂר לְפַעֲמִים בְּחֶסְרוֹן שׁוֹחֵט וּלְפִי אָמְרוּ לֹא לְאָכֹל בָּשָׂר וְלֹא לְאָכֹל דָּגִים שְׂאִין בְּהֵן צִנְרָה לְמוֹד: שֶׁשָּׂה דְבָרִים נֶאֱמָרוּ בַע"ה אֵין מוֹסְרִין לוֹ עֲדוּת וְאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ עֲדוּת הַקְּשָׁה הָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל דְּהָא אֶמְרִינוּ בְּמִס' חֲגִיגָה כְּמֵאן מְקַבְּלִין סְהַדוּת' מַע"ה כַּר' יוֹסִי דְעַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי רַבֵּנּוּ עַלֵּיהּ דַּר' יוֹסִי אֶלָּא בְּטַהֲרַת יִין וְשִׁמּוֹן דַּר' יוֹסִי מֵאֲמִינֵן מִשּׁוּם אֵיבָה וְרַבֵּנּוּ לֹא חִיִּישִׁי לְאֵיבָה אֲבָל בְּקַבְּלַת עֲדוּת אִפִּי רַבֵּנּוּ מוֹדוּ וּמִשּׁוּ דַּר' יוֹסִי מֵאֲמִינֵם לְהִדְיָא אֶמְרַן כְּמֵאן כְּהֵאֵי תַנָּא.

וְתִירֵץ דְּהַתַּת בַּע"ה שְׂאִינוּ בְּמַקְרָא וּבְמִשְׁנָה אֲבָל יִשְׁנוּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ וּבְמַצּוֹת וְלֹא חֲשִׂיד. וְהָא דְאִינוּ אֶפְּלוּ בַּד"א וְחֲשִׂיד אֲכַל הֵנִי דְאֶמְרִי הַכָּא.

וְאֵם תֵּאֲמַר אִם כֵּן מֵאֵי אֵינְרִיא אֵין מְקַבְּלִים לְכַתְּחִלָּה אִפִּי בְּדִיעְבַּד נְמִי דְגָרְסִי בְּשִׁילְהִי פ"ק דְּקִדּוּשִׁין כֹּל שְׂאִינוּ לֹא בְּמַקְרָא וְלֹא בְּמִשְׁנָה וְלֹא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ אִינוּ מִן הַיְשׁוּב אֶמְרַן ר' יוֹחָנָן וּפְסוּל לְעֲדוּת.

א"ל דְּאֵין ה"נ דְּאֶפְּלוּ בְּדִיעְבַּד נְמִי וַר' יוֹחָנָן הֵתֵם דִּיּוֹקָא דְּהָךְ אֶתָּא לְאֲשִׁמוּעֵינוּ דְּלֹא תִימָא דְּנֹקָא לְכַתְּחִלָּה אֵין מְקַבְּלִין אֶלָּא ה"ה דִּיעְבַּד: וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים אֵין מְכַרְיִזִים עַל אֲבִיּוֹתוֹ י"מ אֵין מְשִׁיבִין דְּאֵלוּ הַכְּרִזָּה אֲמַאי לֹא דְלִמָּא מַת"ח הוּא וְאִינוּ מְחַנּוֹר דְּזֶה גִזְלָה הוּא וְהֵיכָן הוֹתֵר גִּזְלוֹ שֶׁל ע"ה אֶלָּא פִּי בְּתוֹסְפוֹת כְּגוֹן שְׁנִמְצָא בְּמָקוֹם שֶׁמְצֻנְיָן ע"ה וְאֵין מְכַרְיִזִין עַלֵּיהּ דְּמִסְתַּמ' שֶׁל ע"ה הוּא: וְת"ק זְמַנִּין דְּנִפְיָק מִזְנִיָּה בְּרָא מְעַלְיָא וְלִיכָּא לְאֶקְשׁוּי הַכָּא הַשְׁתָּא גּוּפוּ מוֹתֵר מְמוּנֵוּ לֹא כֹל שֶׁכֵּן דְּהִכִּי אֶמְרִינוּ בְּפֶרֶק בְּתָרָא דְּכָבָא קָמָא גְבִי מְסוּר לְמָאן דְּאָסֵר לְאֶבַד מְמוּנֵוּ בִּיד דְּהַכָּא לֹא גּוּפוּ מוֹתֵר דְּלֹא הִתִּירוּ לְעֵיל אֶלָּא בְּרָץ אַחַר הַזְכוּר כְּמוֹ שֶׁפִּירְשִׁיתִי: מְסַקְנָא דְּשִׁמְעֵתִין.

בְּצַק שֶׁכְּפִסְדִּיקִי עֲרִיבָה אִם הוּא כְּזִית בְּמָקוֹם אֶחָד בְּכָל מָקוֹם שִׁיְהִי חֲזִיב לְבַעַר פְּחוֹת מְכֻזֵּית אֶפְּלוּ שְׁנֵי חֲצָאֵי זְתִים אִם הֵם בְּמָקוֹ' הַעֲשׂוּי לְחִזְק אִינוּ חֲזִיב לְבַעַר בְּמָקוֹם שְׂאִין עֲשׂוּי לְחִזְק אִפִּי פְּחוֹת מְכֻזֵּית בְּלֶבֶד חֲזִיב לְבַעַר.

בַּד"א בְּעֲרִיבָה אֲבָל בְּפִיט פְּחוֹת מְכֻזֵּית אִינוּ חֲזִיב לְבַעַר אֲבָל שְׁנֵי חֲצָאֵי זְתִים אֶפְּלוּ בֵּית וְעַלֵּיהּ חֲזִיב לְבַעַר. בַּד"א בְּבָצֵק אֲבָל פִּירוּרִין שֶׁל פֶּת כֹּל שֶׁהוּא פְּחוֹת מְכֻזֵּית אִינוּ חֲזִיב לְבַעַר וְשְׁנֵי חֲצָאֵי זְתִים וְחוּט שֶׁל בָּצֵק בִּינִיָּהֶם אִם אוֹחַז בְּחוּט וְעוֹלִין עִמּוֹ דִּינוּ בְּכֻזֵּית וְאִם לֹא דִינוּ בְּפְחוֹת מְכֻזֵּית: הַפֶּת שֶׁעַפְשָׂה כֹּל שֶׁנִּפְסְלָה מְלֵאכֹל לְכָלֵב אִינוּ חֲזִיב וְכֵן מְלוּגְמָא שֶׁנִּסְרְחָה כְּמוֹ שֶׁפִּירְשִׁיתִי אִינוּ חֲזִיב לְבַעַר.

וְאִם נָתַן לְתוֹכָהּ עוֹרוֹת אִפִּי שְׁעָה אַחַת אֵין זְקוּק לְבַעַר. וְכַפֵּר שְׂאוֹר שִׁיְחַדָּה לִישִׁיבָה אִם טַח פְּנִיָּה בְּטִיט אִינוּ חֲזִיב לְבַעַר.

בְּצַק הַחֲרֵשׁ אִם יֵשׁ כִּיּוֹצָא בּוֹ שֶׁחֲמִיץ הָרִי זֶה אֲסוּר אֵין שֵׁם כִּיּוֹצָא בּוֹ אִם שֶׁהָא כְּדִי הִילוּף מִיל חֲזִיב לְבַעַר לְגַבֵּל לְתַפְלָה וְלִנְטִילַת יְדִים אַרְבַּעַת מִילִין כְּמוֹ שֶׁפִּירְשִׁיתִי. וְלֹא שְׂאֵנִי אֶלָּא לְפָנָיו אֲבָל לְאַחֲרָיו אִפִּי מִיל אִינוּ חוֹזֵר אֲבָל פְּחוֹת מְמִיל חוֹזֵר: כִּיּוֹצָא מְפָרִישִׁין חֲלָה בְּטוּמְאָה בְּפִסְחָא אִם נְטִמָּא קוֹדֵם גְּלוּל יַעֲשֶׂנָה קִבִּין וְאַחַר אֶפְּיָה יְפָרִישׁ ע"י צִירוּף סַל.

ואם כבר גלגלה לא תקרא לה שם עד שתאפה ולאחר אפיה יפריש ויניחנו עד חולו של מועד וישרפנו בד"א בחלת א"י אבל בחו"ל אם יש בהן קטן שלא ראה קרי מימיו קורא לה שם ואופה ומאכילו ואם אין בהן קטן עבד פדאמרן וחלת חו"ל בטלה ברוב ומותר להוסיף עליה לבטלה כל שנתערבה ממילא במקצת פדפרישית : האופה מיום טוב לחול או לתבירו אינו לוקה אבל התבשיל אסור כל שנעשה בו הערמ'.

ואם הזיד בדבר משמתי ליה דעבר אדרבנן. בד"א בשעשה כל התבשיל לצורך חול אבל אם צריך לבשל לסעוד' היום מותר להוסיף מה שירצה מפני שמתקן התבשיל ואיפא קצת צורך היום דומיא דממלאה תנור פת מפני שהפת יפה בשעה שהתנור מלא ואעפ"י שמכנין למותר ובלבד שיהא צריך לעיקר התבשיל ליומו ולא יערים.

בהמה מסופנת אם יש שהות ביום לאכול פזית צלי לאח' שחיט' ישחוט אעפ"י שאין בדעתו לאוכלו התיירו משום הפסד ממונו: שיעור החלה מ"ג ביצים וחומש ביצה נכה מותר ללוש בבת אחת בפסח והוא פלי שרבו ג"ט וארכו שנים וחצי ורומו אצבעיים וחצי אצבע וחומ' אצבע ועיסה שנילושה בכדי חיוב חלה נאפאה וכו' להפריש אינו צריך צירוף אלא הקיפה שיסמוך הכל בכל מקום שירצה ויפריש ואם עדיין לא לתתיב הסל או פלי שיש לו תוף מצרפו.

בד"א בשנתן שם בעוד הפת הם אבל לאחר שנצטנן אינו מן המוכר וכן עמא דבר בפסח. ובצירוף פלי שהן תוף פלי א"צ מגע זה לזה: שלש נשים לשות בענין זה רבקה לשה וכשמתחלת לערוך רחל מתחלת ללוש וכשרבקה אופה ורחל עורכת לאה מתחלת ללוש וכשגמרה רבקה אפייתה רחל אופה ולאה עורכת ורבקה חוזרת ללוש כל זמן שעוסקת בבצק כסדר הזה אינו בא לידי חימוץ.

בד"א בתנור קטן שאינו מכיל אלא לישה אחת אבל בגדול לשות בבת אחת כמה שייחזיק ואם בא לידי שיהוי הפסח תלטוש בצונן ואינו בא לעולם לידי חימוץ. איזהו חמץ מדרבנן מיהא כל שהכסיפו פניו פאדם שעמדו שערוותיו: ארבעה עשר שחל להיות בשבת מבערין את התרומ' מלפני השבת וחולין בזמנן.

ואסוי' לאכול שום מצה בכל ערב הפסח. ההולך לדבר מצנה ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו או שנסתפק אם יכול לשוב ולבער ולחזור למצנתו יחזור ואם לאו יבטל בלבו אם הוא קודם תצות ואם לאחר תצות אפי' אין לו שהות יחזור ויבער ואפי' הולך למול את בנו.

וסעודת אירוסין בבית חמיו מצנה היא ואפי' סעודה של סבלונות. ועל חמץ פזית חוזרין.

והולך לדבר הרשות אפילו יש לו שהות יחזור מיד. ותלמיד חכם אין רשאי ליקנות מסעודת בת כהן לישראל עם הארץ ולא בת ת"ח לע"ה שאין זיווגן עולה יפה.

ות"ח המרבה סעודתו בכל מקום לסוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גזוליו. ותלמודו משתפח ומחלוקות רבות עליו ומחלל שם שמים וגורם שם רע לו ולבניו עד סוף כל הדורות.

ששה דברים נאמרו בעם הארץ אין מוסרין לו עדות ואין מקבלין מפני עדות ואין מגלין לו את הסוד ואין ממנין אותו אפטרופסעל היתומים ועל גופה של צדקה ואין מתלוין עמו בדרך ויש אומרים אין מברזין על אבידתו והני מילי בדליתיה אפילו בדרך ארץ פדפרישית:

פָּרַק ד' דָּף נב ע"ב ה"ג בְּסִפְרֵי דְנוֹקְאֵי מַאי אִירְיָא עֲרַבֵי פְסָחִים אִפִּי' עֲרַבֵי שְׁפָתוֹ' וְעֲרַבֵי יָמִים טוֹבִים נְמִי דְתַנְיָא הָעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֲרַבֵי שְׁפָתוֹת וְעֲרַבֵי יָמִים טוֹבִים אֵינוֹ רוֹאֶה סִימֵן בְּרַכָּה לְעוֹלָם.

וְקָא ס"ד דְּכָל הַיּוֹם אָסוּר וּבְמָקוֹם שְׁנֵהֲגוּ. וְא"כ לִיְכַלְלָהּ בְּמַתְנֵי'.

וּמִשְׁנֵי דְהֵתָם מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה דְהֵינְנוּ מְשַׁשׁ שְׁעוֹת וּמְחַצָּה וּלְמַעְלָה אָסוּר סְמוּךְ לַמְּנַחָה שְׂרִי הָכָא מְחַצוֹת אָסוּר וְאִיכָא בִּינְיָהוּ חֲצִי שְׁעָה. הַלְפָּה אַע"ג דְּלִגְבֵי מְנַהֲגָא דְמוֹ לִגְבֵי אִיסוּרָא מִיְהָא לֹא דְמוֹ.

אִי נְמִי דְהֵתָם לִיכָא אִיסוּרָא כָּלֵל אֲלֵא דְאֵינוֹ רוֹאֶה סִימֵן בְּרַכָּה הָכָא אִי עֶבֶיד מְחַצוֹת וּלְמַעְלָה שְׁמוּתֵי מְשַׁמְתִּינוּ לִיה. וְאַפִּי' לְסִפְרֵי' דְגֵרְסֵי' בְּבִרְיָיְתָא מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה ה"פ דַּקס"ד דְּמִן הַמְּנַחָה לֹא דְנוֹקָא אֲלֵא ה"ה סְמוּךְ לַמְּנַחָה וּלְסִימְנָא בְּעֵלְמָא נִקְט מִן הַמְּנַחָה אִי נְמִי דְמַתְנִינוּ דְקַתְנִי עַד חֲצוֹ' לֹא דְנוֹקָא אֲלֵא מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה וּבְחֲצִי שְׁעָה לֹא דַק וְכִינוּ דְלִגְבֵי אִיסוּרָא דְמוֹ אֶהְדְּדִי הוּא הַדִּין לַמְּנַהֲג דְקוֹדֵם חֲצוֹת וְכִינוּ שְׁפִן לִיכְלִילָהּ בְּמַתְנֵי'.

וּמִשְׁנֵי דְלִגְבֵי אִיסוּר' לֹא דְמוֹ דְדוֹקָא תְּנוּ הֵתָם מִן הַמְּנַחָה הָכָא מְחַצוֹ'. אִי נְמִי דְהֵתָם אִיסוּרָא כָּלֵל לִיכָא אֲלֵא דְאֵינוֹ רוֹאֶה סִימֵן בְּרַכָּה וְכִינוּ דְאִסְיָקְנָא דְאִיסוּרָא לִיכָא תוֹ לִיכָא מְנַהֲגָא קוֹדֵם הַמְּנַחָה דְמְנַהֲג זֶה אֵינוֹ אֲלֵא סִיג לְאִיסוּר וְכִינוּ דְאִיסוּר' לִיכָא מְנַהֲגָא לְמַאי וְהֵינְנוּ דְגֵרְסֵי' בִּירוּשְׁלַמִי אָמַר ר' אֶלְעָזָר בַּר בּוֹן כָּל דְּבַר שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בּוֹ שְׁמוֹתָּר וְנִהַג בּוֹ אִיסוּר נִשְׁאַל וְאִין מַתִּירִין לוֹ כָּל דְּבַר שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בּוֹ שְׁמוֹת' וְטַעַה בּוֹ בְּאִיסוּר נִשְׁאַל וּמַתִּירִין לוֹ כָּל הַדְּבָרִים תְּלוּ אוֹתָן בְּמְנַהֲג נְשִׂיא נְהִיגִין דְלֹא עֶבְדֵי עֶבְדִּיתָא בְּאִפּוּקֵי שְׁבִתָּא אֵינוֹ מְנַהֲג.

עַד דְתַתְּפְנֵי סִידְרָא מְנַהֲג בְּתַנְיָיָה וּבְחַמִּישִׁיתָה אֵינוֹ מְנַהֲג. עַד דְתַתְּפְנֵי תַעֲנִיתָא מְנַהֲג בְּעֲרַבּוּתָא אֵינוֹ מְנַהֲג מִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה מְנַהֲג.

בְּרִישֵׁי רִיחָא מְנַהֲג אָמַר ר' זְעִירָא נְשִׂיא נְהַגֵּן דְלֹא לְמַשְׁתָּה עֵלֵל מִן דְּאָב מְנַהֲג. שְׁפֹו פְסָקָה אָבֵן הַשְּׁתִיָּה וְכַתִּיב כִּי הַשְּׁתוֹת יִהְרָסוּן.

אָמַר ר' חֲנִינָא אֲעִין דְשִׁטִּין הוּוּ בְּמַגְדָּל צְבוּעִיָא אֲתוּ וְשְׁאַלִין לר' חֲנִינָא חֲפְרִין דְרַבְּנִין מַהוּ מְעַבַּד בְּהוּ עֶבְדִּיתָא אָמַר לְהֵן מְפִינוּ שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ אֲבוּתִיכ' הִיתֵר אֲתָם אַל תִּשְׁנוּ מְנַהֲג אֲבוּתִיכֶם וְשְׁמַעִי מִיְהָה דְקוֹדֵם הַמְּנַחָה מְנַהֲג בְּטַעוֹת הוּא וְאִם נִשְׁאַל מַתִּירִין לוֹ.

וְכַבֵּר כְּתַבְתִּיו בְּמַס' מְגִילָה בַס"ד: וְלַעֲנִין עֲרַב הַפְּסַח הָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל הֵבִיא מַתְנֵי' בְּהַלְכוּתִיו אֶלְמָא סְבִירָא לִיה דְאַפִּי' בְּזִמְן הַזֶּה מְחַצוֹת וּלְמַעְלָה אָסוּר וְהַר"ז ז"ל דְחָה דְבְזִמְן הַזֶּה אֵינוֹ אֲלֵא כְּשֶׁאָר שְׁפָתוֹת דְּמִן הַמְּנַחָה וּלְמַעְלָה אֵינוֹ רוֹאֶה סִימֵן בְּרַכָּה מְשׁוּם דְאַמְרִינוּ בִּירוּשְׁלַמִי טַעַמ' דְמַתְנֵי' אֵינוֹ בְּדִין שְׁתָּהָא קַרְבָּה קָרַב וְאַתָּה עָסוּק בְּמְלָאכְתָּיָהּ.

וּבְזִמְן הַזֶּה דְלִיכָא קַרְבֵּן הַגִּזְרָה בְּטִלָה וְאִין זֶה נָכוֹן שְׁאִין הַקַּרְבֵּן אֲלֵא גְלוּי טַעַם וְה"ה נְמִי מְשַׁלֵּם. מִצָּה וּמְרוֹר דְבְזִמְן הַזֶּה.

וְכֵן פִּירֵשׁ"י ז"ל וְעוֹד דְאַפִּילוּ תִימָא דְדוֹקָא קְאָמַר מ"מ כְּפָר נִגְזְרָה גְזִירָה וְאִין ב"ד יְכוֹל לְבַטֵּל דְבָרֵי ב"ד חֲבִירוֹ אֲלֵא אִם כֵּן גְדוֹל מְמַנּוּ בְּחֻכְמָה וּבְמִנְיָן וְהִכִּי נְמִי מְשַׁמַּע בְּעֲרַבֵי פְסָחִים דְאַמְרִינוּ רַב שְׁשֵׁת לֹא הֵנָּה אֲכִיל לֹא חֲמִץ וְלֹא מִצָּה וְאַמְרִי' לֹא חֲמִץ מִדְר' יְהוּדָא וּבְנֻדָּא רַב שְׁשֵׁת לֹא חֲסַר חוֹרְבֵן הֵנָּה וְלִיכָא קַרְבֵּן.

אָלאַ ש"מ דאעפ"י שְהַטעם בַּטל הַגְזוּרָה בַּמְקוּמָה עוֹמְדָת. וְכֵן דַּעַת הַרָאב"ד ז"ל: שְמַתוּךְ שְלֹא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה.

וּא"ת וְהָא אָמְרִי ב'פ' הָיָה קוּרָא כָּל הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה שְלֹא לְשִׁמָּה נוֹחַ לוֹ שְלֹא נִבְרָא. וּבְמַסְכַּת תַּעֲנִיּוֹת אָמְרִינֵן ר' בְּנָאָה אוֹמֵר הָעוֹסֵק בַּתוֹרָה לְשִׁמָּה נַעֲשִׂית לוֹ סַם חַיִּים שְלֹא לְשִׁמָּה נַעֲשִׂית לוֹ סַם מִיתָה.

א"ל תַּרְתִּי שְלֹא לְשִׁמָּה אִיכָּא דַעֲבִיד מֵאַהֲבָה וּמִיְרָאָה אוֹ לְדַעַת חֲכַמַת הַתוֹרָה מִתוּךְ שְלֹא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה. אָבֵל הָעוֹסֵק לְהַתְגַּדַּד וּלְקַנְטֵר נוֹחַ לוֹ שְלֹא נִבְרָא: וּמַגְדְּלֵי בְהֵמָה דַּקָּה.

וּא"ת וְהָא אָמְרִי בְּמַסְכַּת חוֹלִין הַרוּצָה שְׂיִתְעַשֵּׂר יַעֲסוֹק בְּבִהֵמָה דַּקָּה דְכַתִּיב וַעֲשִׂתוּרֹת צֹאנֶךָ לָמָּה נִקְרָאוּ שְׁמֵן עֲשִׂתוּרֹו' שְׁמַעֲשִׂרוּ' אֵת בַּעֲלֵיהֶן. א"ל הֵתָם בְּמַרְעֵין חוּץ לְיִשׁוּב דְּלִיכָּא מְשׁוּם עֵינָא בִישָׂא וְהָכָא בִישׁוּב: אַרְבַּע פְּרוּטוֹת אֵין בְּהֵם סִימָן בְּרַכָּה שְׂכָר כּוֹתְבִין וּשְׂכָר מִתְרַגְּמִינֵן וּמַעוֹת יְתוּמִים וּמַעוֹת הַבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם.

וְאִסְיָקְנָא שְׂכָר כּוֹתְבִין מְשׁוּם שְׂאָם יִתְעַשֵּׂרוּ לֹא הָיוּ כּוֹתְבִים. הַלְכָּךְ אִם עוֹשִׂין לְשִׁמָּה רוֹאִין דְּכִינֵן דְּלִשְׁמֵן מַצְנָה עוֹשִׂין אִפִּי' יִתְעַשֵּׂרוּ אֵינֵן מְבַטְלִים: וּשְׂכָר מִתְרַגְּמִין מְשׁוּם דְּמַחְזִי כְּשְׂכָר שְׂבַת.

אָבֵל לֹא מְצִי לְמִסֵּר עֲלֵיהּ פִּינֵן דְּאִיכָּא נְמִי יְמִי חוֹל לְפַעֲמִים דְּמִתְרַגְּם. וּמ"מ אָסוּר הוּא דְּרַנְבָּא לְשַׁבְּתוֹת הֵן.

וְכֵן לֹאֵלּוּ הַדְּרָשָׁנִין בְּשַׁבְּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים. וּמַעוֹת יְתוּמִים לְמַחְצִית שְׂכָר מְשׁוּם דִּיתְמִי לֹאֵו בְּנֵי מְחִילָה נִינְהוּ וּמַעוֹ' הַבָּאוֹת מִמְּדִינַת הַיָּם דְּלֹאֵו כָּל יוֹמָא וְיוֹמָא מִתְרַחֲשִׁי נִיסָּא בְּנֵי בִישׁוֹן נְהִיגֵי דְלֹא לְמִיזֵל מְצוּר לְצִידוֹן בְּעָרְב שַׁבַּת אַף ע"ג דְּאָמְרִינֵן ב'פ' ק דְּשַׁבַּת אֵין מְפִלִיגִין בְּסַפִּינָה פְּחוֹת מְשַׁלְשָׁה יָמִים לְפָנֵי הַשַּׁבַּת וּמְצוּר לְצִידוֹן אִפִּי' בְּעָרְב שַׁבַּת אִפִּי' הָכִי נְהִיגֵי נְהִיגֵי דְלֹא לְמִיזֵל: דַּף נ"א ע"א דְלֹמָא אֲתִי לְעַשׂוּרֵי מִן הַחַיּוֹב עַל הַפְּטוּר וּמִן הַפְּטוּר עַל הַחַיּוֹב.

וּא"ת וּמֵאֵי שְׁנֵי מְשַׁעֲוֵרִין וּשְׂאָר מִינֵין שְׂאִין מְפָרִישִׁין מֵהֵן עַל הַחֲטִין וּאִפִּי"ה חֲזִיבִין כּוֹלָם בְּחֻלָּה וְלֹא חֲזִיבִין דְּלֹמָא אֲתִי לְאִפְרוּשֵׁי מְמִין עַל שְׂאִינֵו מִינֵו תִּירֵץ הַרָאב"ד ז"ל רַבְּנֵי חוּזְאֵי הָיוּ טְעִי בְּדַר' יוֹחֲנָן דְּאָמַר לְעִיל אַנְרִז מִין דְּגֵן הוּא וְחֲזִיב בְּחֻלָּה הַלְכָּךְ אֲתִי לְאִפְרוּשֵׁי מִינֵין עַל הַדְּגָן: וְנִשְׁמַט הַלֵּל וְיִצְא לְבֵית הַחִיצוֹן.

וְלֹא רַצָּה לומ' לְהֵם מְוַתְרִין אַתָּם. וּא"ת וְאֵינְהוּ אַמְאֵי לֹא נְהִיגֵי אִיסוּרָא מִי לִית לְהוּ לְמַתְנֵי דְנוֹתְנִין עֲלֵיו חוֹמְרֵי מְקוּם שְׁהֵלָּךְ לְשָׁם.

וְכִי תִימָא דַּעֲתִיהוּ לְחֻזוֹר הֵנָּה וְכִמוֹ שְׁפִי' הַר"ז ז"ל אִם כֵּן הֵנָּה לְהוּ לְאִקְשׁוּי הָכִי בַגְמ' וּלְפָרוּקֵי כְּדַעֲבִיד לְקַמֵּן בְּרַבָּה בַר בַּר חֲנָה וְכֵן בְּרִייתָא גוּפָא קִשְׁיָא דְקַתְנֵי דְבָרִים הַמְוַתְרִין וְאַחֲרִים נְהִיגוּ בְּהֵן אִיסוּר אֵי אַתָּה רִשְׁאֵי לְהַתִּירֵן בְּפָנִיָּהֶם דְּמַשְׁמַע בְּפָנִיָּהֶם הוּ' דְלֹא יֹאכַל שְלֹא בְּפָנִיָּהֶם נוֹהֵג הָיִתֵּר.

וְאַמְאֵי וְהָא בַעֲי' נוֹתְנִין עֲלֵיו חוֹמְרֵי מְקוּם שְׁהֵלָּךְ לְשָׁם. וְתוּ קִשְׁיָא לְקַמֵּן דְּאִקְשִׁי' לְרַבָּה בַר בַּר חֲנָה מִמַּתְנֵי דְנוֹתְנִין עֲלֵיו חוֹמְרֵי מְקוּם שְׁהֵלָּךְ לְשָׁם.

וּמִשְׁנֵי דַה"מ בְּשִׂאִין דַּעֲתוֹ לְחֻזוֹר וְרַבָּה בַר בַּר חֲנָה דַּעֲתוֹ לְחֻזוֹר הֵנָּה א"כ מַתְנֵי' הִיכִי מְשַׁכַּח' לְהוּ דְאֵי בְּשַׁדַּעֲתוֹ לְחֻזוֹר חוֹמְרֵי מְקוּם שְׁיִצְא מְשָׁם נוֹתְנִין עֲלֵיו מִן הַדִּין מְשׁוּם דְּכֵן עִירוֹ הוּא אָבֵל לֹא חוֹמְרֵי מְקוּם שְׁהֵלָּךְ לְשָׁם דְּהָא אֵין בְּזָה מַחְלוּקַת פִּינֵן שְׁדַעֲתוֹ לְחֻזוֹר.

ואם אין דעתו לחזור חומרי מקום שְהֵלֵף לְשֵׁם נוֹתְנִין עָלָיו שְׁפָכֵר נַעֲשֶׂה בֶן עֵיר אֲכָל לֹא חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׂיֻצָא מִשָּׁם דְּהָא אִין בְּזַה מְחַלְוֹקַת דְּמַאי שְׁנָא. וא"כ מַתְנִי' הִיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה וְהַר"מ בְּמִז"ל פִּי' דְּלֹא כָּל הַמְּנַהֲגִין שְׁוִין אֵלָא כָּל מְנַהֵג שְׁנַעֲשֶׂה לְגִדְר וְלִסְיִיג וְשִׁלָּא בְּטַעוֹת אִין לֹו הֵיִתֵר לְעוֹלָם וְהֵיִנּוּ הֵיִיא דִּירוּשְׁלָמִי נִשְׂאֵל וְאִין מְתִירִין לֹו וְנוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׂיֻצָא מִשָּׁם וְחוֹמְרֵי מְקוֹ' שְׁהֵלֵף לְשֵׁם בֵּין דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר בֵּין אִין דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר כְּסִתְמָ' דְּמַתְנִי' דְּלֹא מְפַלֵּג וְהִכִּי מִשְׁמַע לְקַמָּן דְּאִמְרֵי' בְּיִשׁוּב לֹא עֵבִיד מְפַנֵּי הַמְּחַלְוֹקַת בְּמִדְּבָר עֵבִיד.

וכִּינּוּ דְּבַמְדְּבָר עֵבִיד עַל כְּרַחֲוִין דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ דְּאִי לֹא הָא נַעֲשֶׂה בֶן עֵיר וְקַבֵּל עָלָיו מְנַהֵג הֵיִשׁוּב וְאִפִּי"ה בְּיִשׁוּב לֹא עֵבִיד מְפַנֵּי הַמְּחַלְוֹקַת מְפַנֵּי שְׁהוּא מְנַהֵג שֶׁל אִיסוּר וְהִכִּי נָמִי מִשְׁמַע בְּפ' כָּל הַבְּשׂוֹר כְּרַמִּי בַר תַּמְרֵי דְּאֲכַל כְּחֵלִי חוּץ לְתַחוּם וְאִע"ג דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ כְּדַמְשַׁמַּע הֵתָם וְאִפִּי"ה לֹא אֲכַל בְּעֵיר מְפַנֵּי הַמְּחַלְוֹקַת.

וְאִין חֲלוּק בְּזַה בֵּין תַּלְמִידֵי חֲכָמִי לְבָנֵי מְדִינָה. אֲכָל בְּמְנַהֵג שֶׁל טַעוֹת שְׁהוּא מוֹתֵר וְחוֹשְׁבִין עָלָיו שְׁהוּא אִיסוּר בְּזַה אִמְרוּ נִשְׂאֵל וּמְתִירִין לֹו וְהִדִּין מְחַלְוֹף בּוּ דְּאִין נוֹתְנִין עָלָיו לֹא חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׂיֻצָא מִשָּׁם וְלֹא חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׁהֵלֵף לְשֵׁם וְאִין בְּזַה מְחַלְוֹקַת שְׁהֵרִי אִפִּי' בֶּן עֵיר שְׁנַשְׂאֵל מְתִירִין לֹו וְאִם הוּא בְּמְקוֹם ת"ח נוֹהֵג הֵיִתֵר לְעַצְמוֹ אִפִּילוּ בְּפַנִּיָּהֶם אֲכָל אִינוּ אוֹמֵר לְהֵם מוֹתֵרִין אִתְּהָ אִא"כ נִשְׂאֵלוּ וְכִדְקָאֵמֵר נִשְׂאֵל וּמְתִירִין לֹו וְאִם הוּא בְּמְקוֹם כּוֹתִים אוּ ע"ה נוֹהֵג הֵיִתֵר לְעַצְמוֹ בְּצַנְע' אֲכָל לֹא בְּפַנִּיָּהֶם מִשׁוּם דְּמְסַרְבִּי וּמְדַמּוּ מִיְלִתָּא לְמִיְלִתָּא אִא"כ נִשְׂאֵלוּ דְּכִינּוּ דְּנִשְׂאֵלוּ וְדִאי לֹא מְסַרְבִּי וְהֵיִנּוּ הֵנִי עוֹבְדָא דְּאִין רוֹחֲצִין שְׁנֵי אַחֲזִין כְּאִתְּד.

וְהֵיִנּוּ כְּרִית' דְּדְבָרֵי' הַמְּוֹתֵרִין וְאַחֲרִים נְהָגוּ בּוּ אִיסוּר אִי אִתְּהָ רִשְׁאֵי לְהַתִּירִין בְּפַנִּיָּהֶם וּבְכּוֹתִים אוּ בְּעַמִּי הָאֲרִץ מַתְנָא. וְכִי תִימ' וְהָא רַבָּה בַר בַּר חֲנָא מְנַהֵג שֶׁל אִיסוּר הֵנּוּ וְאִפִּי"ה כִּינּוּ שְׁדַעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ אִין נוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׁהֵלֵף לְשֵׁם שְׁאִנֵּי הֵתָם דְּכַפְלִיגְתָּא דְּתַנְאֵי תַלְיָא מִיְלִתָּא וּמֵאֵן דַּעְבִּיד כְּמַר אוּ כְּמַר אִין בְּזַה מְחַלְוֹקַת דְּמֵיא לְמְחַלְוֹקַת ב"ש וּב"ה שְׂאֵלוּ עוֹשִׁין כְּדְבָרֵיהֶם וְאִלוּ עוֹשִׁין כְּדְבָרֵיהֶם וְנוֹהֲגִין אֵהָבָה זֶה עִם זֶה וְהָא דְּקָא מִיִּתִּי עֵלָה מַתְנִי' אִע"ג דְּלֹא דְּמוּ הֵיִנּוּ מִשׁוּם דְּקַס"ד דְּאִין דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ וּמְדִינָא קָא מְקַשָּׁה דְּכִינּוּ דְּהוּי בֶן עֵיר לְעֵבִיד כְּמְנַהֵג הָעֵיר וּפְרִיק דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ וְדְכּוֹתָה נָמִי אִמְרִינּוּ בְּפ"ק דְּחוֹלִין ר' זִירָא סְלִיק מִבְּבֵל לֹא"י וְאֲכַל מְגִירוּמָתָא דְּרַב וְשְׁמוּאֵל וְאַקְשֵׁי עֵלִיָּה מַתְנִי' דְּנוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׂיֻצָא מִשָּׁם וְחוֹמְרֵי מְקוֹם שְׁהֵלֵף לְשֵׁם וּפְרִיק ר' זִירָא אִין דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ וּמְדִינָא דְּנוֹתְנִין עָלָיו חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׂיֻצָא מִשָּׁם מְקַשָּׁה דְּקַס"ד דַּעְתוֹ לְחִזּוֹר הֵנּוּ וְהֵנּוּ לִיָּה בֶן עֵירוֹ מְדִינָ' אֵלָא דְּקַשְׂיָא מַאי דְּאִמֵר לְקַמָּן בְּהָא דְּרַבָּה בַר בַּר חֲנָה שְׁוֹתִינְכוּ כְּכּוֹתָאִי.

וְלִפִּי מַה שְׁפִי' אִפִּי' לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים נָמִי לֹאֲהוּי מְצִי לְהַתִּיר. אֵלָא א"כ נֹאֵמֵר דְּמִשׁוּם דְּכְסִיָּה אִמֵר הִכִּי דְּאִלוּ לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים לֹא הֵנּוּ לִיָּה לְמְכַסְיָה דְּהָא יְדַעִי דְּפְלוּגְתָּא דְּתַנְאֵי הִיא וְאִיָּהוּ עֵבִיד כְּחִד מְנַיָּיָהוּ וְהֵרָאָב"ד ז"ל כְּתַב בְּעֵנִין הַמְּנַהֲגִים כָּל מְנַהֵג שְׁנַהֲגוּ בּוּ מְצַד אִיסוּר וְקַבְלוּ אוֹתוֹ עַל עַצְמָן סְתָם אוֹתוֹ מְנַהֵג אִין הַבְּנִים רִשְׁאִין לְהַתִּירוֹ וְלֹא לְשְׂאֵל עָלָיו לְחֲכָם לְהַתִּירוֹ לְהֵם וְהֵיִנּוּ עוֹבְדָא דְּבָנֵי בְּיָשׁוּן.

וְאִם קַבְלוּ אוֹתוֹ עַל עַצְמָן לְבַד יְכוֹלִין הַבְּנִים לְשַׁנוֹתוֹ כָּל שְׁלָא נְהָגוּ בּוּ אַחַר מִיתַת אַבִּיָּהֶם וְאִם נְהָגוּ בּוּ כְּכָר קַבְלוּהוּ וְשׁוּב אִין מְתִירִין אוֹתוֹ וְאִין נִשְׂאֵלִים עָלָיו: אֲכָל מְנַהֲגִים אַחֲרִים שְׁאִינָם מְחַשְׁשׁ אִיסוּר אֵלָא מְהַסְכַּמַת הַקְּהָל לְדְבָר אֶחָד אִפִּילוּ קַבְלוּהוּ ע"ע סְתָם אִין הַבְּנִים נְתַפְסִין עָלֵיהֶם

ואם יספיקו פנולם לשנותו הרשות בידם אלא שאין היחיד רשאי לשנות את עצמו ממנו ונדון אותו על פי המנהג שנהגו הראשונים ע"כ: יוצאים בקורדקסין בשבת.

היגו כעין סנדלים שקורין בטינש וכבר כתבתי דין במס' שבת בס"ד. בשלמא ספסלי גוים משום דמחזי כמקח וממכר כלומר היו טועים שיהא אסור משו' מקח וממכר אבל לאו לסייג הוה עבדי כדפרקישית: עם הכל אדם רוחץ חוץ מאביו וחתמו.

פי' משו' הרהור וכתבו בתוספות דה"מ במרחץ יבש שמגולין אבל בנהר או בחמי טבריא שמכוסין במים מותר וכן עמא דבר. פי' אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא הו' שני מקומות בקיבה שיש בהן חלב אחד על הקיבה ונקר' דאקשטא מפני שהקיבה נעגלת פקשת ואותו החלב אסור לכו"ע והאחד תחת הקיבה נקרא דאייתר' מפני שנעשה כיתר לקשת.

ובההוא נהגו בו איסור כבני בבל ובבני ארץ ישראל היתר. נאנו פתב הרב אלפסי ז"ל דבני בבל אנו ונהגי' איסור' ודעת שאר המפרשי' ז"ל דבמנהגא לא אזלינו בתרייהו אלא פתר בני א"י דעדיפי טפי מכל מקום בארץ הזאת נהגו איסור: כיון דאנו כפיפי' להו עבדי פנותיהו.

וא"ת בכר"ק דסנהדרין משמע דבני בבל עדיפי דהכא שבט ונתם מחוקק. א"ל ה"מ לגבי דין להפקעת ממון דאינהו עדיפי כדאמרין בירושלמי א"ר אילו אתי ריש גלותא להכא איקום מקמי דהוא מן דוכרא נאנו מן גוקבתא אבל לענין הוראה בני א"י עדיפי דאינהו חפמי טפי כדאמרין אויירא דא"י מחפים וכבר כתבתי שם בכר"ק דסנהדרין: ע"ב פל' הספיחין אסורין חוץ מספיחי פרוב ופי' רש"י ז"ל אסורין לאחר הביעור דכלה לחיה מן השדה חוץ מספיחי פרוב שאינו פליו לחיה מן השדה ואינו מחנור דא"כ אמאי מיייתי ליה מלא נאסר ליתיה מלחיה אשר בארצה דדינא הכי.

ועוד דאי בביעור מאי איריא ספיחי פרוב הא איכא מילי טובא דלא בעו ביעו' שאינו פלה לחיה מן השדה כדקתני במס' שביעית פל' שהוא מאכל אדם כו' אין לו ביעור ואיזה זה עיקר הלוח השוטה והדנדנה וכו'.

ועוד דבהדיא שמעי' ליה לר' עקיבא דאסר הספיחין בשביעית אפי' קודם ביעור דפרי' בפ"ק דמנחות מה למנחת העומר שפן מתרת ספיחין בשביעית ומשני' הא מני ר' עקיבא הוא דאמר ספיחין אסורין.

ורש"י ז"ל שפי' שם הא מני ר' עקיבא דאמר ספיחין אסורין לאחר הביעור ליתא דמ"מ קודם הביעור מיהא מתרת לדבריו שהביעור לא היה עד לאחר הרביע' שניה בשמינית דתנו עד מתי נהניו מקש ותבן של שביעית עד שתירד רביעה שניה ומייתי ליה בפ"ק דמעניו' ועל פרחין עד שתירד רביעה שניה בשמינית קאמר דאי בשל שביעית ברביעה שני' מי איכא אפתי תבן וקש.

ואי אתה יכול להעמידה בשל ששית הנכנסת לשביעית דכיון שהביאה שליש בששית אין שביעית נוהגת בה. אלא ודאי ר"ע אפי' בשביעית אסרו קודם הביעור.

ועוד דהכא משמע דדוקא לר"ע אסורין ספיחין דדריש לא נאסרו אבל לרבנן דפליגי עליה מותרין ואי בלאח' הביעור אפי' לרבנן אסורין דבר תורה ובשביעית לפני הביעור אסורין דרבנן לרבנן דר"ע דתניא בת"כ וכי תאמרו עתידין אתם לומר וכו' אומר ר"ע מפאן סמכו חכמים לספיחין בשביעית שיהיו אסורין וחכמים אומרים אין ספיחין אסורין מדברי תורה אלא מדברי סופרים

דָּבַר אַחַר הֵן לֹא נִזְרַע וְלֹא נֶאֱסָוּף אֶת תְּבוּאָתֵינוּ אֲמַרְתָּ לָנוּ אַל תִּזְרַעוּ וּמָה שְּׂאֵנוּ אוֹסְפִים אֵין מְכַנִּיסוּ לְקִיּוֹם שְׂאֲמַרְתָּ לָנוּ בְּעָרוּהוּ וּמָה אָנוּ אוֹכְלִין מִן הַבִּיעוּר וְאֵילָּה וְהֵךְ דְּרִשָּׁה בְּתַרְיִית' מִשְׁמַע וּדְאֵי דְלַרְבָּנָן דַּר"ע אֲתָא.

אַלְמָא ש"מ דְּלֵאחַר הַבִּיעוּר אֲסוּרִין לְכוּ"ע דְּבַר תּוֹרָה. וְלִפְנֵי הַבִּיעוּ' אֲסוּרִין לַר"ע דְּבַר תּוֹרָה וְלַרְבָּנָן מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים.

וּר"ת ז"ל פִּי' כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין בְּשִׁבְעֵיט לִפְנֵי הַבִּיעוּר חוּץ מִסְּפִיחֵי כְּרוֹב שְׂאֵין פִּיּוּצָא בְּהֵן בִּירְקוֹת הַשְּׂדֵה שְׁהֵן כְּסִפִּיחֵי אֵילֻן פְּדָא מְרִינָן בְּמַס' כְּתוּבוֹת אֲמַר ר' שְׁמַעוֹן בֶּן חֶלְפָתָא קָלַח שֶׁל כְּרוֹב הַנֵּיחַ לָנוּ אֲבָא וְהֵינּוּ עוֹלִים וְיִוָּרְדִין בּוֹ כְּסוּלָם דַּס"ל לַר"ע דְּלֵא אֲסָרָה תּוֹרָה אֲלֵא סְפִיחֵי בְּנֵי קִצְיָרָה מִדְּכַתִּיב אֵת סְפִיחַ קִצְיָרָה לֹא תִקְצוּר אֵי נָמִי מִדְּכַתִּיב לֹא נֶאֱסָוּף אֶת תְּבוּאָתֵינוּ כְּעֵין תְּבוּאָה וּחכ"א כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין דְּגָזְרוּ שֶׁל כְּרוֹב אֲטוּ שְׂאָר סְפִיחִין שְׁהֵן אֲסוּרִין דְּאוּרִינִית' וְתַרְנֻיָּהוּ אֲלֵיבָא דַר"ע דְּאֵלוּ לַרְבָּנָן דְּפִלְיָגֵי עֲלֵיהּ סְפִיחִין שְׂאֵינָן מִתְקַיָּמִין בְּשְׂדֵה אֵינָן אֲסוּרִין אֲלֵא דְרַבָּנָן וְלֹא גְזָרִי' שְׂאֵינָן כְּלִין אֲטוּ כְּלִין בְּדַרְבָּנָן וְהֵהִיא מִתְנִי' דְּעֵיקָר הַלוּף רַבָּנָן הֵיא דְּלֵא גְזָרִי'.

וְהֵא דְאֲמַרִי' בְּכָרַק בְּתָרָא דַע"ז לְקִטּוֹ לִי יָרַק בְּשִׁבְעֵיט וְכֵן בְּמַס' סוֹפָה הַפִּיגָם וְהֵיבּוּזִין וְכו' נִקְחָן מִכָּל אָדָם בְּשִׁבְעֵיט'. וְלִפּוּם מֵאֵי דְאֲמָרָן לְכוּלֵי עַלְמָ' אֲסוּרִין דְּרַבָּנָן מֵהֵא הֵתָם בִּירְקָא שֶׁל שְׂשִׁית שְׁנַכְנַס לְשִׁבְעֵיט הוּא וְלֹא בְּסִפִּיחֵי שְׁבִיעֵיט.

וְכִי תִימָא א"כ אֲמַאי נְהִיגֵי בְּהוּ שְׁבִיעֵיט. יָרַק בְּתַר לְקִיטָה אֲזֵלִי' וְלֹא בְּתַר הַבָּאֵת שְׁלִישׁ: כְּגוֹן אֲנָא דִּידְעָנָ' בְּקַבִּיעַ דִּירְחָא בִּישׁוּב לֹא עֲבָדִינָא בְּמִדְּבַר מֵאֵי וַא"ת וְהֵא טַעְמָא לֹא מִשׁוּם קַבִּיעַ דִּירְחָא דְהֵא קִימ"ל דְּאָנָן בְּקִיָּאִין בְּקַבִּיעַ דִּירְחָא אֲלֵא דְשִׁלְחוּ מִתָּם הִזְהָרוּ מִנְהֵג אֲבוּתֵיכֶם בִּינְדָכֶם כָּל הֵיכָא דְמָטוּ שְׁלוּחֵי נִיסָן וְלֹא מָטוּ שְׁלְחוּ תִשְׁרִי לְעַבְדוּ תְרִי יוֹמֵי גְזָרָה נִיסָן אֲטוּ תִשְׁרִי'.

א"ל שְׂאֵי רַב סַפְרָא דִּדְעַתּוּ לְחִזּוֹר הָוִי וְאֵי לֹא הָנָה יָדַע בְּקַבִּיעַ דִּירְחָא פִּשִׁי' דְּאֲסוּר אִפִּי' בְּמִדְּבַר אֲלֵא ה"ק כְּגוֹן אֲנָא פִּינָן דִּידְעָנָא בְּקַבִּיעַ דִּירְחָא וְלִיכָא לְמִיחַשׁ לְטַעוֹת וְדַעַתּוּ לְחִזּוֹר בִּישׁוּב שֶׁל בְּבָל וּדְאֵי לֹא עֲבָדִינָא דְכִינּוֹן דְּמִנְהֵג שֶׁל אִיסוּר הוּא אִיכָא מְחַלְקַת אֲבָל בְּמִדְּבַר מֵאֵי.

וְאִסִּיקָנָ' דְּבְּמִדְּבַר מוֹתָר וְכִדְפְרִישִׁי' לְעֵיל: דָּף נ"ב ע"א מְנַדִּין עַל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלוּיּוֹת וְכָל שְׁכָן שְׁמַלְקִין עֲלֵיהֶם אִם רָצוּ שְׁהָרֵי הַנִּזְדוּי חֲמוּר מִן הַמְּלָקוֹת לְכוּ"ע פְּדָא מְרִי' דְּבְּמִדְּבַר מִימְנוּ אֲנַגְדָא וְלֹא מִימְנוּ אֲשַׁמְתָא הַלְכָּה לֹא קִשְׂיָא מֵאֵי דְאֲשַׁפְּחוּן בְּמִקְצַת דְּרַבָּנָן דְּמַלְקִין עֲלֵיהֶן פְּדָא מְרִינָן בְּבוּעַל אַרוּסָתוֹ וּבְמַבְשָׁל בְּחַמֵי טְבָרְיָא בְּשַׁבַּת דְּלוּקָה מִפְּתַת מְרָדוֹת דְּרַבָּנָן וְזֵהוּ פְּסָקוֹ שֶׁל הַרְבַּמְז"ל דְּבָכָל מַצּוֹת דְּרַבָּנָן לוֹקִין עֲלֵיהֶם: כְּפִיּוּצָא בּוֹ הַמּוֹלִיף פִּירוֹת.

דְּנֻקָא מוֹלִיף פִּירוֹת אֲבָל הוּא שְׁהֵלָּה מִמְקוֹם לְמְקוֹם אֵין אוֹמְרִין בְּזָה נוֹתְנִין עֲלֵיו חוֹמְרֵי מְקוֹם שְׁהַפִּירוֹת גוֹרְמִין וְלֹא הָאָדָם. אֲלֵא דְקִשְׂיָא לְרַבָּא דְאֲמַר לְעֵיל דְאֵל יִשְׁנָה אָדָם מִפְּנֵי הַמְּחַלְקַת אֲסִיכָא נָמִי קָאֵי וּמִשׁוּם דְּכַמָּה בְּטַלְגֵי אִיכָא בְּשׁוּקָא.

הָכָא אִם מְבַעַר לִיתָא לְהֵאֵי טַעְמָא וּמֵאֵי אֲמַר לֵיה. וי"ל דְּבָהֵא נָמִי לִיכָא מְחַלְקַת שְׂאֵם רָצָה לְהַפְקִיר מְמוֹנוֹ מִי מְעַכֵּב עַל יָדוֹ וּמָה בְּכָף.

וְאֵעִפ"י שְׁהַבִּיעוּ' הֵיךְ בְּפִרְהָסְיָא דְּתַנְיָא בַת"כ כְּפִיּוּצָא הוּא מְבַעַר מוֹצֵיא פּוּרוּתֵי בְּרַה"ר וְנוֹטֵל מִמֶּהּ מִי שְׁיָרְצָה וְאֵין לְהֵבִיא רֵאִי מִמְשַׁנְתָּנוּ זֹו שְׁנַאֲמַר עֲלֵיהּ בְּגַמ' לְדִינֵי הַמְּסִין לְמִמּוֹן שְׁיָצָא מִמְקוֹם לְמְקוֹם אוֹ שְׁהַחֲזִירוּ לְמְקוֹמוֹ דְּשְׂאֵי פִירוֹת שְׁבִיעֵי' שְׁהַפִּירוּ' גוֹרְמִין וְלֹא הַמְּקוֹם.

משא"כ בממון שהממון והמקום גורמין: דף נ"ג ע"א מקום שנהגו למפור בהמה דקה לעכו"ם מוכרין שלא למפור אין מוכרין. משום דתנישנין לרביעה אי נמי פטעמא דאתמר בירושלמי מפני שהיא מוציאה מידי גיזה הגע עצמה שהיא עז מוציאה מידי בכור הגע עצמה שהיא זכר מוציאו מידי מתנות מעטה חטים אין מוכרין להם שהו' מוציאן מידי ברכה.

ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה משום נסיוני או משום שאלה או משום שכירות ואין זה מקומו להאריך בפסק הלכה: וכן בתירה מתיר בסוס משום דלרכיבה קאי וחי הוא נושא את עצמו וכבר הוא פתוב אצלי בארנפה ואפתבנו בסוף הפרק בס"ד: אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיאמר בשר זה לפסח מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ ואע"ג דלאחר שחיטה אי אפשר דלהוי קדשי מזבח אפילו הכי נראה כמאן דאמר דמי בשר זה לפסח.

והיינו דמדמי לה לחיטי וחיטי ודאי אנהו לא קדישי וכן פירש"י ו"ל: ע"ב מה ראו חנניא מישאל ועזריה שהפילו עצמן לכבשן האש י"מ מה ראו שמסרו עצמן. והא ליתא דבע"ז ובפרהסיא יהרג ואל יעבור.

וי"מ מה ראו שהשיבו פן לנבוכדנצר ולא נשמעו ממנו בדברים רעים. ואית דאמרי מה ראו שמסרו עצמן ולא המיתו עצמן כמו שעשה שאול שלא נענש כדאמרי' אף את דמכם לנפשותיכם אדרוש יכול כשאול ת"ל אף.

ואית דאמרי על מה בטחו שינצלו מן התנור ואכולהו מהדר מצפרדעי' ולהאי פירושא בתרא משום דאשכחן בצפרדעים שמסרו עצמן ונצלו דכתיב וימתו הצפרדעים מן הבתים מן התצרות מן השדות ואלו מן התנורים לא כתיב דלא מתו: הדר חזו ביה ברבה בר חנה בישות.

כלומר עולאהבין דרבה בר בר חנה אמרה משמיה ונחזא בי' בישות משום דאיהו לאו הכי אמרה אלא דאמר משמיה דר' יוחנן ונחמם אוסרין. ואמר ליה רבה בר בר חנה עדא תהא בנדאי פן הוא שממנו למדתי דלר' יוחנן אין מברכין על האור במוצאי יום הכפורים משום דבעי' אור ששבת ובמקום שאין מדליקין מאי איכא למימר.

ובנודאי לא פליגי רבנן בברכה בין מקום למקום. ועולא סבר דאע"ג דאין מדליקין בבית אכל מדליקין בבתי פגסיות ובבתי מדרשות והא איכא אור ששבת.

ואסיקנא דמברכין על האור בין במוצאי שבתות בין במוצאי יוה"כ אלא שהן חלוקין בדיניהם דבמוצאי שבת מברכין עליו משום שהוא זמן תחילת ברייתו הלכך מברכין על כל אור ואפ' על היוצא מן העצים ומן האבנים ואפ' על אור שלא שבת כגון של חיה ושל חולה כל שנעשה בהיתר.

אבל על אור של עכו"ם שנעשה בו מלאכת עבירה אין מברכין משום מצוה הבאה בעבירה אבל ביוה"כ אין מברכין עליו אלא מפני שנאסר בהננייתו כל היום ועכשיו חוזר ונהנה ודמי לברכת שאר הנהניו הלכך אין מברכין אלא על אור ששבת מפל מלאכה כגון של בתי פגסיות אבל על היוצא מן האבנים או שנעשה בו מלאכה אפי' בהיתר אין מברכין עליו והתם בפ' אלו דברים אסיקנא עכו"ם שהדליק מישראל וישראל מעכו"ם מברכין עליו במוצ"ש משום דאיכא עיקר או תוספת דהיתרא.

אבל ביוה"כ כל שהראשון לא שבת אין מברכין עליו דכל שפן שלא שבתו השנים אבל אם הראשון שבת מברכין על השנים דאעיקר מברכין: דף נ"ד ע"א עשרה דברים נבראו בין השמשות' משו' דלא נמצא בהן בריא' בששת ימי בראשית וכתוב אין כל חדש תחת השמש אית לן למימר הכי, והא דלא תשיב נמי קריעת ים סוף וגפרית ואש של סדום ושאר מופתים משום דקריע' ים סוף אינה הוי אלא הפסד ובא בה לשון תנאי אבל לא לשון בריאה ודומה למות שלא היתה בששת ימי בראשית וכבר נכלל במה שאמרו תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם ישאל מקבלין את התורה וכו' ותנועת החלק בפל.

וגפרית ואש ושאר המופתים פולם פבר נמצא עיקרן במציאות. עוד יש בזה באותות מצרים שנעשו במצות השם המיוחד ית' הבורא והמחד': שבועה דברים נבראו קודם שנברא העולם.

מה שפירשו בו עלו במחשבה לבראות איננו דהא אסיקנא חללה של גהינם קודם שנברא העולם ואור דידה בשני בשבת ואור דידן עלה במחשבה לבראות בע"ש ולא נברא עד מוצאי שבת הא למדת שאין לפרש כן ואין לנו עסק בנסתרות לקביע דירחא.

אי הוי מספק"ל ע"ב תנא חומרי חומרי קתני כלו' הא דקתני אין בין תענית צבור לתשעה באב לחומרי דאיכא בתענית צבור קתני ולאפוקי ממלאכ' אבל קולי דיושיט אצבעו לא. וכי קתני נמי אין בין ט' באב ליוה"כ לחומרי דיוה"כ נמי קתני פלומר לחומרי דתענית אבל לא לשאר מילי.

וא"ת וליתני אין בין ת"ב ליוה"כ ותו לא אצטריף אין בין תענית צבור דמאי חומר' איכא התם דליתא ביוה"כ. א"ל איכא אבלות דליתא ביוה"כ: דף נ"ה ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר גומרה בי"ד.

פלומר אפי' במקום שנהגו איסור דאי במקום שנהגו הית' אפי' להתחיל נמי והכי אוקי' לה בגמרא' בהדנ' ודוקא לצורך המועד דר' מאיר תרתי בעי גמר ולצורך המועד: וחכ"א שלש אומניות עושין מלאכה עד חצות אדר"מ קאי דאפי' במקום שנהגו איסור הני ג' אומני' עושין בין להתחיל בין לגמור בין לצורך בין שלא לצורך.

אבל במקום שנהגו היתר כל המלאכות מותרות בין להתחיל בין לגמור וכן דעת הראב"ד ז"ל שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שפירש משנתנו במקום שנהגו היתר פורכין את שמע שלא היו מפסיקין בין היום לעל לבבך דמשמע היום על לבבך ולא למחר: דף נ"ו ע"א ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים משום דמפקיע ליה מידי מעשר.

וא"ת מדינא מפקעת דהפקר פטור מן המעשר. א"ל הכא לא מפקיר ליה אלא לעניים ותנו הפקר לעניים הפקר בש"א עד שיפקיר בין לעניים בין לעשירים: עמדו בעלים והקדישום לשמים ואע"ג דלא באו עדים לב"ד מתנה עליהם וחייל עליהו הקדש מן התקנה.

אי נמי מקדישין כל הבהמה בפי' בשעת קריא' שם: יכנס ישמעאל בן פאבי, והא דקאמר אוי לי מביתו אאגרופין. שהיה אוכל שלש מאות עגלים ושותה שלש מאות גרבי יין לעיקר סעודה ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקנוח סעודה שפן היום בערבא נמפרין העופו' במדה: מסקנא דפרקין מקום שנהגו לעשות מלאכ' בערבי פסחים מחצות ולמטה עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין.

אבל מחצות ולמעלה אסור בכל מקום. ובערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה דהיינו משש שעות ומחצה אינו רואה סימן ברכה מאות' מלאכה ואלו דברים שהו מנהג ראוי קודם חצות בערבי פסחים ומן המנחה ולמעלה בערבי שבתות וימים טובי' ובמוצאי שבתות עד שישלמו סדרו.

ובשני ובחמישי של תענית עד שישלמו ג"כ הסדר. ובריש ירחא לנשים ושאין עושין מלאכה בתשעה באב.

ושאין שותין יין מר"ח אב ושאין מדליקין את הנר בבית בליל יוה"כ. ושאין אוכלין צלי כלל בלילי פסחים.

כל אלו מנהגים ראויים סייג וגדר. והדין בהן פן שנותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור אלא שאם אין דעתו לחזור הרי הוא כבן עיר לגמרי ואם דעתו לחזור אינו נוהג פמותם אלא תוך התחום וכן דוקא בישוב אבל לא במדבר.

ובזה אמרו נשאל ואין מתירין לו. אבל מנהג של טעות אין נותנין עליו חומרא לא במקומו ולא חוץ למקומו ונוהג היתר לעצמו.

ואם בפני תלמידי חכמים נוהג אפי' בפניהם אבל בפני עמי הארץ אינו נוהג היתר. אבל אם נשאלו בולם מתירין להם.

ומנהגי הקהל כבר כתבתי. רוחצי' שני אחים כאחד ועם הכל מותר חוץ מאביו וחסיו ובעל אחותו ורבו במרחץ שכתבתי אא"כ צריכים לו לכבודם יוצאין בקורדקסין בשבת.

יושבין על ספסלי גוים בשבת אעפ"י שהוא מקום מקח וממכר. חלב דאקשמתא אסור דאייתרא מותר.

מנדין או מלקין על העובר בדרבנן סימן להרים מילין לעמקים דקלים לשפילה שקמים ונפקא מינה למקח וממכר אסור לאדם שיאמר בשך זה לפסח אבל בחיטי מותר. וגדי מקולס אפי' בסתם אסור: מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יוה"כ אלא דבשבת מברכין על כל אור ששבת ממלאכת אסור ואפי' יוצא מן האבנים ואפי' גוי שהדליק מישראל וישראל מגוי אבל ביוה"כ אין מברכין אלא על אור ששבת לגמרי מפל מלאכה והיינו של בהכ"נ ובית המדרש ר' מפזרו וחזור וסודרן על הכוס להוציא בניו ובני ביתו.

מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב עושין. ובכל מקום תלמידי חכמים בטליו.

ותשע' באב ספקו שלו מותר לקביע דירחא ואסור להושיט אצבעו במים: כל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר והוא לצורך המועד גומרה קודם חצות ואפילו במקום שנהגו שלא לעשות אבל לא יתחיל חוץ מחייטים וסופרים וכובסין שמותר אפי' להתחיל.

ובמקום שנהגו היתר כל מלאכה מותרת קודם חצות. מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד אבל בחולו של מועד דוקא להתזיר אם ברחא או אם מתה ודוקא תוך שלשה למרדה ובישבה שלשה על הבצים גורפין מתחת רגלי הבהמה בי"ד ובמועד מסלקין לצדדין ואם הוא בחצר מוציאין אותו לאשפה מוליכין ומביאין פלים מבית האומן בי"ד אעפ"י שאינן לצורך המועד ובמועד דוקא מביאין לצורך המועד אבל מוליכין לא ואם חושש שמא יגנבו והן שלא לצורך המועד מניחן בחצר הסמוכה ואם חושש לה מביאן בצנעה.

ואם אין לו מה יאכל נותן לו שֶׁכָּרוּ וּמְנִיחוּ אֲצֵלוֹ: פָּרָק עֲשִׂירֵי דָף צ"א ע"ב
עֲרָבֵי פְסָחִים סְמוּךְ לַמִּנְחָה. הַאִי מִנְחָה מִנְחָה קִטְנָה הוּא כְּדַאִית' בַּגְמ' בְּהִדְיָא וְהִיא מִט' וּמְחַצָּה
וּלְמַעַל' וְסָמוּךְ לָהּ הֵינְנוּ מִתְחִילַת עֶשֶׂר.

וְאִין לְפָרֵשׁ סְמוּךְ לָהּ לְאַתְרֵיהָ דְהֵינְנוּ תְּחִילַת י"א מְדַאֲמְרֵי' בַּגְמ' דְּבַעֲרָבֵי שְׁבִתוֹ מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה
הוּא דְאָסוּר סְמוּךְ לַמִּנְחָה שְׂרֵי אֵלֵּם' סְמוּךְ לְפָנֶיהָ קִתְנֵי. וְתוּ דְאֲמְרֵי' בַּגְמ' אִפִּי' אֲגְרִיפִס שְׁהִיָּה רְגִיל
לְאַכּוֹל בְּתִשְׁעֵי שְׁעוֹת אוֹתוֹ הַיּוֹם לֹא אָכַל עַד שְׁתַּחֲשֵׁף אֶלְמָא מִתְחִילַת עֶשֶׂר קְאָמֵר (ח"י): לֹא יֵאָכֵל
אָדָם.

פִּי' בְּשֶׁר אוֹ פִּירוֹת דְאֵלוּ פֶת פְּשִׁיטָא דְחֻמְזָא אִי אֲפֹשֶׁר מִצָּה נְמִי לֹא אֲפֹשֶׁר מִדֵּר' לְוִי דְהָאֹכֵל מִצָּה
בַּע"פ כְּבָא עַל אַרוֹסְתוֹ בְּבֵית חֻמְיוֹ וְדוֹקָא אֲכִילָה גָּסָה הוּא דְאָסוּר אָכַל כָּל דְהוּ מוֹתֵר כְּדַאֲמְרֵי'
בַּגְמ' אָכַל מְטַבֵּל הוּא בְּמִינֵי תַרְגִּימָא.

וְכֵן נְמִי דְוִקָא אֲכִילָה הוּא דְאָסוּר הָא שְׁתֵּיָּה שְׂרֵי וְאִפִּי' טוֹבָא נְמִי דְכָל שְׁכּוֹן דְנִגְרָרְיָה לְלִבְיָה וְאָכִיל
מִצָּה לְחִיָּאָבוֹן כְּדַאֲמְרֵינָן בַּגְמ' רְבָא הֵנִי שְׁתֵּי חֲמָרָא כּוֹלֵי מַעְלֵי יוֹמָא דְפִסְחָא אָמֵר כִּי הִיכִי דְנִגְרָרְיָה
לְלִבְיָה וְלְטַעוֹם טַעַם מִצָּה וּמְדַקְאָמֵר כּוֹלֵי מַעְלֵי ש"מ דְאִפִּי' לְבַתֵּר ט' שְׁעוֹת נְמִי: עַד שְׁתַּחֲשֵׁף
מִסְתַּבְּרָא דְדוֹקָא קִתְנֵי עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וְלֹא עַד שְׁקַדֵּשׁ הַיּוֹם וְאֵע"ג דְזִמְן קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּשִׁבְתוֹ וּבְיָמִים
טוֹבֵי' וְכָאֵן נְמִי לְמַלְאָכָה הוּא קוֹדֵם חֲשֵׁכָה כְּדַאֲמְרֵי' בְּרִישׁ מַסְכַּת בְּרָכוֹת גְּבִי זִמְן ק"ש דְחַד אָמֵר
מִשְׁעָה שְׁקַד' הַיּוֹם בְּעֲרָבֵי שְׁבִתוֹת וְחַד אָמֵר מִשְׁעַת צֵאת הַכּוֹבָבִים וְכַדְמִשְׁמַע נְמִי לְקַמֵּן בְּעוֹבְדָא
דְרַב חֲנִנְיָא בַר שְׁלֵמְיָא וְתַלְמִידֵיהּ דְרַב וְכַפִּי' הֲרַב אֶלְפָסִי ז"ל בְּהַלְכוּתֵי אִפִּי"ה שְׁאֵנִי מִצָּה דְמִשׁוּם
לִיתָא דְאָכִילַת פִּסְחָא שְׁאֵינּוּ נֹאכֵל אֶלָּא בְּלִילָה.

וְאָכִילַת מִצָּה תְּחִלָּה מִשׁו"ה לֹא יֵאָכֵל מִצָּה עַד שְׁתַּחֲשֵׁף וְשְׁמָא יְלִפִּי לָהּ בְּפִסְחָא מְדַכְתֵּב כְּבָא הַשְּׁמַשׁ
וְדַרְשֵׁינָן כְּבָא הַשְּׁמַשׁ אִתָּהּ אוֹכְלוּ וְלִיכָא לְמִימֵר כְּבָא הַשְּׁמַשׁ מִשְׁקִיעַת הַשְּׁמַשׁ דְהֵינְנוּ מִשְׁקַדֵּשׁ
הַיּוֹם דְהָא כְּתִיב קִרָא אַחֲרֵינָא וְאָכְלוּ אֶת הַבֶּשֶׂר בְּלִילָה הַזֶּה בְּלִילָה מִפְּשׁ.

וְאֵע"פ י' שְׁאֲפֹשֶׁר לְחַלֵּק וְלוֹמֵר דְעַד שְׁתַּחֲשֵׁף הֵינְנוּ סִפְקָא חֲשֵׁכָה וְאֲשַׁכְּחֵן דְכּוֹתִיָּה כְּדַבְעֵינָן לְמַכְתֵּב
קָמֵן אִפִּי"ה כֵּן נִרְאָה עֵינָךְ וְכַטְעָמ' דְאֲמָרֵן (ח"י): וְאִפִּי' עֲנִי שְׁבִישְׁרָאֵל לֹא יֵאָכֵל עַד שְׁיִסְב.

אֲמַשְׁתַּחֲשֵׁף קָאִי מַכָּאֵן וְאִילָף וְלֹא אֲמֵן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה וְהַסִּיפָה מִשׁוּם חִירוֹת: וְלֹא יִפְחָתוּ לוֹ מִד'
כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן. פִּי' לֹא יִפְחָתוּ לוֹ גַּבְאֵי צְדָקָה לְעַנֵּי כְּהֵיָא דְתַנּוּ אִין פּוֹחֲתִין לְעַנֵּי הָעוֹבֵר מִמְּקוֹם
לְמַקוֹם מִכְּפָר בְּפוֹנְדִיוֹן.

וְאִין לְפָרֵשׁ לֹא יִפְחָתוּ לוֹ הַכּוֹסוֹ דְהו"ל לְמִיתְנֵי לֹא יִפְחָתוּ לוֹ אַרְבַּע וְכִינּוּ דְקִתְנֵי מֵאַרְבַּע ש"מ
כְּדַאֲמָרֵן. וְאִפִּי' מִן הַתְּמַחוּי וְאִפִּי' לְעַנֵּי הַמִּתְפָּרְגִים מִן הַתְּמַחוּי שְׁהוּא עֲנִי מְדוֹלְדֵל.

וְהֵנִי ד' כְּסִי תַקְנּוּם חֲכָמֵי' לְבָרַף עֲלֵיהֶם ד' בְּרָכוֹת כְּנֻגַד ד' גְּאֻלוֹת וְגְאֻלְתֵי וְלְקַחְתֵי וְהַבְּאֵתֵי
וְהוֹצֵאתֵי. וּבִירוּשְׁלַמֵי אָמְרוּ כְּנֻגַד ד' כּוֹסוֹת שֶׁל פְּרֵעָה.

אִי נְמִי כְּנֻגַד ד' כּוֹסוֹת שֶׁל תְּרַעֲלָה שְׁעִתֵי' הַקַּב"ה לְהַשְׁקוֹת אֶת אוֹמ"ה וְשְׁמָא לִפִּי' נִהְגוּ לְהוֹסִיף
עַל הַהֲלֵל שְׁפוּךְ חֲמָתָךְ אֶל הַגּוֹיִם אִי נְמִי כְּנֻגַד ד' כּוֹסוֹת שֶׁל נְחֻמָּה וּלְפִי שְׁאִין פּוֹחֲתִין לְעַנֵּי מִד'
כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן נִהְגוּ שְׁלֹא לְקַדֵּשׁ בְּבִיהַכ"נ בְּלִיל הַפִּסְחָא דְלִיכָא לְאַפּוֹקֵי אוֹרְחִים דְאָכְלוּ וְשָׁתוּ הַתָּם:
ר' יוֹסִי אוֹמֵר אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שְׁתַּחֲשֵׁף.

אבל משתחשף ואילך מודה ר' יוסי דלא יתחיל לאכול אלא דאם התחיל אין מפסיקין פדבועי למכתב קמן דף ק ע"א רצונה נפסוק ונניחוש לדברי ר' יהוד' חברינו. איכא מאן דגרס הכי ור' יהודה לא הנה תמן ואיכא מאן דגרס לר' יהודה חברינו ואיהו הנה תמן.

ואהדר ליה לא נפסוק דאי משום המתנה הא קיימ"ל דשנים אין ממתניין לא בקער'. ואי משום הפסקה לזמון נמי הא קיימ"ל דשני' אין מפסיקין לאחד ואי משום פבוד הא איכא למיחש שפא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות: אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש.

כתב הרב אלפסי ז"ל ובערבי שבתות ובערבי יו"ט היכ' דאתחיל ליה מקמי ט' שעות ואמשיף ליה בסעודתיה עד דקדיש יומא פריס ליה מפה על השולחן ומקדש ונהדר שרי המוציא וגמר ליה לסעודתיה ומברך ברכת המזון.

ולאו דוקא ערבי שבתות וערבי יו"ט ולאפוקי ערבי פסחים דאין הלכה כר' יוחנן דאמר הלכה כר' יהודה בערב הפסח והלכה כר' יוסי בערב שבת אלא פשמואל דאמר אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש.

והיינו נמי דלא פסקה הרב ז"ל לזהיא דר' יוחנן בהלכותיו. אלא דאורחא דמלתא נקט וסעודת היתר דאין עיקר סעודה אלא בפת ובע"פ לא אפשר אבל לענין דינא ה"ה נמי בערב הפסח.

ואין צורך למה שהשיג עליו הרב בעל המאור ז"ל בזה וכן מאי דכתב ז"ל היכא דאתחיל ליה מקמי תשע שעות לאו דוקא דכר' יוסי קיימ"ל דאמר אוכל והולך עד שתחשף. ולא תימא דר' יוסי לא להתחיל קאמר דהא מיייתינו לקמן בריית' דקתני ושיון שמתחילין וקשיא לן עלה אימת איקלימא מע"ש הא פליג ר' יהודא.

ואלו לר' יוסי לא קשיא לן ולא מידי ואלא דהיתר מרנוח גיחא ליה למנקט דמודו ביה כו"ע דאפי' ר' יהודה נמי מודה דמקמי ט' שעות שרי פדאמרין בסמוך. ורבנותא נמי קמ"ל דאפי' אתחיל מקמי ט' שעות בעי לאפסוקי בפריסת מפה אבל מה שכתב ונהדר שרי המוציא השיב עליו הר"ז ז"ל דא"כ אף אנו נאמר שצריך ברכה למפרע וכדמניא בחברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לצאת שאם לא הניחו שם זקן או חולה פשהו יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהו חוזרין טעונין ברכה לכתחילה דלא מצינו ברכה אחת לבסוף על שתי ברכות ראשונות ואם אתה אומר דאין ה"נ דצריך ברכה למפרע א"כ פסקת' כר' יהודה להפסקה ולא קיימ"ל פנותי' אלא נדאי לא צריך למשרי המוציא דהא לקבעי' הדר.

ואימשום הא לא איריא דאשפחן דכנותה נמלך ושמש דמברכי על פוס וכוס ועל כל פרוסה ופרוסה לכתחילה וברכה אחת לבסוף פוטרתן. ותלמידי דבי רב דאמרי הב ונברך ונהדר אמרי הב ונשתי ואמר להו רב המנונא סבא מכין דאמריהו הב ונברך אתסר לכו למשתי ופירשו הגאונים ז"ל אתסר לכו למשתי בלא ברכת היין ולא צריכי השתא לברוכי על הגפן על היין קמא דברכה אחת דלבסו' פוטרת לשתי הראשונו'.

מיהו נדאי דינו אמת דלעולם לא חשיב הפסק להצריך ברכה לכתחילה אלא סלוק דעת וגמר או בחד מנייהו אלא שיש הפרש בניהם דסלוק דעת בלא גמר צריך ברכה לכתחילה אבל לא למפרע והיינו שמש ונמלך ותלמידי דבי רב ואם הוא גמר צריך ברכה למפרע והיינו נטל ידיו לברכה אסור לאכול עד שיברך למפרע דהנה ליה כאלו גמר וברך ברכת המזון.

וחבריו שִׁיָּצְאוּ טַעַמָא אַחְרֵינָא אִית לְהוּ מְשׁוּם שְׁיִנּוּי מְקוּם דְּכֹאכִילָה אַחְרֵת דְּמִיָּא. אַבְל בְּהַפְסֵק דְּאִינוּ גְמוּר וְסְלוּק לָא וְלָא אָמְרִי בְּיָה מְשִׁתִּי אוּ מִיכְלִי וּבְרוּכִי בְּהַדִּי הַדְּדִי לָא אֶפְשָׁר שְׂאֵם אִין אַתָּה אוֹמֵר כּוּן בְּרַף עַל הַרְעָמִי וְעַל הַזְנוּעוֹת בְּתוּף סְעוּדַת יְהֵא צְרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרַף וְכוּן מִי שְׁזַנְפֵר בְּתוּף סְעוּדָתוֹ שְׂלֵא הַתְפַּלֵּל וְעַמְד לְהַתְפַּלֵּל וְאֵעֵפ"י שְׁיֵשׁ סְבָרִין כּוּן בְּתַפְלָה לָא נִרְאוּ דְבָרֵיהֶם וְכַדְבְּעִינוּ לְמַכְת' קָמֵן גְּבִי ד' פְּסִי.

הַלְכָף הֵכָא לָא צְרִיף לְמִשְׁרֵי הַמוֹצֵיא וְהָכִי מְשַׁמַּע בִּירוּשְׁלַיִם דְּבִרְכוֹת דְּגֵרְסִי הֵתֵם כָּל הַבְּרָכוֹ וְפּוֹתְחִין בְּהֵן בְּבָרוּף וְאֵם הִיְתָה בְּרָכָה הַסְמוּכָה לְבִרְכָה אִין פּוֹתְחִין בְּהַ בְּבָרוּף. הָרִי קְדוּשָׁה שְׁנֵיהֶם הִיא שְׂאֵם הִי אוֹכֵל וְשׁוֹתָה מִבְּעוֹד יוֹם וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם שְׂאִין אוֹמֵר בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן.

וְהָא סִיפָא אָמַר ר' מוּנָא טוֹפְס בְּרְכוֹת כְּף הוּא. הָרִי שְׁהִקְשׁוּ מִקִּדּוּשׁ שְׁסוּמוּף לְבִרְכַת הַיַּיִן וּפּוֹתְחִין בּוּ בְּבָרוּף.

וּמְשַׁנֵּי דְפַעְמִים אִינוּ סְמוּף דְּאִינוּ צְרִיף בְּרַכַת הַיַּיִן דְּהִינּוּ אִם הִיְתָה שׁוֹתָה מִבְּעוֹד יוֹם. אֲלָמָא קְדוּשׁ לָא חֲשׁוּב הַפְּסֵק.

וְאֵע"ג דְּאִיכָא מֵאן דְּדַחֵי דְּהֵהוּא מְתַרְץ דְּהֵתֵם סְבַר לֵה כְּרַב אֲשִׁי דְּאָמַר הֵכָא לִית הַלְכָתָא כְּתַלְמִידִי דְּבִי רַב וְלָא קִימִ"ל כְּנוֹתִיָּה. וְאִיכָא לְמִימַר דְּעַד כָּאן לָא פְּלִיג רַב אֲשִׁי אֲלָא אַבְרַכַת הַיַּיִן וּמְשׁוּם דְּנִקְיֵט פְּסָא דְּבִרְכַת בִּידָן וְדַעֲתִיָּה לְמִשְׁתִּי אַבְל אִי בְּעֵי לְמִיכַל לְאַחַר בְּרַכַת הַמְּזוּן לִיכָא מֵאן דְּאָמַר דְּלָא הִנָּה בְּרַכַת הַמְּזוּן הַפְּסֵק וְלָא בְּעֵי בְּרַכַת הַלְכָתָם.

וְדַכְנוּתָה גְּמִי אֵע"ג דְּקְדוּשׁ חֲשִׁיב הַפְּסֵק כְּבִרְכַת הַמְּזוּן לְמִשְׁרֵי הַמוֹצֵיא לָא חֲשִׁיב הַפְּסֵק. כְּבִרְכַת הַיַּיִן אֲלִיכָא דְרַב אֲשִׁי אִפִּי"ה מְסַתְבָּרָא כְּמֵאִי דְּפָרְשִׁית דְּלָא הוּי הַפְּסֵק אֲלָא סְלוּק וּגְמַר וְלָא נוֹקִיָּם נִפְשִׁין בְּדַחֲתִיָּה בְּעַלְמָא אֲלָא כְּפִשְׁטָה דִּירוּש' וְלִקְמֵן נִרְיָף בְּהַ בַּס"ד.

וּבְתַר דְּכַתִּיבָנָא מִימְלִיכְנָא אֲמִינָא גְבָרָא רַבָּה אָמַר מִיְלֵת' גִּידוּק עֲלָה נִרְאִין דְּבָרֵי הָרַב אֲלִפְסִי ז"ל גַּם בְּזָה דְּהֵהוּא דִּירוּש' הָא אֲדַחֲתִיָּה לֵה וְאִי מְהֵנָּה טַעַמִי דְּצִלוּי וּבְרוּכִי בְּגוּ סְעוּדָתָא דְּסַמְכִי עֲלֵייהוּ לָאו דְּסַמְכִי נִיגְהוּ דְּלָא דְּמוּ דְּשִׁאֲנִי קְדוּשׁ דְּעַל כְּרַחֲמֵי מְפָסִיק לִיָּה וְאֲתַסֵּר לִי לְמִיכַל עַד דְּמַקְדֵּשׁ דְּלִית הַלְכָתָא כַּר' יוֹסִי דְּאָמַר אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שְׁיִגְמְרוּ אֲלָא עַל כְּרַחֲמֵי פּוֹרַס מְפָה וּמַקְדֵּשׁ וְהַלְכָף דִּינָא הוּא שְׁיֵהָא הַפְּסֵק כְּזָה הַפְּסֵק לְהַטְעִינוּ בְּרָכָה לְכַתְחִילָה מְהֵא דְּמִיכְלִי וּבְרוּכִי בְּהַדִּי הַדְּדִי לָא אֶפְשָׁר אֲלָא דְּכִינוּן דְּלָא הוּי גְמַר לָא בְּעֵי לְבָרוּכִי לְמַפְרַע.

וּמַפְקִי לֵה מְדַר' הַהוּדָה דְּבְעֵי הַפְּסֵק גְמוּר בְּבִרְכַת הַמְּזוּן. וּמְדַר' יוֹסִי דְּלָא בְּעֵי הַפְּסֵק כָּלָל. וְאַפְּי' בְּבִרְכַת הַמוֹצֵיא אֲלָא גּוֹמַר סְעוּדָתוֹ וְתַפְשִׁי מֵאִי דְּאָמַר שְׂמוּאֵל דְּפּוֹרַס מְפָה וּמְבָרַף הַמוֹצֵיא. וְכוּן דַּעַת הַרְמְב"ן ז"ל וְכוּן הָרַב ר' בֶּן גִּיאַת ז"ל שְׁכַתְב דְּאִיכָא מֵאן דְּאָמַר דְּקִדּוּשׁ לָא חֲשִׁיב הַפְּסֵק וְהוּא לָא הוּדָה לוּ.

וְלֵהוּן שׁוּמְעִין דְּגֵאוּנִים הֵן וְדְבָרֵיהֶם דְּבָרֵי קַבְלָה. מֵאִי מְפָסִקִין לָאו לְעִקְרִית שְׁוֹלְחָן לָא לְמַפָּה. לְכֹאזְרָה מְשַׁמַּע דְּהֵכָא דְּהַפְּסֵק דַּר' הַהוּדָה הִינּוּ עִקְרִית שְׁוֹלְחָן וְכוּן כְּתַב רַב אֲחָא מְשַׁבְּחָא ז"ל כִּי הִיכִי דְּמִיְתִי תַפָּא בִּיקְרָא דְּשַׁבְּתָא. וְא"כ כִּי מַפְקִי לֵה מְדַר' הַהוּדָה ה"מ דְּלָא בְּעֵי עִקְרִית שְׁוֹלְחָן אַבְל בְּרַכַת הַמְּזוּן לְמַפְרַע מִיָּהָא בְּעֵי.

וְהָא לִיתָא אֱלָא עֵיקַר הַפְּסָק לר' יְהוּדָה הֵינּוּ בְּרַפְתָּ הַמְּזוּן וּמִיָּנִיָּה הוּא דְמַפְקִי לִיה אֱלָא דְמִשּׁוּם דְּכָל גְּמַר סְעוּדָה וּבְרַהֲמִיז דִּידְהוּ הוּא בְּעֵקֶרֶת שְׁוֹלְחָן נָקֹט הֵכָא עֲקִירַת שְׁוֹלְחָן וְלָאו דְּוָקָא: ע"ב רַבָּה בַר רַב הוּנָא אֵיקְלַע לְבִי רִישׁ גְּלוּת' אִיְתּוֹ תַּפָּא לְקַמְיָה פְּרִיס מִפְּהַּ וְקִדִּישׁ.

מִהָא שְׁמַעִי דְּלָאו דְּוָקָא בְּהַפְּסָק הָאוּכַל מִבְּעוּד יוֹם צָרִיף פְּרִיס' מִפְּהַּ אֱלָא ה"ה לְכָל קִדּוּשׁ דְּהָא הֵכָא לָא הָנָה יִתִּיב בְּסְעוּדָתָא מִבְּעוּד יוֹם. וְטַעֲמָא דְּפְרִיסַת מִפְּהַּ כִּי הֵיכִי דְּלִיָּחֲזִי קוּבַע סְעוּדָתוֹ עַל הַיַּיִן וְהַלְפָּה בֵּין בְּקִדּוּשׁ דְּלִיָּלָה בֵּין בְּקִדּוּשׁ דִּימָמָא בְּעִי לְמִפְּרַס מִפְּהַּ דְּבַתְרֻוּנְיָהוּ קוּבַע סְעוּדָתוֹ עַל הַיַּיִן וְהֵכִינּוּ נוֹהֲגִין בְּבִי רַב: וְשׁוּיָן שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַשְּׁוֹלְחָן אַא"כ קִדְּשׁ וְאִם הֵבִיא פּוֹרַס מִפְּהַּ וּמְקִדְּשׁ.

ר' שְׁמוּאֵל ז"ל פִּירְשָׁה לְזוֹ בְּעָרְבַּ הַפְּסָח וְהֵינּוּ דְקַתְנִי וְשׁוּיָן דְּמוּדָה ר' יוֹסִי בַע"פ מִשּׁוּם חֵיבּוּבָא דְּמַצָּה וְכֹן פִּירְשָׁה הַר"ז ז"ל. וְאֵעִפ"י שְׁהַפְּנִי אֲמַת אִין לְהַלְכָה מְדַקְתְּנִי אַא"כ קִיְדִישׁ.

וּמִן הַמְּנַח' וְלַמְעַל' דְּאָסוּר בְּעָרְבַּ הַפְּסָח אִינוּ עֲדִינָן שְׁעַת קִדּוּשׁ אֱלָא בֵּין בַּע"פ בֵּין בַּע"ש הִיא וּמִשְׁתַּחֲשֵׁף דְּמוּדָה ר' יוֹסִי דְּמִשְׁתַּחֲשֵׁף אָסוּר לְהַתְחִיל כִּינּוּן שְׁפָכְרָא קִדְּשׁ הַיּוֹם וְחַל חֵיבּוּב קִדּוּשׁ וְכַפְרִישִׁית לְעֵיל.

וְשְׁמַעִי מִיָּנִיָּה דְּאֵע"ג שְׁהַתְחִיל מִשְׁתַּחֲשֵׁף בְּפְרִיסַת מִפְּהַּ סָגִי וְלָא בְּעִי הַפְּסָק גְּמוּר: וְכֹן הַדִּין בְּשְׁהַתְחִיל לְאַחַר ט' שְׁעוֹת בַּע"פ וְאֵע"ג דְּעֵבֶר וְכֹן פְּתַב הַרְמַב"ן ז"ל, וְסִיפָא דְּבַרְיֵיה' דְּאִם הֵבִיא פּוֹרַס מִפְּהַּ וּמְקִדְּשׁ לָאו אֲרִישָׁא דְּשׁוּיָן קִדְּשׁ דְּנִדְּשִׁי לָא שְׁוּיָן בְּהָא דְּלַר' יְהוּדָה הַפְּסָק גְּמוּר בְּעִי וְלַר' יוֹסִי בְּעָרְבֵי שְׁבֹתוֹ מִיָּהּ הוּלָף וְאוּכַל עַד שִׁיגְמוּר אֱלָא תַּנָּא דְּבַרְיֵיה' הוּא דְּמַסִּיק הֵכִי מְדַנְפְּשִׁיָּה וְכַדְקִימ"ל כְּשְׁמוּאֵל.

וְאִת' וְשְׁמוּאֵל גּוֹפִיָּה דְּאָמַר כְּמָאן וּמִי פְּלִיג אֲתַנָּא תִּירָץ רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל ז"ל דְּכַר' יוֹסִי אִית לֵיה אֱלָא שְׁבָא לְהַחְמִיר שְׁלָא לְגַמְוֹר סְעוּדָתוֹ וְאִינוּ מְחַנּוּר אֱלָא שְׁמוּאֵל גְּמִירָא גְּמִיר לַה דְּרַבְּנָן פְּלִיגִי עֲלֵיהוּ דְּר' יְהוּדָה וְר' יוֹסִי וְהֵכִי אִיתָא בִּירוּשְׁלַמִי בְּהֵדְיָא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל ז"ל דְּר' יְהוּדָה וְר' יוֹסִי אָבַל דְּבַרִי חֲכָמִים פּוֹרַס מִפְּהַּ וּמְקִדְּשׁ: דָּף קַא ע"א וְשְׁמוּאֵל לְמָה לִי לְקִדּוּשֵׁי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא לְאַפּוֹקִי אוֹרְחִי יְדִי חֲנוּבּוֹתֵיהוּ דְּאֲכָלִי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא.

וְאֵע"ג דְּלָא אָכַל הַמְּבָרַף דְּאִין דָּרַף לְאַכּוֹל בְּבִיחָכ"נ מוֹצִיא אֶת הַשּׁוֹמְעִין יְדִי חוּבְתָן דְּבְקִדּוּשׁ הַיּוֹם הָא קִימ"ל אֵעִפ"י שְׁיִצָּא מוֹצִיא וְה"ה אִם לָא יִצָּא וְאִת' וְהֵכִי אָכְלִי וְשְׁתוֹ בְּבִי כְּנִישְׁתָּא וְהָא קִימ"ל דְּבַתִּי כְּנִישְׁתָּא אִין אוּכְלִין בְּהֵם וְאִין שׁוֹתִין בְּהֵם וְאִין נְאוֹתִין בְּהֵן וְאֵפִילוּ בְּתִי כְּנִישְׁתָּא שְׁל בְּבָל אִיכ' מָאן דְּאָמַר דְּכִינּוּ דְּקִימ"ל דְּלְצוֹרְךָ רַבִּים מוֹתֵר הָא נְמִי צוֹרְךָ רַבִּים הוּא דְּעַנְיֵי הָעִיר עַל בְּנֵי הָעִיר מוֹטְלִין.

וְאִיפָא מָאן דְּאָמַר לָאו דְּוָקָא בְּבִי כְּנִישְׁתָּא אֱלָא סְמוּף לְבִי כְּנִישְׁתָּא דְּשְׁמַעִי קִדּוּשׁ מִהֵתָם וְאֵע"ג דְּאִין קִדּוּשׁ אֱלָא בְּמִקּוֹ סְעוּדָה לְדִידְהוּ דְּשְׁמַעִי הֵתָם מִקּוֹם סְעוּדָה דְּלָא צָרִיף שְׁיָהָא הַמְּבָרַף בְּמִקּוֹם סְעוּדָה כְּדָאֲמָרָן דְּאֵעִפ"י שְׁהוּא אִינוּ יוֹצֵא מוֹצִיא וְכּוֹלָה מִיְלִתָּא בִּיּוֹצֵא תְּלִיא וְזָה עֵיקַר.

וּמִהָא נְמִי שְׁמַעִי דְּאֵפִי לְמֵאִי דְּסַבְרֵי רַבְּנָן ז"ל דְּלַעֲנִין קִדּוּשׁ לָא יִצָּא אַא"כ טַעַם הַמְּקִדְּשׁ מִן הַיַּיִן כְּדְּבַעִי לְמַכְתָּב ה"מ מְקִדְּשׁ אָבַל שְׁאָר הַיּוֹצֵאִין לָא צָרִיכִי כּוֹלָהוּ לְמַטְעַם דְּסַתְמ' דְּמִיְלִתָּא לָא מְמַטּוּ לִיה לְכַסָּא דְּקִדּוּשָׁא לְכָל עֲנָיָא וְעֲנָיָא לְמַשְׁתַּיָּה מִיָּנִיָּה וְכִי תִימָא דְּאִית לְהוּ כְּסִי כְּפִיָּיהוּ וְשְׁתִי כָּל חַד מְכַסְיָה כְּדְּשְׁמַעִי הָא לִיתָא דְּעַנְיֵי נִינְהוּ וּמִשּׁוּם דְּלִית לְהוּ מְקִדְּשֵׁי בְּבִי כְּנִישְׁתָּא.

ואפילו תימא דממטי להו לההוא פסא לכולהו בני בי כנישתא לא ממטו ליה נדאי. ואפי"ה אמר ר' יוחנן אף ידי גזי נמי יצאו פלומר וכל שפן ידי קדוש ואע"ג דליתנהו במקום סעודה כולהו בי כנישתא וליכא פסי קמניהו.

וא"כ לר' יוחנן מאי איכא למימר אלא נדאי פדאמרן (ח"י). והאידידא דליכא אורחים בבי כנישתא ואפי"ה מקדשין לית בה משום ברכה שאינ' צריכה דכיון דאתקוון אתקוון דומיא דברכה אחת מעין שבע דתקינן משום עם שבשדות דאע"ג דהשתא ליכא מברכין לה דאעפ"י שהדבר בטל תקנה במקומה עומדת ואנדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל אין קדוש אלא במקום סעודה.

י"מ דלא פליג שמואל אלא בנמלה שלא הי' דעתו לסעוד באותו מקום בשעת קדוש אבל אם דעתו עליו אין בכך פלוג ומסתיעי מדגרסינן בירושלמי במס' ברכות תמן תנינן סופה שבועה פיצד גמר לאכול לא יתיר את סוכתו אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל פבוד יום טוב האחרון ר' אבא בר כהנא וחייא בר רב אשי בשם רב צריף אדם לפסול את סוכתו מבעוד יום ר' יהושע בן לוי אמר צריף לקדש בתוך ביתו ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קדש בביתיה ונמלה לאכול בבית אחר צריף לקדש ר' אחא בר חנינא בשם ר' הושיע מי שסוכתו צריפה עליו צריף לקדש בתו' ביתו בלילי יו"ט האחרון ועולה ואוכל בתוך סוכתו.

אמר ר' אבין ולא פליגי מה דאמר רב שלא הי' בדעתו לאכול בבית אחר פלומר ומשו"ה אין לו תקנה עד שיפסול את סוכתו אם רצה לקדש ולאכול שם. מה דאמר שמואל בשעה' בדעתו לאכול בבית אחר.

אלמא ש"מ דלא פליג שמואל אלא בנמלה. והא ליחא דמעיקר' הוא דהנהו ס"ד למימר הכי אבל לבתר הכי אסיק' התם דליכא לאפלוגי בין נמלה לשאינו נמלה דגרסי' התם אמר ר' מונא אתיא דשמואל בר' חייא פלומר דאמר צריף לפסול את סוכתו ואין לו תקנה אחרת ודר' הושיע בר' יהושע בן לוי.

ואפי' תמצא לומר דבירושלמי מיפליגי בין נמלה לשאינו נמלה אנו כגמרין קיימ"ל דלאו מיפליגי דאותן בני אדם שקדשו בבית הפנסת דעתם לאכול בביתם ואפי"ה אמר דלא נפקי.

סבור מיניה ה"מ מבית לבית אבל מפני' לפנה לא אמר להו רב ענן בר תחליפ' זימנין סגיאיין הנה קאימנ' קמיה דמר שמואל דהנה נחית מאיגרא לארעא ונהנה מקדש. פלומר והלכך ה"ה מפניה לפינה בחד ביתא.

ומסתבר' דוקא כשאנו רואה משם מקום סעודתו אבל אם רואה מקומו משם והוא בחד ביתא מפנה לפנה שאינו חולק רשות יצא דומיא דשתי חבורות דבזמן שרואין אלו את אלו מצטרפין (ח"י).

ולא מקדש לכו ולא מתאכל לכו. כף גרסת הספרים וגרסת הרב אלפסי ז"ל, פלומר לא מקדש לכו משום דלא מתאכיל לכו דאין קדוש אלא במקום סעודה ולא דוקא לא מתאכיל לכו בלא גר אי בעו אלא אורח' דמילתא נקט דאין דרו' לאכול בלא גר: הא דאמרת' שינוי מקום צריף לברו' לא אמרן אלא מבית לבית אבל מפניה לפנה לא.

ולא דמי לקדוש דבעינן מקום סעודה ממש ומקום פיחא גרים אבל הכא בעקירו' גמורה תליא מילתא ומפנה לפנה לא הנה עקירות. ופי' שנוי המקום בין שהלך למקום אחר ואכל שם כהא

דבני אדם שקדשו בביהכ"נ בין שהלך וחסר למקומו הראשון שינוי מקום מיקרי פהא דחברים שהיו מסובין ויצאו וחסרו דאיתל' השתא עלה דעלמא לא שנא: הא דאמרף שינוי מקום צריף לברף לא אמרו אלא בדברים שאין טעונין ברכה אחריהו במקומן פי' שאין להם קבע ואין קובעין להם מקום והלכף שינוי מקום אפי' חסר למקומו לא אמרי' לקבעיה הדר דאין להם מקום קביעות כלל אבל בדברי הטעונין ברכה לאחריהו במקומן שיגש קבע לאכילתו א"צ לברף מ"ט לקבעי' הדר.

ונדוקא בשינוי החזור אבל אם נעתק ממקום למקום כל שפן דצריף לברף דהרי יש פאן עקירו' גמורה. ואדרבה צריף ברכה למפרע במקומו הראשון.

ופי' הרב אלפסי ז"ל דברים שאין טעונין ברכה לאחריהו במקומן פגון פירות ויין. ונראה מדברינו דכל פירות בכלל מה יין שמברף לאחריו מעין שלש מ"מ אדם קובע סעודתו עליהו ואין הפל תלוי בגנוסח הברכה אלא בקביעו' ורבינו שמואל ז"ל שפי' דברים שאין טעונין פירות שמברכין עליהו בורא נפשות בלבד לא נראו דבריו דהיכי קרי להו טעונין ברכ' והא בעלמא לברכת בורא נפשות ולא פלום קרי לה ועוד דהא איתא לקמן תניא פנותיה דר' יוחנן חברים שהיו מסובין לשמות יין ועקרו רגליהו וחסרו אין צריכי' לברף אלמא יין מדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן הוא ומשו"ה מסעינין מינה לר' יוחנן ולא לרב חסדא דאי מדברים הטעונין ברכה לאחריהם במקומן לסייעיניה לרב חסדא מינה דאיהו אמר בהו היכי דלקבעי הדר.

אלא שהוא ז"ל אזיל לטעמיה וגריס בה תניא פנותיה דרב חסדא פדבעי' למכתב ומ"מ פיון דאמרינו בסמוך דר' יוחנן אית ליה הכי אפי' בדברים שאין ברכה לאחריהו במקומן ואנו לא שמעי' ליה דאמר הכי בהדנ' אלא בהא דאף ידי יין גמי יצאו ש"מ דנין גמי מדברי' שאינו טעונין ברכה לאחריהו במקומן הוא.

ומעתה ה"ה לכל פירות וברכה הרב אלפסי ז"ל: והרב בעל המאור ז"ל הקשה דאמרי' מדקתני עקרו ש"מ בדברים הטעונין ברכה לאחריהו במקומן היא ופירשו ראשונים ז"ל דלשון עקירות קא דייק דמשמע בדבר שיגש לו קבע.

וא"כ קשיא לרב אלפסי ז"ל דביין גמי אשכחן לשון עקירות וכדקתני חברים שהיו מסובין לשמות יין ועקרו רגליהו. לפי' פי' הוא ז"ל דרישא דברייתא קא נסיב ואסיפא סמיה מדקתני עקרו רגליהו לצאת לקראת חתן ולקראת פלה שהוא דבר מצוה ובהא הוא דאמרי' דאם הניחו שם זקן או חולה אינו טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחילה הא לדבר הרשות אפילו הניחו שם גמי צריכין ברכה.

ואי בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן אפי' לדבר הרשות גמי מברכין בכל מקום שהו. אבל בפריית' דהיו מסובין לשמות יין דמסייעין מינה לר' יוחנן לית בה יציאה לדבר מצוה: והרמב"ן ז"ל פי' דמדקתני פשהו יוצאין קא דייק דמשמע פשהו יוצאין מברכין למפר' במקומן קודם שיצאו ואי בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהו במקומן למה לי פשהו יוצאין אפי' לאחר שיצאו גמי בכל מקום שהו.

מיהו לישנא דגמ' ודאי לא משמע הכי מדאמרי' מדקתני עקרו ואמרי' מאן תנא עקירו' ר' יהוד' היא ואמרי' גמי והא דקתני עקרו להודיעה פוחו דר' יהודה דאלמא פולה מקלתא מלשון עקירות קא דייק ואפי"ה מסתברא לי דקושפא מעיקרא ליתא דה"ק מדקתני עקרו סתמא ולא פירש ממאי סתם עקירא לא שייף אלא בדברים הטעונין ברכה לאחריהו במקומן אבל אידף ברייתא דפריש

שְׁהוּ מְסוּבִין לְשִׁתּוֹת יֵין פִּינּוֹ דְפָרִישׁ פְּרִישׁ דְּמִידַע גִּדַע דִּינּוֹ מְדַבְּרִים שְׂאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהּוֹן בְּמִקּוּמָן הוּא: עוֹד פֶּתַח הַרְמַבֵּ"ן ז"ל דְּדוֹנְקָא בְּדַבְּרִים הִטְעוּנִין בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהּוֹן בְּמִקּוּמָן הוּא דְאִם לֹא הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוּלָה צָרִיכִין בְּרַכָּה לְמַפְרַע דְּחִיּוּשֵׁינוּ דִּילְמָא מִשְׁתְּלִי וְלֹא הָדַר וְלֹא מְבַרַךְ בְּמִקּוּם קְבִיעוּתִיהּ.

אַבְל בְּדַבְּרֵי שְׂאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה בְּמִקּוּמָן אִפִּי לֹא הִנִּיחוּ שָׁם מְקַצֵּת חֲבָרִים שְׂאִין הוּא עֲקִירוֹת גְּמוּרָה לְכַתְחִילָה הוּא דְבָעוּ לְבְרוּכֵי אַבְל לֹא לְמַפְרַע דְּלִיפָא לְמַגְזֹר בְּהוּ דְלִמָּא מִשְׁתְּלִי וְהָא לְמָה זֶה דּוּמָה לְנִמְלָה וְלִשְׁמַשׁ דְּמְבַרַךְ לְכַתְחִילָה וְלֹא לְבִסּוּף וְהִנֵּה אֲמַת הִנְהוּ גִבּוֹן: וְרַב שְׁשֵׁת אָמַר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה צָרִיךְ לְבַרַךְ הָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל וְשְׂאֵר הַגְּאֹנִים ז"ל פְּסָקוּ הִלְכָה פְּרַב שְׁשֵׁת דְּהָא מְסָקִי לְדַרְבַּח חֲסֵדָא בְּקִשְׂיָא וְאֵע"ג דְּשִׁנֵּי רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מֵאֵן תִּנְא עֲקִירוֹת ר' יְהוּדָה הִיא אֲשַׁנּוּיָא לֹא סְמִכִי.

וְזֶה תִּימָה דַּמ"מ שְׁנׁוּיָא דְקוּשְׁטָא הִיא דְּהָא קְתַנִּי בְּהַדְיָא אָמַר ר' יְהוּדָה בַּד"א וְכו' וְכִי תִימָא דְאַמְרֵי דַבְד"א לְפָרִישׁ דְּבָרֵי חֲכָמִים הוּא וְכַרְבְּנָן אֲתִיָּא וְקִשְׂיָא לְרַב חֲסֵדָא וְהָא אָמַרִי בַּפ' חֲלוּן כָּל מְקוּם שְׂאֵמַר ר' יְהוּדָה אִימְתִי לְפָרִישׁ וּבַד"א לְחֲלוּקָא וְלֹא עוֹד אֲלָא אִפִּי אִימְתִי ה"מ בְּמַתְנֵי אַבְל בְּבִרְיָתָא כּוּלְהוּ לְחֲלוּקָא.

וְשְׂמָא י"ל לְפִי שִׁיטְתָם דְּכִינּוֹן דְּבִאֲיָדָה בְּרִיָּתָא מְתַנְיָא סְתָמָא וְלֹא מְסִיק בְּהַדְיָא דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה מִשְׁמַע דְּכּוּלֵי עֲלָמָא מוֹדוֹ בְּהַדְיָא מְלַמְּדַת עַל אִידָה דַבְד"א לְפָרִישׁ דְּבָרֵי חֲכָמִי וְהַשְׁתָּא אֲתִיָּאן תְּרַנּוּיָהוּ פְּרַב שְׁשֵׁת וְדָלָא פְּרַב חֲסֵדָא.

אַבְל הָרַב בַּעַל הַתּוֹסְפוֹת ז"ל פְּסָק פְּרַב חֲסֵדָא מְשׁוּם דְּסִמוּף אֲשִׁינּוּיָא דְּמֵאֵן תִּנְא עֲקִירוֹת ר' יְהוּדָה וְרַבְּנָן דְּפִלְיָגִי עֲלֵיהּ וְקָם לִיהַ רַב חֲסֵדָא פְּרַבְּנָן וְאִין לְנוּ אֲלָא דְּבָרֵי הַגְּאֹנִים ז"ל אַבְל אִם לֹא הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוּלָה כְּשֵׁהוּ יוֹצְאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְמַפְרַע וְכְשֵׁהוּ חוּזְרִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְכַתְחִילָה.

כְּתִבוּ בְּתוֹסְפוֹת דְּעֵצָה טוֹבָה קַמ"ל דְּצָרִיכִין בְּרַכָּה לְמַפְרַע דְּכִינּוֹן שְׁלֵא הִנִּיחוּ שָׁם מְקַצֵּת חֲבָרִים שְׂמָא לֹא יַחְזְרוּ שָׁם אוֹ שְׁהוּ יַתֵּר מְזַמֵּן בְּרַכָּה אַבְל אִם יִצְאוּ בְּלֹא בְּרַכָּה וְלֹא שְׁהוּ לְחַזֹּר אִין צָרִיכִין בְּרַכָּה אֲלָא לְכַתְחִי וְלֹא לְמַפְרַע כָּלָל וְכו' גִּרְסָה עֵינְקָר.

וּלְפִי מַה שְׁפָסְקוּנוּ פְּרַב שְׁשֵׁת הִיכָא שְׁשִׁכַח וְלֹא בִּירָה בְּמִקּוּמוֹ וְיִצְאָ צָרִיךְ לְחַזֹּר לְמִקּוּמוֹ וּלְבַרַךְ כְּדָאמְרִינּוּן בְּמַס' בְּרַכּוֹת דְּאֶחָד עֲשֶׂה כְּדַבְּרֵי ב"ש וְאֶחָד עֲשֶׂה כְּדַבְּרֵי ב"ה שְׁחַזֹּר לְמִקּוּמוֹ וּבִירָה וְזֶה שְׁעֲשֶׂה כְּדַבְּרֵי ב"ה אֲשַׁכַּח אֲרַנְקִי: דָּף ק"ב ע"א תִּנְיָא פְּנוּמִיָּה דַר' יוֹחָנָן חֲבָרִים שְׁהוּ מְסוּבִין לְשִׁתּוֹת יֵין וְכו' כְּפִי גִרְסַת הַסְּפָרִים.

וְא"ת וְהָא אוֹתְבִינְיָה לְעֵיל וְתִיּוּבְתָא וְסִינְעֵתָה. וְא"ל דְּכִי אוֹתְבִינְיָ לְעֵיל ה"מ מְשַׁנּוּי מְקוּם לְמִקּוּם דְּוּמִיָּא דְּאוֹתָן בְּנֵי אָדָם שְׁמַקְדָּשִׁין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהוֹלְכִין לְבֵיתָם וְתִנְיָא פְּנוּמִיָּה בְּשִׁנּוּי חַזְזוֹר לְמִקּוּמוֹ וְכַדְתַּקְנֵי וְחַזְרוּ.

מִיָּהוּ אֲנָן לֹא קִיִּימ"ל פְּנוּמִיָּה אִפִּי בְּשִׁנּוּי חַזְזוֹר כְּפִשְׁטִיָּה דְּבִרְיָתָא דְּלְעֵיל שְׁהוּא שִׁנּוּי חַזְזוֹר וּמִשְׁמַע דְּבַדְּבָרִים שְׂאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהּוֹן בְּמִקּוּמָן אִפִּי הִנִּיחוּ שָׁם זָקֵן אוֹ חוּלָה כְּשֵׁהוּ יוֹצְאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְמַפְרַע וְכְשֵׁהוּ חוּזְרִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְכַתְחִילָה וְזֶה לְפִי שִׁיטַת הַגְּאֹנִים ז"ל שְׁפָסְקוּ פְּרַב שְׁשֵׁת.

וְרַבּוּתִי הַצָּרְפְּתִי ז"ל גִּרְסִי בְּהַדְיָא פְּנוּמִיָּה דְּרַב חֲסֵדָא וְסָבְרִי דִּינּוֹ מְדַבְּרִים שְׂאִין טְעוּנִין בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהּוֹן בְּמִקּוּמָן הוּא וּפְסָקִי הִלְכָתָא פְּנוּמִיָּה דְּהָא תִּנְיָא פְּנוּמִיָּה: כּוּס רֵאשׁוֹן אוֹמַר עֲלֵיו קְדוּשָׁא

היום והשני אומר עליו ברכת המזון דברי ר' יהודה ר' יהודה לטעמי דאית ליה הפסקה ומי גורם
ההפסקה קדוש הלכה גורם בראש: ר' יוסי אומר אוכלין והולכין עד שתחשף גמרו פוס ראשון
אמרין עליו ברכת המזון והשני אומר עליו קדוש היום ר' יוסי נמי לטעמיה דאית ליה אין
מפסיקין כלל ומי גורם קדוש ברכות המזון וגורם בראש ואיכא מאן דקשיא ליה בדר' יוסי דקתני
עד שתחשף דהא לר' יוסי לית ליה הפסקה כלל ואפי' משתחשף כל שהתחיל מבעוד יום.

משו"ה גריס רבי שמואל ז"ל אוכלין והולכין משתחשף. ויש ספרים דגרסי אוכלין והולכין עד
שיגמרו.

והר"מ במז"ל קיים גרסת הספרי דלאפוקי מדר' יהודה דאמר דמשקדש היום צריף להפסיק אומר
איהו דעד שתחשף אוכלין והולכין וה"ה נמי במשתחשף ודיקא נמי דקתני גמרו פוס ראשון אומר
עליו ברכת המזון דאלמא אינו צריכין להפסיק לעולם עד שיגמרו: ע"ב דהא יום טוב אחר השבת
דאית ליה.

כלומר ביו"ט ראשון של פסח ואית ליה פדתנו לא פחתו לו מד' פוסות. אלא קדושא ואבדלתא
חדא מלתא היא ברכת המזון וקדושא תרתי מילי נינהו.

פי' קדושא ואבדלתא חדא מילתא היא דאי אפשר זה בלא זה דאי אפוקי שבתא עיולי יומא טבא
הוא נאי עיולי יומא טבא אפוקי שבתא הוא משא"כ בקדושא וברכת המזון דלאו הא ביה תליין
כלל והלכה צריכי תרי פסי.

וכתבו מקצת חכמי הצרפתים ומינה שמעינו לברכת המזון ושבע ברכות של חתנים שצריכין
שתי פוסות שנה לאכילה ונה לחתונה. ותרתי מילי נינהו.

ולא נהגו כן. וי"א דטעמי דקדושא ואבדלתא דחדא מילתא נינהו היינו משום דשניהן באין קודם
סעודה וה"ה היכא דשניהן באין לאח' סעוד' כי הקא ובכל פי הא פוק חזי מאי עמא דבר.

ומ"מ בין פה ובין פה אין צריף ברכת היין אפוס ראשון ולא דמי לקדוש שאוסר עליו שתיה
ואכילה פדאמרו לעיל אבל ברכות שבע אינו מפסיקין ונמלה נמי לא הוי דהא דעתיה עליה.

ואעפ"י שהם ז"ל כתבו דבכל פוס צריף בורא פרי הגפן. רב אמר יקנ"ה משום דין גורם לקדוש
והגורם תחיל' לעולם וכדאמרי' לקמן וקדוש קודם להבדל' דעילי יומא עדיף ברישא: ושמואל
אמר ינה"ק דאי לאו אפוקי שבתא לא הוי עיולי יומא טבא הלכה אפוקי עדיף בריש' ומינה אתה
למד טעם דברי האחרים ואסיקנא מאי הוי עלה אפיי אמר יקזנ"ה דעילי עדיף וכיון דמקדש גמר
ליה לכולה מילתא דקדוש מקמי הבדלה דהיינו ברכ' זמן: דף ק"ג ע"א ורבא אמר יקנה"ז דכיון
דזמן קיימ"ל דאינו טעון פוס אלא אומר ונאפילו בשוק לא מקדים ליה להבדלה וכת' רבינו
שמואל ז"ל בסדר הפסח שלו יקנה"ז אבל הדס לא שאם ירית בו גזירה שמא יקטום.

אי נמי משום דביום טוב נמי איכא נפש יתירה כבשבת. ותרוניהו ליתנהו דאי משום קטימה היכי
דמי אי בתלוש לצורך יו"ט שפיר דמי פדאמרי' במס' ביצה כי הוינו פי רב יהודה הנה מפשח
ונהיב לן אלנותא אלנותא ואע"ג דחזו לקופיני דנגרי ונחייני.

ואי במקושר הא קיימ"ל הדס במקושר מותר להרית בו דכיון דלריחא קאי לא אתי למקצייה.
וטעמא דנפש יתירה אי ביו"ט נמי איתא נעבד בשמים באפוקי יומא טבא נמי.

אלא טעמא דלא עבדינו בשמי' אלא מעונג שלם למלאכה גמורה. ושבת ליו"ט ליכא מלאכה גמורה יום טוב לחול ליכא עונג שלם: כיון דאמריהו הב ונבריה אהסר לכו למשתי.

פירשו הראשונים ז"ל אתסר לכו למשתי בלא ברכה אבל בברכה לכתחילה שפיר דמי דומיא דנמלה דמברך על כל כוס וכוס. ואין לפרש אתסר לכו למשתי ואפי' בברכה עד שיברך ברכת המזון דהא קביל עליה וכדאמרי' בברכו' גמר אסור לאכול דהא אסיקנא התם סלק אתמר ואמרי' נמי לדין אפי' משחא מעכב אלמא אפי' סלק השולחן ונטל ידיו לא הוי קבלה לאסור בלא ברכת מזון עד שיגמ' לגמרי כמו שהיו רגילין למשוח ידיהו בשמן אפרסמון קודם ברכת המזון.

וכי תימא א"כ מאי קאמר להו אתסר לכו למשתי סתמא דמורה ובא הנה להו אי נמי דחזא להו לדעתיהו דבעו למשתי בלא ברכה דאי הוו סברי דבעו לברוכי השתא כיון דדעתיהו לברך בהמ"ז אכוס הוו נטרי מלישתי עד לאחר בהמ"ז פי היכי דלא ליפשי בברכת היין.

אבל הראב"ד ז"ל פי' בפר' שלשה שאכלו בהא דאמרי' התם ולית הלכתא ככל הני שמעתת' אלא פי' הא דאמר רב חייא בר אסי שלש תכיפות הן תיקף לנטילת ידיים בברכה דאסור לאכול משנעל ידיו לברכה עד שיברך ברכת המזון והביא ראיה מהא דתלמידי דבי רב דאמר להו אתסר לכו למשתי ופי' הוא ז"ל אתסר לגמרי עד שיברכו ברכת המזון דהא קבילו עליהו ולזה נוטה דעת הרשב"א ז"ל.

והשתא אתי שפיר לישנא דאתסר לכו למשתי. ואע"ג דקיימ"ל דאפי' גמר מלאכול מותר ואפי' משחא מעכב ה"מ גמר בדעתו אבל אמר הב ונברך הא קביל עליה והוי ליה פנטל ידיו ואין לה גמר גדול מזה.

ושפיר קא מייתי הכא ראי' דבעי לברוכי אפסא דברכתא דכיון דשמעי' דאתסר לי' למשתי עד דמברך ברכת המזון ודאי הפסק הוי דמשחא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר וכדכתיבנא לעיל.

והכין נהיגנא כד הוינא בבי רב. מיהו מסתברא דדוקא כדאמר הכי בעל הבית דעליה דידיה רמי גמר הסעודה ודעת האחר' תלי בדעתיה אבל אמירת שאר בני הסעודה לא הוי קבלה אפי' לנפשיהו וכן דוקא כדאמר על דעת גמר וסליק אבל אי אמר על דרך שאלה מי יברך לא בדא: דהא יו"ט אחר השבת ואמר רב יקנ"ה.

כלומר וקדוש והבדלה אינו מפסיקין לברכת היין ולא היא התם עקיר דעתיה ממשחא הכא לא עקר דעתיה ממשחא כולהו כחזא ברכתא היא. וא"ת ודקארי לה מאי קארי לה מאי קא מדמי קדוש לברכת המזון דברכת המזון הוי גמר סעודה ועקירת דעת ודין הוא שתפסוק דומיא דכסוי לר' יהודא אי לאו משום דאפשר דשחיט בחזא ידא וכדאיתא התם בפרק פסוי דם דתרתמי בעי' לענין הפסק סלוק וגמר ודלא אפשר למעבד תרנויהו בבת אחת משא"כ בקדוש דאע"ג דמשתי וקדושי בהדי הדדי לא אפשר מ"מ לא הוי גמר וסלוק.

ועוד מאי קא מקשה מיקנ"ה לקשי מכל קדוש דעלמא דאינו מפסיק לברכת היין. וכי תימא דהיינו דקא מתרץ ליה התם עקר דעתיה והכא לא עקרה דעתיה כלומר עקר דעתיה דהוי גמר דהאוי אפשר דרבא אשי טעה בה פולי האי ועוד דא"כ למה לי לארופי וכולהו כחזא ברכתא ניהו דהא קא שני להו שפיר ובכל הספרים גרסי' לה אעפ"י שרבי' שמואל ז"ל לא גריס ליה אלא עקר דעתיה ותו לא.

משו"ה יש לפרש דהפסק ברפת המזון לאו משום גמר הוא אלא משום דאחייב ליי להפסיק תאסר באכילה ושתיה כל דמברך משום דמשתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. והיינו דמדמי לה איקנ"ה ומשום הפסק הבדלה קא נגע בה ולא משום קדוש ומשו"ה לא מקשה מקדוש דעלמא דשאני קדוש דאע"ג דמשתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר מ"מ דעתיה למשתי וכסא בידיה וכבר קדם ברפת היין לקדוש היום וכברכ' אחת אריכתא דמיא.

אבל הבדלה שהיא ברכה אחרת ומחוייבת להפסיק בה ומשתא והבדלה בהדי הדדי לא אפשר דמי שפיר לברפת המזון וכי היכי דהבדלה אינה מפסקת ה"נ בהמ"ז ושנינו דלא דמי דבהמ"ז עקר דעתיה ממישתא פלומר על פרחין ואפי' מברך אכוס משום דמשתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר משא"כ בקדוש דלא עקר דעתיה ממשתי כדפרשית.

ואי משום הבדל' פלהו פחדא ברכתא ניהו דאי לאו אפוקי ליכא עיולי ועל דרף זה פירשה הרמב"ן ז"ל. ונמצינו למדין דלא הוי הפסק אלא הפסק מחוייב דזמנו עכשיו בתוך הסעודה ודלא אפשר למעבד תרנוניהו בבת אחת בין הוי גמר בין לא הוי גמר.

תדע לה דהא פסוי לר' יהודה אין בו עקירת דעת שהרי חיה ועוף לפניו ונדעתו על שחיטת שניהם אלא משום דכסוי הראשון הפסק מחוייב עכשיו אי לאו משום דאפשר דשחיט פחדא ידא ומפסי פחדא ידא וילפנינו נצטרף לכלל הנה בענין ארבע פסי ונאריה בה בג"ה: כי מטא לאבדולי קם שמעי' וקא מדליק אבוקה משרגא אעובדא דר' יעקב בר אבא דאיכלע לבי רבא קאי דהווי יתבי בסעודת' ובמוצאי שבת הוי אלא דאפסיק בה בענין עובדא דאמימר ומר זוטרא משום קושלי' דתלמידי דבי רב ונהדר הדר למלתיה וליכא לפרושי אעובד' דאמימר ומר זוטרא דהוי לי' למימר כי מטו ולא אעובדא דרב הונא דאיכלע לבי רבא דהא קאמר אייתו לקמין מאור ובשמים ומאי קאמר בתר הכי קם שמעי' וקא מדליק אלא פדאמרו וכן פירש רבינו שמואל ז"ל.

אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רבא אבוקה להבדלה מצנה מן המנובחר פלי משום מאורי האש דבעינו מאורות טובא והכי קיימ"ל למצנה מן המנובחר אבל לא לעכובא דף ק"ד ע"א והא מר לא שלש אמר ולא שבע אמר ואע"ג דלא פחות ולא יוסיף קאמר אבל ביני וביני מצי אמר ה"ק לי' מ"ט אמרת ארבע אם לצאת ידי חובה באת בתלת סגי ואם להרבות בשבח קא בעית הילך לומר שבע.

כל הברכות כולן צריף שיאמר מעין חתימתן סמוך לחתימתן ובפומבדיתא אמרי מעין פתיחתן סמוך לחתימתן. י"מ דמעין פתיחתן בעי לכולי עלמא אלא דשמואל מוסיף אף מעין חתימתן ובפומבדיתא סברי מעין פתיחתן דוקא.

ולענין הבדלה דעלמא לא נפקא מינה מידי דבין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין פתיחה וחתימה הוא: אלא ביו"ט שחל להיות אחר השבת פליגי דבעי למחתם בין קדש לקדש למאן דאמר מעין חתימה צריף לומר בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת ולמאן דאמר מעין פתיחה סמוך לחתימה לא בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יו"ט אלא בין יום השביעי לששת ימי המעשה והלכך לדין דקימ"ל פשמואל דבעינו מעין חתימה ה"ה נמי מעין פתיחה ובעי למיחתם בין יום השביעי לששת ימי המעשה בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת בא"י המבדיל בין קדש לקדש, ואע"ג דלא הוי מעין פתיחה סמוך לחתימה ממש שאני הכא דלא אפשר אי נמי בבין קדושת שבת לקדושת יו"ט כחתימה דמיא.

ואפילו למאן דמפרש דשמואל מעין חתימה ונקא קאמר ולא צריה לדידיה מעין פתיחה אפי"ה
אם בא לומר בין יום השביעי לששת ימי המעשה כדפרישית הרשות בידו דסדר הבדלו' הוא
מונה.

וכן עמא דבר. מיהו מאן חתים בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת.

וקדשת את עמה ישראל בקדושתה לא דאיק דאין פאן לא מעין פתיחה ולא מעין חתימה: ע"ב
אמר ליה לרב יצחק בריה זיל אמטי ליה האי פלפלה דפירי וחזי היכי מבדיל וכו' וכי אתא א"ל
המבדיל בין קדש לחול הוא דאמר מינה משמ' לכאורה הא דאמרינן המבדיל בין קדש לחול זו
היא הבדלתו של ר' יהודה הנשיא אף להיתר אכילה קאמר דהכי משמע אמטי ליה לעולא פלפלה
דפירי.

וחזי היכי מבדיל פדי לאכלן. ומבדיל בשם ומלכות ובכוס ובכי הא הוא דאמרי' לעיל חנניא אחי
היה אומרה אחת ולית הלכתא פנתיא אלא נהגו העם לאומרון שלש ובכי הא מנהגא הלכתא היא.

אבל למלאכה באחת סגי וכדאמר רב אשי בפ' שואל פי הוינא בי רב פהנא הוי אמרי' קדש לחול
ומפכינן סלתי ופירש"י ז"ל בלא שם ובלא פוס ולמלאכה ולבתר הכי חזינן ומסדרן פולן על הפוס
וכן נראה עיקר דהתם בשדה עסקי' ובשדה ודאי לית להו פוס והלכך למלאכה אם הבדיל בתחילה
בהכי סגי וכן דעת הרשב"א ז"ל בתשובה וכתבתי בפ' שואל אדם: דף ק"ה ע"א רב חנניא בר
שלמיא ותלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא קאי עלניהו רב המנונא סבא אמרו לי' פויק חזי אי נגה
יומא ונפסוק ונקבעיה לשבתא אמר להו לא צריכתו שבתא היא קבעה נפשה הכי אמר רב פשם
ששבת קובעת למעשר פך שבת קובעת לקדוש סבור מניה פשם שקובע' לקדוש פך קובעת
להבדלה אמר להו רב עמרם הכי אמר רב לקדוש קובעת להבדלה אינה קובעת.

פך גרסת הרב אלפסי ז"ל. ופי' פויק חזי אי נגה יומא אם חשף לגמרי ונפסוק בפריסת מפה
ונקבעיה לשבתא ואמר להו לא צריכיתו להמתין עד שתחשף דשבתא היא קבעה נפשה פך בבין
השמשות דהכי אמר רב פשם ששבת קובעת למעשר דאסור לאכול מן הפירו' בשבת אפי' אכילת
עראי בלא מעשר משום דכל אכילת שבת חשובה קבע דכתיב וקראת לשבת עונג וקובעת בספק
חשיכה דתנו ספק חשיכה ספק אינ' חשיכ' אין מעשרין את הנדאי פך קובעת לקדושי וסבור מינה
פשם שקובעת לקדוש לענין פריסת מפה פך קובעת להבדלה ובצי פריסת מפה ואמר להו רב
עמרם דלקדוש בצי הפסק אבל להבדלה לא בצי הפסק פן דרפו של הרב ז"ל.

ואין לפרש פשם שקובעת לקדוש בבין השמשות פך קובעת להבדלה. ומינה הוא דדחי' לי' אבל
הפסק פריסת מפה בשעתא דהיינו משחשכה אפי' בהבדלה בעי'.

דמדקאמרי' וה"מ דקבעי ואכלי ואתו מעיקרא אבל אתחולי לא מתחיל וה"מ לאכילה אבל לשתי'
מפסיק ש"מ דלענין הפסק פריסת מפה הוא דאתמר. ומינ' הוא דאידיחי.

מיהו לענין שעת קביעות הבדלה נמי אי בצי לאבדולי קודם חשיכה בבין השמשות הרשות בידו
ועלתה הבדלה בידו. ומותר לעשות מלאכה לערב על סמך אותה הבדלה דהא קיימ"ל מתפלל
אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הבדלה על הפוס ופרשו המפרשים ז"ל ואומר הבדלה על
הפוס מיד קודם חשיכה וכן דעת הרשב"א ז"ל והרב בעל המאור ז"ל הקשה על פי' הרב אלפסי
ז"ל ואמר דשבת אינה קובעת למעשר אלא משחשיכ' בתוספ' בפ' המוציא הנה אוכל באשכול

ונכנס מגנה לחצר ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע לא יגמור חשיך לילי שבת ר"א יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור.

פי' אשכול של טבל. אלמא דוקא חשיכה אבל בבין השמשות אינה קובעת למעשר וה"ה נמי לפריסת מפה וקדוש.

וגריס איהו ז"ל פוק עיין אי קדיש יומא כלומר אי קדש יומא שהוא בין השמשו' ונקבעי' נאמר להו לא צריכתו למקבעי' והשתא בבהש"מ שהיא קבעה נפשה בעצומה של יום משחשכה פשם שקובעת לענין מעשר.

והרמב"ן ז"ל הכריע פדברי הרב אלפסי ז"ל מדתניא התם בפר' המוציא המעביר פירות ממקום למקום וקדוש עליו היום אמר ר' יהודה הלל עצמו אוסר. אלמא משקדש היום הוקבעו למעשר.

ועוד דסעודת שבת קובעת מדכתיב וקראת לשבת עונג וזמן סעודת שבת קודם חשיך הוא כדמשמע בבבב"ב ב"ש דחד אמר משעה שפני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות וחד אמר משעת צאת הכוכבים.

ועוד מדתניא לעיל חברים שהיו מסובין וקדש עליהן היום מביאין כוס ראשון ואומר עליו קדוש היום אלמא קדוש היום משעה שקדש היום בעי שהוא קודם חשיכה. והיא דפ' המוציא חשיכה לילי שבת לאו דוק' אלא ס' חשיכה אבל לפי שאינו מקומו לא חשש לפרש ודכונתא טובא השום והבוסר והמלילות שרסקן מבעוד יום ר' ישמעאל אומר יגמור ר"ע אומר לא יגמור ואי חשיכה ממש הא איפא משום סוחט.

ותנו נמי אין נותנין את הפת בתוך התנור ערב שבת עם חשיכה. משלשין את הפסח לתוך התנור עם חשיכה.

לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמסון ותניח לתוך התנור ע"ש עם חשיכה וכל הגי' לאו דוקא חשיכה אלא ספק חשי' וכדתנו ב"ה בכולן מתירין עם השמש. הלכך דברי הרב אלפסי ז"ל נראין עיקר.

רבנו דבי רב אשי לא קפדי אמאי מדקאמר לא קפדי משמע לא קפדי כלל ואפי' להתחיל שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל ומקצת מפרשים דאמרי דדוקא להפסיק אבל לא להתחיל ואינו אלא מתחיל נמי קודם הבדלה וכן עמא דבר.

וה"מ להבדלה אבל לקדוש אפי' מצי נמי אסור להתחיל ומפסיק נמי : ע"ב וש"מ מברך צריך שיטעום. לאו דוקא שיטעון' המברך אלא מברך צריך שיטעום הוא אואחר שאם אינו טועם נראה כמבזה את המצוה כיון שאינו נהנה ממנו תדע לה דאמרי' במס' יומא גבי זמן דלימרי' אפסא ולטעמי' לינוקא וסלקא הכי אי לא משום דאמרי' דאתי למסרף הלכך בכל ברכה על הפוס כל דמטעים ליה אפי' לינוקא נפקי פולהו אבל הרב ר' יצחק בן גיאות ז"ל כתב חומר בקדוש משאר ברכו' שהמקדש אם טעם הוא מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא וצריך לחזור ולקדש ובשאר ברכות אעפ"י שלא טעם הוא וטעמו אחרים כמי שטעם הוא דמי כדמוכח בעירובין ע"כ וכבר כתבתי למעלה דה"מ מקדש גופיה אבל פולהו בני סעודה אע"ג שלא טעמו נפקי וש"מ טעמו פגמו.

ה"מ לעגנו קדוש וברכה אבל לברכת היין לא דכל שנהג' מברך עליו ברכת הנהנין אבל בשאר ברכות איתמרא משום הקריבהו נא לפתתה: מסקנא דשמעתין ערבי פסחים סמוך למנחה קטנ' מתשע שעו' ולמעלה לא יאכל אדם אכילה גסה אפילו בשור או פירות עד שתחשף לגמרי.

אבל מתטפל הוא באכילה מועטת או בשתייה בעגנו שלא ישביענו ולפי מזוג האדם: ובערבי שבתות נימים טובים אוכל והולך עד שתחשף ואפי' להתחיל אבל משתחשף דהיגנו משקד' היום לא יתחיל כר' יוסי, הנה אוכל והולך בין בערב שבת בין בערב הפסח ואפי' התחיל בשעה שאינו רשאי להתחיל וקדש עליו היום פורס מפה ומקדש ואח"כ חוזר ומברך המוציא וגומר סעודתו וא"צ בהמ"ז למפרע: בד"א שצריך הפסק בפריס' מפה לקדוש אבל להבדיל א"צ להפסיק וה"מ בשפבר התחיל אבל להתחיל אסור.

וה"מ באכילה אבל בשתי' אפי' להבדלה מפסיק וה"מ בדחמרא ושיכרא אבל מיא אפי' להתחיל מותר. וה"מ להבדלה אבל לקדוש אפי' מיא אסור עד דמקדש: מיהו להבדלה נמי אם רצה להפסיק ולהבדיל ואפילו קודם חשיכה בבין השמשות הרשות בידו אבל בקדוש צריך להפסיק בבהש"מ: וכל קדוש צריך פריסת מפה.

ואפי' קידוש' רבה של יום אין קדוש אלא במקום סעודה ושיאכל אבל מבית לבית ואפי' מפנה לפינה כל שאינו רואה משם מקום סעודתו לא. אבל כל שהיוצא במקום סעודתו אעפ"י שהמקדש אינו במקום סעודה ואינו יוצא לעצמו אלא ששומעין את קולו יצאו בני הסעודה: והמקדש צריך שישמעו אבל שאר המסובין לא ובלשאר ברכות כל שטעם א' מהן ואפילו תינוק אעפ"י שלא טעם המברך יצאו: שינוי יין אין צריך לברך ברכת היין אבל מברך הטוב והמטיב.

והוא דאיכא אחרניא דשתי בהדל' ופירושו הטוב לי והמטיב לאחרים והוא דמשנבח אבל בגרוע או בשוין לא. שלא בדברי הרב בעל העטור ז"ל שפירש דעל הרבוי מברך בין גרוע בין משנבח והדין שנה ליין ולפירו' ולפת: שינוי מקום צריך לברך בין שהלך ממקום למקום בין שהלך וחזר למקומו כל שהפסיק באכילה ממקום למקום בין בדברים הטעונים ברכה לאחריתו במקומן בפת ומיני דגן בין בדברים שאין טעונין ברכה לאחריתו במקומן כ"ן ומיני פירות: בד"א בברכה לכתחילה אבל בברכה לבסוף בני חבורה שהיו מסובין לאכול בדברים שטעונין ברכה לאחריתו במקומן ועקרו רגליהם ויצאו בין לדבר מצוה בין לדבר הרשות אינו טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחילה כל שלא שהו בכדי שתתעפל המזון בתוך המעיים אבל אם שהו פן צריכין ברכה למפרע ולכתחילה בד"א בשהניחו שם זמן או חולה אבל לא הניחו שם זמן או חולה פשהו יוצאין טעונין ברכה למפרע שם במקומן שפא ישהו לחזור.

ואם שכחו ויצאו בלא ברכה צריכין לחזור למקומן ואם שהו מברכין למפרע ואם לא שהו מברכין לכתחילה וגומרין סעודתו ומברכין לאחריתו במקומן ואם הוא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריתו במקומן בין הניחו שם מקצת חברים בין לא הניחו אינו טעונין ברכה לאחריתו אלא הולכין להם ואם שהו מברכין למפרע במקו' שהלכו ואם לא שהו מברכין לכתחיל' וברכה אחת לבסוף על שתי האכילות וכולה מילתא פרב ששת: בני חבורה שהיו מסובין לאכול בערב שבת וגמרו וקדש עליהן היום מביאין להם שתי פוסות ראשון אומר עליו בהמ"ז ושני אומר עליו קדוש היום: ואין אומרין שתי קדושת על פוס אחד כל שיש לו ב' פוסות אבל אם אין לו אלא פוס אחד לסדרו פולן עליו הרשות בידו.

ויו"ט שחל להיות אחר השבת אומר יקנה"ז על פוס אחד דקדושה ואבדלתא חדא מילתא היא. וברכת שבע ובהמ"ז נהוג לאמרן על פוס אחד לפי שפאין לאחר סעודה וכחדא מילתא היא: ונהיכא דאמרי הב ונברך אתסר למיכל ומשתי ואפין בברכה עד שיברך בהמ"ז.

והוא דאמר הכי בעל הבית ודאמר הכי מדעתיה ולא על דרך שאלה: אבוקה להבדלה מצנה מן המוכר: נהגו העם לומר בהבדלה שלש המבדיל בין קדש לחול בין אור לחוש בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה מעין פתיחה סמוך לחתימה וחומם המבדיל בין קדש לחול וכן הלכה.

בד"א לאכילה אבל למלאכה בהבדלה בתפלה סגי, ואם לא התפלל אומר ברוך המבדיל בין קדש לחול בלא שם ובלא פוס ומותר במלאכה ואחר כך מסדרן פולן על הפוס: וביו"ט אחר השבת חוזר בין יום השביעי לששת ימי המעשה בין קדוש שבת לקדוש יו"ט הבדלת בא"י המבדיל בין קדש לקדש: טעמו פגמו וה"מ לקדוש או שאר ברכות אבל לבהמ"ז מברך לעולם כל שנהגה ותו לא מידי ועוד עיקר קדושה בלילה הוא.

פ' בכניסתו כדרך שב"ד מקדשין המועדין: ביום מאי בורא פרי הגפן וקרו לי קדושה רבה לכנוי לפי שהיא קטנה. אי נמי לפי שהיא ראש לכל הברכו' ואע"ג דאין בה זכר לקדוש כלל פיון שהיא קודם סעוד' ובפריס' מפה בקדוש הלילה קרו לי קדוש' רבה הרמב"ן ז"ל כ' שאסור לטעום פלום קודם קדוש זה של יום כמו בקדוש הלילה.

ואינו מחנור דאין זה קדוש ממש שפבר נתקדש היום פעם אחת ולא מצינו לקדוש ב"ד לילה וליום אלא שהחכמים תקנו לקבוע סעודתו על היין ומסמכי לי אקרא אבל מדרבנן הוא הילכף מותר לטעום.

ומינה נמי דנשים פטורות ממנו פיון דאינו אלא מדרבנן. והכין חזינא בבי רב בין בהיתר האכילה בין בפטור הנשים: עוד כתב הר"מ במז"ל שצריך קדוש זה בכל שלש סעודות של שבת ולבצוע על נשתי כפרות.

אלא שבמקום אחר כתב ומצנה לברך על היין קודם שיסעוד סעודה שניה. נראה שפא למעט את השלישית וכן דעת הר"מ במז"ל דהא לא מפקי לי אלא מחד קרא זכור את יום השבת ושלש סעודו' נפקי לה מדכתיב תלתא היום.

וכן עיקר וכן מורין בבי רב ולענין קדוש יו"ט הרמבמז"ל כ' שמקדש ביו"ט כמו בשבת וכן המנהג לחכמים ואיפא מאן דאמר דדוקא בשבת אבל לא ביו"ט. ובדאי שאין לזה הברע מן הגמרא אבל מצאתי קצת סיוע לאומרי שאינו צריך בתוספת דמס' ברכות דתניא התם פבוד יו"ט וכבוד לילה פבוד יו"ט לכבוד לילה אין לו אלא פוס א' קדושת היום קודם לכבוד יום ולכבוד לילה ליל שבתו' ולילי ימים טובים יש בהן קדוש' היום על הפוס ויש בהן הנפרה בבהמ"ז ויו"ט ור"ח וחוולו של מועד יש בהן הנפרי בבהמ"ז ואין בהן קדושת היום על הפוס ע"כ אלמא יו"ט אין בו קדושת היום על הפוס אא"כ נאמר דשפוש יש בגרסא ושבת יו"ט גרסינן ואין בהן קדושה גמורה קאמר דבורא פרי הגפן לאו קדוש' היום מקרי דלכאור' משמע דברייתא דאית' לעיל יו"ט ושבת אין בהם קדושה על הפוס אבל יש בהן הנפרה בבהמ"ז הוא היא היא דבריייתא ואפי"ה אסיק' דאמר בורא פה"ג בשבת וה"ה ליו"ט.

אלא דמדעריב לי' ותני יו"ט בהדי ר"ח וחוש"מ משמע דכי היכי דבר"ח וחוש"מ ליפא אפי' בפה"ג ה"נ ביו"ט. וזה נראה עיקר אלא למאן דעביד פמר עביד ונדעביד פמר עביד עד שיבא מורה צדק דף ק"ו ע"א סגינה להווא סבא דקא גחין ונשתי קרא אנפשיה התחכם עיניו בראשו.

ש"מ תרתי ש"מ דלא בעי' דלטעמו מסובין מפסא דמברך דוקא דהא האי סבא מפסא דידי' קא טעים וכן לברפת המוציא וש"מ דהא דאמרי' אין המסובין רשאים לטעום עד שישטעום המברך ה"מ בדסמיכי פוליהו אפפרי' ואפסי' אבל אי אית להו באפי נפשיהו שפיר דמי.

דהא האי סבא קדים וטעים מקמי מברך והכי איתא בירושלמי דגרסי' התם בד"א בדטעמין פוליהו מחד פיפר אבל אי טעים כל חד וחד מפפרי' לא צריף: חד בשבא תרי ותלתא בתר שבתא.

מפאן פתבו רבינו הצרפתים ז"ל בהא דאמרי' דחייב אדם לקרוא פרישיותיו עם הצניבור שנים מקרא ואחד תרגום דאי לא קרא בשבת יכול להשלים ולקרוא עד שליש בשבת דבתר שבתא מיקרו אבל משלישי ואילף עבר יומו דקמין' שבתא מיקרו: אמר רב ברונא אמר רב נטל ידיו לא יקדש פי' רבי' שמואל דכיון דאין נט"י לפירות אם נטל ידיו ובא לקדש על היין יסיח דעתו מידי ואוכל על סמך אותה נטילה.

והלכך לא יקדש על היין אבל על הפת אם רצה מקדש. ואי נמי על היין והוא שיתזון ויטול ידיו לסעודה אלא דמשום דלא ליפוש בברכות נטילה שלא לצורך וכל שכן דנטל ידיו לא יבדיל דכיון שאין הבדלה מצורך הסעודה הוי הפסק והיסח לנטילה ואסיקנא דאפי' נטל ידיו יקדש ולפי זה הפי' אפשר דנטל ידיו לא יבדיל.

והרב בעל המאור ז"ל פירש דרב לטעמיה דאמר טעם אינו מקדש וכיון דאין נט"י אלא לפת וזה נטל ידיו כמי שטעם דמי. והרמב"ן ז"ל פתב ירוש' דמסייע ליה דגרסי' בפ"ק דשבת גבי ולא לאכול איזהו התחל' אכיל' רב אחא בר חנינא בשם.

רב משטיול ידיו רב אחא אמר לקדוש את אמרת ר' בא אמר לברכה את אמרת. רב נסב לידוי רמז חייא ברי' למזוגא בעא מיתן ליה א"ל כפר התחלנו בסעודה והראב"ד ז"ל פי' דכיון דאין נטיל' ידים אלא לפת וזה נטל ידיו כפר גלה בדעתו דפת חביבא ליה וקיימ"ל דחביב עדיף.

והלכך לא יקדש על היין אבל מקדש הוא על הפת וכן פירשו הגאונים ז"ל, ואסיקנא דרב גופיה הנה משי ידי' דזמנין דהנה חביבא ליה חמרא ומקדש אחמרא וזמנין הנה חביב' לי' ריפתא ומקדש אריפתא.

והפלך בין למר בין למר נטל ידיו יקדש בין אחמרא בין אריפתא ולפיכך נהגו שלא שטול בלילי הפסח עד לאחר קדוש דהתם ליכא למימר זמנין דחביבא לי' ריפתא דלא מצי לקדושא אלא אפסא דארבע כוסות תקנו ונמצא מקדש על שאינו חביב.

מיהו ה"מ למקדש גופי' אבל שאר מסובין אי בעו תחילה אי בעי בסוף והוא דנטרי' דייהו מהקסח עד שעת טיבול: ע"ב אמר רב הונא אמר רב טעם אינו מקדש. הקשה הראב"ד ז"ל וכי משום דעבר וטעם לא יקדש מי שאכל שום וריחו נודף יאכל שום אחר ויהא ריחו נודף.

ופי' הוא ז"ל לא יקדש הוא מפני שנראה כמבזה את המצוה אבל אחרים מקדשין לו מיהו לא קיימ"ל הכי. גרסת הגאונים ז"ל אמר רבא הלכת' טעם מקדש טעם מבדיל ומי שלא קדש בע"ש

מקדש והולך כל היום כולו ומי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל היום כולו וכלי שנה דאמימר גרסי ש"מ מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולה.

וכן גרסת הרב אלפסי ז"ל. והלכה קיימ"ל כלי שנה קמא דהוא לישנ' דגמרא דמבדיל והולך כל היום כולו ותו לו.

ואיכ' מאן דגרסי כלי שנה קמא כל השבת כולה וכלי שנה דאמימר כל היום כולו ופסק כלי שנה קמא וגירסא ראשונה עיקר שהיא גרסת הגאונים ז"ל. והלכה תשעה באב שחל להיות במוצ"ש אין מבדילין על הפוס כלל.

דאי אמרת ליטעמי לנזקא לא אפשר דדלמא אתי למסרה וכדאמרי גבי זמן דיום הכפורים. וכי תימא שאני יוה"כ דקביע ואתי מזמן לזמן אבל ת"ב במוצ"ש דלאו כל שתא ושתא מתרמי לא חיישינו לדילמא אתי למסרה.

הא ליתא דהא אמרי לענו מנרע פשוטא בכרמא וליתן לי לתינוק ישאל דילמא אתי למסרה ואע"ג דלא קביע ואתי ובע"ג דהוי איסורא דרבנן ובמוצאי ת"ב לא אפשר דאינו מבדיל אלא כל היום כולו ותו לא.

הלכה מבדיל בתפלה בלבד. אבל מטעם דחוי ליכא למימר דאין דחוי אצל מצות אלא בנרא' ונדחה וחוזר ונראה אבל בדחוי מעיקרו לא.

אלא דוקא בקרבן וכמו שפתיבתי במסכת סנפה פרק לולב הגזול בס"ד והרב בעל הלכות ז"ל כתב דמבדיל במוצאי ת"ב ואע"ג דבעלמא אינו מבדיל אלא כל היום כולו שאני הכא דלא אפשר.

והרמב"ן ז"ל כתב דהבדיל כל היום אינה מתור' תשלומין כי היכא דנימא שאם אינו יכול להשלים בו ביום משלי' אחריו אלא כל היום כולו זמנו הוא פועין חצי לילה ועבר יומו בטל חיובו ועוד דהבדלה זו דעל הכוס מטולטלת היא בין עניות לעשירות דבתחיל' קבעוה בתפלה העשירו קבעוה על הכוס חזרו והענו קבעוה בתפלה והם אמרו המבדיל בתפלה צריה שיבדיל על הפוס והלכה בת"ב אין לה עניות גדול מזה שכל ישראל אבליים ומרודים ובתפלה בלבד די ואינו צריה להבדיל על הכוס ואפי' למאן דאית לי' מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולה.

וכן עיקר וכן דעת הרשב"א ז"ל ואסיקנא דלמאן דאמר מבדיל והולך כל היום כולו דוקא הבדלה לבד אבל לא על האור וה"ה לבשמים דלא: דף ק"ז ע"א אייתני' לי' שיקרא אמר חמרא מדינא הוא אבדיל וטעמים מידי ודוקא להבדלה הוא דמבדילין אחמר מדינה אבל לקדושי לא.

דאין מקדשין אלא על יין הראוי לנסף ע"ג המזבח וה"מ דלא קבע עלייהו אבל קבע עלייהו לית לן בה. ודוקא אשיכרא הוא דמברכין כל דקבע לעילוי' אבל אמיא ליכא מאן דאמר.

והא דאמרי דאין מקדשין אלא על היין כתבתי בארובה בבא בתרא פרק המוכר פירות בס"ד: וש"מ אסור לו לאדם שיטעום כלום קוד' שיבדיל פלומ' אסור כל דאית לי' פוס להבדיל אבל אי לית לי' אינו אסור וכדאמרן לעיל דאם אין לו אלא פוס א' מניחו לאחר המזון ומשלישן כולן עליו ומדקתני הנכנס לביתו במוצאי שבת ש"מ דלאו דוקא ביושב ואוכל מבעוד יום אלא אפי' להתחיל שפיר דמי.

ואמימר דבת טנות מנהג חסידות נהג ורצה להחמיר על עצמו. ואייתניא ליה שיקרא ובת טנות.

ומינה שְׁמַעֲנוּ דָאִין מְבַדִּילִין עַל הַפֶּת דְּדוֹקָא קְדוּשָׁא אָמְרוּ אַבְל הַבְּדִלָה לֹא אָמְרוּ וְהֵדִין נוֹתֵן דְּשִׁאֲנֵי קְדוּשָׁא דְכִינּוּן דָּאִין קְדוּשָׁא אֲלָא בְּמַקּוֹם סְעוּדָה שְׁפִיר דְּמִי לְקְדוּשֵׁי אַרְיִפְתָּא אַבְל הַבְּדִלָה דְּדָאִינָה מִתּוֹרַת סְעוּדָה לֹא.

וְכֵן דַּעַת כָּל הַגְּאוּנִים ו"ל: הַמְקַדְּשׁ אִם טַעַם מְלֵא לְוַגְמִי יָצָא וְאִם לָאוּ לֹא יָצָא. וּא"ת וְהָא אָמְרִי בְּמַס' יוֹמָא כְּמָה יִשְׁתָּה וִיהָא חֵיב ב"ש אוֹמְרִים כְּדִי רְבִיעִית וּבִה"א מְלֵא לְוַגְמִי וּפְיָרְשׁוּ הֵתָם בְּגַמְרָא לֹא מְלֵא לְוַגְמִי מִמָּשׁ אֲלָא כָּל שְׂאֵלוּ יִסְלַק לְצַד אֲחָד יִרְאָה מְלֵא לְוַגְמִי וְהוֹינּוּן בְּהָ אִי הָכִי הִנֵּה לִי מְקוּלִי ב"ש וּמְחֻמְרִי ב"ה.

אֲלָמָא שְׁמַעְתָּ מִינָה דְּמַעֲיָקְרָא כִּי הָוִי ס"ד דְּמְלֵא לְוַגְמִי מִמָּשׁ קְאָמַר הָוִי לִי מְחֻמְרִי ב"ש וּמְקוּלִי ב"ש וְהוּ"ל מְלֵא לְוַגְמִי יִתֵּר מְרַבִּיעֵי וּא"כ הִכִּי בְּעֵינָן הֵכָא לְטַעֲיָמָה מְלֵא לְוַגְמִי וְהָא פְּוֹלָה כּוֹס שֶׁל בְּרַכָּה לֹא הָוִי אֲלָא כְּדִי רְבִיעִית לִפְיָ יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהֵכָא נָמִי לֹא מְלֵא לְוַגְמִי מִמָּשׁ אֲלָא כָּל שְׂאֵלוּ מְסַלְקוּ לְצַד אֲחָד וְנִרְאָה כְּמְלֵא לְוַגְמִי.

וְאִפְתִּי אִיכָּא לְמִידָק דְּתַנּוּן בְּמַס' כְּלִים וַיֵּשׁ שְׂאָמְרוּ הַפֶּל לְפִי מָה שֶׁהוּא אָדָם הַקּוֹמֵץ אֶת הַמְּנַחָה וְקַפְנֵי הַקְּטָרֶת וְהַשּׁוֹתָה מְלֵא לְוַגְמִי בִּיּוֹה"כ וְכִינּוּן דְּכָל אָדָם מְשַׁעְרִין כְּמְלֵא לְוַגְמִי אִפְיָ תִּימָא דְּמְסַלְקוּ לְצַד אֲחָד קְאָמַר הָא אִיכָּא אִינְשׁ דְּנִפְיֵשׁ לִי מְרַבִּיעֵי וְהִדְר' קוֹשְׁיִין לְנוֹכְתָה.

אֲלָא יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהֵכָא לָאוּ כָּל אָדָם בְּשֵׁלוּ קְאָמַר אֲלָא מְלֵא לְוַגְמִי שֶׁל אָדָם בִּינּוּנִי וְלֹא דְּמִי לִיּוֹה"כ דְּהֵתָם בְּהַנְּאָה תִּלְיָא מִלְּתָא וְכָל אָדָם נִהְנֶה בְּשִׁיעוּר שְׁלוּ, וְהָא דְּאָמְרִי מְקַדְּשׁ לָאוּ דוֹקָא אֲלָא ה"ה לְכָל מְבָרַךְ תַּדַּע דְּבְרִיית' הָכִי תַּנְיָא וְטַעֲיַמַת יֵין בְּכָל שְׁהוּ ר' יְהוּדָה אוֹמֵר מְלֵא לְוַגְמִי אֲלָא דְּאִיכָּא בִּינְיָהוּ דְּקְדוּשָׁא מְקַדְּשׁ גּוֹפִיָה בְּעֵי לְמַטְעַם כְּדַעַת הַגְּאוּנִים ו"ל וּבְשִׁאָר בְּרַכּוֹת אִפְיָ יִנוּקָא נָמִי.

מִיָּהוּ דוֹקָא בְּטַעֲיַמַת יֵין שֶׁל בַּהֲמ"ז אוֹ שֶׁל שְׂאָר בְּרַכּוֹת דְּדְּכּוֹתָה בְּעֵי לְוַגְמִי אַבְל בְּבְרַכּוֹת הַנְּהַנִּין כָּל שְׁשׁוֹתָה וְנִהְנֶה סְגִי דְּלֹא בְּעֵי רְבִיעֵי אֲלָא לְבָרַךְ עָלָיו לְאַחֲרָיו וְהֵרַב ר' יִצְחָק בֶּן גִּיְאוֹת ו"ל שֶׁפֶתַב בְּשֵׁם רַבִּינוּ סְעִדָּי גְּאוֹן ו"ל שֶׁהַמְּבָרַךְ עַל הַיֵּין אוֹ עַל הַמַּיִם צָרִיף לְטַעוֹם מְלֵא לְוַגְמִי אִינּוּ נִרְאָה בּוֹ.

וְכֵן דַּחָה הֲרַמְב"ן ו"ל: זָכַר לְדַבָּר גִּירוּ לְכֶם גִּיר וְאֵל תִּזְרְעוּ אֵל קוֹצִים. כְּלוּמ' כְּשֵׁם דְּכְשָׁאָדָם מְנַיֵּיר הַשְּׂדֵה אִינּוּ זוֹרַע אֵל קוֹצִים וְעוֹלָה יָפָה כֵּן כְּשָׁאוּכַל מְעַט פּוֹתַח וּמְרַחֵב בְּנֵי מִיעֵיו וּמְקַבֵּל הַמְּאָכַל שֶׁל סְעוּדָה לְאַחַר כֵּן בְּתִיאָבוֹן: דָּף ק"ח ע"א הַשְּׁתָּא דְּאִתְּמַר הָכִי וְאִתְּמַר הָכִי פְּוֹלָהוּ בְּעוּ הַסִּיבָ' וְאֵע"ג דְּבַדְרַבְּנָן הִיא וְהָנָה לָן לְמִימַר סְפִיקָא לְקוּלָא כִּינּוּן דְּאִפְשָׁר בְּלֹא טוֹרַח וּבְלֹא הוֹצָאָה שְׁפִיר דְּמִי דְּמַהֲיֹת טוֹב אֵל תִּקְרִי רַע: פְּרַקְדוֹן לֹא שְׁמִיָה הַסִּיבָה.

כִּי פְּרַקְדוֹן מְשַׁמַּע פְּנִיּוֹ כְּלַפִּי מַעְלָה וְשׁוֹכֵב עַל אַחֲזָרָיו וְהִינּוּ הָא דְּהֵכָא וְהִיא דְּאָמְרִי בְּפ' הַסְּפִינָה בְּמַתִּי מְדַבֵּר דְּחִזְיָנָהוּ דְּגַבּוּ אִפְרָקִיד וְהָנָה עֵבֶר טִייעָא כִּי רְכִיב אַגְמָלָא וְנִקְטֵט רְוַמְחָא בִּידְיָה תּוֹתִי כְּרַעֲיָהוּ וּפְיָרוּשׁוּ פּוֹרְיָה קַדְל.

וּמְשַׁמַּע נָמִי פְּנִיּוֹ כְּלַפִּי מַטְתּוֹ וְהִינּוּ הִיא דְּאָמְרִי אִבְיֵי לֵינִיט מֵאֵן דְּגַבּוּ אִפְרָקִיד שֶׁהוּא בֵּין פְּנִיּוֹ לְמַעְלָה בֵּין פְּנִיּוֹ לְמַטָּה מְפַנֵּי שְׁמַתְחַמֵּם וּבָא לִידֵי הַרְהוּר וּפְיָרוּשׁוּ פּוֹרְיָה קִיר: נְשִׁים חֵיבּוֹת בְּאַרְבַּע כּוֹסוֹת שְׂאָף הֵן הִיוּ בְּאוֹתוֹ הַנֵּס פִּי' בְּנֵס הַגְּלוּת אוֹ בְּשִׁרְדָּפֵן פְּרַעָה עַל הַיָּם וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהֵן הִיוּ עֵינָם הַנֵּס כְּדְּאָמְרִי בְּאַגְד' דְּבִשְׁכַר נְשִׁים צְדָקְנִיּוֹת שְׁבָאוֹתוֹ הַדּוֹר נִגְאַלוּ וּא"כ קִשְׂיָא מֵאִי אָף: אַרְבַּע כּוֹסוֹת הִלְלוּ צָרִיף שִׁיָּהָא בְּהֵן כְּדִי מְזִיגַת כּוֹס יָפָה.

אסיקנא דכוס יפה היינו פדי רביעית ובפ' המוציא אמרי' אמאי קרי לי' כוס יפה לפי שהוא כוס של ברכה הלכה בכל חד וחד בעי' שיעור זה בין שהוא חי בין שהוא מזוג אלא דחי לא יצא אלא ידי חירות דאין דרה שתייה בכה: שפתאן בבת אחת ידי יין יצא ידי ארבע פוסות לא יצא י"מ שיערה פולו לתוף כוס אחד ושפתאן ואינו מחנור דפשיטא דכוס אחד יש פאן ולא ד' פוסות.

אלא ה"פ שפתאן בבת אחת בזה אחר זה בלא הפסק לא יצא ידי ארבע פוסות עד שיעשה פסדר ויאמר אגד' וסדר הפסח: השקה מהן לבגיו ולבגי ביתו יצא אמר רב נחמן בר יצחק והוא דשתי רבא דכסא וא"ת היכי דמי אי לבגיו ולבגי ביתו קטנים דלאו בגי חיובא פשיט' ואי דבגי חיובא פינן דשתי איהו רבא דכסא היכי נפקי אינהו והא חייבין גינהו ברבא דכסא כל חד וחד בדידן'.

א"ל אי בעית אימא בגי חיובא אי בעית אימא לאו בגי חיוב' אי בעית אימא בגי חיובא ובכוס גדול דאיכא רבא דרביעית לכל חד וחד והוא דשתי רבא דכסא של שיעור ברכה קאמר ולא רבא דכוס זה וקמ"ל דלא בעי' לפני כל חד וחד כוס.

ואי בעית אימא דלאו בגי חיובא וקמ"ל דלא תימא ד' פוסות תקינו פוליה פסא בעי' קמ"ל דברב' סגי. הלכה אין דין ד' פוסות אלא פדין מקדש בעלמא דסגי במלא לוגמיו אלא הכא רבא דכסא בעי' ולחומרא אזלינן אי רבא דכסא טפי ממלא לוגמיו בעי' רבא דכסא ואי מלא לוגמיו טפי בעי' מלא לוגמיו דלא גרע ממקדש דעלמא: וכי מה תועלת יש לתינוקות ביין.

פי' מה תועלת ומה הנאה שאין הנאתו אלא במיני פירות. ולא כמו שפי' רבינו שמואל מה חיוב יש לתינוקות ביין דפשי' דאין חיוב לתינוקות וליכא מאן דאמר: דף קט ע"א חוטפין מצה בליל פסחים פי' הר"מ במז"ל גוזלין זה מיד זה לשמחה פדי שישאלו התינוקות ולא ישנו.

וה"ג בתוספ' חוטפין מצה לתינוקות. והראב"ד ז"ל פי' ממחרין לעשות סדר הפסח ולאכול מצה פדי שלא ישנו התינוקו' והיינו דא"ר עקיבא הגיע עת לעמוד מבית המדרש: אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעיים על אצבעי' ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע מנ"ל ממקנה דתניא ורחץ את כל בשרו במים מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות שיעורו חכמים מי מקנה מ' סאה ואם תחסר המקנה ותעמידנו אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע תמצא בו רביעית מים לפי חשבון מ' סאה כשיעור פולו.

והחשבון הקצר והמכון בזה הוא פן רומו של מקנה שלש אמות שהן י"ח טפחים באמה בת ששה טפחים ובכל טפח יש בו ד' אצבעות ובכל אצבע ה' חומשין נמצא הטפח עשרים חומשין אם תקח אחד מעשרים לשמנה עשר טפחים שהוא שיעור המקנה הם י"ח חומשין בגודל שהרי בכל טפח יש בו עשרים חומש גודל השלף מהם רביעיתם נשארו י"ג חומשין וחצי שהם רום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע בכיוון וכן תעש' תעשה למים קח לה אחד מעשרים מארבעים סאה והם ב' סאין השלף מהם רביעיתם נשארו סאה וחצי שהן ט' קבין דסאה ששה קבין והקב ד' לוגין נמצאו ט' קבין שהן ל"ו לוגין מים בשטח אמה על אמה וברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע צא וחלק שטחו אמה על אמה יש בו ו' רצועות בכל אחת ששה טפחים טפח על טפח שהן בין פולין ל"ו טפחים ומים ל"ו לוגין נמצא לוג לטפח ורביעית הלוג ברביעית הטפח ורביעית הטפח הוא אצבעיים על אצבעיים לפי שד' אצבעות לטפח וד' על ד' הם י"ו אצבעות והרביעי' ד' אצבעות שהם אצבעיים על אצבעי' והפול הקצר בזה ליטול אחד מעשרים מרועו של מקנה ולהשליף

רביעותו וכן למים ומתוך חשבון זה נוכל ללמוד לכלי של שיעור חלה שהוא חמשת רבעים קמח ועוד שצריך פלי שרחבו שלשה טפחים וארפה ב' וחצי ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע.

ושפכר למדנו דשטח טפח ברום הזה מחזיק לוג וכינון שפן לחמשת לוגין צריף פלי של חמשת טפחים שטח על ב' טפחים הם ד' טפחים וחצי טפח על פני ב' טפחים הוא טפח הא לה חמשה טפחים.

ויש דרכים אחרים לפי רביעית של תורה זה וכולם עולין לטעם אחד. ולזה שומעין שהוא קצר ומכונן: ע"ב רבינא אמר כל חד וחד מצנה באפי נפשא הוא פתב הרב אלפסי ז"ל וקאמרי רבונותא הואיל וכל חד וחד מצנה באנפי נפשיה צריכי לברוכי בורא פרי הגפן אכל פסא וכסא ומסתייעי להאי סברא מהא דתנן וכו'.

שמעי השתא דכי היכי דלענין ברפת המזון פיון דמשתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הוי הפסקה וצריף לתזור ולברף בפה"ג הן הכי נמי הכא דלא אפשר ליה למקרי אגדתא והלילא ומשתא בהדי הדדי וכו' והרב בעל המאור השיב עליו דשאני בהמ"ז דהוי גמר וסלוק וכן פסוי אי לאו משום דאפשר דשחיט בתדא ידא ומכסה בתדא ידא.

אבל מדרש אגדה אינו מפסיק דאין כאן סלוק שהרי שולחן ערוף לפניו ודעתו לאכול ולשתות ומאי דאמר נמי דלא אפשר למקרא ולמשתי בהדי הדדי שגראה מדבריו דאין לו לשתות בתוך האגדה אינו כן דהא תנן בין הפוסות הללו אם רצה לשתו' שותה ואין הפרש בין שותה לפני הגדה לשותה בתוך הגדה הילכף הגדה לא הוי הפסק ואינו צריף לברף בפה"ג אלא אפסא קמ' ואפסא דברפתא וכינון שדעתו לגמור את ההלל על כוס רביעי א"צ לברף עליו וכן פתב הר"ר יצחק בן גיאות בשם מר רב יוסף בר רב מארי גאון ז"ל.

וסברא מעליא היא והכי איבעי ליה למעבד אלו דברי הרב בעל המאור ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל. וכבר פתבתי דטעם ברכ' מברף על הגפן מיד בתר תרי פסי קמאי.

אבל במי שיש לו יין בתוך סעודתו לא מברף ליה עד לאחר דשתי כל צורכו וגמר לסעודתו ומקמי בהמ"ז מיהא. ולא הודה לו בזה הרמב"ן ז"ל.

שלא מצינו שום הפסק מטעינו ברכה אלא לפניו אבל לא לאחריו כדאמרין בגמלה ושמש אא"כ הוא עקירת מקום לגמרי ובדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן. הילכף על הגפן דבתר כוס רביעי סגי וכן השיבו רבינו האי גאון ז"ל ורבינו שרירא גאון ז"ל שד' כוסות הללו כל א' וא' טעון ברכה לפניו משום דבתר קדושה אחסר ליה למשתי עד שדורש מארמי אובד אבי וחזתם בגאולה ומן כדאמר הב ונבריק בהמ"ז אתס' ליה למשתי עד דמברף.

ומן כדמברף בין שלישי לרביעי לא ישתה ואתסר ליה עד שאומר הלל וברכת השיר. אלא לאחריו אמאי מחייב על כל חד וחד הא יתיב ודעת' אשאר כוסות הללו הילכף מברף ברכה אחרונה ודיו ע"כ וכן דעת הראב"ד ז"ל כדברי הגאונים ז"ל: ומעתה בשאר ימות השנה אם בירף על היין שלפני המזון או ביין קדוש ושתה ממנו רביעית שהוא טעון ברכה לאחריו אם בירף בהמ"ז בפוס ושתה ממנו ג"כ רביעית ברפת על הגפן שעליו פוטר את היין שלפני המזון כמו שאמרו כאן דמברף ברפת הגפן בתר כולהו פסי.

אבל אם בִּינְרָהּ בַּהֲמ"ז בְּלֹא כּוֹס אוֹ שְׁלֹא שָׁתָה מִמֶּנּוּ רְבִיעִית צָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַגָּפֶן לַיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן קוֹדֵם שֶׁיִּבְרַךְ בַּרְהֲמ"ז. וְאִם שָׁכַח מִלְּבָרֵךְ קוֹדֵם בַּהֲמ"ז מְבָרֵךְ לְאַחֲרָיו.

אבל בְּרֶכֶת הַמְּזוֹן אֵינָהּ פּוֹטְרֵתוֹ שְׁלֹא בְּדַבְרֵי הָרֵב בְּעַל הַמָּאוֹר ז"ל שֶׁפָּתַח דְּבָרָתוֹ שֶׁלֵּשׁ פּוֹטְרֵת מֵעֵין שְׁלֹשׁ תַּדְעָה לָּהּ דְּלֹא דְקִיִּימ"ל בְּדַבְרֵים הַבָּאִים לְאַחַר סְעוּדָה כְּתוּבָה וְעַנְבִּים שֶׁטְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנֶיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם אֶלְמָא אֵין בַּהֲמ"ז פּוֹטְרֵתוֹ.

מִיֵּהוּ ה"מ בְּיַיִן שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן אוֹ שֶׁלְאַחַר הַמְּזוֹן הִרְבֵּה לְאַחַר שֶׁגָּמַר מִלְּאֲכֹל וְהִפְסִיק בְּשִׂיחָה וּמִתּוֹךְ כִּף צָמָא שֶׁהוּא בָּא לְשִׁתּוֹת וְלֹא לְשִׁרּוֹת אֲבָל יַיִן שֶׁפָּתַח הַסְּעוּדָה כָּל שֶׁבָּא לְשִׁרּוֹת אַעפ"י שֶׁטְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנָיו מִשּׁוּם דְּיַיִן גּוֹרֵם בְּרָכָה לְעַצְמוֹ אֵינוֹ טְעוּנִין בְּרָכָה לְאַחֲרָיו דְּבַהֲמ"ז פּוֹטְרֵת מִיַּד דְּהוּי אֲדַבְרֵים הַבָּאִים בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה שְׁלֹא מִחֲמַת הַסְּעוּדָה שֶׁאֵעפ"י שֶׁטְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנֶיהֶם אֵין טְעוּנִין בְּרָכָה לְאַחֲרֵיהֶם.

וּא"ת וְאֶפ"י יַיִן נְמִי אֲמַאי אֵין בַּהֲמ"ז פּוֹטְרֵתוֹ לִימָא יֵשׁ בְּכָלֵל שְׁלֹשׁ מֵעֵין שְׁלֹשׁ כְּדַאֲמַרִּין בְּכָלֵל מֵאַתִּינִים מְנָה כְּבָר אֲמַרְנוּ דְּהוּ"ל בְּדַבְרֵי הַבָּאִים לְאַחַר הַסְּעוּדָה שֶׁטְעוּנִין בְּרָכָה לְפָנֶיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם מִשּׁוּם שְׁלֹא אֲמַרוּ הַגְּאוּנִים ז"ל בְּרֶכֶת שְׁלֹשׁ פּוֹטְרֵת מֵעֵין שְׁלֹשׁ אֶלָּא בְּמַעֲשֵׂי קִדְרָה וְדַכּוּנְתִּיהָ דְּמִיָּין זַיִן וְהוּא בְּכָלֵל מְזוּנֵי אֲבָל בְּיַיִן וּפְיִירוֹת לֹא.

וּמִטְעַם זֶה תַּמְרֵי גִפְטָרִין הֵן בַּהֲמ"ז דְּאִרְף הֵן מִיָּין זַיִנִי כְּדַאֲמַרִּי בַּפ"ק דְּבָרָכוֹת הֵיכָא דְּאֲכַל תַּמְרֵי וְסָבַר דְּנִהְמָא אֲכַל וּפְתַח בְּדִנְהֵמ' וְסִיִּים בְּדַתְמַרִּי יֵצֵא דְּאֶפ"י סִיִּים בְּדִנְהֵמָא נְמִי יֵצֵא מ"ט תַּמְרֵי נְמִי מִיָּין זַיִנִי.

אֲבָל הָרֵב בְּעַל הַלְּכוֹת ז"ל כָּתַב תַּמְרֵי וְרַמּוּנֵי וּשְׂאֵר מְגֻדֵי דְּלֹאוּ מְזוּנִין גִּינְהוּ לֹא מִפְטָרֵי בַּהֲמ"ז: וּלְפִי דְּבָרֵי הָא דַּאֲמַרִּי דְּמִיָּין זַיִנִי ה"מ כְּשֶׁקוֹבַע סְעוּדָתוֹ עָלֶיהוּ אֲבָל כְּשֶׁבָּאִין לְאַחַר סְעוּדָה טְעוּנִין הֵן בְּרָכָה לְפָנֶיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם.

מִיֵּהוּ הַרְשָׁפָ"א ז"ל כָּתַב בְּחֻדוֹשֵׁי בְּרָכוֹת דַּנ"ל דְּבִיַיִן בְּרֶכֶת שְׁלֹשׁ פּוֹטְרֵת מֵעֵין שְׁלֹשׁ דִּידְרֵיהָ אַע"ג דְּלִגְבֵי תַּאנִּים וְעַנְבִּים לֹא פְטָרֵי מִשּׁוּם דַּאֲמַרִּין הֵתֵם חֲמָרָא סְעִיד וּמְשַׁמַּח גַּהֲמָא מְסַעֵד סְעִיד שְׁמוּחֵי לֹא מְשַׁמַּח.

וּלְפִי דְּבָרֵינוּ כָּל יַיִן שֶׁלִּפְנֵי בַּהֲמ"ז בַּהֲמ"ז פּוֹטְרֵתוֹ מִבְּרָכָה לְאַחֲרָיו. וְטוֹב לְזַהַר שְׁלֹא לְשִׁתּוֹת יַיִן קוֹדֵם בַּהֲמ"ז כְּדִי רְבִיעִית שְׁלֹא בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה מִשּׁוּם סְפַק הַבְּרָכָה שֶׁמָּא טְעוּנִין וְאֵין בַּהֲמ"ז פּוֹטְרֵתוֹ אוֹ שֶׁמָּא אֵין טְעוּנִין וְנִמְצָא מְבָרֵךְ שְׁלֹא לְצוּרָהּ.

וּיְרָא שְׁמִים מְבָרֵךְ בַּהֲמ"ז בְּכּוֹס וְשׁוֹתָה מִמֶּנּוּ רְבִיעִית וּמְבָרֵךְ אַחֲרָיו עַל הַגָּפֶן וּפּוֹטְרֵת כָּל הַיַּיִן שֶׁלִּפְנֵי וְשֶׁלְאַחֲרָיו כְּדַעַת הַגְּאוּנֵי ז"ל שֶׁפָּתְבּוּ וְיוֹצֵא דִי כּוֹלֵם וּלְפָנֶינוּ נִאֲרִיךְ בְּעַנְיָן בַּהֲמ"ז אִם טְעוּנָה כּוֹס אִם לֹא בַּס"ד: מֵאֵי דְּסָלִיק לָן לְהַלְכָתָא.

לִילֵי שַׁבָּת וְלִילֵי יו"ט יֵשׁ בְּהֵן קְדוּשָׁה עַל הַכּוֹס וְיֵשׁ בְּהֵן הַזְּפָרָה בַּהֲמ"ז שַׁבָּת יֵשׁ בּוֹ קְדוּשָׁה עַל הַכּוֹס בּוֹרָא פְּרִי הַגָּפֶן לְבַד וְיֵשׁ בּוֹ הַזְּפָרָה בַּהֲמ"ז. וּבְסְעוּדָה רַאשׁוֹנָה שָׁל יוֹם לְבַד.

וּמִןִּתְרָ לְטְעוּנִים קוֹדֵם אוֹתוֹ קְדוּשָׁה. יו"ט אֵין בּוֹ קְדוּשָׁה עַל הַכּוֹס וְיֵשׁ בּוֹ הַזְּפָרָה בַּהֲמ"ז.

וּא"צ כּוֹס לְפָנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּא"צ לִיתֵן כּוֹס הַמְּבָרֵךְ בְּשְׂאֵר הַכּוֹסוֹת וּא"צ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיִּטְעוּנִים הַמְּבָרֵךְ אֶלָּא כְּשֶׁסְּמוּכִין כּוֹלֵם עַל כּוֹס אֶחָד: כְּבוֹד יוֹם וּכְבוֹד לִילָה שְׁאֵין לוֹ אֶלָּא כּוֹס אֶחָד לְסְעוּדָה כְּבוֹד יוֹם קוֹדֵם לְכְבוֹד לִילָה.

קדושת היום קודם לשניהם: מי שלא קדש בערב שבת מקדש והולך כל היום כולו מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל היום כולו אבל לא על האור ולא על הבשמים: תשעה באב ושחל להיות במוצאי שבת אינו מבדיל אלא בתפלה לבד.

טעם מקדש טעם מבדיל אבל אסור לטעום קודם קדוש. ואסור לטעום קודם הבדלה כל שיש לו כוס להבדיל עליו אלא מים בלבד: נטל ידיו ראוי לו לקדש ולהבדיל אם ירצה אבל בליל הפסח אם ידיו נקיות לא יטול ידיו עד שיקדש מקדשין בין על היין בין על הפת ובין הראוי לנסף על גבי המזבח ובין מבושל או שנתערב בו דבש אעפ"י שאינו ראוי ודוקא ביין אדום אבל לא לבן.

ואין מבדילין אלא על היין או על שכר כל שהוא חמר מדינה המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא ובשיעור אדם בינוני וכן כל ברכה חוץ מברכת הנהנין שהוא בכל שנה.

אפי' עני שבישראל לא לא יאכל בלילי הפסח עד שיסב. מצה צריכה הסיכה מרור א"צ הסיכה יין צריך הסיכה כולהו ארבע פסי.

הסיבת ימין לא שמיה הסיכה. פרקדן לא שמיה הסיכה: בן אצל אביו צריך הסיכה.

תלמיד אצל רבו א"צ הסיכה שמש צריך הסיכה. אשה א"צ הסיכה ואם אשה חשובה היא צריכה הסיכה.

נשים חייבות בארבע כוסו' אבל קטנים פטורין: ארבע כוסות אלו צריך בכל א' רביעית הלוג בין חי בין מזוג בין חדש בין ישן אלא שאם שתאן חי ידי יין קדוש יצא ידי ד' כוסות לא יצא.

שתאן בנה אחר זה בלא הפסק סדר הגדה לא יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו כל ששתה כשיעור יצא דא"צ כוס לפני כל אחד ואחד. שיעור טעימה רביעית או מלא לוגמיו כל שהוא יתר: חוטפין מצה בלילי פסחים ומחלקין לתינוקות קליות ואגוזין כדי שלא ישנו.

רביעית של תורה אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע. שיעור הפלי לחלה ב' טפחים רוחב על ב' וחצי אורך ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע לא יפחתו לו לעני מד' כוסות של יין ואפי' מן התמחוי ד' כוסו' אלו צריך לברך על כל אחד בפ"ע ואחר כולן על הגפן אבל לדעת הרשב"א ז"ל א"צ בפ"ה אלא אפסי קמא ואכסי דברכתא.

יין שלפני המזון או לאחר המזון קודם בה"מ אם שתה ממנו רביעית צריך לברך עליו על הגפן דאין בהמ"ז פוטרת מעין שלש אלא במה שמברכין עליו על המחנה שהוא מזון ממש אבל יין שבתוך המזון בהמ"ז פותרתו מברכה לאחריו.

ודעת הרשב"א ז"ל שאפי' ביין שלפני המזון ושלאתריו פותרת בהמ"ז: בירך ברפת המזון על הכוס ושתה ממנו רביעית וברך אתריו על הגפן היא פותרת לכל היין הקודם לו לכולי עלמא בין שלפני המזון בין שלאחר המזון ותו לא מדי: דף קיד ע"א מזגו לו כוס ראשון וכו' הביאו לפניו מטבלי בתורת.

פי' רבינו שמואל ז"ל מטביל מטביל דטבול ממש ליפא למימר דאפתי לא הביאו לפניו חרוסת כדקתני בתר הכי הביאו לפניו מצה חזרת וחרוסת. ואע"ג דבעי טבול משום קפא האי קפא לאו סם המנות הוא שימית את האדם מיד ובטבול שני תמות איתו התולעת.

ורבינו תם ז"ל פי' טבול ממש דהכי משמע במתני' ובברייתא דתרי טבולי הווי אלא דהאי טבול קמא אינו אלא משום קפא ובחומץ בלבד סגי והיינו דקתני בתר הכי הביאו לפניו חרוסת.

והרמב"ן ז"ל פי' טבול בחרוסת ממש ואע"ג דהדר תנא ליה הביאו לפניו חרוסת היינו משום פלוגתא דר' אלעזר בר' צדוק ורבנן אי חרוסת מצוה או לא תדע לה דהא קתני מטבל בחזרת ואפי"ה הדר ותנא הביאו לפניו מצה וחרזת וחרוסת.

מיהו פיון דטבול זה ראשון אינו אלא משום קפא אי בעי מטבל בחומץ בלבד הרשות בידו פדברי ר"ת ז"ל. פלומ' דאכיל' החזרת הוא משום הפירא לתינוקת ולא הטבול ממש והא דקתני מטבל בחזרת היינו בדלית ליה שאר ירקי וכדאית' בגמ' דטבול זה אינו אלא משום הפירא לתינוקת ובכולהו ירקי נפיק אע"ג דלא מריר.

וכד הוינא בבי רב נהיגנא לטבולי בשומר רענן הנקרא פגול עד שמגיע לפרפרת הפת פי' רבינו שמואל ז"ל פרפר' הפת חזרת של חובה שמברך עליה לאכול מרור ואינו מחנוך דהא תנו בירך על הפת פטר את הפרפר' ואי פרפרת אפי' ירקות ופירות קשיא דרב פפא דפסיק התם במס' ברכות דתאנים וענבים דברים הבאין בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה דטעונין ברכה לפניהם אלא נדאי פרפרת אין פירושו ליפתן אלא דבר שהוא כעין פת וקא להשביע ולפי' נפטר בברכת הפת כל שאבא תוך הסעודה והוא פת הבא בכיסנין לבד וכדמפרש התם במס' ברכות.

והכי פירושו עד שהוא מגיע למצה וקרי ליה פרפרת לפי שהיא דקה ונדמא לפת הבאה בכיסנין ופירושו פת שהוא כעין פרפרת לפי שאין בה תערובות אחר כלל אלא שהיא דקה.

ע"ב תניא ר' יוסי אומר אעפ"י שטבל בחזר' מצוה להביא לפניו מצה חזרת וחרוסת. פלומ' משום דאית ליה מצות צריכות פנונה.

והרב אלפסי ז"ל כתבה בהלכותיו נראה שפן דעתו לפסוק וכן כתב בראש השנה שהיא דאמרי' עד שיתכנין שומע ומשמיע. וכן היא דר' זירא דא"ל לשמעיה איכנון ותקע לי.

ופירושו צריכות פנונה לצאת ידי חובה אבל פנונת עיקר המצוה מצות אין צריכות פנונה פדמשמע במס' ברכות פרק הי' קורא. והא דאמר רב חסדא בסמוך לאחר שמלא פריסו ממנו חוזר ומברך עליו וכתבה רבי' ז"ל דאלמא מצות אין צריכות פנונה ליתא אלא ה"ק לאחר שמלא פריסו ממנו ונהנה ממנו היאך ראוי לברך עליו אבל לצאת נדאי לא יצא והיינו דלא אמר נמי לאחר שיצא ידי חובתו חוזר ומברך עליו: ש"מ מדרב הונא לית' לדר' יוחנן בן נורי.

ממה שמעי' דליתא למאי דכתבי רבו' הצרפתים ז"ל גבי הני אין אורז ודוחסן לא דאע"ג דאין אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח שאינן באין לידי חמץ גמור אבל לידי חמץ גוקשה מיהא אתו ואסור לבשלו בפסח ונזהרין מן האורז והזרעוניו וכל פיוצא בהן שהוא תופח.

והא דהקא הוי תיובתיהו דהא מבשלי ליה להאורז: רב יוסף אמר שני מיני בשר אחד זכר לפסח וא' זכר לחגיגה דשניהם באין בשר. אבל לא שמעי' לי' דנבעי א' צלי וא' מבושל דדיו אם החמרת להצריך שני מיני בשר ונהרב אלפסי ז"ל שכתב אחד צלי וא' מבושל לאו לעכובא אלא דמנהגא הכי.

וְכַתֵּב ה"ר יַעֲקֹב מֵאוֹרֵלֵינִישׁ ז"ל שְׂאֵם חָל יו"ט רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת א"צ לַעֲשׂוֹת זִכָּר לַחֲגִיגָה וּבְמִין אֶחָד בְּשָׁר סָגִי לְפִי שְׂלֵא הִיָּתָה בּוֹ חֲגִיגָה שֶׁהִפְסֹח דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבַּת וְאִין הַחֲגִיגָה דּוֹחָה אֶת הַשַּׁבַּת.

וַיֵּשׁ מְשִׁיבִין עָלָיו דֵּא"כ אַף בִּשְׂא' הַיָּמִים נָמִי שְׁהָרִי פְעָמִים שֵׁא"צ לְהִבִּיא חֲגִיגָה כָּלֵל אִם יִמְעַט הַבֵּיַת מִהֵיּוֹת מְשָׁה שְׂאִין הַחֲגִיגָה בְּאֵה אֵלֵא כְּשֶׁנִּמְנּוּ חֲבָרְנִי הַרְבֵּה עַל הַפֶּסַח וּכְדִי שְׂיֵהֵא נֶאֱכַל עַל הַשֹּׁבַע.

וְאִין זֹה תְּשׁוּבָה דְּאִין דְּנִין אֶפְשָׁר מְשֵׁאֵי אֶפְשָׁר דְּהִתֵּם אִי בְּעֵי עֵבִיד אִי בְּעֵי לֹא עֵבִיד אֶבֶל הֵכָא אִפִּי אִי בְּעֵי נָמִי לֹא עֵבִיד וְהֵיאָף עוֹשִׁין זִכָּר לְמָה שְׂאִינוּ ה"ג הֵיכָא דְּאִיכָּא שְׂאָר יִרְקִי מְבָרַךְ מְעִיקְרָא, אֶשְׂאָר יִרְקִי בַּפ"ה וְכִי מְטִי אַחְזָרֵת מְבָרַךְ לְאֶכֹּל מְרוֹר הֵיכָא דְּלִיכָּא שְׂאָר יִרְקִי מֵאִי אָמַר רַב הוֹנָא מְבָרַךְ מְעִיקְרָא אֶמְרוֹר בַּפ"ה וְכִי מְטִי אַחְזָרֵת מְבָרַךְ עַל אֶכִּילַת מְרוֹר כּו' דְּכָל בְּרַכָּה שֶׁהוּא עוֹבֵר לַעֲשִׂיָתָהּ הִיא בְּלִמָּד וְאַחַר עֲשִׂיָתָהּ הִיא בְּעַל כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְתִּי בַּפ"ק בַּס"ד.

וְהָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל שֶׁפְּתַב בְּשִׁנְיָהֶם עַל אֶכִּילַת מְרוֹר לֹא דוֹקָא שְׁהָרִי בְּמִצָּה פְּתִיב לְאֶכֹּל מִצָּה וּבְדֵאִי בְּרַכַּת מִצָּה וּמְרוֹר שְׁוִין הֵן: דָּף קִטּוֹ ע"א וְאֵתִי מְרוֹר דְּרַבְּנָן וּמְבַטֵּל לָהּ לְמִצָּה דְּאוֹרֵיִתָּא.

י"מ מְשׁוּם דֵּאֵע"ג דְּמִין וְשְׂאִינוּ מִינּוּ וְהִיב טַעְמָא וְטַעְמִי לֹא בְּטִיל אִפִּי"ה כִּינּוּן דְּטַעְמָא דְּמְרוֹר נְפִישׁ מְבַטֵּל לִיהִי לְטַעְמֵי דְּמִצָּה. וְהָרַמְבַּ"ן ז"ל פִּי דְּלֹא מְשׁוּם בְּטוּל טַעַם אֶתְיָא לָהּ אֵלֵא מְשׁוּם מְעַלַּת הַמִּצְוֹת שֶׁתִּיקְנוּ לַעֲשׂוֹת כָּל מִצְוָה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְדְרַבְּנָן וְדְאוֹרֵיִתָּא הו"ל כְּרִשׁוֹת לְגַבֵּי מִצְוָה וּמְבַטֵּל לָהּ: אָמַר ר' יוֹחָנָן חֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו עַל הַלֵּל דְּתַנְגְּלִי כּו' הָרַב אֶלְפָּסִי ז"ל כְּתִבָּה בְּהַלְכוּתָיו נִרְאָה דַּס"ל הֵכִי דְּחֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו וּמֵהֵאִי בְּרִיִּיתָא וְהָרַב בְּעַל הַמָּאו' הַשִּׁיב עָלָיו דְּהַלֵּל לְמִצְוָה בְּעֵי כְּרוּכֵי דַּס"ל דְּמִצְוֹת אִין מְבַטְלוּ' זֹה אֵת זֹה וּבְזִמְן שְׁבִית הַמְקַדָּשׁ קִנִּים דְּמִצָּה וּמְרוֹר דְּאוֹרֵיִתָּא וְא"ר יוֹחָנָן דְּרַבְּנָן פְּלִיגֵי עָלֵיהּ וְסָבְרִי דְּאִין יָכוֹל לְכוֹרְכָן מְשׁוּם דְּמִצְוֹת מְבַטְלוֹת זֹה אֵת זֹה וּמִיִּיתִי לָהּ מֵהֵאִי בְּרִיִּיתָא דְּקַתְנֵי יָכוֹל יֵהֵא כּוֹרְכָן בְּבֵת אַחַת וְאוּכְלָן כְּדָרְךָ שֶׁהַלֵּל אוּכְלָן ת"ל עַל מִצְוֹת וּמְרוֹרִים יֵאֲכַלְהוּ אִפִּי זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוּ וְזֶה בְּפָנֵי עֲצָמוּ: וְאַתְקִיף לִיהִי רַב אֲשִׁי אִי הֵכִי מֵאִי אִפִּי אֵלֵא אָמַר רַב אֲשִׁי תִּנָּא דְּהַלֵּל הוּא.

וְכִינּוּן דְּדַחֵי לָהּ רַב אֲשִׁי מְדַקְתְּנֵי אִפִּי תּוֹ לֹא שְׁמַעֵי מֵהֵא בְּרִיִּיתָא דְּחֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו אֶבֶל וְדֵאִי אֶפְשָׁר דֵּאֵע"ג דְּמְבַרֵּיִתָּא דְּאִיִּדְחוּ דְּבָרֵי ר' יוֹחָנָן מ"מ עִיקָר דְּבָרֵי לֹא נִדְחוּ דְּגַמְרָא גְּמִיר' לָהּ דְּפְלִיגֵי רַבְּנָן עָלֵיהּ וְהֵינּוּ דְּאַסִּיקְנָא וְהַשְׁתָּא דְּלֹא אֶתְמַר הַלְכְּתָא לֹא כְּמַר וְלֹא כְּמַר.

וְהָרַמְבַּ"ן ז"ל כְּתִב דְּנִדְאִי ר' יוֹחָנָן מְבַרֵּיִתָּא מִיִּיתִי לָהּ וְלֹא מְגַמְרָא דְּהֵא לֹא קֵאמ' מֵאִי הִיא דְּתַנְיָא דְּהֵנָּה מְשַׁמַּע דְּאָנּוּ מְדַנְּפָשִׁין בְּעֵי לְמִילָף לָהּ מְבַרֵּיִתָּא אֶבֶל הַשְׁתָּא דְּקַתְנֵי דְּתַנְיָא אֶלְמָא אִיהוּ מְבַרֵּיִתָּא יְלִיף לָהּ.

וְעוֹד דְּבָרוֹב הַסְּפָרִים לֹא גָרְסִי הֵאִי תִּנָּא דְּהַלֵּל הוּא אֵלֵא ה"ג אֵלֵא אָמַר רַב אֲשִׁי הֵכִי קַתְנֵי יָכוֹל לֹא יִצָּא דְּיִ חוֹבְתוֹ כּו'. תַּדַּע לָךְ דֵּאִי תִּנָּא דְּהַלֵּל הוּא הֵיכִי קַתְנֵיִכְדָּרְךָ שֶׁהַלֵּל הִי אוּכַל.

אֵלֵא הֵכִי פִּירוּשׁוֹ דְּהַלֵּל בְּעֵי כְּרִיכָה לְעִיפּוּבָא דְּנוֹקָא וְאָמַר ר' יוֹחָנָן דְּחֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו וְלֹא בְּעֵי כְּרִיכָה אֵלֵא לְמִצְוָה וּמִיִּיתִי לָהּ מְבַרֵּיִתָּא דְּקַתְנֵי אִפִּי זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוּ וְזֶה בַּפ"ע וְקָמָה לָהּ הֵכִי דְּחֲלוּקִין עָלָיו חֲבִירָיו.

ואתקפתא דרב אשי לאו לר' יוחנן היא אלא לרבינא דאמר מאן שמעת ליה דאמר מצות אין מבטלות זו את זו הלל פלומר ורבנן פליגי עליה ומהאי ברייתא דקתני אפי' זה בפני עצמו וזה בפני עצמו שמעי' דרבנן נמי אית להו מצות אין מבטלות זו את זו אלא דפליגי עליה דהלל לעפובא וכדברי הרב אלפסי ז"ל.

והכי קתני יכול לא יצא ידי חובתו אא"כ כורכן וכהלל ת"ל כו' וא"ת א"כ דרבנן נמי אית להו מצות אין מבטלות זו את זו מאי האי דאמרין במס' זבחי' בפ' כל הזבחים א"ר אלעזר פשם שממצות אין מבטלו' זו את זו פה אין איסורין מבטלין זה את זה מאן שמעת לי' דאמר מצות אין מבטלו' זו את זו הלל היא דתניא וכו'.

ואם איתא פולי עלמא נמי הוא ולא אקשי' התם רב אשי פדאקשי' הכא. א"ל דהתם לא נחית תלמודא לאפרושי אי פריבנא אי פרב אשי ונקט ליה הלל דאשפחן ליה הכי לדברי הפל.

אבל קושטא דמילתא רבנן נמי לא פליגי עליה מדע לה דאם איתא דרבנן פליגי עליה ר' אלעזר דיליף מנה פה אין איסורין מבטלין זה את זה שביק רבנן ועביד כהלל אלא ש"מ פדאמרן ונמצאו דברי הרב אלפסי ז"ל מכוננין: השתא דלא אתמר הלכתא לא פמר ולא פמר מברך אמצה לחודה ואכיל כו'.

והדר אכיל מצה ומרור בהדי הדדי זכר למקדש כהלל בלא ברכה. פלומר דאי הוי קיימ"ל פרבנן לא בעי פריכה פלל דאפי' בזמן הבית ליפא חיובא בפריכה ואי הוי קיימ"ל כהלל לא בעי אכילת מרור תרי זמני אלא אכל פזית מצה ונהדר פריה מצה ומרור בהדי הדדי ומברך אמרור ואכל משום דמרור דרבנן והאי מצה נמי מדרבנן זכר למקדש ולא מבטלי אהדדי וא"ת והשתא נמי נעביד הכי ליתא דרבנן פיון דאפי' בזמן הבית לא בעי' פריכה לחיובא השתא נמי לא בעי' זכר ונמצא מצה דפריכה רשות ומרור דרבנן מצוה ומבטל ליה רשות למצוה פי היכי דמבטל דרבנן אדאורי' כל שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים.

ואע"ג דאין נט"י לפירות וכש"כ למשקין אלא משום דיד' שניות וגזרו על המשקין להיות תחילה נגעו בה ומשום חשש טומאה ולתרומה ומשום ליתא דתרומה תקנו אף בחולין אבל לא משום מעלת המשקין נגעו בה פלל: ע"ב נטל ידיו בטבול ראשון צריך שיטול ידיו בטבול שני.

לאו דוקא משום טבול שני ה"ה משום מצה דבעי למיכל ודילמא אסחי דעתיה באגדה והלילא ונגע אלא אידי דנקט טבול ראשון נקט נמי טבול שני. ולפי דרכינו למדנו דהיסח הדעת לא פסול בידיים אלא בסעודה אבל לא בברכות ותפלות דאי לא למה לי משום טבול תיפק לי משום ברכת אשר גאלנו ומקמי טבול נמי אלא ש"מ פדאמרן.

ואע"ג דמקמי טבול נמי בעי למשתי כוס של ברכת גאולה ומשמע התם בברכות דלשתות צריך נטילת ידו אחת הכא פיון דכבר משא ליה תו לא צריך: ד"א מה דרכו של עני בפרוסה אף פאן בפרוסה כתב הרב אלפסי ז"ל הלכך בפסח מברכי' על חדא ופרוסה כו'.

ובפסחא אתא לחם עוני וגרעה לפלגא דחדא הלכך בצעי' על חדא ופלגא וכד בצע מנח לה לפרוסה בגנה דשלימתא ובצע דאמר רב פפא הפל מודי' בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע מאי טעמ' לחם עוני כתיב ביה נראה מדבריו דדוקא פרוסה בעי' משום לחם עוני.

ונה תימא דא"כ חלוט דחלטתיה ונהדר אפניה דאמרי' לעיל ויוצאין בו משום דכתיב לחם עוני וכן פת הדראה לימא דדוקא בעי' הכי אלא ודאי קרא לאו לעפוב' ורבינו האי גאון ו"ל פי' דהא דאמרי' מה דרפו של עני בפרוסה פשהביאו לפניו פתיתין ושלמיין היא נאמרת פועין הדיא דברכות דאמרי' הביאו לפניו פתיתין ושלמיין רב אמר מברך על הפתיתין ופוסר את השלמיין משום משום דמקרבא אהנתניה ור' יוחנן אמר שלימה מצנה מן המנבח' ואמר רב נחמן בר יצחק וירא שמים יוצא מידי שניהם מניח פרוסה לתוף שלימה ובוצע ועלה אמר רב פפא הפל מודים בפסח כו'.

אבל כל שאין לפניו פרוסה אין צריך לפרוס לכתחילה וכן כתב הרמב"ן ו"ל דשמא לפי' נהגו לפרוסה קודם שעת אכילתה כדי שיהא בשעת אכילה פהביאו לפניו פתיתין ושלמיין.

דף קיו ע"א ד"א מה דרפו של עני הוא מסיק ואשתו אופה אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה י"מ כדי שתמהר לאפות ולא תבוא לידי חימוץ. ורבינו האי גאון ו"ל פתב מצה שאפאה גוי בפני ישראל על השמור פתקנה וכהלכה מותר לישראל לאכול ליה ומצוי בידו מצנה מן המנבח' לברוכי אפסי וכמה שמעתין אשפחו בענינו פוס של ברכה ולא לחנם נאמרו בולם.

אלא ודאי פוס בעי' כל דאית ליה ושפיר דמי לאנוחי ממזונו לכוס של ברכה. וסמך יש לי בדבר מהטוב והמטיב שתקנו ביבנה הטוב שלא הסריחו והמטיב שנקנו לקבורה ואמרי' באבל רבתי דטעמא דתקנוה על היין משום מעשה שהיה שעמד אדריינוס והקירף את ההרוגים וגדר מהם פרמו שהיה פמה מילין ולפיכך קבעוה בבהמ"ז וכדאי הטעם הזה לסמוך עליו בשעת הרנוח היכא דאית ליה פוס: מסקנא דהנהך מילי.

מזגו לו פוס ראשון מברך על היין ואח"כ מברך על היום הביאו לפניו מטבל בחזרת או בשאר ירקי בין בחרוסת בין בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואם הוא חזרת מברך גמי לאכול מרור: וכל שטבולו במשקין צריך גטילת ידים ואעפ"י שנטל ידיו בטבול ראשון חוזר ונוטל ידיו בטבול שני: הביאו לפניו מצה חזרת וחרוסת.

וחרוסת צריך לקהויה זכר לתפוח ולסמוכיה זכר לטיט ותבלין זכר לתבן: מזגו לו פוס שני ומגביה את הסל וכאן הבן שואל מה נשתנה כו' אם אין דעת בבן אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל את עצמו ודורש כל ההגדה עד חלמיש למעינו מים וחומם בגאולה.

וצריך לומר פסח מצה ומרור וצריך פי אותנו הוציא משם. וצריך להגביה מצה ומרור.

ושות' כוסו: ונוטל מצה ומניח פרוס' בתוף שלימ' ובוצע על הפרוס' ומברך המוציא ולאכול מצה ואוכל: ונוטל מרור ומברך לאכול מרור ומטבל בחרוס' ואוכל ואם בירך עליו תחלה אוכל עכשיו בלא ברכה ולא לישרי אינש מרור בחרוסת משום דמבטל לי' לטעמין' וכורף מצה ומרור ואוכל בלא ברכה.

וא"צ טיבול פיון שיש עם המרור תערוכת מצה שאם אין אתה אומר פן מצינו ג' טבולין ואנן ב' פעמים תנן: מצות צריכות כננה לצאת אבל לא לטעם המצנה: וצריך בסל שני מיני פשר אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ויו"ט ראשון שחל להיות במוצאי שבת א"צ אלא מין א': בלע מצה יצא בלע מרור לא יצא מצה ומרור ידי מצה יצא לא יצא פרכן בסיב ובלען אף ידי מצה לא יצא: קריאת שמע והלילא גאל ישראל.

צלוח' גואל ישר'. קדוּשָׁא אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו צְלוּתָא וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיהָ.

דְּצְלוּתָא מִצְמִיחַ קָרְן יְשׁוּעָה דְּאַפְטָרְתָּא מִגְּוֹד: בְּשִׁבְתָּא בֵּין בְּקִדּוּשָׁא בֵּין בְּצְלוּתָא מְקַדְּשׁ הַשְּׁבִת
בְּיוֹמָא טַבָּא בֵּין בְּקִדּוּשָׁא בֵּין בְּצְלוּתָא מִקְד' יִשְׂרָאֵל וְהַזְמִינִים: אַחַר שְׁגָמַר סְעוּדָתוֹ אוֹכֵל כּוּזִי מִצָּה
זָכַר לְפָסַח מְזוּגוֹ לֹא פּוֹס שְׁלִישֵׁי מְבָרַךְ עַל מְזוּנוֹ בְּרַכָּה אֵינָה טְעוּנָה פּוֹס לְחִזְרָא עֲלֵיו.

אַבְל כָּל שְׁיֵישׁ לוֹ מִצְנָה מִן הַמְּבֻבָּחָר לְבָרַךְ בְּפּוֹס. וְתוֹ לֹא מִיָּדֵי דָף קִיח ע"א מֵאֵי בְּרַכַּת הַשִּׁיר ר'
יְהוּדָה אוֹמֵר יְהַלְלוּהוּ מְחַלְלוֹת יְשׁוּעָה הִיא בֵּין הַפּוֹסְקִים רֵאשׁוּנִים וְאַחַרְוִנִים הַלֵּל שְׁבִלִילֵי פְסָחִים
אִם מְבָרְכִין עֲלֵיו לְגַמְרוֹר אֵת הַהֵלֵל אוֹ אִין מְבָרְכִין עֲלֵיו כָּלֵל דְּאִיפָּא מֵאִן דְּאָמַר דְּמְבָרְכִין מִשׁוּם
דְּאָמַר ר' יְהוּדָה דְּבִרְכַּת הַשִּׁיר הֵינּוּ יְהַלְלוּהוּ וְהִיא בְּרַכָּה שְׁלֵאֲחַר הַהֵלֵל וְלֹא נִתְקַנָּה עַל הַפּוֹס כְּשֶׁאָר
הַבְּרַכּוֹת שְׁהָרֵי אִין בְּהַ זָכַר לְקִדּוּשׁ וְלֹא לִיצִיאַת מִצְרַיִם אֲלֵא בְּרַכָּה שֶׁל שִׁיר וְשֶׁל שְׁבַח מְעַנֵּן
הַהֵלֵל וְכִינּוּן דְּאִיפָּא בְּרַכָּה לְאַחַרְיוֹ ה"ה לְפָנָיו דְּתַנּוּן בְּפ' בָּא סִימָן כָּל הַטְעוּנוֹ בְּרַכָּה לְאַחַרְיוֹ טְעוּן
בְּרַכ' לְפָנָיו.

וְיֵשׁ שְׁטַעוּן בְּרַכָּה לְפָנָיו וְאִין טְעוּן לְאַחַרְיוֹ וְאֵע"ג דְּאָמְרֵי אִין לְמַדִּין מִן הַכְּלָלוֹת לֹא אָמְרֵי הָכִי
אֲלֵא הִיכִי דְּאַשְׁפָּחֵן בְּהִדְיָא דְּיוֹצֵא מִן הַכְּלָל אֲבָל מְדַנְפְּשִׁין לֹא. וְזֶה דַעַת ה"ר יִצְחָק בְּר' אַבְרָהָם
ז"ל וְהִבִּיא עוֹד רְאָיָה מְדַגְרְסֵי בִירוּש' בְּמַס' בְּרַכּוֹת כָּל הַבְּרַכּוֹת פּוֹתְחִין בְּהוּן בְּבָרוּךְ וְאִם הִית'
בְּרַכָּה הַסְמוּכָה לְחִבְרַתָּהּ אִין פּוֹתְחִין בְּהוּן בְּבָרוּךְ הַתִּיב ר' יְרֵמְיָה הָרֵי גְאֹנְלָה שְׁנֵינָא הִיא דְּאָמַר ר'
יִוֹחָנָן הַלֵּל אִם שְׁמַעְיָה בְּבִיהַכ"נ יִצָּא.

הַתִּיב ר' אֲלִיעֶזֶר וְהָא סוּפָה אִם לִיה שְׁתִּימִים הֵנָּה לְבֹא וְאַחַת לְשַׁעֲבַר הַתִּיבּוֹן הָרֵי הַבְּדָל' שְׁנֵינָא הִיא
דְּאָמַר ר' אַבָּא בְּר' זְבִדָּא ר' הֵינָה מְפָזְרוֹן וְחִזְרוֹר וְכוּלְלוֹן עַל הַפּוֹס. ר' חֵינָא רְבָא הֵינָה מְכַנְסֵן הַתִּיבּוֹן
הָרֵי גְבָרַךְ שְׁנֵינָא הִיא שְׁאָם הֵינָה שְׁנֵינָם יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין שְׁאִינָן אוֹמְרִין גְבָרַךְ.

הָרֵי הֵזֵן אֵת הַכָּל קִשְׁיָא. הָרֵי הַטּוֹב וְהַמְטִיב שְׁנֵינָא הִיא דְּמַר רַב הוּנָא מְשַׁנְתָּנוּ הָרוּגֵי בֵּיתָר לְקַבּוּרָה
נְקַבְעָה הַטּוֹב וְהַמְטִיב הַטּוֹב שְׁלֹא הַסְרִיחוּ וְהַמְטִיב שְׁנֵנְתָנוּ לְקַבּוּרָה.

הָרֵי קִדּוּשָׁא שְׁנֵינָה הִיא שְׁאָם הֵינָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹתָה מְבַעוֹד יוֹם וְקִדְּשׁ עֲלֵיו הַיּוֹם שְׁאִין אוֹמֵר בְּפַה"ג.
וְהָא סִיפָא אָמַר ר' מוּנָא טוֹפְס בְּרַכּוֹת כָּף הוּא.

אָמַר ר' יוֹדָן מְטַבֵּעַ קָצֵר פּוֹתְחַת בְּבָרוּךְ וְאִינוּ חוֹתֵם בְּבָרוּךְ מְטַבֵּעַ אַרְוֹךְ פּוֹתְחַת בְּבָרוּךְ וְחוֹתֵם בְּבָרוּךְ.
ע"כ גְרָסָא יְרוּשְׁלַמִית.

וּפִי' הוּא ז"ל הָרֵי גְאֹנְלָה שְׁהִיא סְמוּכָ' וְאַפ"ה פּוֹתְחַת וּבּוֹדָאֵי אֵינָה סְמוּכָה אַא"כ לְבִרְכַּת לְגַמְרוֹר
שְׁאִין שְׁם עוֹד בְּרַכָּה אַחַרְתָּ וּמְשַׁנְיֵי דְמַר ר' יִוֹחָנָן דְּהַלֵּל אִם שְׁמַעְיָה בְּבִית הַכְּנָסַת יִצָּא. וְהַלְכָהּ פִּינּוֹן
שְׁאָם כְּבָר שְׁמַעְיָה בְּבִיהַכ"נ וּבְיָרֵךְ עֲלֵיו יִצָּא כְּשֶׁחִזְרוֹר וְקוּרָא אוֹתוֹ עַל שְׁוֹלְחָנוֹ אִינוּ מְבָרַךְ עֲלֵיו
וְנִמְצָא שְׁאִין בְּרַכַּת אֲשֶׁר גְּאֹלְנוּ סְמוּכָה וּלְפִי' תְּקַנּוּהָ פּוֹתְחַת בְּבָרוּךְ כְּאֵלוֹ לְעוֹלָם אֵינָה סְמוּכָה
דְּמֵיא לְבִרְכַּת אֲשֶׁר בְּרָא שְׁפּוֹתְחַת בְּבָרוּךְ אַעפ"י שְׁסְמוּכָה לְחִבְרַתָּהּ מְפָנֵי שְׁמְבָרְכִין אוֹתָהּ בְּפָנֵי
עֲצָמָה בְּלֹא סְמִיכוּת כָּל שְׁאִין שְׁם פָּנִים חֲדָשׁוֹת.

וּמִקְשָׁה תוֹ וְהָרֵי סִיפָא כְּלוּמַר בְּרַכַּת יְהַלְלוּהוּ שְׁאֵינָה פּוֹתְחַת בְּבָרוּךְ וְאֵע"ג דְּפַעְמֵי אֵינָה סְמוּכָה
דְּהֵינּוּ כָּל שְׁקָרָא כְּבָר בְּבִית הַכְּנָס' כְּדִשְׁנֵי וְהָדַר בִּיהַ מְפִירוּקָא קָמָא וּפְרִיק שְׁתִּימִים הֵנָּה לְכָא וְסְמוּכָו'
זוֹ לְזוֹ וְהֵן לְגַמְרוֹר וְיְהַלְלוּהוּ וּלְפִיכָה יְהַלְלוּהוּ אֵינָה פּוֹתְחַת מִשׁוּם דְּסְמוּכָה וְלִילָה אַחַת בְּשָׁנָה דְּאֵינָה
סְמוּכָה לֹא חֵינְיִשְׁנִין וְאַחַת לְשַׁעַר אֲשֶׁר גְּאֹלְנוּ דְּאֵינָה בְּרַכַּת הַהֵלֵל וְאֵינָה סְמוּכָה כָּלֵל אֲלֵא בְּרַכָּה

היא שנתקנה על הודעת הגאולה ולפיכך פותחת בברוך הא למדת דברכת יהללוך סמוך לברכת לגמור וכינון דמברך יהללוך ה"ה לגמור ואע"ג שחולקין אותו ומפסיקין בפעודה אין זה הפסק דרך מצנתו כהוא.

נהרי תקיעות דר"ה דאסור לשוח בין דמינשב לדמעומד וכמו שכתב הרב אלפסי ז"ל ואפי"ה מפסיק באשרי ותפלה. וגדולה מזו ברפת התור' מעיקר' שהפוחת בלבד מברך לפניה וזהותם לאחרי' וסלקא ליה ברפת ראשון דלפניה ואע"ג דאיפא הפסק קמא וזמנין דההוא דבירך לפניה אזל ליה כדבריה אחרון לאחריה אלא דסדרא ומצנתה בכה היא.

אלא דהתם פנין דאחרון לא בירך הוא עצמו לפניה פותחת הברכה בברוך פאלו אינה סמוכה. אבל ברפת יהללוך דהוא עצמו בירך לפניה וסמוכה אינה פותחת בברוך.

והרמב"ן ז"ל הביא עוד ראיה מדגריסי במסכת סופרים ר' שמעון בן יהוץדק אומר שמונה עשר יום ולילה אחד יחיד גומר בהן את ההלל ואלו הן שמונת ימי חנוכה ויום טוב של עצרת וחג הסוכות ויום שמיני עצרת ויו"ט הראשון של פסח ולילו ובגולה אחד ועשרים יום ושתי לילות ומצנה מן המובחר לקרא הלל בשתי לילות של גלויות בביהכ"נ וברך עליהן ולאמרן בנעימה משום שנאמר ונרוממ' שמו יחדיו פשהוא קורא אותו בביתו אינו צריך לברך שפבר בירך בדברים ע"כ הא למדת שאם לא בירך עליו בבית בפנסת מברך עליו בבית על שולחנו.

אבל רב צמח גאון ז"ל כתב הלל שבלילי פסחים אין מברכין עליהם לפי שחולקין אותו באמצע והוצרך לומר והרביעי גומר בהן את ההלל כדי שלא ידלגו בראש חדש ושהקשיתם וכי יש טעון ברכה לאחרי ואלו טעון לפניו יש פיוצא בה ברכה אחרונה שבק"ש והא דאמור רבנן פל הטעון ברכ' לאחרי טעון לפניו הא אמר ר' יוחנן אין למדין מן הפללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ ורבינו האי גאון ז"ל השיב מילתא פדאמר מר צמח אב ב"ד שאין מברכין עליו בליל פסחים לגמור שאין אנו אומרים אותו בתורת קורין אלא בתורת אומרים שירה שפך שנינו ר"ג אומר ובסופה לפי אנו חייבים להודות לאלהינו ולומר לפניו הללויה כהוא שנוי' במשנתנו וכן מנהג כל ישראל לפיכך אם בא אדם לברך משתקין אותו ויפה אמר שיש ברכה בזו לאחרי ולא לפניו בק"ש שאין מברכין אקב"ו על ק"ש ואעפי"כ הרי מברכין לאחריה אמת ויציב וזה ודאי ברכה לק"ש היא שהרי בכל פרק ופרק אומר אמת ועל חותמה שהיא פרושת ציצית אמת ממצרים גאלתנו.

ויפה אמר שאין למדין מן הפללות וכינון דכולי עלמא כה דבר וכה ירשו ישראל מאבותיהם אין למדין מן הפללות לדחות מעשיהן ולזה הספיק הרמב"ן ז"ל. והירושלמי שהביאו הרשב"א ז"ל פירשו בענין אחר בחדושי' במסכת ברכות ואמר שהן פללו שני ענינים שפל ברכה שאינה סמוכה פותחת בברוך וכל שפמוכה אינה פותחת לעולם.

ותחילה השיב ר' ירמיה על הפלל הראשון והקשה מאשר גאלנו שהיא סמוכה לברכת לגמור ואפי"ה פותחת בברוך ושני דפעמים אינה סמוכה אם קרא וברך בבית הפנס' דשוב אינו מברך עליו בביתו.

ור' יוסי התיב מסיפא דברכ' גאולה עצמה שחומת בברוך שהיה סבור שאין לה ברכה פותחת וחומת בברוך אלא פותחת לבד ויש חומת' לבד והיה יכול לתרץ שטופס ברכות כהוא דמטבע

אָרוֹף פּוֹתַח וְחוֹתֵם וְכִמוֹ שְׁתִּירֵץ לְבִסּוֹף אֲלֵא שְׁתִּירֵץ לוֹ תִּירוֹץ אַחַר לְפִי סְבֵרַת הַמִּקְשָׁה וְאָמַר שְׁבִרְפַת גְּאֻלָּה אֵינָה בְּרַכ' אַחַת אֲלֵא שְׁתִּים הֵן קִצְרוֹת הָרֵאוּשׁוֹנָה פּוֹתַחַת וְהַשְּׁנִיָּה חוֹתַמַּת.

וְגָרִיס אֵיִהוּ ז"ל שְׁתִּים הֵנָּה אַחַת לְהִבָּא וְאַחַת לְשַׁעֲבֵר. כְּלוּמַר אֲשֶׁר גְּאֻלָּנוּ לְשַׁעֲבֵר.

וְכֵן הַשֵּׁם אֲלֵהֵינוּ לְהִבָּא. וְהִיָּה יָכוֹל לְהַקְשׁוֹת א"כ גְּאֻל יִשְׂרָאֵל מִבְּעֵי לִיָּה לְחַתּוּם אֲלֵא דְלֵא דִק.

וְאַח"כּ הַקְשׁוּ עַל הַפְּלֵל הַשְּׁנִי וְהָרִי הַבְּדֵלָה שְׁפָל הַבְּרָכוֹת סְמוּכוֹת וְכוּלָן פּוֹתַחוֹת בְּבָרוּף. וּמִשְׁנֵי דְאֵינָן סְמוּכוֹת דִּר' הִיָּה מִפְּזָרוֹ הַשְּׁיִבּוֹ עוֹד הָרִי נְבָרָף כְּלוּמַר בְּרַפַּת הֵן שְׁהִיא סְמוּכָה לְנְבָרָף וּפּוֹתַחַת בְּבָרוּף וּמִשׁוֹם דְּנְבָרָף גּוֹרֵם הַסְּמוּכוֹת אָמַר הָרִי נְבָרָף וְלֵא אָמַר הָרִי הֵן.

וּמִשְׁנֵי שְׁאֵינָה סְמוּכָה שְׁאֵם הָיוּ שְׁנַיִם אֵין אוֹמְרִים נְבָרָף. וְאַקְשֵׁי מְסִיפָא דֵהֵן שְׁחוֹתַמַּת בְּבָרוּף כְּקוֹשְׁיָא קַמִּיָּתָא וְסִלְקָא בְּקוֹשְׁיָא וּמֵאֵן דְּאַקְשֵׁי מִהַבְּדֵלָה מִקְשָׁה אַחַר הִיָּה וְהִיָּה יוֹדֵעַ דְּטוֹפְס בְּרָכוֹת כְּף הִיא וּמִשׁוֹ הָכִי לֵא אַקְשֵׁי מְסִיפָא דֵהַבְּדֵלָה.

וְהַקְשׁוּ עוֹד מִהַטּוֹב וְהַמְטִיב שְׁהִיא פּוֹתַחַת וְאַעֲפ"י שְׁסְמוּכָה וּשְׁנֵי דְאֵין לָהּ דִּין סְמִיכוֹת דְּבִיבְנָה תְּקוּנָה. וְהַקְשׁוּ מִקְדוּשׁ שְׁסְמוּכָה לְבְּרַפַּת הֵיִן וּפּוֹתַחַת וּשְׁנֵי דְפְעָמִים אֵינָה סְמוּכָה.

וְאַקְשֵׁי מְסִיפָא דְקְדוּשׁ שְׁחוֹתַמַּת כְּקוֹשְׁיָא קַמִּיָּתָא. וְכֵאֵן גְּלָה ר' מוּנָא טַעַם הַדְּבָר לְכוּלָן דְּטוֹפְס בְּרָכוֹת כְּף הוּא דְמְטַבֵּעַ אָרוֹף פּוֹתַח וְחוֹתֵם בְּבָרוּף מ"מ לְעֵנָן בְּרַפַּת הַלֵּל לְכַאוּרָה נְרָאָה שְׁאֵם רְצָה לְגַמְרוֹ כְּלוֹ בְּבִית הַכְּנֶסֶת אוֹ בְּבִיתוֹ בְּבִיתוֹ אַחַת שְׁמִבְרָף עֲלֵיו וְתַנְיָא בְּתוֹסְפָתָא בְּנֵי הָעִיר שְׁאֵין לָהֶם מִי שְׁיִקְרָא אֵת הַלֵּל הוֹלְכִין לְבִיהֶם"נ וְקוֹרִין פְּרָק רֵאוּשׁוֹן הוֹלְכִים אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין חוֹזְרִים וְכֵאֵן וְגוֹמְרִין אֵת כְּלוֹ וְאֵם אֵי אֲפָשֵׁר לָהֶם כֵּן גּוֹמְרִין אֵת כְּלוֹ.

אַבְל בְּקִרְיָאָה שְׁעַל שְׁוֹלְחָנוּ כֵּינָן שְׁחוֹלְקִין אוֹתוֹ אֵין מְבָרְכִין עֲלֵיו דְמִבְּל' הַגְּאוּנִי ז"ל תְּכַרִּיעַ. וְכֵן עֲמָא דְבַר.

וְכִבְר אָמְרוּ בִּירוּשַׁלַּיִם כָּל הַלְכָה שְׁהִיא רוֹפְפַת בְּיָדָהּ וְאֵינָהּ יוֹדֵעַ מַה טִּיבָהּ צָא וְרָאָה הִיאָהּ צְבוּר נוֹהֵג וְנִהוּג כֵּן: וְר' יוֹחָנָן אָמַר נְשַׁמַּת כָּל חַי פִּי רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל ז"ל אָף נְשַׁמַּת כָּל חַי כְּלוּמַר דִּר' יוֹחָנָן מוֹסִיף הוּא אֲדַרְבַּי הַיּוֹדָה מִשׁוֹם דְּבַעֲיָנָן בְּרַכָּה יִתִּירָא בְּלִילֵי הַפֶּסַח דְּאֵלוּ הַלְלוּהּ בְּכָל הַלֵּל נְמִי אָמְרִי לָהּ וּפְסַק כִּר' יוֹחָנָן דְּבַעֲיָ תַרְנוּיָהוּ וְרַש"י ז"ל כְּתַב ג"כ בְּסִדְר הַפֶּסַח שְׁלוֹ וּמוֹזַג כּוֹס רַבִּיעִי וְאָמַר עֲלֵיו לֹא לָנוּ וְחוֹתֵם בִּיהַלְלוּהּ וְחוֹזֵר וְאָמַר הַלֵּל הַגְּדוֹל וְחוֹתֵם בְּנְשַׁמַּת כָּל חַי וְיִשְׁתַּבַּח דְּנְשַׁמַּת כָּל חַי הוּא בְּרַפַּת הַשִּׁיר וְהָרִי שְׁנִינוּ שְׁאָמַר עֲלֵיו בְּרַפַּת הַשִּׁיר וְאַח"כּ בְּרַפַּת הֵיִן וְשׁוֹתָה ע"כ.

וְכֵן נְרָאָה עֵינָר. אֲלֵא שְׁנַנְהֵגוּ לוֹמַר יְהַלְלוּהּ בְּלִבְד וְהַמְנַהֵג מְבַטֵּל הַלְכָה.

וְכֵן כְּתַב הָרַב אֶלְפִסִּי ז"ל. וּמְנַהֵגָא דְעֵלְמָא כְּרַב יְהוּדָה: תְּנוּ רַבְּנָן חֲמִישִׁי אוֹמַר עֲלֵיו הַלֵּל הַגְּדוֹל וְיֵשׁ אוֹמְרִי ה' רוּעִי לֹא אַחְסֵר עַד הֵיכֵן הַלֵּל הַגְּדוֹל רַב יְהוּדָה אוֹמַר מִהוּדוּ עַד עַל נְהָרוֹת בְּבָל.

כְּתַב הָרַב אֶלְפִסִּי ז"ל וּמְנַהֵגָא דְעֵלְמָא כְּרַב יְהוּדָה בְּתַרְנוּיָהוּ בְּבְרַפַּת הַשִּׁיר וְהַלֵּל הַגְּדוֹל נְרָאָה מְדַבְּרִיו דִּר' טְרַפּוֹן לֹא פְּלִיג אֲתַנָּא דְמַתְנִית' דְּאַרְבַּע כְּסִי בְּלַחוּד תְּקִינּוּ רַבְּנָן אֲלֵא דְאָמַר שְׁאֵם רְצָה עוֹד לְשׁוֹתוֹת כּוֹס חֲמִישִׁי אוֹמַר עֲלֵיו הַלֵּל הַגְּדוֹל אַבְל בְּלֵא הַלֵּל הַגְּדוֹל לֹא יִשְׁתָּה כְּלָל לְאַחַר אַרְבַּע כּוֹסוֹת.

ולפיכך פסק הרב אלפסי ז"ל פְּנִינָה דְּאֵלוּ הוּא פְּלִיג אַתְנָּה דְּמִתְנִי' וְחִמְשָׁה פְּסִי בְּעֵי לְחִיבָא לָא הוּא פְּסִיק פְּנִינָה דְּלֵא שְׁבָקִי סְתָם מִתְנִי' וְעַבְדִּי פְּתָנָא דְּבְרִינִי. אֲבָל הָרַב בְּעַל הַמָּאוֹר ז"ל פִּי דְר' טְרַפּוֹן פְּלִיג אֲמִתְנִי' וְחִמְשָׁה לְחִיבָא בְּעֵי וְלִית הִלְכְתָא פְּנִינָה דְּאֵלוּ מְשׁוּם אִם רְצָה לְשִׁתּוּי' בְּלֵאוּ הָכִי נְמִי לְמִתְנִי' בְּתֵר ד' פְּסִי וְלֵר' טְרַפּוֹן בְּתֵר חֲמֵשׁ מְצִי שְׁתִּי פְּמָה דְּבְעֵי בְּלֵא קְרִיאַת הַלֵּל דְּמָה טַעַם אֲמָרוּ בֵּין שְׁלִישֵׁי לְרַבִּיעֵי לֹא יִשְׁתָּה לְמָה מְשׁוּם שְׁמָא יִשְׁתַּפֵּר וְכִדְאִיתָא בִּירוּשְׁלָמִי בֵּין שְׁלִישֵׁי לְרַבִּיעֵי לֹא יִשְׁתָּה בְּשִׁבִיל שְׁלֵא יִשְׁתַּפֵּר מַה בֵּין יַיִן שְׁבִתוּף הַמְזוּן לַיַּיִן שְׁלֵאֲחַר הַמְזוּן שְׁבִתוּף הַמְזוּן אֵינוֹ מְשַׁכֵּר לְאַחַר הַמְזוּן מְשַׁכֵּר.

כְּלוּמַר וְשְׁמָא יִשְׁתַּפֵּר וְיִשְׁפַח מִלְגְּמוֹר אֵת הַהֲלֵל עַל כּוֹס רַבִּיעֵי לְפִי שְׁהַדְבָר קָרוֹב לְבֵא לִידֵי כֹּף בְּזִמְן שְׁהִינָה בַּהֲמ"ק קִינִים שְׁהִי אֲוִכְלִין כָּל יִשְׂרָאֵל לְפָנִים מִן הַחוּמָה וְהַמְקוֹם צָר לָהֶם וְלְאַחַר גְּמַר אֲכִיל' הִי עוֹלִין בְּרֵאשׁ גְּגוּתִיהֶן לְגְמֹר שֵׁם אֵת הַהֲלֵל כְּדִאִיתָא הֵתָם פִּיֶסְחָא בְּבֵיתָא וְהִלִּילָא פְּקַע בְּאִיגְרָא וְלִפְנֵי אֵיכָא לְמִיחַשׁ שְׁמָא יִשְׁפַח.

וּמִטַּעַם זֶה ג"כ אֲמָרוּ אֵין מְפִטִירִין אַחַר הַפְּסַח אֲפִיקוּמֵן כְּדִי שְׁיֵהָא טַעַם הַפְּסַח בְּפִיו וְלֹא יִשְׁפַח מִלְגְּמוֹר אֵת הַהֲלֵל. וְה"ה לְמַצָּה אַחֲרוֹנָה לְדִידוֹ.

וְדוּקָא בֵּין פְּסַח לְהֲלֵל אִם בֵּין מַצָּה לְהֲלֵל אֲבָל מִכִּינֵן שְׁגַמַר אֵת הַהֲלֵל הִרְשׁוּת בְּיָדוֹ לְאַכּוֹל וְלִשְׁתּוֹת כְּמָה שְׁיִרְצָה דְקוּם אֲכוֹל מַצָּה וּבֵל תֹּאכַל חֲמִץ אֲשַׁכְּחֵן אֲבָל בֵּל תֹּאכַל מַצָּה לֹא אֲשַׁכְּחֵן וּמַעֲתָה ה"ה שְׁאִין לוֹ לְשִׁתּוֹת לְאַחַר גְּמַר הַסְּעוּדָה וְאַפְּי' קוֹנְדָם בְּרַכְּתַת הַמְזוּן עַד לְאַחַר שְׁיִגְמֹר אֵת הַהֲלֵל דְּכִינֵן שְׁהוּא שׁוֹתָה לְאַחַר הַסְּעוּדָה הָרִי מְשַׁכֵּר וּמָה לִי קוֹנְדָם בְּרַכְּתַת מְזוּן מָה לִי לְאַחַר בַּהֲמ"ז אֲבָל לְאַחַר כּוֹס ד' שְׁפִיר דְּמִי.

וְכֵן נִמְצָא לְרַבִּינוּ הָאֵי גָאוֹן ז"ל בְּתוֹשׁוּבָה שֶׁכ' וְלַעֲנִין מְשַׁתָּא בְּתֵר כּוֹס חֲמִישֵׁי לֹא אֲשַׁכְּחֵן בַּגְּמִ' דְאַסִּיר וְדָאֵי מִיכַל קְאָמְרִי אֵין מְפִטִירִין אַחַר הַפְּסַח אֲפִיקוּמֵן וְכִינֵן דְּבְרִינִינָא בַּהֲמ"ז לִית לָן לְמִיכַל מִיָּדְעָם אֲבָל מְשַׁתָּא מְנַהֲגָא הוּא יְרִוּשַׁת בְּנִים מְאָבוֹת.

זֶהוּ דַעַת הָרַב בְּעַל הַמָּאוֹר ז"ל. וְהַרְמְב"ן ז"ל כָּתַב בְּסִפְרֵי הַמְּלַחְמוֹת דְּוִדָאֵי ר' טְרַפּוֹן אֵינוֹ חוֹלֵק עַל מְשַׁנְתִּינוּ דְאִם אִיתָא הו"ל לְאַתוּי פְּלוּגְתָא דְר' טְרַפּוֹן עֲלֵיהּ דַּת"ק אִם בְּמִתְנִי' אִם בְּבְרִינִינָא אִם נִמָּא בַּגְּמִ' מִנֵּי מִתְנִי' לֹא טְרַפּוֹן וְלֹא יֵשׁ אֲוִמְרִי דְמִנְי' וְכו'.

שְׁפֵן דְרַף הַתְּלִמוֹד בְּכָל מְקוּם. וְעוֹד דְלְכֹאֲרֵי' פְּנִינָה דְר' טְרַפּוֹן קִימִ"ל דְהָא שְׁקִלִי וְטָרוּ עֲלֵיהּ אֲמוּרָאֵי טוֹבָא בַּגְּמִ'.

אֲלֵא וְדָאֵי אִם רְצָה לְשִׁתּוֹת קְאָמַר וּכְכֹלִי עֲלֵמָא אֲתִיָּא הָא לֹא הָכִי אֲתָסַר לִיה לְמִשְׁתִּי כָּל הַלִּילָה וְכַדְעַת הָרַב אֲלֵפְסִי ז"ל וְכֵן כָּתַב הָרַב ר' יִצְחָק בֶּן גִּיאוֹת ז"ל. וְכֵן נְמִי אֲסוּר לְאַכּוֹל וְהוּא מָה שְׁאֲמָרוּ אֵין מְפִטִירִין אַחַר הַפְּסַח אֲפִיקוּמֵן.

וְאֵע"ג דְאַמְרִינֵן לְקַמֵּן דְטַעֲמָא מְשׁוּם פְּכוּחֵי טַעֲמָא אֵין הַטַּעַם בְּזָה שְׁמָא יִשְׁפַח מִלְגְּמוֹר אֵת הַהֲלֵל בְּלִבְד אֲלֵא כְּמוֹ שְׁפִירְשׁוּ בִירוּשְׁלָמִי שְׁמָא יָבֵא לִידֵי שְׁבִירַת עֶצֶם כְּלוּמַר שְׁאִם הִיָּה מוֹתֵר לְאַכּוֹל אַחַר הַפְּסַח מִפְּנֵי דוֹחַק הַחֲבוּרוֹת הִיִּי אֲוִכְלִין כְּזִית מִן הַפְּסַח קוֹנְדָם סְעוּדָה וְאַחַר יִלְכוּ כָּל אִישׁ לְבֵיתוֹ וְיֹאכְלוּ שֵׁם כָּל סְעוּדָתָם וְשְׁמָא יְבוֹאוּ לִידֵי שְׁבִירַת עֶצֶם.

וּלְפִיכָךְ אֲמָרוּ שְׁיֵהָא הַפְּסַח כְּדִינוּ בְּחֲבוּרָה נְאָכַל עַל הַשְׁוֹבַע וְאֵין מְפִטִירִין אַחֲרֵיוּ אֲפִיקוּמֵן וּמִפְּנֵי זֶה נְחָלְקוּ בַּגְּמִ' שְׁמוּאֵל וּר' יוֹחָנָן דְשְׁמוּאֵל אָמַר לֹא אֲסָרוּ אֲלֵא דְבָרִים הַמְשַׁבְּיעִין כְּגוֹן אֲרִדְלִיא לִי

וגזל לאבא שאדם מחבבן ואוכל מהן הרבה ושמה יאכל הפסח קודם סעודה בכרס ריקנית ואחר כך ימלא כריסו מהן ונמצא שאין הפסח נאכל על השוכב ואיפא משום שבירת עצם פדאמרן אבל פירות מותר ור' יוחנן אמר דאפי' פירות אסור דכל אכילה אסרו ואי טעמא משום פכוחא טעמא בלחוד מה לי פירות מה לי דברים המשביעין אלו ואלו מפפחין ומה שהזכירו פפוחי טעמא היינו משום שאם אין טעם הפסח בפיו שמה ישכח ויבא לידי סעודה אחרת אבל עיקר טעמא פדי שיהא נאכל על השוכב ומשום שבירת עצם ולא משום הלל ובמצה ג"כ אעפ"י שאין בה זה הטעם דשבירת עצם בעי' שתהא נאכלת באחרונה זכר לפסח למאן דאמר אין מפטירין אחריה אפיקומן אבל מדין עצמה אינה נאכלת על השוכב ובמכילתא תניא יאכלהו מפאן אמרו הפסח נאכל אכילת שוכב ואין מצה ומרור נאכלין אכילת שוכב ובירייתא דקתני הדרבנן וקאסקריטין אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה ואלו משום שתהא אחרונה עיקר קתני הכי תדע לה שהרי מברך על הראשונה ולא על האחרונה והיינו נמי דבעי בגמ' היכא דליכא שאר ירקי מאי ואמרו לאחר שמילא כריסו ממנו חוזר ומברך עליו ולא מבעי להו היכא דכל פתו שמורה מאי טעמא אין מצה נאכלת על השוכב אלא זכר לפסח הפסח נאכל על השוכב משום חשש שבירת עצם ולא משום גמר את ההלל הלכך לאו דוקא אחר כוס שלישי אסור לאכול אלא כל הלילה נמי.

ולשתות יין ג"כ אסור כל הלילה ולא משום שאסור לשתות אחר הפסח או אחר המצה כמו שאסור לאכול שהרי שותה אחריהו שתי כוסו' אלא בין שלישי לרביעי פטעם האמור בירושלמי שמה ישתכר וישכח קריאת ההלל.

ולאחר כוס רביעי מפני שנראה כחוזר ומסדר סדר אחר והרואה סבור שעשקי חוזר לסעודה אחרת ויבא לומר שאין הפסח נאכל על השוכב וכן המצה לדידן זכר לפסח. והיינו דלא נחלקו אלא במיני מיכלא אי דוקא דברים המשביעין אבל דברים שאינן משביעין לא משום דבתוה הסעודה אין בו משום נראה כחוזר ומסדר סדר אחר אבל בשתייה אסרו בכל ענין.

ולפיכך א"ר טרפון שאם רצה לשתות כוס חמישי אומר עליו הלל הגדול ומותר פלומו ואפילו לשתות עוד כל הלילה מותר מדינא שאין לחוש לנראה כמסדר סדר אחר לאכול עוד פסח מצה ומרור שהרי האריכו עליו את הדרך לומר הלל הגדול.

אלא שאסור לשתות אפי' אחר כוס חמישי ממנהג אבות, וזהו מה שהשיב רבינו האי גאון ז"ל דירושת אבות היא דלא למשתי בתר כוס חמישי ודוקא קאמר בתר חמישי אבל בתר כוס רביעי אסור לכולי עלמא ולא פיון בה הרב בעל המאור ז"ל והרב ר' יונה ז"ל אמר גדולה מזאת שאינו מנהג בלבד אלא חובה פדי שלא ישתכר ויעסוק בהלכות הפסח ובענין יציאת מצרים כל הלילה וכמעשה ר' אליעזר ור' יהושע שהיו מסובין בבני ברק וכו' ותניא בתוספתא וחייב אדם לדרוש בהלכות הפסח כל הלילה ואפי' שני תלמידי חכמים היו דעין בהלכות פסח חייבין לדרוש בהלכות פסח ומעש' בר"ג וזקנים שהיו מסובין בלוד ועוסקין בהלכות פסח עד קריאת הגבר וכו'.

ומה שאמרו בין שלישי לרביעי לא ישתה לא מבעיא קתני לאחר רביעי שאין היין בא לשרות המאכל ומשכר אלא אפי' בין שלישי לרביעי שהוא סמוך לסעודה לא ישתה דכל שאינו בתוה הסעודה ממש משכר הוא.

ולפי זה אנו צריכים לטעם נראה כמסדר סדר אחר ולא לטעם קריאת ההלל וטעם נכון הוא זה. ולענין מה שכתב הרב בעל המאור ז"ל שהוא הדין בין אכילת מצה כזית לברכת המזון דלא ישתה כתב הרמב"ן ז"ל דמן הדין אינו נראה פן דבין שלישי לרביעי דוקא אמרו וגם שלא נמצא דבר זה לראשונים כלל נראה שלא חשולו והטעם משום דכיון דברכת המזון תדירה כל השנה לא תישינו שמה ישתפר וישפח מלברך מה שרגיל לעשות ועוד דכיון שהוא סמוך לאכילה כיון שבתוך המזון הוא אינו משפר.

אבל בין שלישי לרביעי שהפסיק ושהה בברכת המזון איפא למיחש לשכרות. פן נראה להלכה אלא שהרב אלפסי ז"ל כתב ובתר דאכיל כזית מצה דמינטרא לית להו למטעם כלום פר מפסא דברכת המזון וכסא דהליל' ומאן דצחי לית ליה רשותא למשתי אלא מיא אבל חמר' לא.

נראה מדבריו דאפי' קודם בהמ"ז לאחר אכילת מצה לא ישתה כלל. ומכלל הדברים אתה למד דאין מפטירין אחר הפסח ואחר מצה אפיקומן כל הלילה ולשתות יין בין שלישי לרביעי ולאחר רביעי כל הלילה אסור ואם שתה עוד חמישי בהלל הגדול לאחרינו אינו אסור אבל מנהג אבות קדושים שלא לשתות אף לאחרינו כל הלילה ואין לפרוץ גדרו של ראשונים.

ומי ששכח ולא אכל כזית מצה באחרונה ובירך בהמ"ז כיצד יעשה שאם חוזר ואוכל יצטרך בהמ"ז ותנן בין שלישי לרביעי לא ישתה. יש אומרים שמברך המוציא ואוכל ומברך אחריה בהמ"ז בלא כוס דקיימ"ל ברכה אינה טעונ' כוס ואפי' למאן דאמר דלכתחילה טעונה היכא דלא אפשר לא אפשר וכמי שאין לו יין דמי דלא הפסיד בהמ"ז ואיפא מאן דאמר דמברך בהמ"ז על כוס רביעי ואחז יגמור עליו את הלל ואינו שותה ממנו ואינו מברך עליו בפה"ג עד לאחר גמר ההלל.

ואין אלו שתי קדושות על כוס א' דהלל שיר בעלמא הוא ולא ברכה וכחזא ברכה אריכתא דמיא וכן דעת הראב"ד ז"ל. ובשם רש"י ז"ל אמרו שאינו צריך לחזור עוד ולאכול משום דסמכי' אסתם מצות שלבו שהן עשויות כתקון חכמים ז"ל ויש להם שימור.

ואע"ג דאין להם שימור מעידן קצירה כיון ששכח לית לן בה וטפי עדיף הכי מלמעב' בהמ"ז בלא כוס אי נמי שתי ברכות על כוס אחד. ולפי זה דוקא בדקים ליה דאכל פת באחרונה לא פירות ובשר.

אא"כ נאמר דאין מפטירין אחר הפסח ואחר מצה אפיקומן דוקא לכתחילה אין מפטירין הא אם עבר והפטיר שוב אינו חוזר ואוכל מצה אם כבר בירך בהמ"ז לרש"י ז"ל או כוס רביעי ג"כ לדעת הראב"ד ז"ל וכן נראה עיקר דמי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף.

ולכל הטעמים שאמרנו עולה פן דאי משום פכוחי טעמא וקריאת הלל הא כבר קראו. ואי משום נראה כמסדר סדר אחר כל שכן שנראה פן פשחוזר ואוכל מצה.

הלכך שכח ואכל אפיקומן לאחר כוס רביעי אינו חוזר ואוכל מצה. אבל אכל אפיקומן בין שלישי לרביעי או שכח ולא אכל מצה כלל עושה פדברי הראב"ד ז"ל שפכתנו וכן אם שכח ולא אכל מצה באחרונה ולא נזכר עד לאחר כוס רביעי דאינו חוזר ואוכל וכמו שפכתנו שהרי אכילת סעודתו אחר מצה ראשונה באפיקומן לאחר מצה אחרונה (ח"י): דף קי"ט ע"ב אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן שמעינו מינה דהפסח נאכל באחרונה דהא אין מפטירין אחריו אפיקומן.

ובמתני' דלעיל משמע דנאכל בראשונה דקתני הביאו לפניו מצה חזרת וחרוסת ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח ועוד דקתני הָכָא בִּירָהּ בִּרְפֵת הַפֶּסַח פֶּטֶר אֶת שֶׁל זֶבַח. ועל פרחין בנדאכל מן הפסח היא שנויה דפטר את של זבח דמי איפא מאן דאמר דאם בירה על הזבח לאכול את הפסח יצא וְהָא לָאו פֶּסַח הוּא כָּלל אֵלָא פֶּטֶר פְּדֵא מְרָן.

הלכה מסתברא דארף בזמן שבהמ"ק קנים היו עושין כל סדר הפסח אכילת מצה ומרור ופסח קודם סעוד' וכסדרא דרישא דמתני'. והיו מניחין מן הפסח כזית לכל אחד ואחד לאחר סעודה כדי שיהא נאכל לאחר השובע וכמו שאנו עושין במצה זכר לפסח.

ואפשר דמתניתין דהביאו דהביאו לפניו באוכלין מועטין הוא דאין שם חגיגה אלא פסח לבד. אבל כל שיש שם חגיגה הפסח פלו נאכל באחרונה ומצה אחרונה לבד היא זכר לפסח אבל ראשונה חובה בפני עצמה היא משום בערב תאכלו מצות: מאי אפיקומן רב אמר שלא יעקרו מחבורה לחבורה פ"י בין לאכול שיה אחר בין לאכול פת ושאר דברים גזרה שפא יאכל את הפסח בשתי חבורות ולשון אפיקומן לרב אפיקו מאני.

ושמואל אמר דאפילו מינין אחרים ואפי' באותה חבורה ולשון אפיקומן לדידיה אפיקו מיני. דף ק"כ ע"א ישנו מקצתן יאכלו פולן לא יאכלו פ"י אם התחילו לאכול הפסח וישנו פולן לא יאכלו משום דנראה פאוכל את הפסח בשני המקומות ובשתי חבורות וחומרא בעלמא הוא והלכה דנקא באכילת פסח אבל באכילת מצה ישנו פולן יאכלו.

וכן כתב הרב בעל המאור ז"ל. אבל רבינו שמואל ז"ל כתב דה"ה באכילת מצה באחרונה שהוא זכר לפסח שאם ישנו פולן דלא יאכלו והביא ראיה מדאמרין בגמ' בעובד' דרבה דהוה גאים ואמר ליה אבני מינם קא גאים מרואמר ליה אין נמומי קא ממונמא דתנו נמומו יאכל נרדמו לא יאכלו ואבני נרבא לאחר חורבן היו ואין שם פסח.

והרב בעל המאור ז"ל דחאה דאותו מעשה בשאר ימות השנה הנה ולא הביאיהו בגמ' אלא ללמד שיש חלוק בין מינם דהיינו נרדם ממש ובין נמומי דהיינו גים ולא גים. ועוד דאלו לענין פסח בעא מניה מאי נפקא ליה מינה דאפי' הנה רבה ישן ממש הרי אבני שהיה געור ותנו ישנו מקצתן יאכלו אלא שרבינו שמואל ז"ל מפרש דר' יוסי ארישא קאי ולחומרא דאם נרדמו אפי' מקצתן לא יאכלו אפי' האחרים והראשון נראה עיקר דכולי האי לא מחמרינן במצה.

ופי' מקצתן יאכלו אפילו אותן שישנו מקצתן: דף קכ"א ע"ב והלכתא אבי הבן מברך שמים. והשתא תקינו רבנן לברוכי בתר פדיון אשר קדש עופר במעי אמו כו'.

ואיפא מאן דמקשה מדאמרין אבי הבן מברך שמים עלמא שמים איפא שלש ליכא. ואין זו קושיא דמברך שמים לפניו קאמר אבל לאחריו לא איירי כלל ואם תשאל מה ראו חכמים לתקן ברכה לאחריו בפדיון ומילה יתר משאר מצות כתפילין וציצית ודומיהן והטעם בזה דמילה ופדיון הן מצות שעשיתן פעם אחת גמרון ואין חזרין ומתחייבין לעולם מה שאין כן בשאר מצות שאין קצבה למצותן.

כתב הרב אלפסי ז"ל, ומאן דלית ליה חמרא בלילי פסחים מקדש אריפתא כו'. והיכי עביד שארי ברישא המוציא ובצע ליה לריפתא ומנח דיה עליה עד דגמר קדושא למדנו שאין צריך להגביה הפת פדרך שמגביה הפוס דאין זה הדור כל כף אלא מניח ידו עליו ודיו.

כתב הרב בעל המאור ז"ל יש שואלין מה טעם אין אנו מברכין על אכילת מצה כל שבועה פדרה שמברכין לישיב בסנפה כל שבועה דהא גמרי מהדדי שלילה הראשון חובה ומפאן ואילה רשות בין במצה בין בסנף פדאית' בפ' הישן.

יש להשיב דשאני סנפה שא"א לעמוד משונה שלשה ימים ותייב אדם לישן בסנפה כל שבועה ולפיקה ראוי בה לברה כל שבועה דלא סגי דלאו הכי אבל באכילת מצה שיכול לזון כל שבועה באורז ודוסן ובמיני פירות היא מברכין על אכילת המצה דמשמע דלא סגי דלאו הכי ע"כ: מסקנא דשמעתין פוס רביעי גומר עליו את הלל וחותם יהללוה.

חמישי אם רצה לשנות גומר עליו הלל הגדול שהוא מהודו עד על נהרות בכל בין הפוסות הללו אם רצה לשנות שותה. בין שלישי לרביעי וכן מאחד שאכל מצה אחרונה לא ישתה בין כל הלילה אלא פוס רביעי בלבד או חמישי ג"כ אם רצה אבל מים שותה מי ששכח ולא אכל מצה באחרונה ונזכר בין שלישי לרביעי חוזר ומברה המוציא ויאמר בהמ"ז וגומר הלל על פוס רביעי וכן אם נזכר בין רביעי לחמישי אבל אם לא נזכר עד לאחר פוס חמישי שוב אינו אוכל: ואין מפטירין אחר הפסח אפיקומן ואחר מצה אפיקומן שהוא אפי' מיני פירות שכח ואכל אפיקומן ונזכר בין שלישי לרביעי חוזר ואוכל מצה ועושה פדרה שאמרנו אבל אם לא נזכר עד לאחר פוס חמישי אינו חוזר ואוכל מצה כלל: ישנו מקצתם יאכלו פולם לא יאכלו בד"א בפסח אבל באכילת מצה אפי' ישנו פולם יאכלו: ומי שאין לו יין מקדש על הפת ומברה המוציא תחילה ובוצע ומניח ידו עליו ומקדש ואחר אוכל ואינו מגביה הפת אלא מניח ידו עליו: על פדיון הבן אבי הבן מברה על פדיון הבן וכן שהחיינו ואחר הפדיון מברה אשר קדש עובר במעי אמו כו':